

ÇOCUKLARDA SANAT EĞİTİMİ

ÇOCUKLARDA SANAT EĞİTİMİ

Orijinal Adı: Young at Art

Yazan: Susan Striker

Çeviri: Azize Akın

Yayına Hazırlayan: Erim Bikkul

Düzeltili: Sedat İmza

Düzenleme: Nergis Şannan

Kapak Uygulama: Zafer Aktuğu

Kurşunkalem illüstrasyonlar: Frank Post (Susan Striker'in çektiği fotoğraflardan)

Siyah-beyaz illüstrasyonlar: Judy Francis

Film-Grafik: Ebru Grafik

Baskı-Cilt: Melisa Matbaası

1. Baskı: Kasım 2005, İstanbul

ISBN: 975 331 812-X

© 2001 Susan Glaser Striker

Türkçe Yayın Hakkı: Onk Ajans aracılığıyla

© Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti.

Melisa Matbaası:

Çiftehavuzlar Yolu Acar Sitesi No:4 Davutpaşa / İstanbul

Tel: 0212 480 07 75 - 670 97 29

Yayımlayan:

Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti.

Osmanlı Sk. 24/4 34437 Taksim/İstanbul

Tel: 0212 252 38 21 pbx Faks: 252 47 29

İnternet adresi: www.epsilonyayinevi.com

e-mail: epsilon@epsilonyayinevi.com

Genel Dağıtım:

Yeni Çizgi Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Gürsel Mah. Alaybey Sk. No: 7

Kağıthane/İstanbul

Tel: 0212 220 57 70 pbx Faks: 222 61 55

İnternet adresi ve online alışveriş: www.yenisayfa.com

SUSAN STRIKER

ÇOCUKLARDA SANAT EĞİTİMİ

Çeviri:
Azize Akın

A.Ö.İL HALK KÜTÜPHANESİ ÇOCUK BÖLÜMÜ	
KAYIT NO	TASNİF NO
	649.1
837898	

epsilon®

Jason Scot Frederic Striker'ın bebek, çocuk, genç ve yetişkin olarak tüm kimliklerine sevgi ve hayranlıkla. O her zaman hayal gücü kuvvetli bir sorun çözücü, yaratıcı bir sanatçı, esnek ve bağımsız bir düşünür, sevgi dolu ve bağışlayıcı bir insan ve annesine ilham kaynağı olmuştur.

Yaratıcılık bütün eğitimin merkezindedir.

Bruno Bettelheim

İçindekiler

Giriş	9
BİRİNCİ BÖLÜM	
ÇİZİM	39
İKİNCİ BÖLÜM	
BOYAMA	79
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
BASKI	115
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
KÂĞIT	125
BEŞİNCİ BÖLÜM	
HEYKEL	143
ALTINCI BÖLÜM	
RENKLERİ KEŞFETMEK	155
YEDİNCİ BÖLÜM	
ŞEKİLLERİ VE KAVRAMLARI KEŞFETMEK	177
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
DOĞUM GÜNLERİ VE GRUP ÇALIŞMALARI	191
EK	
SANAT KAVRAMLARI	211

GİRİŞ

Çocuklar, ayakta durmayı başardıkları ilk andan itibaren, en yakın mobilyaya tutunup kendi kendilerine yürümeye çalışırlar. İleride okuma ve yazmaya dönüşecek olan karalamaları yapmaya hazır olduklarındaysa onlara bir kâğıt bir de kalem verecek duyarlı bir yetişkinin yardımına ihtiyaç duyarlar. Hatta çocuğunun gelişiminde attığı ilk adımları saymazsak kâğıda çizdiği ilk çizgiden önemli bir şey yok gibidir. Bütün bir ömür sürecek yazma ve çizme sürecini başlatan da işte bu ilk karalamalardır.

Çocuğun hem yürümek hem de karalama yapmak için attığı bu ilk adımlar, yaklaşık olarak birinci yaş gününe rastlar. Duyarlı anne-babalar çocuklarının ellerine bir boya kalemi tutuşturmakla kalmak istemeyecektir, bu devrede sizin destek ve isteğiniz çocuğunuzun keşfetmesine yardımcı olacaktır. Genç Sanat'ta sizlere, çocuğunuzun bu gibi sanatsal çalışmalarını daha anlamlı ve verimli hale getirebilmek için yeni yöntemler sunmaya çalışacağım.

İnanıyorum ki çocuklar resim malzemeleriyle belirli ölçütler çerçevesinde ama tümüyle özgürce çalışmalar yaptıkça, eleştirel düşünmeyi öğrenecek ve sorun çözme yetisi kazanacaklardır. Kitapta bu amaca yönelik pek çok çalışma bulacaksınız. Ayrıca çocukların resim çalışmalarının ev içinde yol açtığı karmaşa ve dağınıklığı engellemek için de ipuçları vermeye çalışacağım. Neredeyse bütün çocukların yapmış olduğu o ilk kara-

maların hiç de anlamsız olmadığını ortaya koyacağım bir anlamda. Aksine, karalamanın okuma ve yazma yeteneği kazanmada ne kadar önemli bir süreç olduğunu göreceğiz birlikte. Anaokulu öğretmeni ve yazar Rhoda Kellogg, çocukların çizimleri üzerine bir araştırma yapmış ve çocukların çizmiş olduğu her şeklin, alfabenin harfleriyle bağlantısını ortaya koyan bir şema hazırlamış. Bana göre Kellogg'un yapmış olduğu bu analiz, gizemli Mısır hiyerogliflerini Latinceye çevirip anlaşılır hale getiren Rosetta Taşı kadar anlamlı bir çalışma. Sayfa 43'te yer alan şema, yazı yazmayla çocukların karalamaları arasındaki önemli bağlantıyı anlamamıza yardımcı olacaktır. Dilerim erken yaştaki sanat etkinliklerinin önemini ve değerini anlamınıza yardımcı olabilirim. Bu etkinlikler kesinlikle "angarya" gibi algılanmamalı ve çocukların eserleri yalnızca "hoşmuş" denip geçilmemeli; bütün bunların ileride edinecekleri okuma, yazma, resim yapma gibi beceriler için bir temel oluşturduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Bu kitaptaki bilgiler, çocuğunuzu sanatla mümkün olduğunca erken yaşlarda tanıştırmaya neden olacak. Sanatsal etkinliklerin çocuk gelişimindeki önemi öyle büyüktür ki, çocuğunuza sanatı bir uzmanın tanıtmasını beklemekle zaman harcamamalısınız. Sizlerle, hem bir anne hem de bir resim öğretmeni olarak yıllar içinde edindiğim deneyim ve sırları paylaşacağım. Nasıl çocuğunuzun sağlığı konusunda sorumluluk almak için doktor olmanız gerekmiyorsa, onun sanatsal etkinliklerini denetlemeniz için de "sanatçı" olmanız gerekmez.

Aynı zamanda bazı geleneksel etkinliklerin çocuk gelişiminde zararlı olduğunu ve yaratıcılığı engellediğini de söyleyebilirim. Kaçınılması gereken bu etkinliklere değinecek, neden zararlı olduklarına dair gerekli açıklamalarda bulunacağım. Bu gibi etkinliklerin yerini alacak alternatif çalışmalar da sunacağım sizlere.

Bu kitapta değineceğim etkinlikler çizim, boyama, baskı, kâ-

ğıt ve seramik çalışmaları üzerinedir. Sanat anlayışını güçlendirmek adına müziğe ve çocuk edebiyatına da yer verdim. Çalışmalar oyun ve hareketlerle zenginleştirilip öğrenme daha hızlı hale getirilebilir. Her aşamada kaydedilen gelişimi gördükçe çocuklarınızın sanatsal geleceğine yönelik gerçekçi beklentiler içine girmeniz de mümkün. Kitabın her bölümüne şöyle bir göz atmanız, belli temel sanat kavramlarını çocuğunuza anlatmakta yararlı olacaktır. Kitabın en sonunda, anlatılan her şeyin birbiriyle bağlantısını gösteren bir çizelge bulacaksınız. Bu kitap, çocuğunuzun hem okulda hem de yaşamda ihtiyaç duyacağı kavram ve yetenekleri kazanmasını sağlayacak etkinliklerde bulunmasını sağlamanız için size önemli bir yardımcı olacaktır.

Modern resimle karşılaştığı zaman “benim iki yaşındaki çocuğum bile daha iyi resim yapıyor” diyen pek çok insan olduğunu duyuyoruz. Picasso, sanatında çocuksu kalma isteğini her zaman dile getiren bir ressamdı. Klee, çalışmalarında çocuksu semboller kullanmıştır. Chagall da birçok masalsı eser vermiştir ve en güzel modern portre örnekleri de çocuk resimleri gibi dışavurumcudur. Çocukların sürekli olarak önemli keşif ve hamlelerde bulunmalarını sağlayan sanatsal bir yönleri olduğuna dair yaygın bir kanı mevcuttur. Onları yetişkinler gibi resim yapmaya zorlamak yerine, hâlâ çocuk gibi resim yapma yeteneğine sahip yetişkinler yaratmaya çalışmalıyız. Artık sanat yapıtlarının başarılı olmak için ille de “güzel” olması gerekmiyor. Birçok yetişkin ressam, bir süre beğenilen fakat sonra unutulmuş “güzel” eserler vermiştir. Zaman zaman toplumu yeni fikirlerle şaşkına çeviren ve toplumla çatışan bir Michelangelo, Van Gogh ya da bir Picasso çıkagelir ve onların hepimizin dünyaya bakışını değiştirdiği çok sonra anlaşılır.

Sanat, çocuklara soruların birçok şekilde çözülebileceğini öğretir. Çocukların sanat yaklaşımındaki özgürlük, merak ve macera duygusu bir kez bastırılırsa tekrar öğrenilmesi kolay olmaz. Çocuk sanatı bir kere kopya çalışması gibi görmeye başlar-

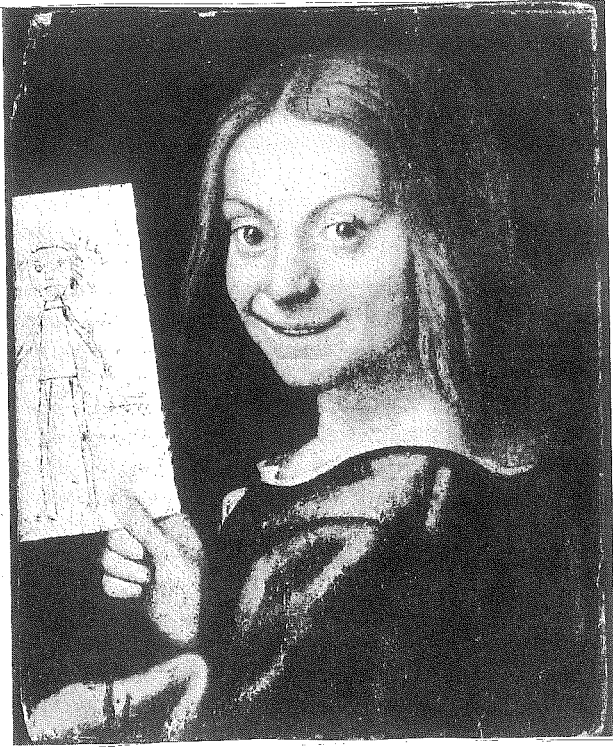
sa, yenilikçi sanat üretiminde ve bağımsız düşünmede esas olan yaratıcı ruhu tekrar yakalaması hiç de kolay olmaz.

Bu kitapta yer verilen sanatsal etkinlikleri ben üretmedim. Çocuklar bunları asırlardır yapıyordu. Bunların hiçbirisi şirin ya da zekâ geliştirici değil. Yetişkinler tarafından geliştirilmiş öylesine “zekâ geliştirici” etkinlikler var ki, çocuklar bunların altında eziliyor. Bu gibi etkinlikler, ortaya koyduğu kısıtlamalarla, kendi seviyelerinden beklenenin çok azını gerçekleştirebilen çocuklar yaratır. Sanat için ille de bir sürü pahalı malzeme gerekmez. Basit malzemelerle de birçok değişik şey yapılabilir. Her ne kadar anne-babalar çocuklarına sürekli yeni bir şeyler sunma eğiliminde olsa da çocuklar en heyecan verici anları; alışkın oldukları, güvenle kullandıkları malzemelerle çalışırken yaşarlar.

Rembrandt, Michelangelo, Picasso ve birçok önemli sanatçı karalama yapmaya nasıl başladıysa bizler ve çocuklarımız da öyle başladık. Bu sanatçılar sonraları toplumdan etkilendiyse de, ilk dönemlerde toplumun etkisi altında kalmadan, kendiliğinden üretimde bulunmuşlardır. Sonraları bizler sanatı bırakırken, onların kariyerlerini sürdürmelerindeki etkenin daha çok çevresel olduğuna inanıyorum. Örneğin, Pablo Picasso'nun babası bir ressam ve sanat profesörüymüş. Picasso sanatla çevrili bir ortamda yetişmiş. Babası kendini oğlunun eğitimine adanmış, onu erken yaşta resme yöneltmiş, sürekli ilgi ve takdiriyle yeteneğine ve kendine güvenmesini sağlamış. Bu davranışın tersine, pek çok ailenin; çocuğun çalışmalarını denetlemek denince onları eleştirip kısıtlamayı anladığını söyleyebiliriz. Aileler, bakıcılar ve öğretmenler çocuk için karalama çalışmalarının ne kadar büyük bir önem taşıdığını anlamak zorundadırlar. Karalama çalışmalarının önemi anlaşıldıkça, öğrenmeyi kolaylaştıracak ortamın yaratılması da o denli mümkün olacaktır. Yaratıcılığın asıl doğasını anlamak çok daha zor olsa da, “Zevk İçin Sanat” (Art for the Fun of It) adlı kitabın yazarı Peggy Davison Jenkins'a göre (sayfa 70):

“Yaratıcılık, bir yetenekten çok bir davranış biçimidir.”

Karalama çalışmalarının her aşamasının önemi ve anlamı üzerine daha kapsamlı araştırmalar gerçekleştirmek gerekir. Açık olan nokta şudur: Çocuklar kendi sanatlarını yaratmak zorundadır ve yetişkinlerin hazırlamış olduğu çalışmalar bunda hiçbir fayda sağlamaz. Çocuklar bir şey yapmaya zorlandıklarında, bunu yapmaya hazır hale gelmezler, aksine kendi ihtiyaçlarını bastırdıkları için sıkıntı çekerler.

Giovanni Francesco Caroto tarafından yapılmış bir portre.

16. yy ressamlarından Giovanni Francesco Caroto'nun çizmiş olduğu bu çocuk portresi, o günün çocuklarının yapmış olduğu çizimlerin, günümüz çocuklarınıninkilerden çok da farklı olmadığını gösteriyor. Görülüyor ki ne bulundukları coğrafya, ne zaman kavramı ne de toplumun çocukların sanatına vermiş olduğu değer, çocukların resme bakışlarını değiştirmeye yetiyor.

Hepimiz farklı konuları sınıflandırmaya ve sanatı, yazı becerisi ve matematik gibi alanlardan ayırmaya eğilimliyizdir. Oysa ki çocuklar sanatsal etkinlikler yoluyla matematiksel, bilimsel gerçekleri de öğrenirler demek yanlış olmaz. Sözelimi çamura şekil verirken, nerede çamur eklemek, ya da çıkarmak gerektiğinin farkına vararak denge kavramıyla karşılaşır. Küçük yaşlarda yaratıcı sanat etkinliklerine katılan çocuk, (yetişkinlerin yönlendirmesinden destek vermesiyle) yazıyı da kolayca öğrenecek ve sanatı kendini ifade etmek için kullanmaya devam edecektir. Karalama çalışmaları, çocuğun yazar ve okurken ihtiyaç duyacağı sembollerini tanımasını ve oluşturmasını kolaylaştıracaktır. Çocuk henüz karalama aşamasındayken herhangi bir yetişkin onun adına çizim yapmaya kalkmışsa, daha sonra çocuğun yazıya geçiş sürecinde ciddi sorunlar yaşaması mümkündür. Aynı şekilde karalama sürecinde çocuktan tanıdığı nesneleri resmetmesini beklemek, boyama etkinliklerinde boyanın resmin dışına taşmaması için çocuğu sürekli uyarmak ya da çocuğun karalamalarıyla dalga geçen kardeşlerin varlığı, onun gelecekteki yazı becerisini olumsuz yönde etkileyecektir. Birçok anne-baba, resmi süsleme olarak görmekte, karalamayla yazı arasındaki yakın ilişkiyi görmezlikten gelmektedir. İkinci sınıftaki el yazısı derslerinde çocuğun yaşadığı problemlerin aslında 1 ve 4 yaşları arasındaki karalama sürecinde yaşanan olumsuzluklara dayandığına inanmak güç gelebilir. Dahası, karalama çalışmalarında cesareti kırılan çocuğun sonraları sanatla kendini ifade edebileceğine olan inancının sarsıldığını ve bunun ileride sanatla bağlarını koparmasına neden olduğunu söylemek yanlış olmaz. Birçok kreş ve anaoku-

lu öğretmen, 1-4 yaş arası çocuklara; Cadılar Bayramı'nda bal-kabağı ve Noel'de Noel Baba çizdirerek onların normal gelişimini engellemeyi, basmakalıp ifadeleri sürdürerek anlamlı günlerin önemini basite indirgemeyi seçmektedir. Bu öğretmenler, çocukların kendi sanatlarının değerini anlayamamasına yol açmaktadır. Bu şekilde engellenen çocukların ileride okuma ve yazma problemleriyle karşılaştıkları sıkça görülür. Çocuklar altı yaşına kadar ellerindeki malzemelerin onlara sunduğu olanaklar çerçevesinde, malzemenin büyüklüğüne, şekline ve cinsine bakarak üretim yapar. Yetişkinleri yönlendiren ise konudur. İşte bu durum çocukları ve yetişkinleri ayırarak ileride iletişim bozukluklarına ve çocukların sanattan kopmasına neden olmaktadır. Acı olansa şudur: Resim, müzik ya da elişi öğretmenlerinin diploma alabilmek için İngilizce, tarih, matematik ve fen gibi dersleri görme zorunluluğu varken, anaokulu öğretmenleri sanatla ilgili hiçbir ders görmeden diploma alabilmektedir. Çocuğunuza sanatı anlatan insanın, sanattan hiçbir şey anlamadığını görebilirsiniz. Böyle bir durumla karşılaştığınızda yapmanız gereken mutlaka tepki vermektir. Eğer çocuğunuzun piyano öğretmeni piyano çalmayı bilmiyor olsaydı buna göz yummazdınız öyle değil mi?

Öğrenme, boş zamanları doldurmak için uydurulmuş bir şey değildir. Sanatı veya okumayı öğrenmek bir ders saatine sığdıramaz. Çocuklar okurken görsel izlenimler edinir, resim çizer, boyar ya da seramikle çalışırken hem söze dayalı hem de sembolik kavramları öğrenme yeteneği kazanırlar. Sanatın yalnızca diğer derslerin öğrenimini kolaylaştırmaya yaradığını dile getirmiyorum kuşkusuz. Elbette böyle bir yararı vardır, fakat sanatın değeri yalnızca bu boyuta indirgenemez.

Roger M. Williams'a göre: "Platon, evreni yöneten doğa yasalarının uyumun ve orantının, dengenin ve ahengin aynı zamanda müzikte, dansa, resimde, şiirde, yani sanatın her dalında etkili olduğunu kavramış; tüm bu sanat dallarının eğitim yönteminin temelini oluşturması gerektiğini vurgulamıştır."

Hazırlamış olduğum “boyamama” kitapları, çocukları, özel günler de dahil olmak üzere pek çok konuda resim yapmaya yöneltebilmeyi amaçlamıştır. Bu kitapları 6 yaşın üzerindeki çocuklara yönelik hazırlamıştım. Fakat pek çok kişi bana kitapların yaşça daha büyük çocuklara hitap ettiğini bilmelerine rağmen bu kitapları 3 veya 4 yaşındaki çocuklara da armağan ettiğini söyledi. Çünkü “çocuk, yaşına rağmen çok zekiymiş”. Oysa bir çocuğun zeki olması, normal gelişim sürecinin ihlal edilmesi anlamına gelmemelidir. Herhangi bir gelişim aşamasında daha ileride olmak, mutlaka “daha iyi” olmak demek değildir. Modern Sanatlar Müzesi’nden Jane Cooper Blad’ın sözlerine işte bu noktada kulak verilmesi gerekir: “Bırakın da çocuklar dört yaşına gelmeden üç yaşını da yaşasın. Bir çocuğu asla, ilerlemeye hazır hale gelmeden yaşça daha büyük çocukların yapmış oldukları şeyleri yapmaya zorlamayın.”

Gerek evde gerekse okullarda, ekonomik koşullar sınırlamalar yapmayı gerektirdiğinde, ilk önce sanatsal etkinlikler için gerekli malzemelerden kesintiye gidilir. Ne yazık ki hâlâ sanatı süslemeyle ilgili bir angarya gibi görme eğilimi söz konusudur ve sanat malzemeleri de biraz masraflıdır. Sanatsal etkinlikler sembol tanımayı kolaylaştırdığı ve yazı becerisinin temelini oluşturduğu için, bu kısıtlamalar çocuğun ileride okumayla ilgili sorunlar yaşamasına neden olabilir. Oysa sadece belli başlı malzemelerle ve çeşitli sanatsal etkinlikleri içine alan bir programla da sanat çalışmalarını yürütmek mümkün olabilir. Bu malzemeleri çocuğa tekrar tekrar sunmak ve onları bütün yönleriyle keşfetmelerini sağlamak, öğrenmeyi kolaylaştırır. Sürekli değişmesi gereken çocuktur, malzemeler değil.

Öğrenme zorluğu çeken çocuklar, yaratıcı sanat etkinliklerinden en büyük faydayı sağlarlar, fakat ne yazık ki kopya veya boyama gibi basmakalıp etkinliklere ağırlık vererek bu çocukların yaratıcı gücü görmezden gelinmektedir. Aslında gereken zaman, yer ve malzemeler sağlandığında, doğru yönlendirmenin

de yardımıyla bu çocukların ifade yeteneği inanılmaz derecede gelişebilmektedir. Bu noktada çocuğun gerçek yaşının değil, zekâ yaşının veya gelişim derecesinin göz önünde bulundurulması ve denetlemenin bu şekilde yapılması gerektiğini söylemekte yarar var. Direktifler çocukların anlayabileceği şekilde verilmeli, özellikle yaşça küçük çocuklara her aşamada gerekli açıklamalar yalnızca bir kez yapılmalıdır.

Bu direktifler, çocuğun çizdiği resmin nasıl bir resim olması gerektiğini anlatan nitelikte olmamalı, çizilen resmin veya ortaya konan eserin tamamen çocuğa ait olmasına özen gösterilmelidir. Çocukların başarılarını takdir etmek, onların zarar görmüş egolarını ve benliklerini geliştirmeye yarayacaktır. Yaratıcılık yüksek zekâyla bağlantılı değildir; tersine çoğu zaman zihinsel gelişimin daha yavaş olduğu çocuklarda yaratıcılığın daha fazla olduğuna bile inanılmaktadır. IQ'ları yüksek insanlar ille de yaratıcı olmak zorunda değildir. Düşük IQ'lü insanlar ise yaratıcı olabilir, yaratıcılık tümüyle bireye bağlıdır ve daha çok, düşünme tarzıyla ilgili bir kavramdır. Zihinsel yetenekleri sınırlı olan çocukların yaratıcılık potansiyelini görmezlikten gelmek kesinlikle çok büyük bir hatadır.

Ruhsal dünyaları zarar görmüş ya da zor zamanlar yaşayan çocuklar, sanatı problemlerini çözme ve kendilerini ifade etmenin bir aracı gibi de kullanabilir. (Kim yaşamaz ki bu zor zamanları?) Sanatı yaşamla başa çıkış aracı olarak kullanmanın temeli, işte bu çok önceki yıllarda bile geçerli olan pozitif sanat etkinliklerine dayanmaktadır.

Yaratıcılık, günümüzde hayli sık sözü edilen bir kavram haline gelmiştir. Bu kavramın, yaratıcılığı yüceltmek yerine yıpratıcı ve sanatla yakından uzaktan ilgisi olmayan birçok alanda kullanıldığına hep birlikte şahit oluyoruz. Çocuk; çeşitli etkinlikler aracılığıyla problemlerini çözmeyi, yeni araçları, durumları keşfetmeyi öğrenir. Önemli olan, yaratıcı düşünceyi erken yaşta aşılmasıdır. Çocuğun dünyaya geldiği ilk aylar içindeki

davranış biçimleri ve anne babaların yaklaşımlarının bu düşüncenin aşılmasındaki rolü asla yadsınamaz. 3 yaşındaki çocuklar, kendilerine duydukları güven ve içlerindeki merak duygusuyla kendini resme kaptırmışken, içlerinden biri yaşıtlarının aksine boyalarla “üstünü kirletme” fikrini reddedebilir. Oysa karalama veya serbest çizim çalışmaları, çocuk için en önemli sanatsal etkinliklerdir. Çocukların gözünde sanat, macera duygusudur. Çünkü her yeni deneyimde nelerle karşılaşp neler öğreneceklerini bilmezler. Çocuğunuzun sanatsal yönünün gelişmesi için ona kalbinizde olduğı kadar evinizde de bir yer ayırmanız gerekir. Çocuğunuzun gözü önünde bırakcağınız resim malzemeleri, onu neredeyse her gün çizim yapmaya yönlendirecektir. Çocuğun fiziksel temas kurmasını gerektirecek elişleri, örneğin seramik çalışmaları ya da parmaklarını kullanarak ıslak kâğıtlara boya yapması, pastel boyayla yapılan karalamalar veya resimler kadar önemlidir. Bu gibi çalışmalar, çocuğun yaratıcılığının ve zekâsının gelişmesine katkıda bulunur.

Sanatsal malzemelerin etkili kullanımı için iyi düzenlenmiş, çekici bir çalışma alanı yaratmanın önemi büyüktür. Bir fırça olsun bulamıyorsanız yaratıcı olamazsınız. Her zaman kullanıma hazır araç gereçlerin bulunduğu bir çalışma alanı; tek başına çocuğı yaratmaya yöneltmeye yetecektir. Çocuk iki yaşının altındaysa ve siz de duvarları çizmesinden şikâyetçiyseniz pastel boyaları görebileceğı, ama ulaşamayacağı bir yerde muhafaza etmelisiniz. Bu şekilde sizden kalemlerini istemesini sağlayabilir, çalışmasını denetleme şansını yakalayabilirsiniz. Eğer onun yalnızca hava güzel olduğunda ya da resim sehпасını dışarıya taşıyacak vaktiniz olduğunda dışarıda resim yapmasına izin veriyorsanız, bilmelisiniz ki çocuğunuz pek çok şeyi öğrenme şansını da yitiriyor. Çünkü çocuğunuzun çalışırken kırılan döküleni dert etmemesini sağlamak oldukça önemlidir.

Sanatsal çalışmaların çocuğunuz için önemini kavrar kavramaz, mümkün olan en kısa zamanda çocuğunuzun çalışmalarına

başlamasını arzu edeceksiniz. Bunu başarabilmenin bir yolu evde bir atölye kurmaktan geçer. Evinizde mutlaka yemek yemek, uyumak ya da TV izlemek için bir alan oluşturmuşsunuzdur. Sanatsal çalışmalar için de bir yer ayırmak, bu çalışmalara verdiğiniz önemi gösterir. Böylelikle, çocuğunuz resim yapmak istediğinde malzemeleri yerleştirip toplamakla da uğraşmamış olursunuz. Atölyede gerekli malzemeler dışında bir rulo kâğıt havlu da bulundurun. Su alabileceğiniz bir musluğa yakın olmak da faydalı olacaktır. Atölyeniz ister bir yatak odasının köşesi olsun ister ayrı bir yer; mutlaka dağılmasına göz yumabileceğiniz bir yer olmalı. Halının üzerine sereceğiniz bir muşamba veya bir plastik kaplama, dökülen boyayı da sorun olmaktan çıkaracaktır. Bir zamanlar, komşumun evinin merdiven altındaki alanı atölyeye çevirmesine yardım etmiştim. Önce duvardaki çengellere önlükleri, plastik kovaları ve fırça torbalarını astık. Duvarda yan yana asılı iki resim sehpası, komşumun kızının atölyeyi ziyaret eden arkadaşlarını bile resim yapmaya yönlendirmişti. Karşıdaki duvarın yanına da küçük bir masa yerleştirmiştik. Duvarın sonunda eski bir ayna asılıydı, bu da stüdyoyu olduğundan büyük göstermeye yarıyordu. Aynı zamanda bu ayna, üzerine suluboya yapılabilecek iyi bir zemin sayılırdı. Kapının arkasındaki ayakkabı dolabına da boyaları, kalemleri, kısaca bütün araç gereci yerleştirdik. Misafir geldiğinde kapıyı kapatmak mümkündü, ev de böylelikle oldukça düzenli görünüyordu. Bir başka arkadaşım da bağ evinin bodrum katında böyle bir çalışma alanı hazırlamıştı. Yıllar geçtikçe aileleri giderek genişliyor, odaların düzenlemelerinde sürekli değişiklik yapmak gerekiyor; fakat bodrum katındaki atölyeler bu değişikliklerden etkilenmiyordu. Dört kız büyüüklerinde ise okulda fen ve tarih öğretmenleri nasıl projeler isterse istesin, gereken ödevleri bu atölyede hazırlayabiliyorlardı. Bodrum katındaki oda şimdi boş, kızların ikisi evli, ama torunlarının da ileride bu atölyeyi iyi kullanacağından hiç şüphem yok.

Öğretmenlik yaptığım okuldaki okuma dersi öğretmenini La-

ura, işe çekmeceli bir dolabı tekerlekli bir dolaba çevirerek başladığını söylüyor. Bu fikrin ise, bütün gün evde resim ve el işi malzemelerini aramaktan bıktığı ve her şeyi tek bir dolapta toplamak istediği için doğduğunu ekliyor. Dolabın tekerlekli oluşu da oldukça pratik. Laura her çekmecenin üzerine, çekmecenin içinde bulunanların bir resmini yapıştırmış, böylece kızı Raine, kimsenin yardımına ihtiyaç duymadan ne ararsa bulabiliyor. Şimdilik dolap kenara kaldırılmış. Raine bütün çekmecelelere ulaşamadığı için dolabın yerini Laura'nın bütün malzemeleri üstüne koyduğu bir masa almış, Laura kullanmadığı bir odayı misafir odasına çevirdiğini, bu masayı da oturma odasına koyduğunu anlatıyor. Laura'ya, Raine boya döktüğünde bununla nasıl başa çıktığını sordum. "Yok canım, Raine artık 4 yaşında, yere bir şey dökmüyor" dedi. Laura masayı şeffaf bir duş perdesiyle kaplamış, masanın üzerine dört sandık yerleştirmiş; biri ispirtolu kalemlerle, biri kurşunkalemlerle, biri boyalarla, biri de zımba, makas ve pullarla dolu. Boyalarını ve fırçalarını koyduğu yedi tane de boya kutusu var. Raine, dilediği zaman masasında çalışmakta özgür, bir şey almak istediğinde annesinden yardım istemek zorunda kalmıyor. Masası dikdörtgen olduğu için, aynı anda iki çocuğun bir arada çalışması da mümkün; nadiren de oyun oynarlarken kullanıyorlar masayı. Duvarda, Raine'in kâğıt alabileceği bir rulonun asılı durduğu tahta bir kulp var. Raine, buradan kopardığı kâğıdı istediği boyutlarda kesiyor. Belki de annesinin kitaplara olan ilgisinden, kendini kitap süslemeye vermiş. Annesiyle birlikte masaya oturup kitaplar hazırlıyorlar. Raine annesine yazacaklarını okurken bir yandan da hikâyeleri süsleyecek resimler çiziyor.

Zengin bir aileden gelen bir başka öğrencimin arka bahçelerinde büyük bir oyun evi vardı. Evin içinde duvarda, bir tebeşir tahtası ve ayaklı iki resim sehпасı bulunuyordu. Daha ekonomik olması için ev eşyaları satan mağazalardan, büyük tahta bir sehpa temin etmeniz de mümkün.

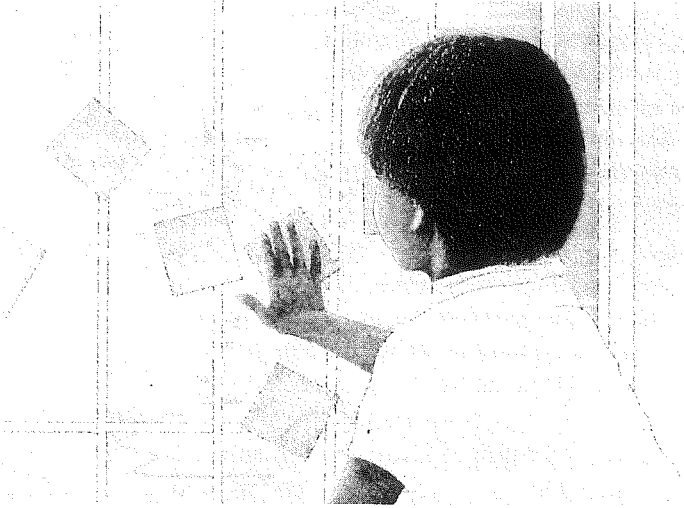
Bu gibi araç gereçler çocukların yaratıcılığını ve eleştirel düşünme yeteneğini geliştirmenin tek yolu değil elbette. Seçtiğiniz oyuncakların da yaratıcılığı geliştirebileceğini söyleyebiliriz. Fakat otomatik ya da pille çalışan oyuncaklardan uzak durmakta yarar var. Çocuğunuzun yap-boz gibi tek bir doğru yanıtı olan oyuncaqlarla geçirdiği zamanı kısıtlamanız faydalı olacaktır. Çocuğunuz, oyuncakları, araç gereçleri kendi amaçlarının dışında kullanıyorsa memnun olduğunuzu ifade edin. Tasarımlar, tek başına çocuğunuzun yaratıcılığını geliştirmesine veya bağımsız kararlar almasını sağlamaya yeterli değildir. Yaratıcı insanların kendilerine güven duymaya ihtiyaçları vardır. Çocuğunuzun bağımsızlığı ve kendine güvenini artıran anahtar faktörler: Anne babaların;

- Sınırlamaların neden ve nasıl konduğunu çocuklarına açıklamaları
- Çocuklarına güvendiklerini belli ederek, çocuklarının da güvenini kazanmaya çalışmaları
- Çocuk iletişiminde, çocuğa saygı duyup onu onaylamaları ve sevmeleridir

Çocuklar yaratıcılıklarını sizin onlara sunduğunuz çizme, boyama ya da seramik gibi etkinliklerin dışında da gösterirler. Dünya üzerindeki en ilginç şey, başından sonuna dek bir çocuğun sanatsal etkinliklerini izlemektir. Çocuğu böyle bir etkinlikten alıkoymak hayli zordur, hiçbir duyarlı anne-baba da bunu yapmak istemeyecektir zaten. Çocuğunuzun yaratıcı eserler ortaya koyuyor oluşunun ne sizin özene bezene hazırladığınız “sanat köşesi”yle ne de bin bir zorlukla aldığınız o pahalı malzemelerle ilgisi vardır. Çocuğunuzun ortaya koyduğu ilk eserleri, sonradan bu çalışmanın değerini daha iyi anlaması için bir süre saklamalısınız. Oğlum Jason, kendinden yapışkanlı kâğıtlar üzerine resimler çizmiş, bir pencereyi de bu kâğıtları belli aralıklarla yapıştırarak süslemişti. Başka bir seferinde de yirmi kadar kahve

filtresini mutfakta yere yaymış ve bunları düzenlerken Michelangelo'nun Sistine Şapeli'nin tavanını resimlerken gösterdiği özeni göstermişti.

Kendi kendine ortaya koyduğu bu yaratıcı çalışmalarda karşılaştığı problemleri tek başına çözmeyi de başarmıştı. Bu süreçte sanatçılar 2 ya da 3 yaşlarındaki çocukların yaratıcılığını izlemektedirler. Şekilleri belli aralıklarla düzenleyip yerleştirmek yaratıcılık açısından oldukça değerli bir çalışmadır. Yaratıcılık potansiyeli yüksek nice tasar, yetişkinlerin algılayamaması nedeniyle, potansiyel kaybına neden olmaktadır. Paskalya yumurtalarını süslemenin de böylesine önemli bir tasar olduğunu söylememiz mümkün. Küçük yaştaki çocuklar bile pastel boyayla bir yumurtanın üzerini çizebilir veya yumurtayı boyanın içine batırabilir. Yumurtanın üzerine yapıştırmak için yetişkinlerin hazırlamış olduğu çıkartmalar gibi masraflı araç gereçlerin kullanımına hiç mi hiç gerek yoktur.

Pencereye kendinden yapışkanlı kâğıtlar yapıştırmak.

Tüm duyarlı anne-babalar, malzemelerin farklı şekillerde kullanımına imkân tanımak adına evin temizliğini ve düzenini feda edeceklerdir. Çocuk elindeki ilk malzemeden sıkıldığı anda, ona yeni bir malzeme sağlama zamanıdır. Çocuğun bildiği, rahatça kullanabildiği temel araç gereçler yenilikçi düşünceyi ve yaratıcı tutumu geliştirmede, her an yenilenen pahalı araç gereçlerden daha faydalıdır. Çocukların, sanatın 5 alanında da deneyim edinmesi gereklidir; resim çizme, boyama, kolaj, baskı ve seramik. Bu kitapta önerilen çalışmalar anne-babalar için bir rehber niteliği taşımaktadır; önerilerin harfi harfine yerine getirilmesi gerekmez. Bir çalışma kırmızı kalem kullanmayı gerektirirken çocuğunuz sayfanın üzerine bir şey yapıştırır ya da kırmızı yerine mavi kalem kullanırsa ve siz “hayır bu doğru değil” dersiniz, kitabın amacını ihlal etmiş olursunuz. Çocuğunuz kendi amaçları doğrultusunda çalışır ve sizden de bu yönde olumlu destek bekler. Bu gibi çalışmaları amaç olarak değil, başlangıç noktaları, amaca yönelik araçlar olarak kabul etmeniz gerekir. Bir çizime bir şeyler eklemek, kâğıdı yırtmak veya sayfayı koparıp yere koymak gerçekten de yaratıcı düşünce örneği olabilir. Çocuğunuza asla, boyama kitapları, numaralı boyama ya da kolay suluboya gibi sanatsal yaratıcılığı engelleyen malzemeler sunmayın. Bu gibi araçlar yaratıcılığı artırma amacını gütmektedir ve çocuklar kolayca bu oyuncaklara bağımlı hale gelebilirler. Bu gibi aktivitelerle istemeyerek çocuklarımızın kendilerine olan güvenini ve yaptıkları işten aldıkları zevki yok etmiş oluruz. Çocukları özel günler için bir şeyler “yaratma”ya yönlendirmek de yine aynı nedenle yanlış olacaktır. Sözelimi A.B.D’de okullarda 2. sınıfın altındaki öğrenciler için Noel Baba, tavşanlar, başlıklar, Abraham Lincoln veya Martin Luther King resimleri uygun değildir. Bu gibi şeyler, çocuğun özel günlerin anlamını kavramasına yardımcı olmaz. Yapılan resimlerin konusunu tamamen çocuğun yaratıcılığı belirlemelidir. Özel günler için yapılan çalışmalar, daha çok yetişkinleri memnun et-

meye yöneliktir, okulöncesi çocuklar için de kesinlikle uygun değildir. Bu gibi yanlış yönlendirmelerle, çocuğun gelişimi engellenmiş olur. Çocuklarını mutlu etmek için onlara resim yapan yetişkinler de aynı olumsuz etkilere neden olur. İnsan, hayvan resmetmek ya da özel günleri konu alan resimler yapmak, beraberinde boğucu bir denetlemeyi getirir. Bakımevleri, anaokulları veya kamplardaki oyun grupları arasında, çocukların yapmış olduğu çalışmalar birbirinin kopyasıysa, bu çalışmaların sanatla yakından uzaktan ilgisi olmadığını vurgulamak gerekir. Çocuğu “düzeltmek” veya ona “yardım etmek” yaratıcı düşünceye zarar verir, zaman ve paralarını çocuklarına mükemmel araç gereçler temin ederek harcayan anne-babalar, boyama kitaplarını tekrar kullanıma hazırlayan ya da çocuklarının boya çalışmalarını özenle şekillendirerek kesen anne-babalar kadar yanlış yoldadır.

Kendi çizimleriyle ve başarılarıyla gurur duyan anne-babalar, öğretmenler, abla veya ağabeyler, peşin hükümleriyle öğrenmeye ve yaratıcılığa ket vurabilirler. İlkokul öğrencilerimden biriyle bu konuda ciddi bir problem yaşamıştım, her çalışmaya “ben yapamam”larla başlıyor, onu başka bir çalışma yapmaya ikna etmeye çalıştıkça da gözyaşlarına boğuluyordu. İlk üç yıl onunla çalışmamız pek kolay olmadı, ama ne zaman bir şeyler yapmayı denedi veya bir şey başardıysa onu takdir etmeyi asla ihmal etmedim. Bu çocuk 3. sınıfa gelip de neredeyse bir şahe-ser ortaya koyduğunda itiraf etmeliyim ki kendim bile şaşırdım. Onu takdir etmeye, övmeye devam ettim; hatta onu kutlaması için müdürle de görüştüm. Sonraları resim odasından hiç ayrılmanmaya, öğle arasında beni görmeye gelmeye, teneffüslerde bile resim odasına gitmeye başladı. Bu ziyaretlerin birinde konuşma fırsatı bulduk; bana ağabeyinin yapmış olduğu çizimleri göstermeye gelmişti. Genç ve yetenekli bir insanın resimleriydi bunlar. Çok şükür ki ağabeyi koleje gitmek için evden ayrılmış, Nick de onun gölgesinden kurtulmuştu. Nick’e, ağabeyinin yeteneğinden ötürü onun kendine güvenini kaybettiğini anlattım,

ama bunu yaparken onların aynı genlere sahip olduklarını; onda da aynı yeteneği gördüğümü belirttim. 4. sınıfta Nick inanılmaz bir gelişme kaydetti, artık yaşlıları arasında gerçek bir “sanatçı” olarak görülüyordu. Çocuklara kendi başlarına bir şeyler deneme imkânı tanımadan, onları yetişkinlerin eserleri ve başarılarıyla kıyaslamamanın ne kadar olumsuz sonuçlar doğurabileceğinin en güzel örneğiydi Nick.

Gerçek bir nesneyi resmetme isteği kesinlikle çocuktan gelmelidir. Bu hemen hemen çocuğun 4. yaş gününe yakın bir zamanda söz konusu olabilir; bunun daha geç gerçekleşmesi de gelişimin normal seyrinin bozulduğu anlamına gelmez. Eğer çocuğun anne babadan tek onay aldığı nokta gerçekçilik olursa, sanatsal çalışmalarla geçen üç yıl bütün önemini yitirecektir. Bu, çocuğun daha uzun süre ihtiyaç duyacağı karalama çalışmalarına dönmesini engellemek demek olacaktır, oysa çocuklar 6 ve 7 yaşlarında bile bu gibi karalamaları yapmaya devam ederler; çocuğun karalamalarını küçümsemek veya önemsememek doğru olmaz.

Çocuk sanatla uğraşırken boyama, kesme veya seramik çalışmalarında gerekli becerileri; yetişkinlerin değil, kendi amaçları doğrultusunda çalışarak kazanır. Çocuk kendini çalışmaya kattığı anda, temizliği ve düzeni düşünecek halde olmadığı için etrafı kırıp dökebilir. Bu gibi kırıp dökmelerin altında yatan neden, çalışmayı denetleyen yetişkinin çalışma alanını veya araç gereçleri iyi düzenleyememesi olabilir. Çocuğun ara sıra ortaya çıkan dağınıklığı da yaşantısının diğer alanlarındaki memnuniyetsizliğinden kaynaklanabilir; eğer onu dağınıklığından ötürü suçlamakta acele etmezseniz, bu durumu aranızdaki iletişimi genişletme amacıyla bile kullanabilirsiniz. Anne-babalar çocuklarının sanatsal çalışmalarını veya çalışma yöntemlerini gözleyerek, onları daha da yakından tanıyabilirler. Hatta aileler, çocuklarını daha çok yaratma sürecini izlerken tanırırlar. Çocuklarıyla iletişimi artırmak için, anne-babaların çocuklarının ev içinde

gerçekleştirmiş olduğu anlamlı çalışmaları denetlemeleri şarttır. Çocuğu denetleme işini öğretmene bırakmak asla yeterli olmayacaktır. Karalama çalışmalarını sadece “karalama” ya da “saçmalık” olarak görmek çocuk tarafından “reddedilmek” olarak yorumlanır. Sizler çocuğunuzun sanatla ilgili düşüncelerini kabul etmeye açık olmalı ve onların beynine bu konuda peşin hükümler yerleştirmemeye özen göstermelisiniz.

Çocukları yaşama hazırlama telaşı içinde unutilan en önemli nokta, çocukların en büyük gelişmeyi ve öğrenmeyi oyun zamanlarında veya sanatsal çalışmalar sırasında gerçekleştirdiğidir. Okuma süreci öncesinde çocukların resimleri boyamak veya alıştırma kitaplarındaki çizgilerin üstünden geçmek yerine karalama çalışmaları yapması çok daha verimli olacaktır. Bizlerin yapması gereken, yaratıcı çalışmalar yaparken, çocuklarımızın bir başkasının değil; kendi memnuniyetlerinin önemli olduğunu kavramalarına yardımcı olmaktır. Asıl önemli olan tamamlanan eser değil; çalışma sürecidir. Duvarları veya mobilyaları boyamak gibi ailenin rahatsız olduğu durumlar, anne-babaların başka bir işle meşgul olup çocuğun taleplerine yanıt vermemelerinden kaynaklanır. Özellikle 3 yaşın altındaki çocuklar, kendilerini çalışmaya kaptırdıklarında aileler için neyin doğru neyin yanlış olacağını algılayamaz ve ellerindeki malzemeleri farklı şekillerde kullanma eğilimi gösterebilirler. Azarlama veya cezalandırma gibi davranışlar çocuğun doğru olanı öğrenmesine yardımcı olmadığı gibi çalışmadan aldığı zevki de azaltır. Ailenin çocuğu eleştirmesinden doğan olumsuz duygular, çocuğun bir sonraki çalışmasına yansır. Eleştirme ve kınama, asla çocuğun “düzenli ve temiz çevre” anlayışını geliştirmesine katkı sağlayamayacaktır. Böylesi bir durum yalnızca çalışmayı stresli bir hale getirir ve öğrenmeyi engeller. Çocuğunuzdu duvar yerine büyük bir kâğıda veya en sevdiğiniz masa yerine eski bir mukavvanın üzerine resim yapmaya yönlendirmek, hem sizin hem de onun yararına olacaktır.

Yine de anne-babalar, bazen “temizlik” veya “düzenlilik” gibi konularda zaman zaman taviz vermek zorunda kalabilirler. Çocukların da çevrelerini, çevrelerindeki nesneleri keşfedebilmesi için, “dokunmaları” gerekir. Çocuğunuz tehlikeli bir şeye dokunduğunda, ona “hayır” diye bağırarak yerine, işinizi bırakıp onu kucağınıza alın. Sonra dokunduğu şeyin neden tehlikeli olduğunu anlatın ona. Bu, tüm çocuklarda doğuştan gelen merak duygusunun yaşam boyu sürebilmesi için gereklidir en çok. Çocuğunuzun kendi kararlarını kendisinin almasına imkân tanıyın. Örneğin ne zaman uyuyup ne zaman yemek yiyeceğine ya da ne zaman çevreyi gözlemleyeceğine kendi karar versin. Ona, kendi düşüncelerinin de sizinkiler kadar önem taşıdığını anlatın. Kayalardan, yapraklardan, ağaç kabuklarından, kumaşlardan, araç gereçlerden (hatta kesici olanlardan bile), onu şaşırtan her şeyden söz edin. Gün boyu anne babasının sürekli bir şeylere dokunmamasını söyleyen ikazlarını duyan bir çocuktan, kendini resme ya da başka bir sanatsal çalışmaya kaptırmasını bekleyemezsiniz. Çünkü bir çocuk için “dokunma” demek, “öğrenme” demektir. Bu konudaki görüşlerimi “Lütfen Dokun” adlı kitabımda ayrıntısıyla dile getirmiştım.

Bu kitapta sözü edilen basit çalışmaların yanı sıra, çocuğunuzun yaratıcı ve özgür düşünmesini sağlayacak pek çok şey yapabilirsiniz. Bırakın çocuğunuz kendi gözlerini, ellerini ve ağzını kullanarak keşfetsin. Ona gerçek sanatı, doğayı gösterin. Çocuğunuz çimlerin kokusunu duymalı, sırtüstü uzanıp gelip geçen bulutları izlemelidir en çok.

Resim eğitimi alanına getirdiği müthiş yeniliklerle tanınan Viktor Lowenfeld, *Eğitimin Üvey Evladı: Yaratıcılık, Yaratıcı Düşünce* (Creativity, Education's Stepchild: A Sourcebook for Creative Thinking) adlı kitabında bunu şu şekilde açıklıyor:

“Görüyoruz ki yaratıcı insanlar, gördüklerine, duyduklarına ya da dokunduklarına karşı alışık olmadığımız kadar duyarlıdır. Bu insanlar, bir parça tahtanın yapısının, çamurun esnekliği-

nin, ve dokusunun onlarda uyandırdığı 'hisse' tepki vermeyi bilen insanlardır.”

Bu kitapta yer verdiğimiz çalışmalar, 6 aylıktan 6 yaşına kadar olan çocuklar için düzenlenmiştir. En verimli sonucu almak için bu çalışmalara çocuk 6 aylıkken başlanmalı ve düzenli bir şekilde 6 yaşına kadar devam edilmelidir. Kitaptaki direktiflere harfiyen uyarak, çalışmaları yüzlerce kez tekrar etmeniz, çocuğunuzu sürekli takdir ederek cesaretlendirmeniz ve gerektiği yerde açıklamalarda bulunmanız yararlı olabilir. Çocuğunuzun elindeki malzemeler değişmez, ama çocuğunuz sürekli değişecektir. Çocuğunuz eski malzemelerini farklı şekillerde kullanmaya başladığında yeni bakış açıları kazanacak, deneyimlerinden yararlanacaktır. Çocuğunuzun içinde var olan yaratıcılığı ortaya çıkarmak için çalışmalarında kullandığı malzemeler tek başına yeterli olacaktır. Çocuğunuzun ortaya koyduğu eseri evinizin en güzel köşesine asmalı ve çocuğunuzun eseri, dünyadaki en önemli esermiş gibi davranmalısınız. Buzdolabı üzerine mıknaatısla tutturulmuş bir resim, oturma odasındaki çerçeveli resim kadar değerli değildir onun gözünde. Çocuğunuzun resimlerini, kullanabileceğiniz veya hediye edebileceğiniz süs eşyalarına vs. çevirmeniz de mümkündür. Çocuğunuzun erken yaşta yapmış olduğu çalışmalar, onun problem çözme becerisi kazanmaya ve yaratıcı düşünceye yönelik atmış olduğu ilk adımlardır. Bu çalışmalar çocuğunuzun bağımsız hareket etmesini sağladığı gibi zihinsel gelişimini de hızlandırır, yani başka bir deyişle; çocuğunuzun yürümek için attığı ilk adımlar, onu koşturmaya hazırlar.

Çocuklar her an farklı malzemeler kullanmak, yepyeni çalışmalar yapmak isterler. Edindikleri deneyimle, dünyayı görüş ve algılayış biçimleri değişir. Zihinlerini kullanmayı, kendi kendilerine düşünmeyi yalnızca kendi yaptıkları keşiflerle öğrenebilirler. Çocuklar yetişkinlerin uyarıları ya da kurallarından çok bu gibi oyunlarla, çalışmalarla öğrenirler. Her çocuğun yeteneği ve

ilgi alanı birbirinden farklıdır ama, ne zaman ne gibi çalışmalar yapabileceğine dair bir fikir edinmeniz açısından aşağıda minik bir rehber sunacağım sizlere.

- Çocuk 6 aylıkken, parmaklarını kullanarak boya çalışmaları yapabilir, siz de bu çalışmalarda yiyeceklerden yararlanabilirsiniz.
- 8-12 aylık çocuklar için, çocuğun kolu uzunluğunda beyaz bir kâğıtla siyah boya kalem kullanabilir, yavaş yavaş onu çizim çalışmalarına hazırlayabilirsiniz.
- 18. aydan itibaren, yaklaşık 2,5 cm uzunluğunda bir fırçayla tek renk boya kullanabilir ya da oyun hamurlarıyla çalışmalar yapabilirsiniz.
- 20 aylık çocuklar, kendinden yapışkanlı çıkartmalardan hoşlanacaklardır. 2,5-3 yaş arası çocuklar da artık yapıştırıcılarla çalışabilecek durumdadırlar.
- 2-2.5 yaş arasında, makasın nasıl çalıştığına dair birkaç basit alıştırmadan sonra, çocuğunuz makasla kâğıdı kesmeye başlayabilir.
- 3 yaşındaki çocuklar artık 2 farklı renk kullanabilir, Play-Doh gibi oyun hamurlarından, çamur, kil gibi malzemeleri kullanmaya geçebilirler.

Eğer çocuğa malzemeler tek tek sunulmuş ve yalnızca kitapta önerilen alternatifler dahilinde hareket edilmişse, 3.5 yaşına gelmiş çocuk çalışmalarında birçok rengi bir arada kullanabilir hale gelmiştir. Resim çocuğa baskı tekniğini öğretecektir. Bu çalışmalardan birkaçını aksatan çocuğun, daha ileri düzeydeki çalışmalara geçmeden önce gerçekleştirmede çalışmaları yaparak açığını kapatması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu kitaptaki çalışmalar için ihtiyacınız olan malzemelerin listesi aşağıda verilmiştir.

- Marmelat, krema, puding vs. gibi yiyecekler
- Pastel boya (üzerindeki kâğıtlar çıkarılmış olmalı)
- Kalın kurşunkalem, renkli boya kalemleri
- Keçeli kalemler (suyla silinebilen türden)
- Islak kâğıt üzerine parmaklarla resim yapmak için kullanıl-
mak üzere kırmızı, sarı ve mavi parmak boyası
- Oyun hamurları
- Tebeşir, koyu renkli kâğıt veya karatahta
- Pipet
- Sünger
- Kırmızı, sarı, mavi, yeşil, turuncu, siyah ve beyaz renkte gu-
vaş boya
- Boya fırçaları
- Yapıştırıcı (Zehirli madde içermeyen türden)
- Bant
- Delikli zimba
- Rulo fırça
- Pipo temizleyicisi
- Renkli tebeşir
- Kırtasiyeden temin edebileceğiniz kendinden yapışkanlı çı-
kartmalar
- Gıda boyası
- Makas
- Mukavva
- 25 cm x 35 cm boyutlarında beyaz kâğıt
- Renkli karton kâğıt

Bu gibi malzemelerinizi saklamak için çekmeceli bir dolap kullanabilirsiniz. Boyaları, tebeşirleri, kalemleri ayrı çekmece-
lerde veya kutularda saklarsanız, istediğiniz malzemeye istedi-
ğiniz zaman ulaşabilir, tüm malzemelerin etrafa yayılmamasını
sağlayabilirsiniz. Eğer yeriniz uygunsa, malzemeleriniz için dö-
ner bir masa da kullanabilirsiniz.

Çok küçük çocukların kullanabileceği en uygun kâğıt 25 x 35 cm boyutundadır. Kâğıdın uzunluğu en az çocuğun kolunun uzunluğuna eşit olmalıdır. Kitapta önerilen alıştırma, çocuk bir diğerine geçene dek tekrar edilmelidir. Şimdiki küçük çocukların son derece yaratıcı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Örneğin yalnızca beyaz kâğıt ve siyah pastel boya vermiş olduğunuz çocuk; deste deste kâğıt tüketmesine rağmen, malzemelerinden bir an bile sıkılmayacaktır. Bu şartlar altında çocuğa sunacağınız kâğıdın, ucuz bir kâğıt olmasının hiçbir mahsuru yoktur. Ancak gazete kâğıdı gibi bazı ucuz kâğıtlar kolayca dağılıp ufalanabilir. Hem anne-babalar, hem de öğretmenler, eğer çocuğun yapmış olduğu resimlere değer veriyorlarsa, kullanılacak kâğıtların da ne çok ucuz, ne de çok pahalı, ama mutlaka kaliteli kâğıtlardan seçilmesi gerekir. Eğer kâğıt kaliteliyse, boyayı emecek, rulo gibi sarılabilecek, paralanma ve yırtılma gibi kötü sürprizlere neden olmayacaktır. Yine de gazete kâğıdı (3. hamur kâğıt), bilgisayar kâğıdı, ya da kesekâğıtları hiç yoktan iyi sayılır. Çocuğa kâğıt vermemek, ona açık açıkça duvarları boyamasını söylemek gibi bir şeydir. Eğer bütçeniz el veriyorsa çocuğunuza en başından kaliteli kâğıtlar sunmak en doğrusudur. Kaliteli kâğıtları yüksek fiyatla satan kırtasiyeler yerine, okullarla anlaşmalı olarak kâğıt ismarlayabilir, uygun fiyatla kaliteli kâğıt alabilirsiniz. 480-500 tabakalık bir rulo beyaz ve bir rulo siyah kâğıt, çocuğunuzun yıllarca yaratıcı çalışmalar yapmasının garantisi olacaktır. Zaman zaman, çocuğunuza alışık olmadığı bir malzeme vererek onu şaşırtabilir, hatta zorlayabilirsiniz. Örneğin çocuğunuz sürekli 25 x 35 cm boyutlarında kâğıt kullanıyorsa, daire şeklinde bir kâğıt veya 20 x 25 cm boyutlarında bir kâğıt onu hayli şaşırtacaktır.

Renkli kartonlar da kullanmak isteyeceksinizdir kuşkusuz. İyi kalitede renkli karton alsanız bile, bilmelisiniz ki her kartonun rengi zamanla solar. Yıpranmayan renkli kartonlar bulmanız da mümkün. Arka yüzünde öndekinin zıddı bir renk bulunan ve

kesmeye çok elverişli olan el işi kâğıtları da kullanabilirsiniz. Kolaj çalışmaları için üstü cilalı veya düz mukavvalar iyi bir seçim olacaktır. Kâğıt konusunda sıkça yapılan hataları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

1. Çocuk için çok küçük boyutlarda kâğıt kullanmak.
2. Boyayı emmeyen veya boyandığında kıvrılan ucuz kâğıtlar kullanmak.
3. Hindi, kelebek, çiçek vs. şeklinde kâğıtlar kullanmak.
4. Üzeri çiçek, hayvan vs. resimleriyle süslü, kendinden desenli kâğıtlar kullanmak.

Bazı yapıştırıcılar zehirli maddeler içermediğinden güvenle kullanılabilir. Kâğıt yapıştırmada rahatlıkla kullanılacak olan bu güçlü yapıştırıcılar suyla inceltilebilir de. Alternatif olarak, yapıştırıcılar fırça, bir tahta parçası yardımıyla sürülebilir ya da doğruca tüpten sıkılabilir. Fırça vs. yardımıyla tutkal da uygulanabilir. Hatta tutkalın içine ekleyeceğiniz birkaç damla gıda boyası, yapıştırıcıyı güçlendirerek her şeyi değiştirir. Canlı renklerdeki parlak yapıştırıcılar da, çocuğunuzun çalışırken bir hayli eğlenmesini sağlayacaktır.

Kırtasiyeden yaptığınız bölük pörçük alışverişler ya da bir defada bir kutu boya almak pek de ekonomik olmayacaktır, bu nedenle daha çok toptan satış yapan dükkânları veya depoları tercih etmenizde yarar vardır.

Size problem yaratacak bir başka konu da çocuğunuzun önemli eserlerini saklamak olabilir. Kendi adıma, çocuğumun yaptığı resimlerden birini atacağıma, onun bebeklik fotoğraflarından birini atmayı yeğlerim. Yaptığı çizimler ve resimler onun gelişimini gösteren paha biçilmez takvimlerdir bana göre. Tahmin edileceği üzere, çocuğum bugüne kadar sayısız resim yaptı. Hemen hemen yaptığı her resmi saklamama rağmen, hiçbir zaman evimiz kâğıtla dolup taşmadı. Ancak birçok aile bu konuda

iyi bir düzenleme yapamadığı için resimleri saklama konusunda ciddi sorunlar yaşıyor ve ne yazık ki bu sorunu resimleri fırlatıp atarak çözüyorlar. Bu, çocuk için yaptığı, ürettiği her şeyin değersiz olduğu anlamına gelir. Siz her ne kadar ortaya konan eserden çok çalışmanın önemli olduğunu vurgulamak isterseniz de, esere değer vermeyerek çocuğunuzu küçümsemiş olursunuz. Tek bir çalışmaya saatlerini veren pek çok öğrencimden, en sonunda “Bu sizde kalsın Bayan Striker. Annem benim resimlerimi atıyor,” sözlerini işitiyorum. Düzenli evler ne zamandan beri çocuklarımızın ruhsal durumundan, egosundan önemli hale geldi, merak ediyorum. Çocuğunuzun çalışmalarını asla kaldırıp atmayın. Evinizde küçük bir alan kaplama ayrıcalığına sahip olmalıdır çocuğunuz. Resimleri saklamak için kırtasiyeden aldığınız 50 x 70 cm ebatlarında boyutunda bir evrak çantası işinizi görmeye yetecektir. Bir evrak çantası, onun bir yıl boyunca yaptığı resimleri derleyip toplayabilir. Eğer daha düzenli bir sistem oluşturmak isterseniz, kontrplak kaplı bir saklama kasasının üzerini süsleyebilir veya eski bir oyuncak kutusunu kullanabilirsiniz. Her yıl için, kutuyu bölümlere ayırarak ve yeni gelen her resmi en üste yerleştirerek kronolojik sırayı bozmamış olursunuz. Bir keresinde oğlumun, bir arkadaşına övünerek “annem yaptığım her resmi saklıyor” dediğini duymuştum. Yaptığı işe değer verildiğini bilmek, çocuğun kendine olan saygısını artırıyor.

Greenwich Tarih Topluluğu’ndan Susan Richardson saklama koşulları üzerine şunları söylüyor: “Arşivinizi ateşten, ısıdan, nemden ve tozdan uzak tutun. Değerli eşyalarınızı asla tavanarası, bodrum katı gibi yerlerde veya suya yakın alanlarda muhafaza etmeyin. Arşivinizi muhafaza ettiğiniz yerin ısısı ve nem oranı normal düzeyde olmalı. Ayrıca saklama yerinin hava dolaşımına açık olması, eşyaların aşırı ışığa maruz kalmaması da önemli; ışık eşyaların solmasına ve zarar görmesine neden oluyor.”

Derslerimde öğrencilerimin yaptığı bütün resimleri okulda muhafaza ediyorum. Her öğrencimin çalışmalarını birer evrak çantasına yerleştiriyor, sene sonunda bu çantaları onların evine gönderiyorum. Bu durum, birçok aileyi bu konuda benimle işbirliği yapmaya yöneltti ve şunu söyleyebilirim ki; öğrencilerimin anne-babaları da (hemen hepsi) durumdan gayet memnun. Anne-babalardan da katlanmış, rulo halinde sarılmış resimlerin çöpe gittiğini ama evrak çantası içinde gelen çalışmaların hak ettiği değeri bulduğunu duyuyorum. Bir gün bir öğrencimin annesinden, kâğıt israfı yaptığımı belirten bir eleştiri mektubu almıştım. Çok fazla renkli karton kullandığımı belirtiyordu mektubunda. Bana kızıyla birlikte oturup evrak çantasını bir güzel temizlediğini anlatıyordu gururla. Üzerine resim yapıştırdığımız renkli kartonları bir bir çıkarmış ve derslerde tekrar kullanmam için bana geri göndermişti. Kızının birkaç “özel” resmini saklamasına izin veriyor; geri kalanını çöpe atıyormuş bu bayan. Mektubu gözyaşları içinde okudum, resim öğretmeninden sanatta değer verilmesi gerektiğini, zemine yapıştırılan renkli kartonların resmin yıpranmasını engelleyeceğini öğrenen o kızın hayali geldi gözlerimin önüne. Annesiyse ona tekrar kullanılan renkli kâğıtların, yıl boyu uğraşıp da yaptığı resimlerden daha değerli olduğunu öğretiyordu. Çevre korumaya boş vermiş değilim ama çocuğa, yaptığı resmin değil, resmin yapıştırıldığı kartonun değerli olduğunu anlatmanın doğru olduğunu da hiç sanmıyorum. Aşağıda çocuklarının yaratıcılığını geliştirmek isteyen tüm anne-babalara önerilerimi bulacaksınız.

Çocuğunuzun Yaratıcılığını Nasıl Geliştirebilirsiniz

1. Onlara örnek olun. “Cetvelle bile düz çizgi çizemem” demek yerine “Yeni bir şeyler üretmeyi seviyorum” deyin. Yaratıcılık süreci, ortaya çıkan eserden çok daha önemlidir. Eğer çocuğunuz sizin risk alıp bir şeyler ürettiğinizi görürse, bunu kendine örnek alacaktır.

2. Çocuklarınızın resimlerine yalnızca buzdolapları üzerinde yer vermeyin. Her çocuk “gerçek” resimlerin çerçevelenip, evin bir köşesine asıldığını bilir, çocuğunuzun yapmış olduğu resimlerden birini çerçeveleyip evinizin en güzel köşesine asın. Resimleri evinizdeki eşyaları süslemekte de kullanabilirsiniz. Örneğin moausepad’lerin veya önlüklerin üzerine bu resimleri kopyalamanız mümkün.
3. Çocuğunuzun çalışmalarını değerlendirmeye özen gösterin. Kopyanın, resimlerin içini boyamanın ve yetişkinlerin resimlerinin yaratıcı olmadığını öğretin onlara. Matematikte olduğu gibi, resimde de kopya aldatmacadır. Bir sanat eseri yaratılıyorken karşılaşılabilecek sorunları çözmenin hayatın her alanındaki sorunları çözmesine yardımcı olacağını ifade edin çocuğunuza.
4. Bir resmi “niçin” beğendiğinizi ifade edin. “Çok güzel olmuş” demek hiçbir zaman yeterli değildir. Örneğin “Renkler çok canlı, düz çizgilerle eğri çizgiler bir arada çok güzel görünüyor; bu senin üzgün olduğun zamanları anlatıyor sanırım” gibi ayrıntılı açıklamalar, çocuğunuzun hem sözcük hazinesini geliştirecek hem de yaptıklarının değerli olduğunu kavramasını sağlayacaktır.
5. Çocuğunuzla birlikte bir sanat galerisini veya müzeyi ziyaret edin. Birlikte resimlere bakın. Söyledikleri “doğru” olsun olmasın, resim üzerine konuşmaya yöneltin onu.
6. Çocuğunuzun resimlerinden yılbaşı kartları, vs. yapın ve yakınlarınıza bu kartlardan gönderin.
7. Çocuğunuzun doğum gününde, pastasını arkadaşlarıyla dilediği gibi süslemesine izin verin.
8. Evinizde sürekli dağınık kalmaya müsait bir alan olsun. Burada bir resim sehpası, tebeşir tahtası, boya kalemleri, her tür boya, yapıştırıcı ve ufak tefek parçaları toplayan bir kutu bulunsun. “Stüdyo” adını vereceğiniz bu yer, her gün kullanıma açık olsun.

9. Büyük bir evrak çantası alın ve resimleri bunda saklayın. Üzerinde aylarca çalıştığı resmi, temizlik günü kaldırıp atıveren bir anne, her çocuğun cesaretini kıracaktır.
10. Ara sıra da düz, parlak renkli materyaller alın, çocuğunuz bunlarla tişörtleri, perdeleri, çarşafı, tabakları, çantaları vs. süsleyebilir. Çocuğunuzun süslediği her eşyayı mutlaka kullanın.
11. Çocuğunuz için ciltli boş bir defter alın, seyahatlerinizde bile yanınızdan ayırmayın bu defteri. Kısa süre içinde bu defter, çocuğunuzun gösterdiği gelişimin en güzel tanığı olacaktır.

Sanatta Yaratıcılığı Öğretmenin 10 Temel Kuralı

1. Bir çalışmanın nasıl olması gerektiği konusundaki beklentilerinizi unutup, neyi nasıl kullanacağını çocuğunuzun kararına bırakın. (Yaratıcı düşüncenin esası olan keşfi engelleyen şey, anne-babanın direktifleridir.)
2. Asla çocuğunuzun çalışmasına elinizi sürmeyin. (Çocuğun bir resmi kendi başına ortaya koyması, sizin resme yapacağınız katkıdan daha önemlidir.) Sizin müdahaleniz çocuğun cesaretini kırabilir.
3. Resimdeki tesadüfi şekilleri gerçek nesnelere benzetmeyin. (Bu, çalışmanın değerini yitirmesine yol açacaktır.)
4. Çocuğa “nasıl” çizmesi gerektiğini göstermeye kalkmayın ya da onun adına gerçek resimler çizmeyin. (Öğretmeye çalıştıklarınız, çocuğunuzun “keşfetmesini, yaratmasını” engeller nitelikte olabilir.)
5. Çocuğunuza asla “Bu ne?” ya da “Ne çiziyorsun?” gibi sorular sormayın. (Onun yaptığı şeyin nasıl olduğu, ne olduğundan daha önemlidir.)
6. Çocuğunuza asla boyama kitapları, kolay boyalar, kalıplar, çizim makineleri gibi sanatsal yaratıcılığı engelleyen

oyuncaklar almayın. (Başkasının yarım bıraktığı bir şeyi tamamlamak çocuğunuz için herhangi bir yarar sağlamayacaktır.)

7. Asla çocuğunuzu resim yarışmalarına veya çocukları karşı karşıya getiren etkinliklere katılmaya yöneltmeyin. (Çocuklar için en faydalı olanı amaçlarını belirleyip kendi kendilerine yarışmalarıdır.)
8. Çocuğunuz, tek doğru yanıt bulmaya değil, çözüm olabilecek pek çok alternatif üretmeye yöneltin. (Gerçek yaşamda her sorunun tek bir çözümü yoktur. Sanat, sorunları nasıl çözebileceklerini öğretir çocuklara.)
9. Uygun olmayan yüzeylere resim çizdiği için çocuğunuz asla azarlamayın, ona kâğıt verip “Güzel. Çizme isteğin kabardı anlaşılan,” deyin. (Her zaman olumlu tepkiler verin, çizim yapmak istediğini fark ettiğinizi vurgulayın mesela.)
10. Bir gelişim sürecini tamamlamadan diğerine geçmeye zorlamayın çocuğunuz. (Her aşama önemlidir, birinden diğerine hızla geçmek yarardan çok zarar getirebilir.)

Arka sayfadaki “Sanatsal Gelişim Standartları” tablosu, çocuğunuzun gelişimini gözlemede sizlere rehber olacaktır.

SANATSAL GELİŞİM STANDARTLARI

Etkinlik	6-12 ay	12-18 ay	18-24 ay	24-30 ay	30-36 ay	36-42 ay
Çizim	Tutar, bakar, pasteli ağzına götürür	Karalama denemeleri yapar	Yatay, dikey ve çapraz çizgiler çizer, karalama denemeleri yapar ve dokuyla ilgilenir	Yüvarlak hatlı karalamalar yapar, değişik biçimler dener	Çizgileri birleştirerek şekiller oluşturur ve bu şekilleri adlandırır	Resimleri hakkında öyküler anlatır, insan resimleri çizmeye başlayabilir
Oyun hamuru ya da kil çalışmaları	Kile dokunur ve onun tadına bakar	Kili çimdendir, sıkar ve koparır	Yılan gibi şeritler yapar	Kilden toplar yapar, objeleri adlandırır ve onlarla oynar (kedi, tren, yılan ve krep en sevdiklerindenidir)	Kili süslemeye, ona bir şeyler saptlamaya başlarlar	Kille tasarımlar yapar, yapılar kurar
Boyama	Boyayı ellerine sürer ve tadına bakar	Vücudunu boyar, boyalı elleriyle şaplaqlar atar	Fırça ile karalamalar yapar, çizgiler çizer	Karalamadaki gelişimine devam eder	Yüzeyleri tümüyle boyamaya başlar	Kâğıdın tüm yüzeyini farklı boya tabakalarıyla kaplar

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇİZİM

Karalamalar, çocuk sanatının yapıtaşlarıdır.

Rhoda KELLOG

Resim öğretmenlerine göre, çocuklar 1-4 yaş arasında karalama sürecindedirler. Bu dönemde çocuklar karalama yapmaktan çok hoşlanır; yetişkinlerden aldıkları destekle büyük bir gelişme kaydederler. “Karalama” sözcüğünü çoğu zaman öyle olumsuz anlamlarda kullanıyoruz ki, sanki çocuklarımızın öğrenme merakını pek fazla önemsemiyoruz. Oysa ki karalama çalışmalarları, yazı yazmada ihtiyaç duyulan el, kol hareketlerini çocuğa öğretmesi bakımından büyük önem taşır. Yetişkinler bilincinde olmasa da karalama asla anlamsız bir çalışma değildir.

Jason, Kurabiye Canavarı masasında sandalyesine oturmuş çizim yaparken.

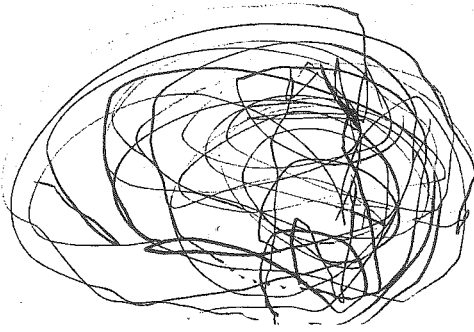
Çocukların karalama yaparken sürekli tekrarladıkları hareketlerin, dil öğrenimine katkıda bulunduğu ortaya çıkmıştır. Ünlü çocuk psikoloğu Arnold Gesell'e göre, gerek dil gelişimi gerekse toplum bilinci ve bireyin hareketleri, karalama etkinlikleri esnasında kazanılmaktadır. Örneğin çocuklar, çember, daire yuvarlak kavramını, yetişkinlerin açıklamalarından değil, daire oluşturulan oyunlardan, yakaladıkları toplardan, yedikleri elmalardan veya çevirdikleri çemberlerden öğrenirler.

Çocukların yapmış olduğu karalamalar amaçsız değildir ve belli bir gelişim sürecini simgeler. Çocuğu bu dönemde elma veya insan çizmeye yönlendirmek ise güvenini kaybetmesine neden olur. 4 yaşın altındaki bir çocuk için sanat; sayfadaki çizgilerin gerçek nesnelere benzemesi demek değildir. Çocuk bu dönemde kitaplardaki ve dergilerdeki resimleri seçiyor olabilir;

ama bu, resimleri aynı şekilde kâğıda dökceği anlamına gelmez. Çocuklar resmi, yazı yazmayı öğrendikleri şekilde öğrenmezler. Yazı yazmayı öğrenirken, çocuk her harfin nasıl yazıldığını, nasıl okunduğunu görür ve harfi çizmeye çalışır. Karalamalar yaparken ise, çizdiği çizgilerin sonradan birer harfe dönüştüğüne şahit olur. Ona, gerçek nesnelerin resimlerini nasıl çizeceğini öğreten biri yoktur. Buna dayanarak, çocuğunuza yaklaşık olarak 1. yaş gününde pastel boya vermenizi önerebilirim.

Çocuğunuzun ilk yapacağı şey, pastel boyayı ağzına götürmek olur. Eğer almış olduğunuz boya zehirli madde içermiyorsa, bunun hiçbir sakıncası olmayacaktır. Çocuğunuza boya verdiğiniz anda kendi kâğıdınız üzerine birkaç çizgi çizerek boyayı nasıl kullanacağını öğretin ona, sonra da sizin çizgilerinizi kopya etmemesi için, kâğıdı onun göremeyeceği bir yere koyun.

İlk karalamalar tesadüfi olabilir. Fakat daha sonra, çocuk kolunun hareketlerinin kâğıtta çizgilere neden olduğunun farkına vararak zihinsel bağlantı kurmayı öğrenir. Çocuk başlangıçta yaptığı karalamalara odaklanamaz, ilgisi başka bir yöne kaysa da karalamaya devam eder. Çocuk için önemli olan, resmin kendisi değil fiziksel eylemdir. Çocuğun ilk karalamaları, onun sınırlı hareket yeteneğini yansıtacaktır. İlk çizgiler genelde geriye ve dışa dönük olup, dikey çizgiler halindedir. Bu çizgiler el, kol hareketlerinden çok omzun hareketleriyle olur. Çocuk büyüdükçe çizgileri düzene girecek, dikkati daha geç dağılacaktır. Sonraları karalamalar dairesel şekillere dönecek, çocuk “karalama alfabesi”ndeki her şekli teker teker resmetmeye başlayacaktır. Aşağıda başlangıçta yapılan karalamalardan bir örnek bulacaksınız.

Çocuk karalaması

Çocuğunuzun attığı ilk adımlar sizi ne kadar mutlu ediyorsa, yaptığı ilk karalamalar da o kadar mutlu etmelidir. Çocuğunuzun ilk adımlarıyla ilk karalamaları, aynı döneme rastlayan yeni bir potansiyelin, önemli bir gereksiniminin göstergesidir. Çocuğunuzun çalışmalarına verdiğiniz olumlu tepkiler onun hem sağlıklı bir benlik edinmesine hem de kendine olan güveninin artmasına yardımcı olur. Bu çalışmalara başlamayı kabul etmeniz, çocuğunuzun kendi kendine gelişmesini sağlamanız demektir. “Çok güzel olmuş” ya da “resimlerine bayılıyorum” gibi iltifatlar etmeniz, onun gelişmesini sağlayacaktır. Aslında çocukları yaratıcı eserler ortaya koymaktan alıkoyan şey, anne-babaları memnun edecek resimler çizme isteğidir. Çocuğunuz çalışırken onu eleştirmeniz, düzeltmeniz veya yönlendirmeniz, onun çabalarını boşa çıkaracak ve çalışmaktan aldığı zevki yok edecektir. Birçok kişi bu dönemde çocuğuna ismini yazmayı öğretme yoluna gider, defalarca ismini yazmaya çalışan çocuk da karalama yapmaya ara vermiş olur. Bu, çocuğun gelişimine doğrudan müdahale etmek anlamına gelir. Eski Çin geleneklerinde de çocukların ayaklarını sıkı sıkı bağlarmış. Bu, toplum içinde kabul görür, hoş bir görünüm sağlarmış; ama sakatlıklara yol

açarmış. Çocuğunuzun karalama sürecine müdahale etmek de, gelişimini sürdüren çocuğu sakat bırakmak anlamına gelir.

Rhode Kellogg ve Scott O'Dell "Sanatta Çocuk Psikolojisi" adlı kitaplarında, çocukların çizdiği yirmi temel şekli ortaya koyuyor. Bu şekilleri incelediğinizde, çizgi ve şekillerin farklı biçimlerde bir araya gelerek alfabenin harflerini oluşturduklarını fark ediyorsunuz. Bu alanda önemli çalışmalar yapan Kellogg, binlerce karalama örneğini incelemiş. Rhode Kellogg'un kitabının hem anne-babalar, hem bakıcılar hem de tüm öğretmenler için çok yararlı bir kaynak olduğunu düşünüyorum.

1-2 yaş arasındaki çocukların karalamaları gelişigüzel çizgilerden oluşuyor; fakat aşağıdaki yirmi şekli tek tek deneyerek, kısa zaman içinde bir karalama alfabesi edindiklerini söylememiz mümkün.

• •	nokta	kapalı eğri çizgi	
	dikey çizgi	zigzag (dalgalı) çizgi	
—	yatay çizgi	tek ilmek	
↘ ↗	köşeli çizgi	ilmekli çizgiler	
⤿	eğri çizgi	sarmal çizgi	
	yan yana dikey çizgiler	sık daireler	
≡	yatay çizgiler	aralıklı daireler	
↗ ↘	köşegen çizgiler	dağınık daireler	
⤿	eğri çizgiler	çapraz çizgi	
~	açık, eğri çizgi	eksik yamuk çember	

(Yirmi temel karalama şekli. Çizgiler Rhode Kellogg'un *Çocuk Sanatını İncelerken* (Analyzing Children's Art) adlı kitabından alınmıştır.)

Dünyadaki tüm alfabelerin kaynağı, çocukların karalamalar esnasında yapmış olduğu şekillerdir. Aşağıda kitabımıza adını veren ‘genç sanat’ (Young at Art) sözcüklerinin İngilizce, Çince ve Japonca’sını göreceksiniz. Her harfle kullanılan şekillere dikkat edin.

Young at Art

年青的藝術

若手藝術家

Alfabelerdeki harflerin, çocukların karalamalarından oluştuğunu gösteren Young at Art’ın Çince ve Japonca yazımı.

Çocuk 3 yaşına geldiğinde yaptığı karalamaların gerçek nesnelere olan benzerliğinin farkına varır ve çizdiği şekillere isim vermeye başlar. Çizim yapmaya başlarken amacı bu nesneleri çizmek olmasa da, sonradan çizgilerinin gerçek nesnelere benzerliğini fark eder. Her nesnenin birbirine benzerliği göz önünde bulundurulursa, çocukların da farklı bakış açılarıyla tek bir resim üzerine farklı farklı hikâyeler anlatması doğal kabul edilebilir. Bu nedenle çocuğunuzun tek tek resimler üzerine anlattığı hikâyeleri kaydetmenizin bir yararı olmadığını söyleyebiliriz. Birçok anne-baba ve öğretmen de çocukların resimleri üzerine anlattığı hikâyeleri, doğrudan resmin üzerine yazma eğiliminde olduğunu söylemek mümkün, oysa ki çocuğun çizimlerine müdahale etmemek daha doğru bir davranış olacaktır. Çocuğun resminde yapılan değişiklikler, onun yarattığı çizgileri, şekilleri farklılaştırmak, değiştirmek anlamına gelir. Yetişkinlerin müdahalesi çocuğu kendi şekillerini, hikâyelerini üretmekten alıkoyarak, bir sonraki çalışmada yeni bir şeyler üretmesini en-

gelleyecektir. Yetişkinlerin resim üzerine bir şeyler yazması, çocuğun resmine, hikâyesine sansür uygulamak gibidir. Böyle bir sansür, çocukların yarattığı hikâyeye son noktayı koymak anlamına geleceğinden bu, çocuğun gelişim dönemindeki düşünce akışının engellenmesine neden olur.

En doğrusu, çocuğun resmindeki şekillerin hangi yönleriyle gerçek nesnelere benzediğini ifade etmek olacaktır. Bu şekilde “bu sanırım uzun bir yol,” diyerek yorumladığınız bir şekil için ertesi gün “ne kadar uzun bir tren olmuş bu” diyebilirsiniz. Böylelikle çocuğunuz, çizdiğinin çizginin uzun bir çizgi olduğunun farkına varacaktır. Bu noktadan sonra şeklin yol ya da bir tren olarak yorumlanması bir şey değiştirmeyecektir. Önemli olan, çocuğun zihninde birtakım bağlantılar kuruyor olmasıdır. Çocuğun çizgi ve şekilleri; nesneleri simgeleyen semboller olarak tanıması, okuma ve yazma çalışmalarında sembolleri tanımasına geçişi kolaylaştıracak bir köprü niteliğindedir. Bu nedenle, diyebiliriz ki; bir çocuk resimle ne kadar haşır neşir olursa, okuma ve yazmayı o kadar kolay öğrenir. Çocuklarına bir an önce okumayı öğretmek için yanıp tutuşan anne-babalarsa, çocuğun okuma öncesinde yaşaması gereken sürecin önemini farkına varamamaktadırlar. Bunun sonucunda da çocuk okumayı daha da zorlanarak söker.

Eğer çocuğa dilediği kadar karalama yapma özgürlüğü tanırsa, çocuk 3. yaşına doğru bir anda önemli bir keşifte bulunur iki çizgiyi birleştiren bir “şekil” oluştuğunu fark eder. Çizdiği şekillerin bir başlangıcı ve bir sonu olduğunu görür. Düz çizgilerden yuvarlak veya oval şekillere geçmesi de diğer bir önemli adımdır. Çocuk bu keşiflerle, çizgilerin ona yepyeni olanaklar sunduğunun bilincine varır ve çok kısa bir zaman sonra gerçek nesnelerin resmini çizmeye başlar. Bu süreçte herhangi bir resimdeki iki nokta, iki gözü, yani yüzü simgeler; yan yana çizilmiş ışınlar, bir tekerlek ya bir çiçek ya da güneş olur. Eğer çocuğun özgürce gelişmesine imkân tanınırsa çocuk kısa zaman

içinde dairesel veya kareli şekiller içine ışınlar yerleştirip, yepyeni bir şekil oluşturacaktır.

Çocuk, çizgi çizmeyi iyice öğrendikten sonra çeşitli geometrik şekiller yapmayı da öğrenecektir:

Çocuk,

2,5-3,5 yaşlarında: Daireler

4,5-5,5 yaşlarında: Kareler

5,5-6,5 yaşlarında: Üçgenler

6,5-7,5 yaşlarında: Baklava Dilimleri

çizebilir.

Çok küçük yaştaki çocuklara, geometrik şekiller çizmeleri için şablonlar vermek ya da bu şablonları kullanarak onları geometrik desenlerin içlerini boyamaya yöneltmek, gelişimlerini asla hızlandırmayacaktır. Onları, erken yaşlarda kapasitelerinin üzerinde işler yapmaya yönlendirmek, kendilerine olan güvenlerini kaybetmelerine yol açar.

“Çocuklar, özgün eserler yarattıkça yaratıcılıkları güçlenir, fakat başkalarının hazırladıkları resimleri boyamak, hiçbir zihinsel çalışma gerektirmediğinden yaratıcılığı öldürür.”

Daha önce de sözünü ettiğimiz gibi, çocuklar dairesel veya oval şekillerin içine ışınlar yerleştirerek mandala denilen farklı şekiller de oluşturabilirler. Carl Jung, bu farklı şekillerle çocukların bir düzen arayışına girdiğine değinmektedir. Çocukların bu gibi şekiller çizmeye başlaması yaklaşık olarak 4. yaşlarına denk düşer. Tabii bu durum, anne-babanın müdahalesiyle karşılaşmadan karalama sürecini özgür bir ortamda tamamlamış çocuklar için geçerlidir. Çocuk gerçek nesneleri resme dökmeden önce, dairesel, oval veya köşegen şekillerin içlerine ışınlar yer-

leştirerek, çok farklı formatlarda yepyeni şekiller oluşturur. Bu gibi şekilleri, çocuğun resminde seçebilmek her zaman mümkün olmayabilir. Her ocuğun birbirinden farklı olması gibi; yaptıkları mandalalar da başka başka olacaktır. Çocuğun oluşturduğu bu yeni şekiller, başka başka formatlarda karşımıza çıkabilir. ocuk farklı şekilleri kullanarak, bireysel bir arayışı başlatır. Her ne kadar bu şekiller çocuktan çocuğa farklılık gösterse de, birtakım ortak noktaları vardır.

Tipik mandala.

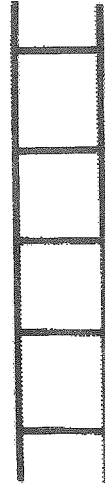

Fred'in mandalası

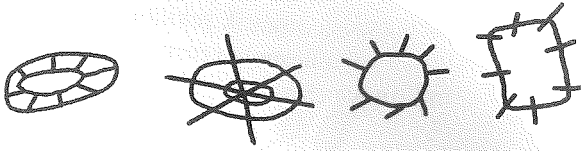
Çocuk çizimlerindeki bir diğer gelişme, az önce sözünü ettiğimiz mandalaları andıran, belli çizgilerin tekrarıyla simetrik bir görünüm sağlayan merdiven şeklidir.

Çocuğun ışınları kullanarak çizdiği mandalalar insan resmi- ne geçişi başlatır. Karalama sürecinde öğrenilen noktalar gözle- ri; etrafa dağılan ışınlar da kolları, bacakları, parmakları, dişle- ri, saçları ve kirpikleri simgeleyecektir.

Yetişkinler genelde, çocukların çizdikleri insan resimlerinde, insan vücudunu göremeyince, çocuklara karından, sırt bölgesinden veya göbek deliğinden söz etme- ye kalkışırlar. Oysa ki çocuk göbek deliğinin yeri- ni çok önce keşfetmiştir, ona birinin bu gibi şeyle- ri hatırlatmasına da hiç gerek yoktur. Çocuk resim- lerinde tek bir daire, koca bir insan gövdesi yerine geçebilir, bu nedenle hem karalama süreci, hem de işinsal çizgileri yerleştirdiği geometrik şekiller onun için bir geçiş sürecidir. Bu süreçlerin tama- mından geçerek insan resmi yapmayı öğrenen ço- cuk, resim yeteneğini kazanmıştır ve sanatsal ça- lışmalara da ömür boyu açık olacaktır. Oysa, aynı yaşlarda bir yetiştikten insan resmi çizmeyi ögre- nen çocuk, yaptığı çalışmadan hiçbir kazanç sağla- yamamıştır. Çocuklara insan anatomisini veya yü- zünü öğretmeyi amaçlayan bu gibi derslerin hiçbir yararı olamaz. 7 yaşındaki çocuklar için resim, vü- cudu tanımak adına bir araç gibi görülebilir; fakat okulöncesi çocuklar için bu geçerli değildir. 7 yaşın altındaki bir çocuğa resmi kullanarak bir şeyler öğretmeye çalışmak, resmi amacından saptırmak anlamına gelir ve çocuğa yarardan çok za- rar getirir.

**Merdiven
mandalası**

Dört mandala çeşitlemesi

Çocukların bu aşamada meydana getirdikleri şekillere, köpeklere, kurbağa yavrularına benzemesi nedeniyle “tetari” (iri-baş) adı verilmektedir; fakat böyle bir terimin kullanılması bile çocuk resminin anlaşılmadığının bir göstergesidir. Yetişkinler, sürekli çocukların çizdiği resimlere bir isim verme çabasıdadırlar; oysa resme başlayan çocuğun amacı, gerçek nesne ve varlıkları kâğıda dökmek olmayabilir. Çocukta gerçekçi resimler baş gösterdiğinde daireler, kareler; pencereye, güneşe, tekerleğe veya örümceğe dönüşecektir.

Çocuklar resimde ustalaştıkça yeni şekil ve desenler ortaya koyacaklardır. Bu şekillerden bir diğeri de ışınları kullanarak çizdikleri güneş şeklidir. Işınlarla çizdikleri şekiller, gerçekçi resimlerden önce, yaklaşık 4 yaşlarında ortaya çıkar. Çizimler tamamlandıkça çocuk şekillere “güneş” veya “tekerlek” gibi isimler koyar. Resmindeki diğer şekiller önemsenmediğinden, çocuk yalnızca bu “güneş” veya “tekerlek” resmini, tüm resimlerine taşır. Çocuk çizim yapmaya devam ettiği sürece ışınları yerleştirdiği geometrik şekilleri mutlaka kullanacaktır. Ben, bunun daha çok anne-babaların “güneş” vs. gibi yakıştırmalarından kaynaklandığını düşünüyorum. Anne-babanın, yalnızca tek bir şekli onaylayıp, beğenisini belirtmesi çocuğun zihninde yer etmekte ve bu şeklin anne-babayı memnun etmesi için daha sık kullanılmasına yol açmaktadır.

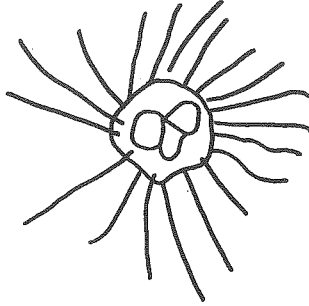
Çocuk resmindeki bu aşama, çocuğun normal gelişimi açısından oldukça önemlidir; bu süreçte çocuğa gerçek varlıkları resmetmeyi öğretmek olumsuz sonuçlar doğurabilir. Her çocuk,

mutlaka ışınları kullanarak geometrik şekiller çizecek ve sonrasında bu şekilleri, insan veya nesneleri resmetmekte kullanacaktır. Bu süreci hızlandırmaya çalışmak yersiz bir tutum olur.

... RINE

**Mandalaların nasıl birer insan resmine
dönüştüğünü gösteren çizim**

Resim öğretmenleri ve psikologlar, çocukların çizdiği bu farklı şekilleri değişik teorilerle açıklıyorlar; fakat çocukların yaptıkları yaptığı her şeklin kökenini ya da nedenini araştıran bu teorileri birer birer öğrenmek gerekmez. Her sağlıklı çocuğun yürümesi gibi, bu şekilleri çizmesi de doğaldır. Hatta anormal olan, çocuğun bu şekilleri çizmemesidir. Bir anne-babanın sorması gereken tek soru, “Bu gelişim sürecinde çocuğuma nasıl yardımcı olabilirim?” olmalıdır. Yapılması gerekense çocuğa zaman tanımak, dilediği gibi çalışıp gerektiğinde dağıtabileceği bir yer sağlamak ve ona koşulsuz destek sunmaktır. Çocuğuna da bir şeyler öğretmek yerine; onun kendi kendine öğrenmesine fırsat vermelisiniz.

Deneyimlerime dayanarak söyleyebilirim ki; anne-babalar resim konusunda ne kadar bilgili olursa, çocuklarına verdikleri zarar o denli büyük oluyor. Resim konusundaki sabit fikirleriyle pek çok anne-baba, çocuklarına kurallar öğretme ve basmakalıp resimler çizdirme yoluna gidiyorlar.

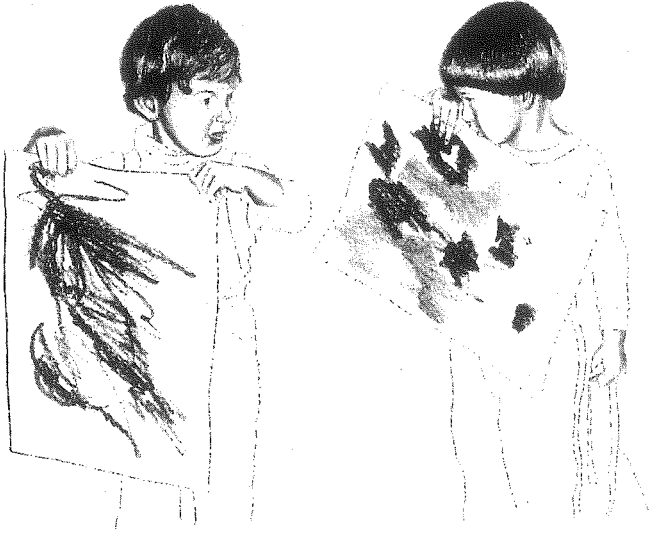
Karalamalar yapan çocuk, çizdiği şekillerle çizgileri nasıl kullanacağını öğreniyor. Çocuğun ilk başta gelişigüzel çizdiği çizgiler tekrar edildikçe, desenler oluşturup şekillere dönüşüyor. Bu dönemde, zorla hindi veya yılbaşı ağacı çizmeye zorlanan çocuklarsa, bu önemli süreçten alıkonmuş oluyorlar. Bu noktada çocuklarımıza; resimlerin, özgürce oluşturdukları desenlerden daha değerli olduğunu söylemek, onların resimden soğumasına bile neden olabilir. Resim yaparken bağımsız hareket edememek, çocukların resimden uzaklaşmasına, hatta ileriki yaşlarda da resmi bırakmasına neden olur. Çocuklar tüm resimlerin güzel, yani “gerçekçi” olması gerektiği görüşünü kabul eder etmez, resim aracılığıyla dünyayı anlama çabasına da son verirler.

Yaptığı çizimler, çocuğun hem fiziksel hem duygusal gelişimini yansıtır. “*Yaratıcı ve Zihinsel Gelişim*” (Creative and Mental Growth) adlı kitaplarında bu konuya değinen Victor Lowenfeld’e ve W. Lambert Brittain’a göre:

Karalama yapmak, bir anlamda kendi kendine oluşan bir eylemdir. Önce çocuk sürekli tekrar edilen hareketler, daha sonra da kontrol altına aldığı çizgiler aracılığıyla dış dünyayla kurduğu bağlantılarla tatmin olur.

Karalamalar, çocuğun kişiliğini de bir derece yansıtır; çekingen yapıdaki bir çocuk daha sönük, daha silik çizgiler çizerken, dışa dönük çocuklar daha geniş, daha çarpıcı çizgiler çizerler. Çocukların resme yaklaşımı, hayata yaklaşımları gibidir. Bu yaşlardaki çocukların amacı kendilerini resim aracılığıyla ifade etmek değildir kuşkusuz, ama bilinçsizce yaparlar bunu. Bir çocuğu tanımak isterseniz, onu çalışırken izlemeli ve yaptığı resimlere bakmalısınız. Aynı yaştaki ve aynı gelişim sürecindeki iki çocuk, aynı malzemelerle bambaşka resimler ortaya koyacaklardır mutlaka. Bir anaokulu öğretmeni bana, öğrencilerini tanıdıktan sonra resimlerin üzerlerindeki isimlere bakmadan hangi resmin hangi çocuğa ait olduğunu tahmin edebildiğini söylemişti. Yan yana oturan iki çocuğun çizdiği apayrı resimleri gördükçe hâlâ şaşıyorum.

Çocuğun yaptığı karalamalar, zihinsel gelişiminin de bir göstergesidir. 5 veya 6 yaşlarında hâlâ karalamalar yapan çocuklar, okumayı ve yazmayı öğrenmeden önce bu süreci tamamlamak zorundadır. Çocuğu bu dönemde gerçekçi resimler çizmeye yönelterek karalama sürecini önemsememek, hem çocuğun duygusal gelişimine zarar verir hem de öğrenmesini yavaşlatır. Çocuklar, gerçek varlıkların resimlerini çizme aşamasına geçtikten sonra bile diledikleri zaman karalamaya dönmekte özgür olmalıdır. Pek çok çocuk 5-6 yaşlarına kadar karalama yapmaya devam edecektir.

**Aynı malzemelerle çalışan iki çocuk,
bambaşka resimler yaratabilirler.**

Çocukların okumayı sökmede problemler yaşadığı okullarda, resmi genelde ikinci plana atma eğilimi olduğunu görüyoruz. Resim derslerinde, yetişkinlerin çizdikleri resimleri zarif el hareketleriyle boyamanın, okumayı öğrenmeye çalışan öğrencilere verdiği zararı görüyoruz. Okumayı sökmede sorunlar yaşayan öğrencilerin bulunduğu okullarda resim dersleri müfredattan bile çıkarılabiliyor. Bu sorunları çözmek için okullar okuma derslerine daha çok zaman ve bütçe ayırıyorlar, oysa bu şekilde resmi ikinci plana atmak sorunu çözeceğine büyütüyor. Eğitimciler resim yapmanın okumaya geçişteki önemini çoğu zaman görmezden geliyorlar.

Oysa karalama yapmak, çocuğunuz için en önemli etkinliklerden biridir. Çocuğunuzun gerçek varlıkların resmini çizmeye yöneltmek ya da duvar, masa vs. gibi olmayacak bir yere resim

yapan çocuğu cezalandırma yoluna gitmek ileride çocuğunuzda ciddi hasara neden olabilir. Sorun olarak kabul edeceğimiz bir diğer davranış da, çocuğunuzun aynı şekli defalarca çizmesidir. Bu davranış, onun kendi yeteneklerinin bilincine varamadığına işaret eder. Bu eğilim genelde yetişkinlerin harfleri yazmayı ve ya resim yapmayı öğrettiği çocuklarda ortaya çıkar. Çocuğu eğlendirmek için, ona resimler çizmek de çocukta aynı davranışa neden olabilir. Hepimiz büyük bir hataya düşerek, çocuk yazılı bir sözcüğü ne kadar kolay çözümleyebilirse, bunun o kadar iyi olduğuna inanıyoruz. Çocuğun erken yaşıta okumasını veya gerçekçi resimler yapmasını sağlamak mümkündür, ama bunun faturası çocuğun farklı alanlardaki gelişim süreçlerine yansır. Karalama çalışmalarına son veren çocuk, yazmayı öğrenirken sorunlar yaşar ve resmi kendini ifade etmek için kullanmaktan vazgeçer. Çocuğun karalama çalışmalarındaki tutumunu ciddiye almak gerekir; çünkü bu çalışmalar onun konuşmasını, okuyup yazmasını kolaylaştıran bir temel gibidir. Eğer 3 yaşıin altındaki bir çocuk, dairelerin defalarca tekrarlandığı basmakalıp karalamalar yapmakta ısrar ediyorsa, bu onun resim yeteneğine olan güvenini yitirdiği anlamına gelebilir. Anne-babalar çocuğun çizimlerini evde ve başkalarıyla birlikte değerlendirmelidirler. Dede, bakıcı vs. çocuğa nasıl resim yapması “gerektiğini” öğretiyor ya da boyayabileceği şekiller çiziyor da olabilir. Böyle bir durum çocuğun öğrenmesini engelleyecek bir tehdit oluşturdü gibi, çocuğun benliğinde uzun süreli bir hasara da yol açabilir. Şahsen, 1,5 yaşıında bile, böyle bir resim bilincine sahip pek çok çocuk tanıdım. Onların gerek resimlerinde gerekse oyunlarında göze çarpan şey, hep bir yetişkin yönlendirmesinin varlığıdır. Çocuğa nasıl resim yapacağını öğretmek ya da çocuğu eğlendirmek için ona resim yapmak, onu yönlendirmek demektir; çocukları bu yaşıta harfleri çizmeye yönlendirmek de aynı olumsuz sonuçları doğurur. Çocuk, aynı şekilleri tekrar ederken kendini güvende hissedeceğinden, yeni bir şeyler yaratmaktan çekir.

necektir, bu da onun kişilik gelişimine ve öğrenme yetisine zarar verir. Bu durumdaki çocukların resimlerinin değerlendirme şeklinin değiştirilmesi gerekir.

Her resim öğretmenin anne-babalara ilk söyleyeceği şey, anne-babanın çocuğun resmine verdiği tepkinin, onun resme yaklaşımını belirlediğidir. İşte bu yüzden çocuğunuza resmindeki bir şekil için “Bu da ne?” diyemezsiniz. Odaklanmanız gereken, şekillerin gerçek varlıklara benzerliği değil, çalışmanın kendisidir. Sorular sormak yerine, onun neyi nasıl yaptığını tarif edebilirsiniz, örneğin; “Görüyorum ki bütün sayfayı çizgilerle doldurmuşsun”, “İyi çalışıyorsun anlaşılan” veya “Kolun gidip gelirken kâğıttaki çizgiler de çoğalıyor” gibi cümleler, onun için daha anlamlı olacaktır. Ona, hangi malzemenin nasıl kullanıldığını tarif edebilirsiniz. Örneğin, “pastel boyayı yan tutarak çizdiğinde, çizdiğin çizgi boyanın genişliğinde oluyor” diyerek, ilgisini çizdiği şekillere yöneltmeniz mümkün olabilir. Resmindeki herhangi bir çizgiyi göstererek “zızzak bir çizgi çizmişsin” diyebilir; “bak burada kalemi sıkıca bastırmışsin, bu çizgi çok koyu olmuş” diyerek, basıncın etkisini öğretebilirsiniz. Sayfa 27’deki karalama alfabesini yakından incelemeniz sizin için bir hayli yararlı olabilir. Çocuğunuzun çizimlerinde bu sembollerden birine rastladığımız an, memnuniyetinizi ifade edip, onu bu yönde destekleyin. Onun resmine bakarken “işte, köşegen bir çizgi” diyerek yaptığınız değerlendirme, sözcük hazinesine de katkıda bulunacaktır.

Görüş bildirmek isteyeceğiniz bir başka nokta da renk kullanımı olacaktır. “Çok fazla mavi, çok az kırmızı kullanmışsin.” gibi kıyaslamalar yapabilir, “Kırmızı kâğıtta kırmızı boya çok zor fark ediliyor, ama beyaz kâğıt üzerindeki kırmızı daha parlak duruyor sanırım” gibi ifadeleri kullanabilirsiniz. Basit bir şekilde yaptığı işi veya resmi tasvir ederek, ona yaptığı eylemin nedenlerini, sonuçlarını öğretebilir; sağladığımız sözcük hazinesiyle de dil yeteneğini geliştirebilirsiniz. Çocuğunuzun resmini geliştir-

meye yapacağınız en büyük katkı, ona sürekli ilgi göstermeniz ve koşulsuz desteğinizi sunmanızdır. Onun resimlerini değerlendirirken, onun hangi gelişim düzeyinde olduğunu da iyi bilmeniz gerekir. 7 yaşındaki çocuk için yapacağınız “Bu bir eve benziyor” yorumu, (her ne kadar o size göre bir eve benzese de) 3 yaşındaki çocuk için uygun olmayabilir. Çocuğunuzun resimlerini değerlendirirken şu noktaları göz önünde bulundurmanız gerekir:

1. Çocuğumun hareketleri resmi nasıl etkilemiş?
2. Renkler nasıl kullanılmış?
3. Ne çeşit çizgiler kullanılmış?
4. Bu çalışma, bir öncekinden hangi yönleriyle farklı?
5. Hangi malzeme ne şekilde kullanılmış?
6. Hangi malzemeyi kullanırken elini ne kadar bastırmış?
7. Çocuk çalışırken neler hissetmiş?

Sizin değerlendirmeleriniz, çocuğunuzun çabalarını takdir etmenizi sağlayabileceği gibi, çocuğunuza da geniş bir sözcük hazinesi kazandıracaktır. Örneğin:

- “Hem düz, hem eğri çizgiler çizmişsin.”
- “Bazı çizgilerin o kadar uzun ki kâğıdın dışına çıkıyor.”
- “Kalın çizginin yanında ince bir çizgi de var sanırım.”
- “Böyle koyu renkli bir çizgi çizmek için boya kalemini kim bilir ne kadar bastırmışsındır.”
- “Siyah şeklin yanında mavi bir şekil var.”

Unutmamalısınız ki; iyi bir resim, ne “güzel” görünmek zorundadır ne de çocuğunuza önemli bir şey öğretmek. Bu nedenle ona cesaret vereceğiniz sözler “çok güzel” gibi kalıplarla sınırlanamaz.

Çocuğunuza asla söylememeniz gerekenler:

- “Bu ne?”
- “Bunu öyle yapma, böyle yap.”

- “Sen de arkadaşının çizdiği resmi çizsene.”
- “Hadi şimdi annen için de bir resim yap.”
- “Seni yaramaz çocuk! Duvarlara resim çizemezsin.”

Çocuğun ilk kez karalamalar yapması, ilk kez bir iletişim aracını kullanması anlamına geldiğinden büyük önem taşır. Eğer çocuğunuz bir ev veya yüz çizene kadar, onun çizimlerine ilgi göstermezseniz, çocuğunuzun karalamalarla geçireceği iki yıllık zaman dilimini alıp götürüyorsunuz demektir. Karalama süreci, yürüme veya konuşma süreci gibi çocuğunuzun sürekli yardıma, desteğe, takdire ihtiyacı olduğu uzun bir süreçtir. Çocuğunuz sallanıp yere düştükten sonra bu başarısız denemenin kısa zaman içinde başarılı bir adıma dönüşeceğini bilir, kendi kendimize mutlu oluruz. Onun ilk “anne” deyişinin kısa zamanda geniş bir sözcük hazinesine dönüşeceğini bildiğimiz gibi, ilk karalamalarının da kısa zamanda iyi resimlere, sonra da harflere ve sözcüklere dönüşeceğini bilmemiz gerekir.

Ama ne acı ki, “karalama” sözcüğü bile kendi içinde olumsuz bir anlam taşır. Belki de bu noktada hata çoğu zaman, sanat değeri taşımayan her resme “karalama” yakıştırmasını yapan resim öğretmenlerindir. Hem anne-babalar, hem öğretmenler bir an önce gerçekçi çizimlerin geleceğini umarak katlanırlar karalama sürecine. Hatta genelde, çocuğun yapmış olduğu resimlerden saklananlar yalnızca insan resimleri olur. Oysa çocuk, karalama yapmaya başladıktan 3 yıl sonra insan resimlerine geçer; buna rağmen “ilk çizimler” dendiğinde ilk hatırlananlar insan resimleri olur, çünkü ailelerin dış dünyayla ilişkilendirebildiği ilk çizimlerdir bu resimler.

1 yaşından 4 yaşına kadar süren karalama süreci, eğer 4 yaşına kadar hiçbir çizim yapmamak mümkün olabilseydi, kuşkusuz çok daha kısa olurdu. Çocuk çizim yapmaya hangi yaşta başlarsa başlasın, resim yapmayı ve yazmayı öğrenmeden önce mutlaka bir karalama sürecinden geçecektir.

Karalama Sürecindeki Gelişim

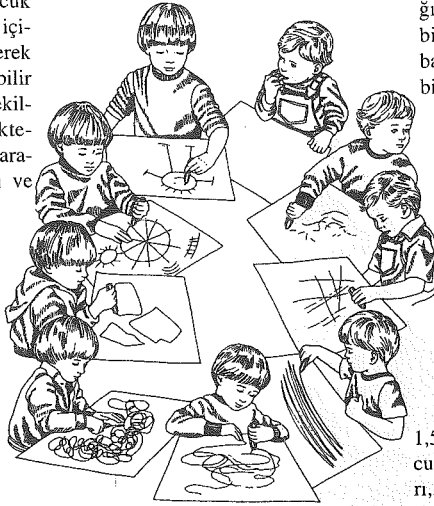
Mandalalarla yapılan denemelerden sonra çocuklar, yine mandalardan yola çıkarak insan çizimi girişimlerine başlar.

8-12 aylık çocuklar boya kalemlerini tutar, ağızına götürür.

10-14 aylık çocuklar boya kalemlerini kâğıt üzerinde gezdirebilir; ama ilgileri başka yönle kayabilir.

4 yaş civarında, çocuk daireler veya ovaler içine çapraz çizgiler çizerek farklı şekiller yaratabilir (Rhoda Kellogg bu şekillere mandala demektedir). Bu dönemdeki karalamalar daha düzenli ve simetrik.

3-3,5 yaş arasında, karalamalar fiziksel gelişim nedeniyle daha karmaşıklaşır ve belli bir amaç taşıyabilir. Çocuk, çizdikleri üzerine hikâyeler anlatabilir. Çocuk çizgilerle yepyeni şeyler keşfettikçe, her çizim için anlattığı hikâyeler başka başka olacaktır.

2-3 yaş arası çocuklar 20 temel karalama figürünü çizebilir.

14-18 aylık çocuklar elinin hareketleriyle kâğıt üzerindeki çizgiler arasında bağlantı kurabilir. Bu dönemdeki karalamalar daha düzensiz görünür.

1,5-2 yaş arası çocukların karalamaları, omuz hareketleriyle kontrol edilir, yatay veya dikey eğri çizgiler çizilebilir.

Çocuklar mandalalarla denemeler yaptıktan sonra bu şekilleri kullanarak insan resimlerine geçerler.

Az önceki tablo, boya kaleminin “tadına bakmakla” başlayıp, insan çizimine kadar geçirilen tüm aşamalara yer vermektedir. Son aşama, kâğıt üzerindeki çizgilerin soyut bir kavramı temsil etmesi nedeniyle, çocuğun okuma sürecine geçişe hazır olduğunun işaretini verir. Çocuğunuz nesneleri temsil eden çizgiler çizmeye başlar başlamaz, harflerin de sesleri temsil edebi-

leceğini anlayacaktır. Okulöncesi eğitimde asla alfabe öğretilmemelidir. Bu dönemde çocuğu daha çok karalama yapmaya yönlendirmek, onun kendi problemlerini çözmesine imkân tanıyacaktır.

Buradan itibaren, çizim konusunda çocuğunuzun yapabileceği etkinliklere sırasıyla yer vereceğiz.

Siyah Boyayla Karalamalar

Pastel boyalar, belki de tüm zamanların en çok kullanılan boya çeşididir. Pastel boya alırken dikkat etmemiz gereken nokta, boyanın üzerinde ambalaj kâğıdı olmamasıdır. Aldığınız boyanın üzerinde ambalaj kâğıdı varsa, boyayı çocuğa vermeden önce mutlaka bu kâğıdı çıkarmanız gerekir, böylelikle çocuğunuz boyayı yan tutarak kâğıdın üzerine daha kalın çizgiler çizebilir. Üzerinde ambalaj kâğıdı bulunan boyaların kullanımının, kurşunkalem kullanımından hiçbir farkı yoktur. Ambalaj kâğıdının amacı, boyama esnasında ellerin temiz kalmasını sağlamaktır. Bence bu küçük yaşta resimden zevk almaya çalışan çocuk için kesinlikle gereksizdir. Başlangıçta çocuğunuza 8 renkten fazla boya almamalısınız. Çocuk için 64 rengi içeren boya kutusundan daha ürkütücü bir şey olamaz. Her renkten bir adet boya içeren küçük bir boya kutusu alırsanız bir boya kırılır kırılmaz bütün set bozulacaktır. Sizin için en doğrusu 8 ana renkten oluşan ve her renkten birkaç boyanın bulunduğu sağlam bir boya çantası satın almak olacaktır. Bu set, hem rahatça kullanılacak, hem boyalardan birinin kaybolması fazla sorun yaratmayacaktır. Çok fazla rengin bulunmayışı da çocuğunuzun kafasını karıştırmayacaktır. Kâğıt en az 25 x 35 cm boyutlarında olmalıdır. Çizim yapılacak kâğıt mutlaka zıt renkli bir zemin üzerine yerleştirilmelidir; örneğin kâğıt beyazsa zemin siyah veya kâğıt siyahsa seçilen zemin beyaz olmalıdır. Böylece çocuk çizim yapacağı kâğıdın nerede başlayıp nerede bittiğini daha iyi algılar. Çizimleri kâğıt dışına taşan çocuklar ya zihinlerinde önemli bir

problem çözme sürecini yaşıyor ya da sadece daha büyük bir kâğıda ihtiyaç duyuyorlardır. Çocuğu gözlemleyen yetişkin, sorunun ne olduğunu kavrayacaktır zaten; böyle bir durumda çocuğu azarlamamanın da onun cesaretini kırmak olacağını herkes tahmin edebilir. Küçük yaştaki çocuğa yalnızca tek renk boya verilmelidir, çok küçük bir çocuk için renkler herhangi bir anlam ifade etmez. Bu dönemdeki çizim ve karalamaların amacı yalnızca çocuğun aynı hareketleri tekrar etmesini sağlamaktır.

Ben, ilk karalama çalışmaları için öğrencilerime yalnızca beyaz bir kâğıt ve siyah pastel boya veriyorum. Çünkü siyah ve beyaz, kâğıt üzerinde mümkün olan en şiddetli zıtlığı oluşturur. Çocuk bir süre beyaz kâğıt ve siyah boya ile çalıştıktan sonra, siyah kâğıtla beyaz boya kullanmaya geçilebilir. Bu dönemde çocuğa, mürekkeple kaplı beyaz veya renkli bir kâğıt da verilebilir. Sivri uçlu bir tahta yardımıyla çocuk kâğıt üzerindeki mürekkebi kazır; zemindeki renklerden oluşan bir resim oluşur kendiliğinden. Çocuğunuz pastel boyaları dilediği zaman kullanabilmelidir ama boyaları bir kâğıda sararak saklarsanız etrafa boya bulaşmasını önlemiş olursunuz. Suluboya, yağlıboya vs. gibi boyaları çocuğunuzun tek başına kullanması mümkün olmayabilir; ama pastel boyaları kullanırken bir yetiştikten yarım almasına gerek kalmayacaktır. Bu yüzden pastel boyalar çocuğun istediği zaman resim yapabilmesi açısından oldukça önemlidir.

// Çocuğunuzun, yaptığı karalamalardan maksimum yarar sağlaması ve kendine güvenmeyi öğrenmesi için yapmanız gereken şunlardır: //

1. Başlangıçta, çocuğunuzun renklere değil çizim yapmaya odaklanması için ona tek renk boya verin.
2. Çocuğunuzun dikkatini resmine yöneltmesi ve bir şeyler öğrenebilmesi için onunla konuşun. Yaptıklarını ona birer birer ifade edin.

3. Ona, çalışmalarının çok değerli olduğunu anlatın.
4. Boyama kitaplarından uzak durmasını sağlayın; asla ona nasıl çizim yapacağını göstermeyin. Eğer mutlaka göstermeniz gerekirse bunu resim çizerek yapmayın. Onun seviyesinde karalamalar yapın.
5. Çizim yaptığı kâğıdın altına kalınca bir tabaka kâğıdı koyun, bu onun daha kolay çalışmasını sağlayacaktır.

Bundan sonraki bölümler; siyahla başlayıp 3 ana renkle devam edecek, son olarak da ara renklerle yapılacak çalışmaları ele alacaktır.

Bir diğeri çalışmaya geçmeden önce çocuk elindeki boyayla uzun süre çalışmalıdır. Çocuk siyah boya kalemıyla yeterince çalıştıktan sonra, siyah kâğıt ve beyaz boya kullanımına geçilmeli, bundan sonra da yeni bir renk kullanılmalıdır. Pastel boyayla çizim aşamasında farklı boyalar da kullanılabilir, şarkı söylemeye, oyunlara, kil vs. çalışmalarına da yine bu dönemde yer verilebilir. 6. bölümde bütün bu aktiviteleri bir arada görebileceğimiz bir tablo bulacaksınız.

Kırmızı Pastel Boyayla Yapılan Karalamalar

Kırmızı, genelde çocukların hoşlandığı canlı bir renktir. Çocuk, öğrenmeyi ardı arkasına tekrar ettiği hareketlerle değişik şekilleri çözümleyerek ve kendi hareketlerini gözleriyle kontrol ederek öğrenmeyi gerçekleştirir. Bu süreçte çocuğa yalnızca bir boya vermeniz, onun dikkatini sadece yaptığı işe yönlendirmesini sağlar. Çocuk elindeki malzemeleri nasıl kullanacağını öğrenir öğrenmez, onu renklerle tanıştırebilirsiniz. Sürekli aynı renk boyayla çalışmak bir yetişkine göre çok sıkıcı olabilir; ama söz konusu 3 yaşın altındaki bir çocuksa, onun sıkılması neredeyse imkânsızdır. Çocuklar her şeyi tekrar ederek öğrenir. Aynı hikâyeyi, aynı şarkıyı tekrar tekrar dinlemek istedikleri gibi, nasıl kullanılacağını iyice anlayana kadar aynı malzemeleri kul-

lanmayı da isterler. Onların hayatında herhangi bir değişiklik yapar ve sonra fikir değiştirip eski malzemeye dönerseniz öyle mutlu olurlar ki; bunu büyük bir heyecanla karşırlar.

Renkleri tanımlamak ve isimlendirmek elbette önemlidir; ama bu çalışmadaki amacımız yalnızca bunu sağlamak değildir. Herhangi bir sanat çalışması, yalnızca gerçekleri öğrenme aracı gibi görüldüğü anda tüm değerini yitirir. Bir çocuk, renklerin isimlerini bilmeden de yaratıcı olabilir. Hatta, renkleri seçemeyen, renk körü insanların daha yenilikçi, daha yaratıcı bir düşünce yapısına sahip oldukları bile doğrudur. Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da, çocuğunuza yalnızca o rengi tanıyıp bildiğı için sürekli o renkteki boyaları vermemektir.

8-14 aylık çocuklar için oldukça eğlenceli bir renktir kırmızı. Çevredeki kızıkları keşfetmek, kırmızı boyalarla çizgiler çizmek, domates, kırmızı biber ya da kırmızı şekerler yemek kırmızıyı öğrenmelerinde yararlı olacaktır kuşkusuz. Bir boyama kitabındaki domatesi kırmızıya boyamak, çocuğun rengi tanımak için kendi başına yaptığı çalışmalar kadar yararlı olamaz. Çocuğunuz, mavi renkle çalışmak isterken, ona zorla kırmızı boya vermeniz de hatalı olur. Çocuğun en iyi öğretmeni, daima kendi motivasyonu ve kendi istekleridir.

Çocuk resme uzun süre ilgisiz kalabilir; ancak bir süre sonra her gördüğü yere çizgiler çizerek bunun acısını çıkarması da mümkündür. Çocuğu, olmayacak bir yere resim çizdiğı için azarlamak ona sahip olduğı eşyaya özen göstermesi gerektiğini öğretmez; olsa olsa kendini ifade etmesini engeller. Böyle bir durumda yapmanız gereken, elinize bir yazı tahtası veya bir parça kâğıt alıp “Anlaşılan yine resim yapıyorsun. Kâğıda çizsen iyi olur; duvara çizdiklerini temizlemek zorundayız, ama kâğıda çizdiğin resmi dilediğimiz kadar saklayabiliriz” demektir. Bu şekilde çocuğunuz her çizim yapmak istediğinde, kendine uygun bir parça kâğıt vs. arayacaktır. Çocuğun yaptığı işe değer verilmesi, egosunun zarar görmemesi, ona değerli olduğı dü-

şüncesini kazandıracaktır. Gerekli ortamın sağlanamaması ise çocuk için resmin cazibesini yok edecek ve onu duvarlara veya mobilyalara resim yapmaya yönlendirecektir.

Mavi Boyayla Karalamalar

Picasso, “mavi önem”ini yaşadı; şimdi sıra sizin çocuğunuzda. Mavi boyaları kullanmak, çevrede “mavi” rengini keşfetmek, bu rengi tanımak için okullarda öğretmenlerin yaptırdığı şekilde resimleri maviye boyamaktan çok daha iyi bir yöntemdir. Mavi renkli gıdalar, gökyüzü, mavi kot pantolon, mavi çiçekler ya da Susam Sokağı’nın Kurabiye Canavarı gibi bir oyuncak, çocuklara mavinin ne olduğunu öğretmenin en etkili yöntemidir.

Değnilmesi gereken bir başka nokta rengârenk boya kalemlerinin çocuğun ilgisini, resimden, çizim yapmaktan çok bu renklerin cazibesine yönlendireceğidir. Bu şekilde çocuk renkleri teker teker tanıyamayacak, hepsiyle gelişigüzel bir tanışma yaşayacaktır.

Çocuğunuz zamanla kaliteli bir palet kullanarak gerçek resimler de çizecektir kuşkusuz, ama çocuklardan yetişkinlerinkine benzer eserler beklemek, yeni doğmuş çocuğa acıktığında bir kutu konserve ve konserve açacağı vermeye benzer. Verdiğiniz konserve ne kadar besleyici olursa olsun, bebek bu durumda zafiyet geçirir. Eğer kendi kapasiteleri doğrultusunda çalışma fırsatı tanınmazsa çocukların zihinleri de zafiyet geçirir. “Resim” aracılığıyla öğrenme hakkı her çocuğa tanınmalıdır. Bu hakkın tanınmadığı bir çocuğa, hiçbir çocuğun hazmedemeyeceği “yetişkin resmi” empoze ediliyor demektir. Daha çocuklarını süttten bile kesmemiş annelerin çocuklarına boyama kitabı verdiğini görüyorum hâlâ. Bu küçücük bebeklerden, “yetişkin resimleri” çizmelerini beklemek çok gülünç bir durum bana kalırsa. Bu anlayış, çocuğun önce başarısız olmasına neden olur, sonra da resmi sonsuza dek bırakmasına.

Boyama karşıtı resim kitaplarımı, okulöncesi çocuklara armağan ettiğini anlatan pek çok insan oldu bugüne dek. Karalama yapacağı dönemde çocuğu belli bir konuda resim yapmaya zorlamak boyama kitapları kadar zararlı olabiliyor. Bu nedenle hazırlamış olduğum kitaplar, çocuklara konu seçme özgürlüğu tanıması açısından yaşça daha büyük çocuklara hitap ediyor. Unutmayın ki önerdiğimiz çalışmaların asıl hedefi çocuğun boya kalemleriyle çizim yapmasıdır, mavi rengi tanımak ve isimlendirmek hedefi ikinci plandadır. Bu rengi öğrenmek de önemlidir elbet, ama yapılan çalışmanın esası değildir; olmamalıdır.

Sarı Boyayla Karalamalar

Sarı boya, beyaz kâğıt üzerinde siyahtan, kırmızıdan veya maviden daha farklı görünür. Sarı, beyaz kâğıtta kendini gösteren bir renk değildir; ama tıpkı beyaz kâğıt üzerindeki beyaz boya gibi, o da her çocuğun ilgisini çeker. İnce ayrımlar da bir çocuğu şaşırtabilir. Çocuk oradaki önemsiz farkı görür; bu noktada sizin “Bak, ne kadar bastırırsan bastır, sarı beyaz kâğıt üzerinde çok sönük görünüyor” gibi müdahaleleriniz de onun için faydalı olabilir. Sarı boya, beyaz kâğıt ikilisinden sonra çocuğa sarı boyayla beraber kahverengi veya siyah kâğıt verirsiniz, aradaki büyük zıtlığı ona kolayca öğretmiş olursunuz.

Çocuğunuza “sarı” rengi tanıtacağınız dönemde, evinizin bir köşesine bir demet nergis yerleştirebilir, ona yumurta sarısı, muz ve ananas suyundan oluşan sapsarı bir kahvaltı da hazırlayabilirsiniz. Süpermarkete gittiğinizde, ona sarı renkli ürünleri seçmesini söyleyebilirsiniz. Bu kitapta önerdiğimiz diğer boyama, baskı, kolaj ve hamur çalışmaları, çocuğunuzun dikkatini sarıya çekmeye yardımcı olabilir. Unutmayın; çocuğunuzun sarı boya kalemlerle yaptığı çizimlerin amacı, bu çalışmanın esas hedefi değildir. Onun için önemli olan serbestçe resim yapabilmesidir. Çocuğunuzu tek bir renge odaklayarak, onun o rengi, adını ve

yarattığı etkileri iyice kavramasını sağlayabilirsiniz. Aynı zamanda o renkteki tüm nesnelere ilgisini çekersiniz. Ancak bu dönemde çocuğa yalnızca sarı nesnelerin resmini çizdirmek oldukça zararlıdır; bir rengin bu şekilde kullanılması çocuk zihnini zorlayabilir, okulöncesi çocuklar için uygun olmayabilir. Çocuklar renkleri diledikleri gibi kullanıp, diledikleri konularda resimler yaparak da renkleri ve hangi nesnelerin ne renk olduğunu öğrenebilirler.

Bu çalışma, daha çok 2-3 yaşındaki çocuklar için eğlencelidir, ama daha büyük çocukların da hoşuna gidebilir. Çalıştığım anaokulunda sık sık 1. ve 2. sınıf öğrencileri için belli haftaları “sarı haftası” veya “kırmızı haftası” ilan ediyorum. O günlerde baştan aşağı o renkte giyinip, derslere eğlence katmaya çalışıyorum. Çocuklar da böyle günlerde, o gün sınıfta hangi rengin kullanılacağı merakıyla okula varmamı dört gözle bekliyorlar.

Bir boyanın etkisi, kullanılan zeminin etkisiyle kolayca değişebilir. Çocuğunuzu farklı renklerle de tanıştırebilirsiniz, yaldızlı boyalar vs. gibi.

Çocuğunuza ne zaman yeni bir renk sunacağınızı, onun bu yöndeki talebi belirlemelidir.

Kolay Tutulabilen Bir Kalemle Yapılan Karalamalar

O küçük eller, kalemle çizime başlarken en rahat keçeli kalemi tutacaktır büyük ihtimalle. Bu tip kalemler küçük çocukların kullanımına göre tasarlanmış olduğundan, yetişkin yardımı olmadan da kullanılabilir.

Kalitesiz keçeli kalemle, kalem ucunun kalemin içine kaçması mümkündür. Bu yüzden çocuğunuzun noktaları keşfetmesi ve kâğıda vuruşlar yapmaya merak sarması, kaliteli keçeli kalemler veya yeniden pastel boya kullanmanızı gerektirebilir. Her ne kadar keçeli kalemlerin 2 ve 2 yaşın üstündeki çocuklar için uygun olduğu söylene de ben bu kalemleri 12-18 aylık ressamlarımız için de uygun buluyorum. Çocuğunuz 2 yaşına gel-

diğinde artık ispirtolu kalem veya pastel boya gibi temel resim gereçlerini kullanabilecek kadar deneyimli olmalı.

Çocuğun çalışmalarını çeşitlendirmek amacıyla, ona oluklu karton üzerinde çalışma fırsatı da verebilirsiniz.

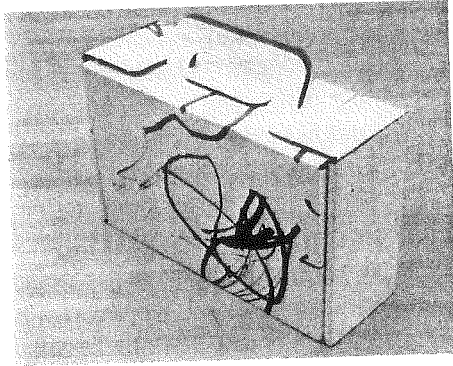
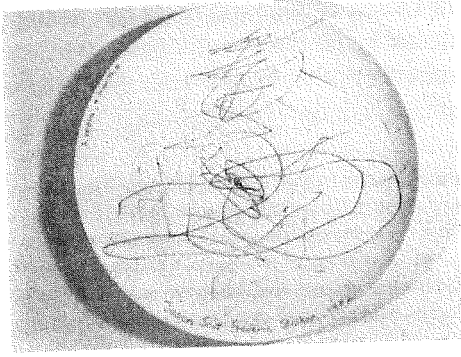

**Oluklu karton üzerine
keçeli kalem çalışması**

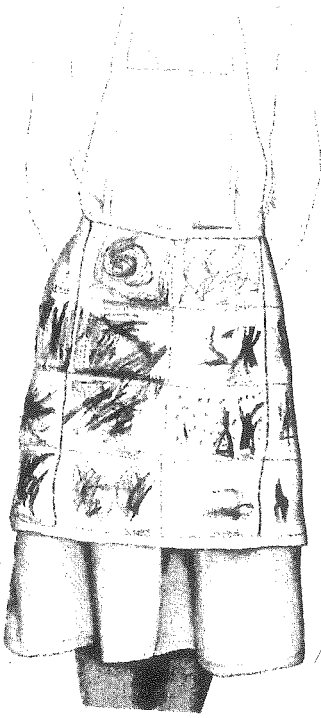
Çeşitlilik amacıyla eski bir mukavvadan koyu renkli bir tabaka yapabilir; boyanmış kâğıtlar vs. ile değişik araç gereçler türetebilirsiniz.

Çocuğunuzun süslemesi için düz beyaz objeler de uygun birer seçim olur. Eskiden beri oğlum Jason ve arkadaşlarının süslemesi için düz ve desensiz eşyalar satın alıyordum. Bunlar karton beslenme çantası, plastik frizbi, plastik tabak ve de bardak gibi eşyalardı. Okulöncesinde Jason öyle çok tabak süsledi ki yeni eve taşındığımızda büfeye 50 tabak yerleştirmiştım. Jason, üç tekerlekli bisikletini çizgileriyle donattığında ise onu azarlamak yerine yaratıcılığından ötürü kutlamıştım. Şimdi o çizgiler sayesinde bahçede öyle gözüme çarpıyor ki onu rahatça buluyorum.

Bazı keçeli kalemler uzun süre çıkmadığından, bu kalemleri kıyafetleri süslerken kullanmak da mümkün. Oğlumun okulundaki ana sınıfı; çok sevdikleri öğretmenlerine sene sonunda vermek üzere bir önlük hazırlamışlardı. Önlük beyaz muslin'den

dikilmişti. Önlüğün üzerini siyah dikdörtgenlere böldüm, dikdörtgenlerin içine de her öğrenci bir şeyler çizip ismini yazdı. Her çocuk bir güzel karaladı önlüğü; beslenme çantası karalamaların her biri çok farklı ve anlamlıydı. Önlük bittiğinde, hayli renkli ve güzel bir önlük olmuştu. Çocuğunuzun bu türde sabit keçeli kalemli kullanıp kullanmamasına karar verecek olan tabii ki sizsiniz.

**Bir ana sınıfının
öğretmenlerine
hazırladıkları önlük**

Kalın Keçeli Kalemler

Kalın keçeli kalem ve tahta kalem de pastel boyalar gibi çocukların vazgeçemeyeceği araç gereçlerdir. Parlak renk çeşitlerinin yanı sıra kâğıdın üzerinde kolay hareket edebilmeleri, çocukların bu kalem ve tahta kalem nereden sevdiğini açıklar. Ancak kullanım alanları bakımından keçeli kalem ve tahta kalem asla pastel boyaların yerini tutamaz. Tahta kalemle ne kadar az bastırırsanız bastırın, oldukça koyu renk çıkar ortaya; oysa pastel boyalarda koyu renk elde edebilmek için boyayı güçlü bir şekilde bastırmak gerekir. Keçeli kalem çizimleri düzgün bir yüzey oluştururken, pastel boyanıninkiler daha dokuludur.

Kalın keçeli kalemle karalama

Kalın keçeli kalemlerde dikkat etmeniz gereken nokta, boyanın zehirli madde içermemesi ve suyla temizlenebilmesidir. Geniř ebattaki tahta kalemlerinden de bařlangıçta çocuėunuza bir renk sunmalı, ocuk bu renkle yeterince çalıřtıktan sonra bir diėer renge geçmelisiniz. Tek bir kalın keçeli kalemle çocuėun yarattıkları karřısında hayrete dūřmemeniz mūmkūn deėil!

Fırça uçlu kalemle karalama

Çocuğunuz daha ayrıntılı çalışmalar yapmaya başladığında ona sivri, ince uçlu bir tahta kalemi de alabilirsiniz. Özellikle meyve kokulu kalemlerden uzak durmanız gerekir; küçük yaştaki çocuklar yiyeceklerin kokusuyla resim malzemelerinin kokusunu karıştırabilir. Kalın keçeli kalemle karalama hemen hemen bütün çocuklar, tahta kalemlerinin şöyle bir tadına bakmak isteyebilirler. Bu, sizi çileden çıkarsa da, kalem zehirli madde içermeyenlerden seçildikten sonra, çocuk için yararlı bile olabilir. Bardağın dolu tarafını görün; eğer kalemi ağzına götürmesine izin vererseniz, çocuğunuz onu kalemi kullanmanın onu yemekten daha eğlenceli olduğunu kolayca anlayacaktır.

Kapakları kapanmadığı zaman kalem hızla tükeneceğinden, bu kalemleri saklamak daha çok yetişkinlerin görevidir. Günümüzde kapağı 24 saat açık kalsa bile kurumayan kalemler de mevcut. Bense tercihim, çocuklara kapağı kapattıkları zaman “tık” sesinin gelmesi gerektiğini öğretmekten yana kullandım.

Fırça Uçlu Kalemlerle Karalama

Sıradan keçeli kalemlerden, fırça uçlu olanlara geçiş, karalamalar yapan çocuğu boyama çalışmalarına da hazırlayacaktır. Bu tip kalemler hem keçeli kalemi hem de çocuğun ileride kullanacağı sulu boya fırçalarını andırmaktadır. Sık sık fırçayı boyaya batırmaya gerek olmadığından, küçük çocuklar için bu kalemlerin kullanımı gayet kolaydır.

Tebeşirle Karatahtaya Karalama Yapmak

Hepimizin bildiği gibi karalama, çocuklar için en önemli çalışmadır. Bu çalışmada çocuğun ilgisini uyanık tutmak ve yeni bir şeyler öğrenmesini sağlamak için de kullanılan malzemelerin belli aralıklarla değiştirilmesi ve farklı renklerin kullanılması gerekir. Bu açıdan tahta üzerinde bir parça tebeşir ile çalışma, karalamaların amacı olan aynı hareketlerin tekrarlanmasını sağ-

layacaktır. Resimde önemli olan kaç farklı rengin kullanıldığı değil, hangi malzemenin ne şekilde kullanıldığıdır.

Tebeşir, tahtanın yanı sıra, renkli kâğıtlarda ya da zımpara kâğıdında kullanabilir; hatta çocuğunuzu kaldırımlara çizimler yapması için dışarı da çıkarabilirsiniz. Nasılsa bir yağmur tüm bu çizimleri ortadan kaldırmaya yetecektir. Tebeşir daha kuru ve toz halinde olduğu için, çocukların alışkın olduğu pastel boyalardan farklıdır. Okulöncesi çocuklar için tavsiyem, parlak renkli, geniş tebeşirlerden yana. Bu tip tebeşirler pastel boyaların boy ve şekline daha yakın olduğundan, çocuklar bunlara kolayca alışabilir. Tebeşir alırken aldığınız pakette beyaz rengin bulunmasına ve tebeşirlerin kolay tutulabilen, kalın tebeşirler olmasına dikkat etmelisiniz.

Çocuğunuz tebeşirin arka yüzünü çevirebilir, yan tarafını kullanarak geniş çizgiler çizebilir, veya tebeşiri sürterek püsküllü şekiller oluşturabilir. Pastel, kurşunkalem veya keçeli kalem-lerin aksine, tebeşirle çizilen çizgiler her yüzeyden kolayca silinir. Suyla ıslatılmış kâğıtta, tebeşir çok daha parlak görünecektir. Çocuğunuza gereken zamanı, yeri ve araç gereci sağladığınızda, o da bunun gibi pek çok bilgiyi keşfedebilir.

Oğlum 3 yaşındayken, tahtanın üzerine tebeşirle müthiş bir çizim yapmıştı. Tüm tahtayı çerçevelettim, o tabloyu hâlâ gururla saklıyorum. Bundan okulumda çalışan okuma öğretmenine de söz etmiştim; o dönemde onun kızı da 4 yaşındaydı ve o da tahta üzerine tebeşirle bir şaheser yaratmıştı. Meslektaşım tavsiyemi dinledi, birlikte metal bir çerçeve geçirdik tahtaya, daha sonra da camını taktırmak üzere resmi bir ustaya götürdük. O resim, hâlâ oturma odalarında asılı sanırım.

Kurşunkalemle Karalama

Kurşunkalem, hem pastel boyadan hem de keçeli kalemlerden pek çok yönüyle ayrılır. Bir kere bu tür kalemler yazı yazmanın ilk aracı olması açısından önemlidir. Ayrıca pastel boyay-

la gösterilmesi mümkün olmayan detaylar, kurşunkalemle rahatça vurgulanabilir. Bu yüzden çocuk, çalışmalarında detaylara inmeye başlar başlamaz bu kalemle çocuk çalışmalarında detaylara inmeye başlar başlamaz kullanılmalı. Ancak, dikkat etmeniz gereken nokta, kurşunkalemi başka boyalarla aynı anda kullanmamak olacaktır. Çocuğa kurşunkalem verip, onu çizgi çizmekte kullanmasını, boyama yaparken de pastel boya kullanmasını isteyemezsiniz. Kurşunkalemin çizgileri ince olduğundan çocuk muhtemelen sürekli onu kullanmak isteyecektir. Kurşunkalem kullanmak çocuğun kendini büyümüş hissetmesini sağlar. Çocuk kalemin ucuyla çizim yapacağından daha çok el kasları gelişecektir; farklı renklerdeki kuruboya kalemle çocuğa açık ve koyu gölgeleri de öğretecektir. Altıgen biçimli kalın kalem, kolay tutulabildiklerinden, küçük yaştaki çocuklar için standart boya kalemlemlerinden daha uygun olacaktır. Ayrıca bu kalemlemler, pastel boya veya keçeli kalemlemlerden kurşunkaleme geçişi de kolaylaştıracaktır. Kalemlemlere çeşitli başlıklar takarak onları tutmayı kolaylaştırabilirsiniz. Kurşunkalemlemler yumuşak ve sert uçlu kalem çeşitleriyle de çeşitlilik sağlayacak, en yumuşak 7B'den en sert 9H'ye kadar, çeşitli imkânlar sunacaktır. Yazı yazmak için en uygun olanı yumuşak uçlu kurşunkalemlemdir. Çocuğun ilgisini uyanık tutabilmek için ona hem yumuşak hem de sert zeminler sunabilirsiniz. Dilerseniz renkli kalemlemlerin yaldızlı çeşitlerini de bulabilirsiniz.

Çocukların zevk aldıkları bir başka çalışma da kurşunkalemlemler üzerindeki silgiyle kâğıda belirsiz çizgiler çizmektir. Çocuklar bu çalışmaya gerçek bir çizim yapıyor muşçasına zaman ayırır, aynı ilgiyi gösterirler. Silgiyle yapılan çizimler de el ve göz hareketlerini kalemle yapılan çizimler gibi geliştireceğinden; en az kalem çalışmaları kadar sanat değeri taşır. Bu görünmez resimler herhangi bir eseri ortaya koymaz belki, hatta muhtemelen yetişkinlerin anlamayacağı bir çalışmadır. Ama, önemli olan nihai ürün değil, çalışma sürecidir; bu nedenle de silgi ça-

lışmaları da çocuklar için zevkli ve anlamlıdır. ocuk, alışma-
sının sonunda bir esere sahip olamazsa da, en azından güzel bir
deneyim yaşamış olur.

Sürtme Tekniği

Çocuklar ilgi çekici nesnelere dokunmak isterler kuşkusuz.
Çocukların ilgisini çekecek bir diğer çalışma da objelerin yüze-
yine bir kâğıt yerleştirip kâğıdı boyamaktır. zerine ince bir kâ-
ğıt yerleştirip pastel boyanın, tebeşirin ya da kurşunkalemin ge-
niş kısmıyla objeleri boyamak da çocuğa nesnelerin şeklini ve
desenini öğretmek açısından yararlı olacaktır. Bu alışma için
Öncelikle ince bir kâğıdı madeni paraların, kabartmalı duvar kâ-
ğıtlarının, dantel örtülerin, geometrik objelerin, ağaç kabuğu-
nun, kabartma harflerin veya başka bir kabartmalı objenin ze-
rine yerleştirebilirsiniz. Bu, ince kâğıt kullanmanızı gerektiren
neredeyse tek çalışmadır. Boyanın geniş yüzüyle kâğıdı boya-
ym. Alttaki nesnenin şekli, gizemli bir şekilde bir anda belirecek
ve çocuğunuzun ilgisini çekecektir.

Çocuğunuz bu çalışmayı iyice öğrendiğinde, onunla birlikte
farklı objeler bulmak için evinizin bahçesinde veya okulun ev-
resinde yürüyüşlere çıkabilirsiniz. Örneğin bu çalışmayı perde-
lerle, örtülerle; baca kapakları, çiçekler, tahtalarla, oyuncaklar,
tuğlalar veya kiremitlerle deneyebilirsiniz. Çocuğunuz genelde
kabartmalı yüzeyler yerine pürüzsüz yüzeyler seçerse kesinlikle
karşı çıkmayın. “Ne olacağına birlikte bakalım,” deyip, onun a-
lışmasını izlerken ne gördüğünüzü anlatın. Bu şekilde hem keli-
me hazinesi gelişecek; hem de “yanlış” bir seçim yaptığını de-
ęil, “pürüzsüz” yüzeyin ne demek olduğunu öğrenecektir. Çocu-
ęunuz bir nesnenin üzerine koyduğu kâğıdı güzel bir şekilde bo-
yayıp, o nesnenin şeklini kâğıda gerçekçi bir şekilde yansıttığın-
da, şeklin gerçekçiliğine değil, onun başarılı çalışmasına sevin-
melisiniz.

Boyama işlemi için nesneler seçmek, çocuğunuzu kâğıt ze-

rine kolaj tekniğiyle nesne yapıştırmaya hazırlayacaktır. Boyandığında kâğıt üzerinde beliren şekilleri kesip saklayabilir, daha sonraki kolaj çalışmalarında kullanabilirsiniz. Nesnelerin yüzeyine kâğıt yerleştirip boya yapmak bir anlamda baskı tekniğine benzediğinden bu çalışma çocuğunuzu baskı çalışmalarına hazırlayacaktır.

Bu çalışma öncelikle boyaya uygun yüzeylerin seçilmesi ve malzemelerin uygun bir düzenlemeyle bir araya getirilmesi ile ilgili olduğundan, yaratıcılığı artırmada oldukça yararlıdır. Zamanla çocuğunuz üzerini rahatça boyayabileceği ilginç yüzeyleri kendi kendine bulacaktır. Örneğin kesik kâğıtlarla hazırlanan bir kolaj çalışması, bu çalışma için iyi bir malzeme niteliğindedir. Sürtme tekniğine Çin'de MÖ 300 yılında rastlanmaktadır. Arkeologlar, oyma eserlerde fotoğraf tekniği yerine daha çok bu tekniği kullanmışlardır. Bu çalışma için kabartmalı plastik tablolar kullanılabilir. Böylesi kabartmalı yüzeyler de çeşitli desenlere; düz, paralel, eğri ve kargacık burgacık şekilleri kâğıda yansıtmaya yarayacaktır.

Aynı Rengin Dört Ayı Tonuyla Resim Yapmak

Her ne kadar siyah ve beyaz dışında yalnızca ana ve ara renkleri kullanmanızı tavsiye etsem de, şimdi bu kuralın biraz dışına çıkacağım. 8 yerine 24 renk içeren bir pastel boya seti alın. Bu set dahilinde, mutlaka aynı rengin 4 ayrı tonu bulunacaktır. Bu boyaları kullanarak çocuğunuz açık, koyu, en açık, en koyu gibi kavramları öğrenebilir. Sözelimi en açık boyaya ne kadar bastırırsa bastırsın, daha koyu bir ton elde edemediğini görür. Tek rengin farklı tonları, kullanılan resim tamamlandığında hem bir bütünlük duygusu verir, hem de renklerin birbirine yakınlığını gözler önüne serer.

Resimde Yaratıcılığın Gelişmesi

12 yaş üzerindeki çocuklar, detayların iyice farkına varır; resimlerinde derinlik duygusuna, üç boyutluluğa, renk tonlamalarına önem verirler. Birçok kişinin resme olan ilgisi ve gelişimi de burada sona erer. 14 yaşındaki bir çocuğun resmiyle bir yetişkinin resmi arasında fark yoktur.

Çocuklar, anne-babaların yönlendirmesiyle 1 yaşında karalama yapmaya başlarlar. En başta yirmi temel şekli çizerler; bu şekiller ilerideki okuma yazma çalışmalarları için önemli bir temel oluşturur.

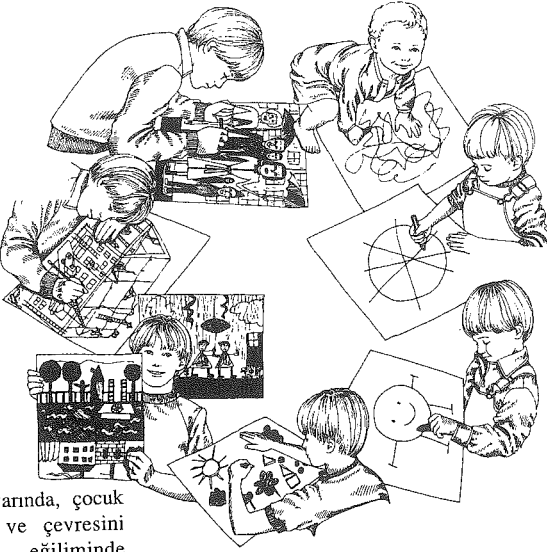
9-12 yaş arasındaki çocuklar ayrıntılara meraklıdır. Kendilerini bireyden çok arkadaş gruplarının bir üyesi gibi görürler. Grup çalışması yapmayı ve resimlerinde de grup çalışmalarına yer vermeyi severler.

7 yaş civarında, çocuk insanları ve çevresini resmetme eğiliminde olur. Bu dönemde resminde, düz bir çizgi kullanılacaktır. Düz çizgi yetersiz kaldığında, çocuk kâğıdı ikiye katlayıp iki ayrı yüzüne iki ayrı resim de çizebilir.

Çocuklar, 4-7 yaşları arasında çevrelerinde gördükleri diğer varlıkların resmini yapmaya başlarlar. Kâğıt üzerindeki resimler rasgele yerleştirilmiştir. Renkler de çizilen nesnenin rengi göz önünde bulundurulmadan duygusal nedenlerle seçilir.

Karalama aşamasının sonlarında, mandalalar çizerler; bu şekiller de insan resmi çizmeye doğru atılan ilk adımdır.

Çizilen ilk insan resmi, mandalalardan yola çıkarak tamamlandığı için, kollar ve bacaklar insan yüzünü simgeleyen daireye takılmış birer çizgiden ibarettir.

Karalama alışmaları çocuğunuzun gelişimi için çok önemlidir. Onu, mümkün olduğunca bu çalışmalara yneltmelisiniz. Bunun için çocuğunuzun görebileceği bir yerde, bir çizme tahtası, bir rulo kğit, pastel boya veya keçeli kalem bulundurmanız yeterlidir.

Çocuğunuza, boş slaytlar alarak da onu çizim yapmaya yöneltebilirsiniz. Bu slaytlar çok pahalı değildir ve elektronik eşya satan mağazalarda bulunabilir. 1,5 yaşındaki ocuk için kenarları 2,5 cm olan bir kare uygun değilse de, bu boyutlarda bir slayt 3 yaşındaki çocuklar için ideal olabilir. Her ne kadar çizim yapmak için geniş zeminlerin daha iyi olduğunu düşünsem de, elde edilecek sonuç adına böyle bir istisna yapılabilir diye düşünüyorum. Bir slayt koleksiyonunuz olduğunda, onu bir projektör yardımıyla sergileyebilir ve çocuğunuzun resimlerinden küçük bir gösteri yapabilirsiniz. Hatta, ocuğunuzun resmini koskoca bir duvara yansıtarak ona sanatın ve resmin gücünü ifade edebilirsiniz.

Eğer 3 yıldır kullandığınız kalem ve boyaların hâlâ çocuğunuzu resme ynlendiremediğini düşünüyorsanız, kazıma tahtasını denemelisiniz. Siyah kazıma tahtasını tahta bir çubuk veya tırnakla kazıyarak yepyeni desenler oluşturmak çocuğunuza farklı çizgileri, değişen şekilleri ve nesnelerin özünü öğreten önemli bir çalışma olacaktır. Kazıma tahtalarını kırtasiye malzemeleri satan dkknlarda bulabilirsiniz. Siyah ve beyaz kazıma tahtalarının yanı sıra renkli ve yaldızlı tahtalar da mevcut. Yine, yetişkin müdahalesi ona nasıl resim yapılacağını değil, siyah mürekkebin nasıl çıkarılacağını göstermek anlamına gelmeli. Çocuğunuzun kazıma çalışmaları üzerine yaptığınız değerlendirmeler, aynen karalama çalışmalarına yaptığınız değerlendirmeler gibi açıklayıcı olmalı. “Buradaki bütün çizgiler yuvarlakken bir tek bu çizgi dik olmuş” vs. gibi cümleler kullanmalısınız. Kullanılacak araçlar keskin olduğundan bu kesinlikle otururken yapılacak bir çalışma olmalıdır.

Çocuğunuz resim yapmaya olan ilgisini yitirdiğinde, farklı alanlardaki gelişimine odaklanmış demektir. Bu an, yeni bir şeyler sunma zamanı demektir. Örneğin kaliteli bir keçeli kalem veya Süpermen şeklindeki bir kalemle tekrar ilgisini çekebilirsiniz. Her ne kadar evimde oyuncak silahları yasaklamışsam da, bir ara silah şeklindeki bir kaleme izin vermiştim. Çünkü bu, yok etmeyi öğrenmesi için değil, bir şeyler üretmesi için hazırlanmış bir oyuncaktı. Oyuncak silahın namlusunda, keçeli kalem ucu vardı.

Çizim yapılacak kalemin ilk kez ele alındığı an, çocuğun hayatında çok özel bir andır. Elinde tuttuğu kalem çocuğa sonsuz fırsatlar sunar. O kalem çizilecek, boyanacak resimleri, yazılacak hikâyeleri, şiirleri, oyunları simgeler.

İKİNCİ BÖLÜM

BOYAMA

Boya, çocuğunuzun kullanabileceği en önemli malzemelerden biridir. Gerektiği gibi kullanıldığı takdirde boya çocuğunuzun problem çözme yetisi kazandırdığı gibi, sonsuz keşiflerin de yolunu açar. Boyanın çocuğunuza öğrettiğini pek çok şey öğretmez. Boya, çocuğunuzun keşfedebileceği, dokunabileceği bir malzemedir; çocuğunuz parmaklarını kullanarak boya yapabilir ve bu yolla kendini ifade edebilir. Çocuğunuzun boyayı uygulayış biçimi duygularını, ruh halini açığa çıkarır. Boya, küçük yaşlardaki çocukların kullanarak, keşfedebileceği bir malzeme olmasının yanı sıra; yetişkinler için de tüm çalışmalarını uğruna adayacakları önemli bir araçtır. Anne-baba veya bakıcılar için boyanın tek dezavantajı ise, ortalığı kirletme ihtimalidir.

Herkes bilir ki, çocuklar belli bir dönemde bedenlerini, du-

varları ya da mobilyaları boyar. Bu doğru olsa da, çocuklara boyayı yasaklamamız için yeterli bir neden değildir. Her çocuk yürümeyi öğrenmeden önce birçok kez düşer; yine de düşecekler diye onlara yürümeyi yasaklamayız. Çünkü düşmenin de yürümeyi öğrenme sürecinin bir parçası olduğunu biliriz. Bu nedenle, çocuğun bedenini veya çevreyi boyaması, boya yapmayı öğrenme sürecinin önemli bir aşamasıdır. Bu gerçeği bilen yetişkinler de çocuğu denetlerken daha verimli olacaktır.

Okulda sınıf içinde öğrencilerimin yüzlerini ve bedenlerini toksik madde içermeyen boyalarla boyayabilecekleri çalışmalar düzenleyerek, onlara bunun boya yapmayı öğrenme süreci olduğunu anlatıyorum.

Evinizde, dağılabilecek ve kolayca temizlenebilecek bir yer ayırıp (garaj, bodrum katı, bahçe gibi veya küçük bir banyo vs. gibi), eldeki malzemeleri buraya yerleştirerek, çocuğunuzun eve fazla zarar vermeden boyayı keşfetmesini sağlayabilirsiniz. Etrafı boyadığı gerekçesiyle çocuğunuzu azarlamamız veya cezalandırmamız, ona sanatı bir isyan şekli olarak kullanmayı öğretir ve öğrenmeyi engeller.

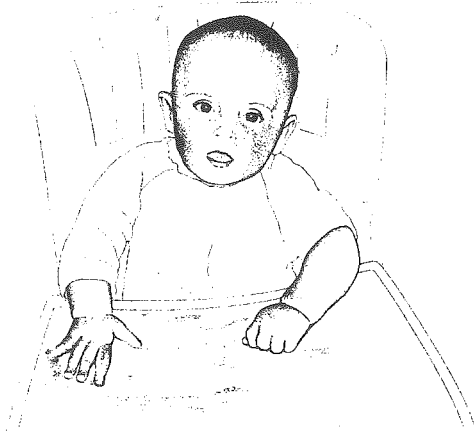
Albert Einstein "Hayal gücü bilgidен önemlidir" demiş. Günümüzde ise birçok okul fen derslerine zaman ayırabilmek için resim derslerini müfredattan çıkarıyor. Baskı altındaki bu çocuklar büyüdüğünde tarihteki en agresif, en asi nesille karşılaşacağız. Birer yetişkin olmaya hazırlanan bu çocukların pek çoğu kendilerini ifade etme ve dinletme kaygısı içindeler. İçlerinden pek çoğu da sırf aileleri istemediği için resmi veya diğer sanat dallarını meslek seçiyorlar kendilerine. Şu an çocuğa boya yapabileceği bir yer ve malzeme sunmanız ileride onun asi olmasını engellemeye yetmez belki, ama en azından ona şu an için kendini ifade etme olanağı verir ve bunun için sanatı kullanmayı öğretir.

Mamayla Parmak Boyası

6-10 aylık çocuklar oturur ve ilgilerini çeken nesnelere uzanır hale geldiklerinde, yiyecekleri marmeladı mıncıklamaya başlarlar. “Yemeğinle oynama!” uyarıları bu yaştaki çocuk için bir şey ifade etmez. Çocuğunuza yemeğiyle oynamamasını öğreteceğiniz zaman da gelecektir; ama bu dönemde çocuğunuz yiyeceklere dilediği gibi dokunabilmelidir. Bu, çocuğunuzun dünyayı keşfetme sürecinin bir parçasıdır. Yiyeceklere dokunarak, çocuğunuz gıdaların doğasını, fiziksel özelliklerini kavrar, yazı yazma ve okuma çalışmalarında gerekecek devinimsel hareketleri öğrenir, merakını gidererek sağlıklı bir tutum geliştirir. Temizlik ve düzen üzerine ona nutuk atmak yerine, sandalyesinin altına muşamba bir masa örtüsü veya büyük bir çöp torbası sererek, bu aktiviteyi oldukça verimli bir hale getirebilirsiniz. İhtiyacınız olan tek şey, sandalyesinin önündeki masanın üzerine koyacağınız bir kaşık marmelattır.

Bu çalışmayı yemekten sonra gerçekleştirmeye özen göstermelisiniz; çocuğunuzun bu esnada aç olmaması gerekir. Çalışma kesinlikle çocuğun isteğiyle başlamalı, sizin desteğinizle devam etmelidir. Çocuğunuzun bu çalışmayı yapmak istediği an ne kadar ters bir zaman olsa da, (muhtemelen öyle olacaktır) onu kesinlikle reddetmemelisiniz. Yiyeceklere dokunmasına izin verilmeyen çocuklar, bu süreci yaşayamamanın eksikliğini hissedecek ve ileride yemek konusunda çok seçici davranacaklardır. Yiyeceklere dokunurken, karalama yapmada, resimde ve yazı yazmada ihtiyaç duyacakları el kol hareketlerini öğrenecekler; yiyecekler konusundaki meraklarını gidermiş olduklarından, ileride başka malzemelerle de çalışırken sağlam bir temele sahip olacaklardır. Sonra da gıdaların, sadece yemek için olduğunu anlayacaklardır. Çocuklar bunu ya deneme yanılma yoluyla ya da aile üyelerinden gördükleriyle öğrenirler. Yeni bir yiyecekla karşılaştıklarında içgüdüsel olarak ona dokunur ve onu tadarlar. Bu da öğrenmeyi kolaylaştırır, fiziksel dünyaya karşı duyarlılığı art-

tırır. Anne-babalara önerim ise, bu noktada rahat davranmalarıdır. Çocuğunuz bütün bir ömür boyu marmelatlarla, muhallebile-re parmaklarını batırmayacaktır nasılsa. İçiniz rahat olsun, ne de olsa evlendiği gün tabaklara parmaklarını sokma aşamasını çoktan tamamlamış olacaktır.

Mamayla parmak boyası

Çocuklar, yiyeceklere olduğu gibi bilgiye de açlık duyarlar. En doğrusu, çocuk acıkır acıkamaz ona yemek vermektir. Ayrıca çocuk bir yiyeceği keşfetmek istediğini belli eder etmez, ona gerekli ortamı sağlamalısınız. Puding veya muhallebi size uygun alternatifler olabilir. Çocuğunuz bu çalışmaların yerini ve zamanını ne ölçüde kendi inisiyatifiyle belirlerse; öğrenmesi de o kadar kolay olur. Bu gelişim aşamasında, anne-babaların anahtar sözcüğü “hazırlıklı olmak”tır. İyi bir anne-baba, böylesi deneysel etkinlikleri engellememeli, tersine kolaylaştırmalıdır.

Çocuğunuz, yiyeceklere yeterince dokunduktan sonra, parmaklarıyla boya yapmaya geçebilir. Çocuklar buna bayılırlar. Her ne kadar çocuğunuz, buna çoğu zaman en fazla 3-5 dakika

ayırarak da, sizin etrafı temizlemek için ayıracağınız süre kuskusuz bir hayli fazla olacaktır.

Parmakla boya çalışması, çocuklarla yetişkinler arasındaki farkı gözler önüne serer. Küçük yaştaki çocuklar boyayı masaya, kâğıda, üstlerine bulaştırmaya bayılır. Yetişkinlerse, çocukların bu eğlence biçimi karşısında çoğu zaman hayrete düşerler. Her çocuk boyayla ilk tanıştığında, eline, bedenine boya sürer; hatta ağzına getirip boyanın tadına bakar. Freud, bu süreci “anal süreç” olarak adlandırıyor; ama benim tahminim Freud’un üzerinde araştırma yaptığı Victoria dönemi çocuklarına yeterince yaratıcı resim çalışması yaptırılmadığından yana. Çocuklarına parmakla boya çalışması yaptırmayan anne-babalar görecektir ki; boya, yiyecek vs. olmadığında çocuk çevresinde ne bulursa, (Freud’un dediği gibi kendi dışkısına bile) dokunacak; onu oraya buraya sürecektir.

Çocuklar etrafı dağıtırken hem eğlenir, hem öğrenirler; bu anne-babaları asla rahatsız etmemelidir. 3 yaşın üzerindeki çocuklarsa artık parmaklarıyla boya yapmaktan hoşlanmıyor olabilir. Oysa bu çalışma, ondan zevk alan çocuklar için öyle değerlidir ki, üzerinize düşeni yapmanıza değer. Anne-babalar, bu dönemde çocuğa gerekli malzemeyi sağlamak ve evlerinde kirlenmeye uygun bir yer ayırmak zorundadırlar. Kimi zaman ihtiyacınız olan tek şey basit bir muşamba örtü olabilir.

Birçok otorite, parmakla boya çalışmalarının 3 yaşın üzerindeki çocuklar için uygun olduğunu söylese de ben 3 yaşın parmakla boya çalışmasına başlamak için bir hayli geç olduğunu düşünüyorum. 3 yaşındaki çocuklar artık resimde belli bir yaklaşıma sahip olduğundan, bu aktivitenin artık onlar için değerini yitirdiği düşüncesindeyim. Çocuk “kirli” ve “temiz” kavramlarını, daha da kötüsü “el temizliği” saplantısını öğrenmeden başlamak gerekir parmakla boya çalışmasına. Bu çalışma, etrafın biraz dağılmasına neden olacağından, çocuğu denetleyen yetişkinin her duruma hazırlıklı olması gerekir. Parmakla boya ça-

lışması için en uygun zaman banyo öncesi olabilir; eğer çalışma için iyi bir düzenleme yaparsanız, her şey kontrolünüz altında kalacaktır. Çocuklar daha çok dokunarak öğrendiklerinden, bu çalışmanın onlara öğreteceği, bir çift kirli ele de degecektir. Benim fikrimse bu çalışma için en uygun yerin banyo küveti olduğu. Küvete sokmadan önce, çocuğunuzu beziyle kalana dek soyabilirsiniz. Daha önceden yiyeceklerle boya çalışması yapmış bir çocuk, hemen hemen 1 yaşında bu çalışmaya da hazır olacaktır.

Bu çalışma sırasında, çocuğunuzu yüksek bir sandalyeye de oturtabilirsiniz. Çocuğu bir yere sabitlememek; duvarları ve mobilyaları boyamasına neden olabilir; bu durum ise neşeli ve eğitici bir çalışmayı kısa zamanda bir felakete dönüştürebilir. Çocuk için sandalyesinin önündeki tablada boya yapmak eğlenceli olabilir. Bu nedenle anne-babalara tavsiyem, çocuklarına önünde sağlam beyaz bir tabla tepsi bulunan yüksek bir sandalye satın almaları. Tablanın beyaz oluşu, çalışma esnasında çocuğun dik-katinin dağılmasını engelleyecektir. Boya yapılacak yüzey de mümkün olduğunca geniş olmalı. Kenarları yüksek plastik masalar, boyanın dağılmasını, dökülmesini engellediğinden daha kullanışlı olacaktır. Bu tablaları, başka masaların üzerine veya yere yerleştirerek kullanmanız da mümkündür.

Boya yapacağınız resmin veya yüzeyin üzerine bir parça kâğıt yerleştirip bir kaşığın arka kısmıyla kâğıdı boyayabilirsiniz. Doğrudan kâğıda boya yapılacaksa, bu çalışma için parlak bir kâğıt satın alabilir ya da kahverengi kesekâğıdı veya ambalaj kâğıdı kullanabilirsiniz. Farklı yüzeyler yaratmak içinse pürüzlü kâğıtlar kullanabilirsiniz.

Güzel, güneşli bir günde, evinizin bahçesinde çimler üzerinde de yapabilirsiniz bu çalışmayı. Hatta bahçenizde bir tulumba veya minik bir havuz bulunması da iyi olur. Siz de üzerinize mutlaka eski kıyafetler giymelisiniz banyo havlularınızı ziyan etmektense bir rulo kâğıt havlu işinizi görecektir.

Parmakla boya çalışmasında kullandığınız boyanın zehirli madde içermemesine özen göstermelisiniz; çünkü çocuk boyayla ilk tanıştığında kuşkusuz onun tadına bakacaktır. Bu oldukça normal bir davranıştır ve çocuğun yeni malzemeyle tanışma sürecinin önemli bir parçasıdır. Çocuğunuz boyanın tadına şöyle bir bakacak ve siz onu bunun için azarlamazsanız kısa zamanda bundan vazgeçecektir. Eğer çocuğunuzun boyayı ağzına götürmesi sizi çok rahatsız ediyorsa, gıda boyasını un, mısır nişastası ve suyla karıştırıp zararsız bir boya elde edebilirsiniz. Aşağıdaki tarif de işinizi görebilir:

1 yumurta sarısı

2 yemek kaşığı su

1-2 damla gıda boyası

Kâğıt yerine ekmek gibi farklı bir yüzeyde de kullanabilirsiniz. Hatta ekmeğinizi fırında pişirebilir ve öğle yemeğinde afiyetle yiyebilirsiniz! Fakat unutmayın, bu durum çocuğu ileride tüm resim malzemelerini yemeye yöneltebilir ve bu davranış sonraları tehlikeli bir hal alabilir. Boya zehirli olmadıktan sonra, çocuğun boyayı yemesinin onu daha iyi keşfetmesini sağlayacağına inanıyorum. Boya çalışmasını yemekten sonra yapmanız, çocuğunuzun boya yemesini engelleyebilir. Banyo zamanı da bu çalışma için iyi bir seçim olacaktır. Küvet şampuanına su ve gıda boyası ekleyebilirsiniz. Çocuğunuz bu karışımla banyonun karolarını boyayabilir. Ama boyayı temizlediğiniz zaman banyonuz eskisinden de temiz olacaktır.

Parmakla boya çalışmasında çocuğunuza sadece bir renk sunmalısınız. 2 yaşın altındaki bir çocuk için renklerin pek bir anlamı yoktur. Bu çalışmada önemli olan, devinimsel hareketi, malzemelere teması ve nesnelerin keşfini sağlamaktır. Bir renkten fazlasının kullanılması, çocuğun dikkatinin dağılmasına neden olur. Renklerin birbirine girmesi, çocuğun çalışmaktan al-

dığı zevki engelleyecektir. Çocuk bir renkten diğerine geçerken çalışmasına ara vermek zorunda kalır; bu da öğrenmeyi azaltır. Aynı anda birden fazla renk kullanmak yalnızca yetişkinleri mutlu eder. Çocuk tek renkle bile çalışsa, yaptığı çalışmadan zevk alır; bu nedenle birden fazla renk kullanmayı talep etmez. Bu çalışmalar için alacağınız bir litrelik bir kavanoz boya yeterli olacaktır. Çalışırken, ona sunduğunuz rengin ismini de söyleyin. Daha sonra çevrenizde o rengi gördüğünüzde ona hatırlatın. Kavanozdaki boya bitene dek sürdürün bunu. Parmakla boya çalışmasının sürekli tekrarı yetişkinlere sıkıcı gelse de, çocukların tekrar yoluyla öğrendiğini unutmayın. Çocuklar aynı şarkıyı veya masalı yüzlerce kez dinlemekten nasıl bıkmazsa, beyaz kâğıt üzerine parmaklarıyla boya yapmaktan da hiç sıkılmazlar. Siz aynı şeyin tekrarıyla aklınızı kaçırabilirsiniz, ama onlar bu boyalarla sonsuza dek farklı resimler yapabilirler. Ne kadar basit malzemeler kullanılırsa, çocuk da dikkatini çalışmaya o derece yöneltecektir. Pablo Picasso'nun, yıllarca yalnızca mavi renge odaklanarak tam bir "mavi devri" sürdüğünü unutmayın.

Kırmızıyla Parmak Boyaması

Parmaklarıyla ilk kez boya yapacağında seçilen renk, kırmızı olursa çocuğun duyacağı heyecan iyice artar: Hem yetişkinler hem çocuklar için kırmızı her zaman iyi bir seçimdir. Uyarıcı ve heyecan verici bir renktir; kan basıncını, nabzın atışını ve solunumu artırır. Çocuğunuz kırmızı boya kalemiiyle karalamalar yaparken, ona nasıl kırmızı renginden söz etmişseniz söz edin. Kırmızı yiyecekler seçin, kırmızı kıyafetler giyin; okul çantasını kırmızı kâğıtlarla doldurun. Parmaklarıyla boya çalışması için kullanılan kırmızı boyanın yanı sıra, ona küvette kullanabileceğiniz şampuan özlü kırmızı boya da alabilirsiniz. Bu konuda daha fazla bilgi için "Renkleri Keşfetmek" adlı 6. bölüme bakın.

Mavi ve Sarı

İlk boya kavanozu boşaldıktan sonra yeni bir renge geçebilirsiniz. Bu renk mavi veya sarı olabilir. Kullanılan ilk rengi tamamen bir kenara bırakıp bu yeni renge odaklanmalı, onun üzerine konuşmalısınız. Çevrede bu rengi gördüğünüz an o renkten söz etmeyi ihmal etmemelisiniz. Boyanın kokusundan da bahsedin çocuğunuza. Bu şekilde çocuğunuza hem bir sözcük hazinesi kazandırılabilir hem de bu konuda hafızasını geliştirebilirsiniz.

Çocuğunuz tesadüfen bile olsa gerçek bir nesneyi resmetmişse, bundan söz etmekten kaçının. Birçok çocuğun sanatsal gelişimi, anne-babaların resme bu gerçekçi, basmakalıp yaklaşımlarıyla engellenmiştir. Çocuğun parmaklarıyla yapacağı boya çalışmalarında, belirlenmiş bir konu olmaması gerekiyorsa da, bazı yetişkinler hâlâ çocuklarına resimde konu olması gerektiği fikrini aşılamaya çalışmaktadırlar.

Çocuğum parmaklarını kullanarak boya yapmaya 10 aylıkken başlamıştı. Bu çalışmada tesadüfen de olsa bir insan resmi çizmişti, ama ben ona bundan hiç söz etmedim. İstemedenden gerçekçi nesnelere dönüşen şekilleri çocuğa göstermek, çalışırken bu resimlerin bilinçlerinde yer etmesine neden olacaktır. Sizin hoşunuza giden resmi tekrar çizebilmek için defalarca uğraşacaklar, çalışma da bu nedenle önemini yitirecektir.

Arka sayfada yetişkinlerin çocukların başarılı çalışmalarına vermiş olduğu zararı gösteren güzel bir örnek göreceksiniz. Bir anaokulu öğretmeni, yalnızca çocuğun resmini hindi biçiminde kesmekle kalmamış, resmin üzerini çizmiş ve ön kısma da çocuğun adını yazmış.

Malzemelerle dilediği gibi çalışan çocuğun ortaya koyduğu resme müdahale edilirse çocuk yanlış bir şeyler yapmış olduğunu düşünür. Aksi takdirde bir öğretmen onun resmini değiştirmek gereği duymaz çünkü. Öğretmen resmin önüne çocuğun ismini yazdığındaysa resim artık resim olmaktan çıkmıştır. Hatta başka bir değişiklik yapılmadan öğretmenin yalnızca ismi eklemesi bi-

le tüm deseni değiştirip, bozmaya yetecektir. Bu pek çok anaokulu öğretmeninde yer etmiş bir davranıştır; okulöncesindeki resim çalışmalarının öneminin ve değerinin yeterince farkına varamamıştır bu öğretmenler. Çocukların çalışmalarını gerçek nesne ve varlıklara benzetme gereğini duyarlar. Bu tutum ise kreşlere gelen pek çok çocuğa resminin iyi olmadığını veya resim yapamadığını düşündürür. Çocuğun resmini kesmekse, daha çok çocuğa ve benliğine karşı yapılmış bir saldırdır. Çocuğun fırçayı kâğıda sürmesiyle hem kasları ve hafızası gelişir, hem de çocuk yeteneğinin bilincine varır. Böylece başarısıyla gurur duyar. Çocuğunuza kreş veya anaokulu ararken, duvardaki resimleri iyi gözlemleyin ve öğretmenlerin resim konusunda görüşlerini alın. Eminim öğretmenlerin çocuğunuzun gelişimine yön veremeyeceği yerlerden uzak durmak isteyeceksinizdir.

Jeffrey'in hindi biçiminde kesilmiş çalışması

Çocuğunuza çeşitlilik sağlamak amacıyla, siyah ya da parlak renkli kâğıtlar, oluklu kâğıtlar ve zımpara kâğıtları kullanabilir; ayna, pencere veya kaldırımlar üzerinde boya çalışmaları yap-

Parmak boyası

bilirsiniz. Zehirli madde içermeyen gıda boylarıyla da tişörtleri, pijamaları veya çorapları boyayabilirsiniz.

Küçük çocuklar için suluboya en iyi boya şeklidir. Çünkü kolay kurur ve suyla temizlenebilir. (Yalnızca yeşil gibi bazı renkler leke bırakabilir.) Farklı marka boyaların renkleri kolayca karışır. Eğer satın aldığınız suluboyayla istenilen karışımları elde edemiyorsanız, markayı değiştirin. Artık tahta, plastik ve cam üzerine uygulanabilen plastik boyalar bulmak da mümkün.

Boyayı dilediği gibi keşfettikten sonra çocuğunuz artık fırça gibi araç gereçleri kullanmaya geçecektir. Artık parmakla boyamaktan da vazgeçecektir. Yine de, daha uzun süre parmakla boya çalışmaları yapabilir.

Farklı bir amaçla düzenlediğiniz çalışma, bir parmakla boya yapma çalışmasına dönüşebilir. Fırçayla boyamayı öğrenmiş çocuğunuzun önüne boyları ve fırçayı koyup, onu bir süre sonra parmaklarıyla boya yaparken görebilirsiniz. Artık daha büyük, daha olgun ve deneyimli çocuğunuz için böyle bir çalışmanın kontrolden çıkma ihtimali iyice azalmıştır. Artık çocuğu bir sandalyeye oturtma veya küvete yerleştirme zorunluluğu da kalk-

miştır ortadan. Çocuğunuz zaman zaman boyalara dokunmak ve elleriyle boya yapmak da isteyecektir. Anneler ya da rretmenler tarafından bir geriye dönüş gibi algılanmamalıdır bu. ocuk sizin gerek sözlü gerek sözsüz desteğinizden yardım alır. Sürekli gelişen, büyüyen ocuk bu eski çalışmada hâlâ yeni bilgiler, beceriler edinebilir; çalışmanın faydasını görmeye devam eder. Parmaklarıyla boya yapmayı öğrenmiş olan ocuk, bu çalışmada yeni bir şeyler keşfedecektir; örneğin tek parmağıyla boya yapmak, boyayı tırnakla kazımak iki rengi karıştırmak; resmin üzerine başka bir kğit yerleştirip bastırarak, parmak veya el baskısı yapmak bunlara örnek olarak verilebilir. Küçük yaşta, parmaklarıyla dilediği gibi boya yapabilen ve etrafı dağıtma özgürlüğüne sahip olan ocuk, bu malzemeyi farklı şekillerde kullanmak için bir temel edinmiştir. Bu dönemde çocuğa boya kazımayı ğretebilirsiniz. Bu alışma keskin bir aletle kğidin yüzeyindeki boyayı kazımdan ibarettir. Kazıma eylemi için birçok araç kullanabilirsiniz. Hatta tırnak veya fır sapıyla bile yapabilirsiniz bu çalışmayı. Ben sınıfımda düzenli olarak parmakla boyama çalışması yaptırıyorum. Genelde bir masanın etrafında grup çalışması yapıyoruz. Çocuklar, boya bittikten sonra ellerindeki süngerlerle masayı temizlerken de boya yaparkenki kadar zevk alıyorlar.

Bazı yetişkinler bu gibi etkinlikleri çocuklar için uygun bulmuyorlar. Çocuklara bu çalışmalar için gerekli malzemeleri sunan bazı ailelerse, belki böyle bir şeyi asla kendileri yapmaz. Eğer bu çalışmayı deneyecek kadar cesaretiniz varsa, ğrenecekleriniz karşısında siz bile şaşıracak; çocuğunuzla birlikte hoşça vakit geçireceksiniz. Anne-babalara genelde çocuklar için resim yapmama önerisinde bulunuyorum; çünkü bu, çocukların kendilerini anne-babalarıyla kıyaslamalarına neden oluyor. Oysa parmakla boya çalışmasında bir yetişkin resmi yapmak neredeyse imkânsız olduğundan; denemekte fayda var bence. Hem bu size çocuğunuzun çalışmalarını takdir etme fırsatı da verecektir.

Fırçayla Boya Yapmak

Çocuğunuz parmaklarıyla boyanın fiziksel özelliklerini yeterince kavradıktan sonra, onu fırçayla tanıştırebilirsiniz. Bu çalışma 1,5 yaşındaki çocuk için uygun olabilir. Çocuğunuz tarak veya kaşık gibi araçlarla boya yapmaya kalktığında ise, artık onun fırça kullanmaya hazır olduğunu anlayabilirsiniz. Boya fırçası çocukların dünyasında önemli bir yer kaplar, çocuklar onu kullanırken pek çok şey öğrenir. Eğlenceli ve öğretici günler yaşatmak için ihtiyacınız olanlarsa, bir kutu sıvı boya (boyanın kutusu, taşımayı engellemesi için yeterince büyük olmalı), emici bir kâğıt ve yaklaşık 2.5 cm. genişliğinde bir boya fırçasıdır.

Çocuk, bir malzemeyle ne kadar çok çalışırsa o kadar çok öğrenir. Bu nedenle malzemelerin her zaman kullanıma hazır olması çok önemlidir. Bana, çocuklarının resimden hiç hoşlanmadığını söyleyen pek çok anne-baba, eminim ki boyaları saklı tutup, onları ancak canları istediğinde çocuğun önüne koyuyorlar. Bunu, özellikle olumsuz bir yanıt almak istedikleri için yapıyorlar bana kalırsa. Yetişkinlerin aksine çocuklar çalışacakları malzemeleri ne kadar çok görürse, o kadar çalışmak isterler. Malzemelerin varlığı bile çocuğu resme yöneltir. Çocukların her gün boya yapma imkânı olmalıdır. Çocuk boyaları düzgün bir şekilde tutamayacak kadar küçükse ve dağınıklığa neden oluyorsa, boyalar onun görebileceği ama ulaşamayacağı bir yerde saklanmalı. Çocuk gün içinde birkaç kez boya yapmak isteyebilir; ya da günler veya haftalarca hiç istemeyebilir. Seçim çocuğun olmalıdır. Çocuğunuzun ilgisizliğini; ona yeni renkler, farklı şekillerde kâğıtlar, daha geniş (ya da dar) fırçalar gibi farklı malzemeler sunarak ortadan kaldırabilirsiniz.

Küçük bir ressamı işe başlarken geniş bir renk yelpazesi sunmak, öğrenmeyi olumsuz etkileyebilir. Yaşça büyük çocuklarda farklı renkler kullanmak yaratıcılığı arttırabilirse de, çok küçük yaşta çocuklar için geçerli değildir bu. Çocuğun fırça değiştirmesi, yıkaması ya da renk seçmesi, çalışmasına ayıracağı za-

mandan çalacaktır. Renklere gösterilen ilgi, çalışmanın amacından ayrılmasına, çocuğun da vücudunun hareketlerinin kontrolünü kaybetmesine yol açar. Eğer bir ressam sehпасı önünde birkaç renkle çalışan küçük bir çocuğu gözlemlerseniz, çocuğun soldan sağa veya sağdan sola hareket edip durduğunu ve renklerle kafasının karıştığını görürsünüz.

Öğretmenlerin, çocuğun evde çok az resim çalışması yaptığını hesaplayarak, işe en başından başlamalarında yarar vardır. Çocuk kaç yaşında olursa olsun, evde ne kadar deneyim edindiği kestirilemez. Kendi sınıflarımda, 7-8-9 yaşlarındaki çocuklara boya çalışmaları için tek renk verdiğimde çocuklar asla hiç rahatsız olmadılar. Onları mutlu eden yaptıkları işti, bu yüzden renk kısıtlamasının da bir önemi yoktu. Çocuk, boya çalışmalarındaki hareketleri belli bir süre tekrar ederek öğrenir; renk karışımları ve renklerin büyüğü de ancak bu noktadan sonra çocuğun ilgisini çeker.

Çocuklar, belli bir süre sonra da renkleri yaratıcılıklarını ifade etmede kullanırlar. Çocuğunuzun yaratıcılığını gözlemleyebilecek pek çok deney de yapabilirsiniz ama bu deneyleri yapmak için gerekli koşulları sağlamanız gerekir. Çocuğunuza renkleri kitapta önerilen sırayla verirseniz, bu onun yaratıcılığını asla engellemez; tersine renkleri hem teker teker hem de karışımlar içerisinde seçebilmesini sağlar. Çocuğunuz 3-4 yaşına gelip boyayla yeterince çalıştıktan sonra ona birkaç rengi bir arada sunabilirsiniz artık. Tabii bu çocuğun isteğine bağlı olmalı. Bu konuda çocuğunuzun isteklerine kulak vermelisiniz. Eğer çocuğunuz hâlâ tek renkle çalışmaktan memnunsa, onu birçok renk kullanması için zorlamanın hiç mi hiç gereği yoktur.

Bir sonraki renge geçmeden önce, öğrenilen renk veya renkleri, son birkaç boyama çalışmasıyla tekrar etmekte yarar vardır. Renkleri öğrenirken, önce bir, sonra birkaç rengi birlikte kullanabileceğiniz çalışmalar yapmak da faydalı olabilir. Uzun yıllar-

dır edindiğim tecrübelerle dayanarak size kendimce bir renk sıralaması sunuyorum. Bana göre, siyahla başlayıp, önce ana renkleri, sonra da ara renkleri teker teker ele almak; bu çalışmalarından sonra da birkaç rengin bir arada kullanılacağı çalışmalara geçmek iyi bir seçim olacaktır. Gereken yerlerde, boş kutu veya yedek fırça vs. gibi boya dışında ihtiyaç duyacağınız malzemelerin de bir listesini yaptım. Boya çalışmalarıyla aynı anda yürütülebilecek bu çalışmaları görmek ve bu konu hakkında daha ayrıntılı bilgi edinmek için “Renkleri Keşfetmek” adlı 6. bölüme bakabilirsiniz.

Renk Sıralaması

1. Siyah boya, siyah fırça
2. Kırmızı boya, kırmızı fırça
3. Mavi boya, mavi fırça
4. Sarı boya, sarı fırça
5. Beyaz boya (siyah kâğıt üzerinde), beyaz fırça
6. Yeşil boya, yeşil fırça
7. Turuncu boya, turuncu fırça
8. Mor boya, mor fırça
9. Kırmızı/sarı boya, boş bir kutu, 3 fırça
10. Sarı/mavi boya, boş bir kutu, 3 fırça
11. Mavi/kırmızı boya, boş bir kutu, 3 fırça
12. Herhangi bir renk + beyaz, 1 fırça
13. Herhangi bir renk + siyah, 1 fırça
14. Siyah + beyaz boya, boş bir kutu, 3 fırça
15. Siyah/beyaz boya, boş bir kutu, 3 fırça
16. Kırmızı/beyaz boya, boş bir kutu, 3 fırça
17. Mavi/beyaz boya, boş bir kutu, 3 fırça
18. Kırmızı/yeşil boya, boş bir kutu, 3 fırça
19. Sarı/mor boya, boş bir kutu, 3 fırça
20. Turuncu/mavi boya, boş bir kutu, 3 fırça

21. Kırmızı/sarı/mavi boya, boş bir kutu, 6 fırça
22. Kırmızı/sarı/mavi/siyah/beyaz boya, 1 palet, 9 fırça

Ne yazık ki pek çok çocuk resme ancak okula başladığında başlıyor. 3, 4, 5 ya da 6 yaşına gelmiş bu çocuklar da 18 aylık çocuklar gibi işe önce malzemeleri keşfederek başlamak zorundadırlar. Okuldaki çalışmalar çocukları kısıtladığı için, çocuğunuz en çok evdeki çalışmalarından öğrenir.

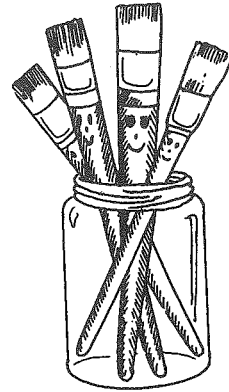
Yaptığım renk sıralamasının, boya çalışmalarına 6 yaşında değil, 18 aylıktan başlayan çocuklar için geçerli olduğunu da belirtmem gerekiyor. Ama yine de çocuk 6 yaşında olsa bile aynı renk sıralamasının çocuk için yararlı olacağını düşünüyorum. Çocuk boya çalışmalarında sürekli tekrar edilen el kol hareketlerini iyice öğrenene dek, renk karışımlarına veya aynı resimde birkaç rengi bir arada kullanmaya geçmemelidir. Oyunlarda olduğu gibi resimde de, büyük çocuklar gelişim aşamalarını küçük çocuklara oranla daha hızlı tamamlayacaklardır.

Çocuklara resimleri için konu belirlemek kesinlikle çok yararlıdır. Yetişkinleri ya da yaşça büyük çocukları yönlendiren unsur konu olsa da; bu yaştaki çocuklar için önemli olan kullanılan malzemelerdir. Yetişkinler, küçük çocuklarla çalışırken bu önemli gerçeği göz önünde bulundurmamak zorundadırlar. Yalnızca boya ve boya fırçası, çocuklara ilham vermeye yeter de artar bile.

Mümkün olduğu takdirde çocuğa boya çalışmaları için kaliteli bir kâğıt sunmanız, onu kalitesiz kâğıtların yaşattığı problemlerden kurtaracaktır. Boyama çalışması, karalama çalışmasında öğrenilen el kol hareketlerini geliştirir. Çocuk boya yaparken karalamalarına uzun süre devam eder hatta resimde karalama süreci çoktan sona ermişken, karalama hareketleri boya çalışmalarında hâlâ kendini gösterebilir. Çocuk gerçekçi resimler çizmeye başlamışken bile, boyayla daha soyut çalışmalar ortaya koyabilir. Bu noktada yine, amacımızın çocuğun “boyama” çalışmasını öğ-

renmesi olduğunu belirtmemiz gerekir. Bu yüzden birden fazla rengin bir arada kullanılması da, çalışmanın amacına zarar verir. Önemli olan hangi renklerin seçildiği değil, boyanın nasıl kullanıldığıdır. Kısa bir süre sonra, çocuk renk karışımları yapmaya hazır olacaktır. Boya fırçası olarak kolay tutulabilen, sapları renkli fırçaları seçmeniz yarar vardır. Bu şekilde kırmızı boyayla kırmızı, mavi boyayla mavi fırçayı kullanabilirsiniz. Kırtaşiyelerde metal kutular içinde on ayrı renkte, tahta saplı sert fırçalar bulmanız mümkün. Eğer çocuğunuz fırçaları tutmakta zorlanıyorsa, kalın saplı boya fırçalarını da deneyebilirsiniz.

Fırça kullanarak boya yapabilen bir çocuk, fırçayı sabunlu suyla temizleyebilecek yaşıdır. Hatta çocuk fırçayı temizlerken boya çalışmasında olmadığı kadar eğlenebilir bile. Yalnızca su koyduğunuz kavanoz veya bardağın tam dolu olmamasına ve yakınlarınızda bulunmasına özen göstermelisiniz. Çocuğunuz resim çalışmalarında, kullandığı malzemelere dikkat etmeyi en başından öğrenmelidir. Ayrıca kaya gibi sert bir fırçayla da resim yapılamaz. Dilerseniz çocuğunuza her resim çalışması sonrasında, küçük çapta bir temizlik yapmayı da öğretebilirsiniz. Geniş, kalın saplı fırçalar almaya özen gösterin. Fırçaları kavanoza, uçları yukarıya gelecek şekilde yerleştirebilir, üstlerine çizdiğiniz gülen yüz resimleriyle de, çocuğunuza fırça temizliğinin ve bakımının önemini anlatabilirsiniz. Fırçaların sapları gereğinden uzunsa onları kesebilirsiniz. Böylece çocuğunuz boya yaparken, fırçanın sapını gözüne sokmayacaktır. 4 yaşın altındaki hiçbir çocuk, resim malzemelerinin bakımını tek başına üstlenemez; bu nedenle ona gereken yardımı sağlamalısınız.

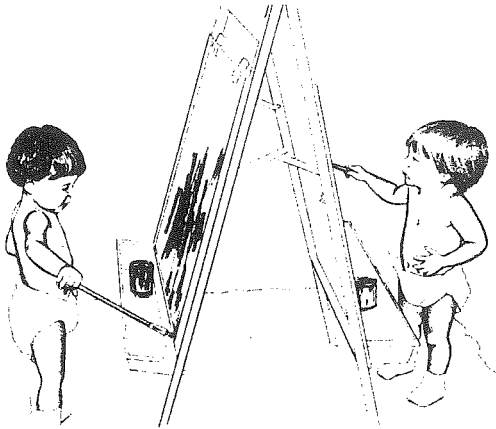

Düzenli bakımlarının önemini belirtmek için üstlerine yüz resmi çizilmiş fırçalar

Boyayı kâğıt bardaklara veya meyve suyu kutularına koyarsanız, kolayca devrilebilir; bu nedenle daha çok plastik bardakları tercih etmelisiniz. Boyayı bardaklara, metal kutulara, plastik tabaklara veya kaplara, teneke çay kutularına, yumurta kutularına, margarin kutularına veya kavanozlara da koyabilirsiniz. Resim sehпасının kenarına koyacağınız küçük bir kap işinizi görebilir. Sıvı boyaları ise ağzını keseceğiniz bir süt kutusunda saklayabilir; boyayla işiniz bittiğinde kutunun ağzını bir mandalla tutturabilirsiniz. Kolayca devrilmeyeceği için boya koymak için ideal olabilir. Bazı öğrencilerimin anne-babaları hastanede çalışıyor; benim için içlerine 10 x 10 cm. gazlı bezlerin bulunduğu plastik kutular biriktiriyorlar. Biz de sınıfta kullanıyoruz bu kutuları. Kare şeklindeki bu kutuların devrilmesi mümkün değil. Otellerde içki bardaklarının yerleştirildiği karton kutulara da bayılıyorum aslında. Çok da pahalı değiller; bir kere-sinde bu kutulardan 1000 adet sipariş vermiştim. Boya koyduktan sonra attığınız bu kutular, temiz bir çalışma sağlıyor. Kullanacağınız boya kutusu oldukça önemli. Ne kullanırsanız kullanın, bu konuda hassasiyet göstermeniz gerekiyor. Çünkü sizin için ideal olan yolu bulmanız, dökülüp saçılmayı da engeller. Çocuğunuzun boya yaparken aynı hareketleri tekrar etmesi, resme odaklanmasını sağlar. Aşağıdaki sayfalarda, kullanılan her tekniğin bu konudaki faydalarını bulacaksınız.

Çift taraflı resim sehpaları, yan yana duran iki sehpadaki gibi resimlerin kıyaslamasına neden olmadan bir arada çalışmayı, kısacası sosyalleşmeyi sağladığından oldukça yararlıdır. Kendi sınıfımda dört taraflı resim sehpaları kullanıyorum; böylece 20 çocuk aynı anda çalışabiliyor. Dayanıklı bir sehpa alın ve bunun ucuz boyaların damlama ihtimalini ortadan kaldıracığını unutmayın. Resim sehпасı alırken çocuğunuzun boyuna göre ayarlanabilir olmasına dikkat etmelisiniz. Tebeşir kullanılabilen tahtadan resim sehpaları da çocuğunuzun çalışmalarına farklı bir boyut kazandırabilir. Çocuğunuza resim sehпасı almanız onun için

yararlı olacaktır; ama tahtanın önüne çocuğunuzun kopyalaması için bir resim yerleştirmeye kalkarsanız, hiç almamanız daha yararlı olur. Resim sehpasını, çocuğunuzun odasının değişmez dekoru gibi görmelisiniz. Çocuğunuzun istediği zaman çalışabilmesi için sehpanın yanında sürekli temiz kâğıtlar durmalı. Çocuğunuzun sehpanın bir yanına boyaları, diğer yanına da fırçaları vs. koyun. Yanına koyacağınız bir masa ya da boyaları saklamaya yarayacak bir ayakkabı dolabı olduktan sonra duvara asacağınız mantar bir pano da resim sehpa görevi görebilir. Resim sehpa almaya karar verirken unutmamalısınız ki; zemin üzerindeki; kâğıtta ya da kâğıdın büyüklüğündeki bir masada resim yapmak, çocuğun gezinmesine ve çalışmasını dört yönden görebilmesine imkân verir. Yerde ya da mutfak masalarındaki kâğıtlarda da nice şaheserler yaratılmıştır. Özgürce çalışma olanağı, çocuğunuz için pahalı malzemelerden çok daha önemlidir. Çocuğunuzun her gün boyama çalışması yapma fırsatı varsa, gelişimi hızlanacaktır. Bu nedenle resim sehpasının yokluğu asla sizi sınırlandırmamalıdır. Küçük çocuklar resim yaparken yaşadıklarını, içlerinden geçen duyguları, düşünceleri kolayca unutturlar, kendi yaptıkları resmi daha sonra hatırlamayabilirler bile.

Çift yönlü resim sehpa

Onlar için önemli olan tamamlanan eser değil, çalışma sürecidir. Çocuklar, üzerinde çalışırken çok mutlu oldukları, çok sevindikleri resmi tamamladıktan sonra kaldırıp atabilirler. Yine de anne-babalar, tamamlanan resmi evin bir köşesine yerleştirerek ona verdikleri değeri belli etmelidirler. Buzdolabının üstü, asla şöminenin üzeriyle bir değildir. Sizin için özel olan bir resmi mutlaka çerçeveletmelisiniz. Anne-babalar çocuklarının resimlerini saklayarak, onların çabalarına duydukları saygıyı ifade ederler. Çocukları kendi kartpostallarını ve hediyelerini süslemeye, partilerindeki dekorasyonları yapmaya yöneltmelisiniz. Özel günlerde yaptığı sanatsal çalışmalar; o günlerin anlamını, öğretmenin çizdiği resimleri bilinçsizce boyamanın öğretemediği kadar iyi öğretir. Çocuğa bu çalışmalar için zaman tanınmalı ve doğru bir şekilde yönlendirme yapılmalıdır. Çocuk, sanatla duygularını ifade etme olgunluğunu ve becerisini okulöncesi yıllarında değil, çok daha sonra kazanacaktır. Bu nedenle özel günlerde hevesle yapılan karalamalar, o özel günlerin mutluluğunu yaşatacağı gibi çocuğunuzun gelişimini de engellemez.

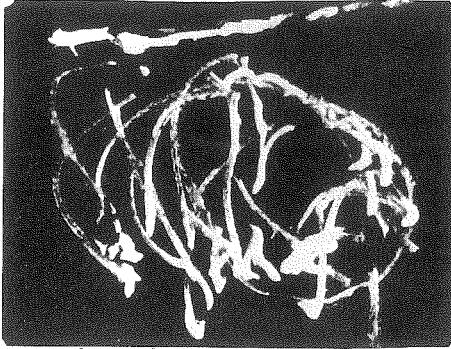
Siyah

Her zamanki gibi işe tek renkle başlayın. İlk renk olarak, beyaz kâğıt üzerinde zıtlık oluşturduğu ve kitap harflerinin rengi olduğu için siyah seçilmelidir. Çocuklar siyah ve beyaz renklerini severler; bu nedenle siyahın size yaptığı bütün kötü çağrışımları unutmanız gerekir. Farklı bir renkle çalışmak isteyen çocuğu ise asla engellemeyin. Çocuğunuz hangi rengi isterse onunla çalışabilir; bunun bir zararı olmaz. Çocuğunuza kullanacağı rengi verirken, o rengin ismini söylemeli ve rengi öğrenmesine yardımcı olmalısınız. Birkaç gün boyunca gördüğünüz siyah nesneleri dönüp ona göstermelisiniz.

Çocuğunuz solaksa, kullanacağı malzemeleri sol tarafına koyun. Çalışması için belli düzenlemeler yapabilir, temizlik kuralları koyabilirsiniz. Çocuğunuz fırçasını tam anlamıyla temizle-

yecek yaşta olmasa da en azından su dolu bir kavanoza ya da kutuya batırarak temizleyebilir. Çalışmasını bitirdikten sonra boya kutusunun kapağını da kapatabilir.

Şahsen, siyah kâğıdı da en az beyaz kâğıdı sevdiğim kadar seviyorum. Siyah kâğıt üzerinde beyaz boya, tıpkı beyaz üzerindeki siyah gibi müthiş bir tezat oluşturuyor; çocuklar da böylesi zıtlıklardan hoşlanıyorlar. Beyaz üzerinde siyah rengi görmeye alışmış çocuk da, bunun tersinin de ilginç bir görsel efekt oluşturacağını biliyor. Siyah boyayla kaplanan kâğıt, kazıma teknikleriyle kazındığında ortaya, yepyeni boya çalışmalarına hazır renkli bir kâğıt da çıkabiliyor.

Siyah kâğıt üzerinde beyaz boya

Kırmızı

Siyah ve beyazla çalışmalarınız bittiğinde, bu renkleri bir kenara koyup kırmızıya geçebilirsiniz. Kırmızı boya da beyaz kâğıtla zıtlık oluşturacak ve birçok çocuğun ilgisini çekecektir. Tüm bir ayı “kırmızı ayı” ilan edin; bu dönemde çocuğunuz pastel boyalarıyla çizim yaparken ya da parmakla boya çalışmalarını sürdürüyorken yalnızca “kırmızı” rengini kullansın. Bu etkinliklerle uyum içinde olmak için fırçayla boyama çalışmalarında da kırmızıya yer vermeli ya da kırmızı kâğıt üzerinde siyah bo-

ya kullanmalısınız. Renkler üzerine yazılmış kitaplar da okuyabilirsiniz. Bazı şarkıların sözlerini de kullandığınız renge uyarlayabilirsiniz. Yaratıcı düşünce yalnızca resim alanıyla sınırlanmamalı, her alanda uygulanmalıdır.

Unutmayın ki çocuğun kırmızıya odaklanması, ona hem “kırmızı” renginin anlamını öğretir, hem de onu eğlendirir. Çocuğunuz, sizi memnun edebilmek için gökkuşağındaki her rengi öğrenmesi gerektiğini düşünmemelidir. Sizin talimatlarınız ya da küçük sınavlarınız öğrenmenin tüm zevkini alıp götürebilir. Resim çalışmaları; bilgi toplama çalışmalarına indirgenmemeli; deneysel çalışmalar olmalıdır.

Mavi

Masmavi bir gökyüzünün altında mavi renkle boya yapmaktan daha doğal ne olabilir ki! Evin dışında boya yapmak, çocuğu boyanın dökülmesi ya da evin dağılması konusunda kaygılanmaktan da kurtarır. Çocuğun boya yaparken eski kıyafetler giymesi daha iyi olur; hatta hava güzelse hiçbir şey giymeyebilir. Nasılsa yıkandığında temizlenir. Böyle bir özgürlük, çocuğun tüm dikkatini resme vermesini sağlar.

Resim sehpasını dışarıya taşıyabilir ya da çimlerin üzerine büyük bir kâğıt yerleştirebilirsiniz. Küçük bir zimba vs. yardımıyla kâğıdı herhangi bir ağaca da asabilirsiniz. Aslında kâğıda bile gerek yok; kaldırımları boyamak da çok eğlenceli olabilir. Boyaya biraz sıvı sabun eklerseniz, camlara da boya yapabilirsiniz. (Bu çalışma için her zaman cam sileceğiniz günün bir öncesini seçin.)

Çocuk daha önce mavi pastel boyayla karalamalar yaptığı ve parmakla boya çalışmaları sırasında “mavi” rengini kullandığı için; artık mavinin nasıl bir renk olduğunu bilecektir. Siz yine de onun bilgilerini bu renkten söz ederek geliştirebilirsiniz. Mavi, genelde soğuk bir renk olarak kabul edilir; sıcak bir günde, serin denizi hatırlatır bize. Ona bir gün suda çok fazla kalıp çok

üşüdüğünüzden, dudaklarınızın renginin bile nasıl maviye döndüğünden bahsedin. Bu, çocuğunuzun hafızasında mutlaka yer edecektir! Dışarıdaki çalışmalarınızın sonrasında, evde de mavi kâğıtlarla çalışacağı bir kolaj çalışması planlayabilirsiniz. (Bkz: 6. Bölüm; Renkleri Keşfetmek)

Sarı

Sarı, beyaz kâğıt üzerinde, siyah kâğıttakinden farklı görünür. Geniş fırça ile dar fırça da farklı sonuçlar verir.

Çocuğunuza bu gibi ayrımları öğretmek için, kendi kendine deneyler yaptırmak; onun bilgi dağarcığını geliştirecektir. Bu dönemde, ona bol bol muz alabilir; kahvaltısında sık sık yumurta pişirebilirsiniz. Onunla birlikte koskoca bir sürahi limonata hazırlayabilirsiniz. Bir limon dilimini sarı boyaya batırıp, kâğıda meyve baskıları yapabilirsiniz.

Çeşitli Boya Yöntemleri

Boya çalışmaları için gerekli zamana, yere, malzemelere ve yetişkinlerin desteğine sahip olan çocuk, kendi başına farklı teknikler de geliştirecektir. Bu tekniklerden bazıları aşağıda sıralanmıştır:

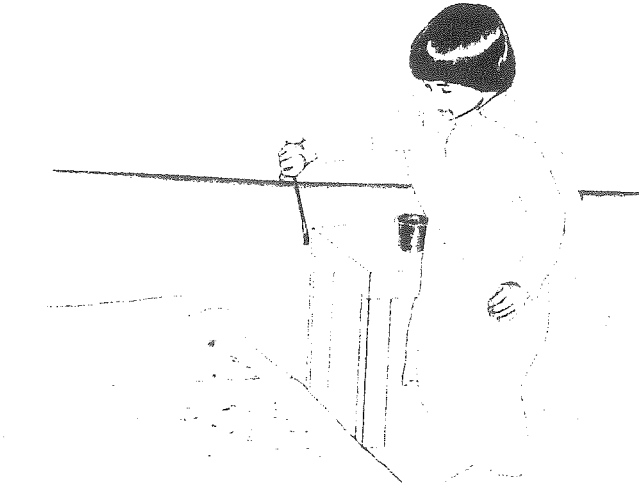
- Boya sıçratmak
- Boya damlatmak
- Islak kâğıda boya yapmak
- Boyadığı kâğıtla baskı yapmak (boyalı ıslak kâğıdın üzerine beyaz bir kâğıt yerleştirip; kâğıdı düzleştirip bastırmak)
- Simetrik desenler yaratmak için kâğıdı katlamak
- Kuru fırçayla boya yapmak (kuru fırça kâğıt üzerinde pürüzlü bir görünüm sağlar)
- Boyanan resme objeler yapıştırmak (ıslak kâğıt üzerine yerleştirilen objeler boya kuruyunca düşeceğinden, bunun için yapıştırıcı kullanmalısınız)

- Pastel boya üzerine boya yapmak
- Sprey boya (bir cam temizleme sıvısı ya da sıvı sabun şişesi işinizi görecektir)
- Boyayı sürmek için bir parça deri veya yaprak kullanmak (ille de fırça kullanmak gerekmez)
- Şişeyi sıkarak boya püskürtmek (deterjan reyonlarında bu gibi sıkılabilen şişeleri bulmanız mümkün)
- Pipet kullanarak boyayı üfleme (pipetin ucunun boyaya değmemesine özen gösterin)
- Kazıma (tarakla, tırnakla ya da fırçanın tersiyle resmi kazımak)
- Kalın boya tekniği (boyayı kâğıda oldukça kalın bir şekilde sürmek)

Çocuğunuzu yepyeni boya araçları bulmaya yönlendirebilirsiniz. Boya sürmek için ip, çubuk, ayakkabı boyası süngeri, bir parça pamuk vs. gibi aklımıza gelmeyen pek çok malzeme kullanılabilir. Ama ben, çocuğun ip gibi kontrol edemeyeceği malzemeleri kullanmasından yana değilim. Bence boya sürmek için en iyisi fırça ya da pamuk kullanmak. Sprey boya gibi sıra dışı metodlar, çocuğu resme yönlendirmesi açısından yararlı olabilir. Boş bir spreyl kutusuna, ya da sıvı sabun kutusuna sıvı boya ya da sadece su koyarak boya çalışmalarını eğlenceli hale getirebilirsiniz.

Çocuk kendi keşifleriyle; yetişkinlerin planladığı çalışmalardan çok daha fazlasını öğrenir. Yaptığı çalışmaları söze dökmeyiz; ona ne öğrendiğini anlatır. Sizin göreviniz çocuğunuza sözcük hazinesi kazandırmak ve yeni deneyler yaptırmaktır.

Çocuğunuz boya sıçratmaya ya da damlatmaya başladığında yağmurla ilgili bir şarkı söyleyebilirsiniz. “Yağ Yağ Yağmur” veya “Yağmur Yağıyor” gibi şarkılar uygun olabilir örneğin.

Boya damlatmak

Sıvı boyayı aşağıdaki şekillerde kullanmanız da mümkün:

- Boyaya gliserin veya sıvı deterjan eklemek; boyanın cam, plastik, ayna gibi yüzeylere yapışmasını kolaylaştıracaktır. (Temizliği de kolaylaştıracaktır.)
- Boyaya kum ya da talaş eklemek ise resmin pürüzlü ve dokulu bir görünüm almasını sağlar.
- Boyaya sıvı yapıştırıcılar ekleyerek, resme kâğıt yapışmasını kolaylaştırabilirsiniz.
- Boyayı sulandırmak da pastel boya üzerinde kaygan bir etki yaratacak ve her yaştan çocuğu büyüleyen parlak bir görüntü kazandıracaktır.

Sizin desteğinizle, çocuğunuz daha farklı teknikler de geliştirebilir. Bir keresinde oğlum guvaş boyaya tuz eklemişti; ortaya çıkan resim mücevherlerle süslü gibi görünüyordu.

Çocuğunuza daire, üçgen şeklinde veya daha farklı şekillerde kâğıtlar vererek onun hayal gücünü bir hayli zorlayabilirsiniz. Ortası delik bir kâğıt; çocuğa boşlukla çalışmanın güçlüğü-
nü öğretebilir. Çocuğu bu tür kâğıtlar kullanmaya zorlamayın
ama böyle değişik biçimlerde kesilmiş kâğıtlara el altında bu-
lundurun.

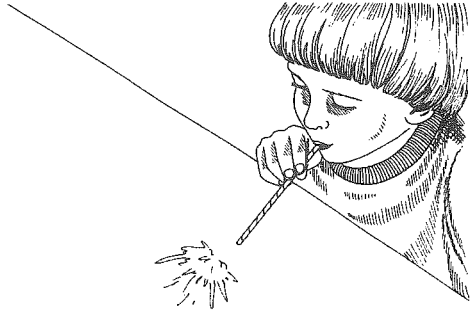
Süngerle Boya

Süngerleri her zaman kolayca ulaşabileceğiniz bir yerde tut-
malısınız; hem çalışma sırasında hem de sonrasında, dökülen
boyayı temizlemek için süngere ihtiyacınız olacaktır. Çocuğu-
nuz, süngeri farklı şekillerde kullanmayı da isteyebilir. Onun
süngerle boya yapıp yapmamasına karar verecek olan sizsiniz.
Süngerle yapılacak vuruşlar boyanın yol yol dağılmasını sağla-
yacak; süngeri sıkamak da renk dalgaları oluşturacaktır. Çocuğu-
nuza süngerle yapacağı her hareketin sonucunun ne olacağını bi-
rer birer açıklayın. Bu çalışma, ona nesneleri daha yakından ta-
nıma fırsatı verecek ve onlarla nasıl yanılısama yaratabileceğini
öğretecektir. Çocuğunuza asla süngeri nasıl tutması gerektiğini
söylemeyin. Bu onun süngerle uygulayabileceği farklı boya tek-
niklerini keşfetmesini engeller. Çocuğun asıl aklında kalanlar,
kendi yaptığı keşiflerdir. Çocuklar, en çok, deney yapabilecek-
leri ve yetişkinlerden destek alabilecekleri ortamlarda öğrenir-
ler.

Kırtasiyeden alacağınız pul yapıştırmaya yarayan süngerle-
rin plastik kutusunun içine sıvı boya doldurmayı deneyebilirsiniz.

Pipetle Boya Üfleme

Pipetle süt ya da meyve suyu içen her çocuk, sıvıyı içine çek-
mek yerine dışa üflediğinde daha çok eğleneceğini bilir. Bu şe-
kilde yarattıkları baloncuklar ve fokurtular her çocuğu sevinçten
cılgına çevirir.

Pipetle boya üfleme

Çocuğunuzun önüne bir miktar gıda boyası koyabilir ve bir pipetle boyaya doğru üflediğinde, rengin dağılışını nefesiyle kontrol etmesini sağlayabilirsiniz.

Çocuğunuza, boyanın pipetin ucunun içinde değil, üzerinde olması gerektiğini anlatmalısınız; bu şekilde boyanın çocuğunuzun ağzına gelmesini engellemiş olursunuz.

Ruloyla Boya Yapmak

Özellikle anne-babasını evlerini boyarken görmüş olan çocuklar için ruloyla boya yapmak müthiş keyiflidir. Çocuklar da evin boyanmasına yardım edebilir. Eğer bu konuda sorumluluk almak istemiyorsanız, ruloyu yalnızca suyla ıslatıp çocuğunuzun eline verebilirsiniz. Çocuk fırçayla çalışırken küçük çapta hareketler yapar, oysa ruloyla çalışırken daha büyük hareketlerde bulunur. Boya yaparken rulo kullanmak, resimlerin anlamlı olması için ille de gerçekçi olması gerekmediğini öğretir ve basit malzemelerin farklı şekillerde kullanılması da çocuğa resimde yepyeni bir deneyim kazandırır. Oğlum duvardan duvara halı kaplayan görevlinin, halıyı yere yapıştırmak için kullandığı ruloyu gördüğünde neredeyse büyülenmişti. Ona rulo kullanarak boya yapabileceğini söylediğimde ise sevinçten çılgına dön-

müştü. Birkaç ay boyunca tek bir rulo ve yalnızca tek bir renkle çeşit çeşit çalışmalar yaptı.

Rulolar ya da silindirler, çok yönlü araçlardır. Kuru ve temiz bir rulo, oyuncak bir araba olarak da kullanılabilir. Çamura şekil vermek için de kullanabilirsiniz ruloyu. Silindirler ise daha çok baskı işlerinde mürekkebi düzgünce yaymak için kullanılır. Profesyonel rulo ustası sanatçı Sig Purwin, kullandığı rulolara “keskin vuruş”, “döner rulo”, “aşağı yukarı rulo” ya da “hareketli rulo” gibi isimler vermiştir. Bu rulo çeşitlerinden söz etmemin nedeni, ruloyla çeşitli çalışmalar yapılabileceğini vurgulamak aslında. Siz de teneke bir kutu içine koyacağınız sıvı boyayı sürmek için bir rulo yaratabilirsiniz kendinize.

Resme farklı bir boyut kazandırmak için kullanılacak rulonun üzerini iplerle bağlayabilirsiniz. Mağazalarda daha farklı şekillerde rulolar bulmanız da mümkündür. Resim de ilginç bir etki yaratmak için, boya kaplı bir ruloyu tebeşir veya pastel boya üzerinden de geçebilirsiniz.

Gri ve Kahverengi Elde Etmek İçin Zıt Renklerle Çalışmak

Zıt renkler, yan yana geldiklerinde en canlı duran renklerdir. Bunlar kırmızıyla yeşil, turuncuyla mavi ve morla sarıdır. Bu üç grup, renk skalasında birbirlerine zıttır. Birbirine zıt iki renk karıştırıldığında ortaya kahverengi ya da grimsi bir renk çıkar.

Çocuklar, bu renk çiftleriyle çalışmaktan pek çok şey öğrenirler. Bu renkler tek başına kullanıldığında, göz kamaştıracak kadar parlaktır. Karıştırıldığında, daha belirsiz sönük bir renk ortaya çıkar. Çocuğunuza “Renkleri karıştırma; çamur gibi oldular” demek, onun deneyerek öğrenmesini ve kendi amaçlarını belirlemesini engeller. Zaten önümüzdeki üç çalışma için önerdiğim boya kutularının amacı da budur; kutular boyaların karıştırılabileceği büyüklükte olmalıdır. Çocuğa renk karışımı yapmamasını söylemek onun öğrenmesine ket vurmak demektir.

Bir gün bir öğrencimin heyecan içinde “Bak, kahverengi elde ettim!” diye bağırdığını duymuştum. Eğer renkleri karıştırmamasını söyleseydim; onun kendi kendine yaptığı bu keşfe de engel olmuş olurdu. Renkleri karıştırmak, sönük renkler elde etmeye neden olabilir. Rengin parlak ya da sönük olması ise tamamen tercih meselesidir. Bu nedenle çocuğunuza asla kendi isteklerinizi ve beğenilerinizi aşılama kalkmayın. Onun öğrenebileceklerini sınırlandırmak yerine hayal gücünü zorlayabilirsiniz. Örneğin ona “Dün kırmızıyla yeşili karıştırdığında kahverengi elde etmiştin. Bu renkleri karıştırmadan, tek başına kullansan nasıl olurdu sence?” gibi sorular sorabilir; “Bir de beyaz kâğıt dışında bir kâğıt kullanmamayı dene, bakalım bu renkler o zaman nasıl görünecek?” gibi öneriler getirebilirsiniz. Siz öneriler getirebilirsiniz, ama çocuğunuz kendi istekleri doğrultusunda ilerlemeli; kendi amaçlarını kendi belirlemelidir.

Kırmızı ve Yeşil

Kırmızıyla yeşilin, yılbaşını simgeleyen renkler olmasının bir nedeni de belki bu kadar parlak, canlı renkler olmalarıdır. Plastik bir tabağa aynı miktarda kırmızı ve yeşil boya koyup karıştırın. Kalın tabanlı bir tabak kolay devrilmeyeceğinden boyanın dökülmesini de engeller. Çocuğunuza kırmızı boyayla kırmızı saplı fırçayı; yeşil boyayla ise yeşil saplı fırçayı kullanmasını söyleyebilirsiniz. Renkli saplı fırçalarınız yoksa fırçalarınızın saplarına renkli kurdeleler sarabilir ya da bantla kaplayabilirsiniz.

Hatta bu dönem, çocuğunuza trafik kurallarını öğretme zamanı da olabilir. Kırmızı rengin “dur” yeşil rengin “geç” anlamına geldiğini öğretebilirsiniz ona. Hatta çocuğunuz ve birkaç arkadaşıyla birlikte küçük bir oyun bile oynayabilirsiniz. Oyunda siz trafik polisi görevini üstlenebilirsiniz. Çocuğunuz ve arkadaşları koşmaya başladığında siz “kırmızı” deyip onları durdurabilir, “yeşil” diyerek koşturabilirsiniz. Bir varış çizgisi çi-

zip, çizginin önünde durabilirsiniz. Hatta, “kırmızı” ve “yeşil” kartlar da kullanabilirsiniz. Bu, çocuklarınıza hem renkleri hem trafik kurallarını öğretecek oldukça faydalı bir çalışma olacaktır.

Sarı ve Mor

Çocuğunuzu ilkönce bu renkleri ayrı ayrı kullanmaya yöneltmek için; onlara bu renkleri, karışım yapmaya müsait olmayan küçük boya kutularında vermeli; ona yedek fırça vs. sağlamalısınız. Çocuğunuz bu renkleri ayrı ayrı kullandıktan sonra artık onu bu iki rengi karıştırmaya yönlendirebilir; yedek fırça ve büyük bir boya kutusu verebilirsiniz. Sizin ona sunduğunuz resim malzemeleri, hem onun ne öğreneceğini belirler hem de boyanın dökülmesini vs. engelleyebilir. Bu nedenle kendi bütçenize göre bir plan yapabilirsiniz. Eğer mümkünse, her boya kutusunda bir fırça olan, boyanın dökülüp saçılmasını engelleyen boya kutularıyla dayanıklı bir resim sehпасı alabilirsiniz. Bu, çocuğunuzun çalışmasını bir hayli kolaylaştıracaktır. Eğer mümkün değilse, ne buluyorsanız onu kullanın. Çocuğu resme, sanata yönlendirenin tekrar olduğunu unutmayın. Önemli olan malzemelerin kalitesi değil; onun aynı hareketleri defalarca tekrar etmeyi öğrenmesidir.

Mavi ve Turuncu

Jon Wahl’ın “Mayıs Atları” adlı kitabında, Mavi ve Turuncu adında iki müthiş atla gökyüzünde yolculuğa çıkan küçük bir çocuğun öyküsü anlatılır. Mavi ve turuncu renkleri gökyüzünde iki parlak çizgi gibidir. Bu bile bu renkleri kullanmak için yeterli ilhamı verir çocuklara. Çocuğunuza fırçasındaki her rengin aslında canlı olduğunu ya da renkleri kâğıda sürenin fırçalar değil; gökyüzündeki atlar olduğunu anlatabilirsiniz. Böyle bir hikâye resim yaparken onu hayli eğlendirecektir. Eğer bu kitabı bulamıyorsanız, bu konuda kendi kendinize uyduracağınız bir masalı da anlatabilirsiniz ona.

Aynı anda iki farklı rengi bir arada gören çocuğun ilk tepkisi, boyama anında iki elini birden kullanmak olacaktır. Çocuklar çoğu zaman, yetişkinlerin tek bir bilek hareketiyle yapacakları işleri tüm vücutlarını kullanarak yaparlar. Başlangıçta, iki ayrı rengi bir arada kullanmanın verdiği heyecan da onları iki elini birden kullanmaya yönleltebilir. Dökülmeyi engelleyen küçük boya kutuları, onların renk karışımı yapmasını önleyeceğinden, başka bir zaman çocuğa karışım yapabilmesi için palet veya büyük bir boya kutusu sağlamalısınız. Bu şekilde çocuğunuzun parlak renkler olan mavi ve turuncunun, karıştığında daha soluk bir renk oluşturacağını gözlemlemesini sağlayabilirsiniz.

İki Ana Rengi Kullanarak Ara Renk Elde Etmek

Kırmızı, sarı ve mavi ana renklerdir. Diğer tüm renkler bu renklerin karışımından elde edilir. Bu renklerden elde edilen yeşil, turuncu ve mor da “ara renkler” olarak adlandırılır.

- Mavi ve sarıdan yeşil elde edilir.
- Kırmızı ve sarıdan turuncu elde edilir.
- Kırmızı ve maviden mor elde edilir.

Çocuğunuzu renk karışımlarına yönleltebilmek için, ona paletinde belli renkler kullandırmalı ve renk karışımlarını kolaylaştıracak araç gereçler temin etmelisiniz. Eğer çocuğunuz işe yalnızca bir fırçayla teker teker renkleri ele alarak başlamışsa, renk karışımını kendi kendine de keşfedebilir. Hatta fırça yardımıyla kâğıt üzerindeki renkleri de birbirine karıştırabilir. Öğrenme rastlantı sonucu da gerçekleşebilir; bu yüzden onu belli bir etkinliğe yönlendirmek mümkün olmayabilir. İnanıyorum ki sizin planlamış olduğunuz renk karışımı çalışmalarıyla çocuğunuz pek çok şey kazanacaktır.

Bu kitapta yer vermiş olduğum çalışmalar üzerine sizlere sa-

dece önerilerde bulunuyorum. Siz bu önerilerden kendinize, ailenizin ya da okulunuzun bütçesine ve tabii ki çocuğunuza en uygun olanı seçebilirsiniz. Benim tavsiyem mümkünse her boya kabı için ayrı fırça ve tek kullanımlık alüminyum kaplar, kaliteli kâğıt ve dayanıklı bir resim sehпасı kullanmanızdır.

Sınıfımda her çocuğa, her renk için ayrı fırça veriyor ve mavi fırçayı mavi boyanın, sarı fırçayı sarı boyanın içinde bırakmalarını söylüyorum. Başlangıçta kullanılan fırçaların saplarının renkli olması çok önemli. Bu fırçaları kırtasiyelerden kolayca temin edebilirsiniz. Çocuğunuz, alüminyum bir kabin içine koyduğu renge başka bir renk ekleyebilir; başka bir fırçayla da bu renkleri karıştırabilir.

Oyunlarda veya sınıfta, grup çalışması yapıyorken, her çocuğun kendi elindeki renklerle karışım yaparak başka renkler elde etmesini sağlamak çok önemlidir. Ayrıca, çocuklar fırçayı boyaya her sokuşlarında yıkamak zorunda olmamalıdır. Bu, okulöncesi çocukların dikkatini dağıtabilir. Bu yaştaki çocuklar için boyanın dökülmesini engelleyen kaplar kullanmak çok önemlidir. Hatta boya kutularının kapalı olması da, boyanın kurumasını engelleyecektir. Kapaklar da renkli olursa, boya kutularının ağızını kapatırken çocuğa verdiğiniz renkteki kapakları kullanabilirsiniz.

Küçük yaştaki çocuklar için, boya koymak üzere küçük plastik kaplar da kullanabilirsiniz. Çocuğunuz boyaları bu kaplara dökerek karıştırabilir. Çok az miktarda boyayı küçük baharat kavanozlarına, ilaç şişelerine döker, boyanın daha akışkan bir hal almasını sağlamak için biraz da su eklerseniz; çocuğunuz boyaları kendi başına da karıştırıp yeni renkler elde edebilir. Bu çalışma için uygun ortamı siz yaratmalı, boya dökülmesi ihtimaline karşı da masanın üzerine gazete sermelisiniz. Renkleri karıştırmanın ve bir kaptaki boyayı diğerine dökmenin ne kadar önemli bir çalışma olduğunu siz de göreceksiniz. Hatta resim yapmadan yalnızca boyaları birbirine karıştırmak bile, çocuğu-

nuz için oldukça önemli bir çalışmadır. Çocuk her boya karışımından sonra ille de bu renkleri kâğıtta ya da farklı yüzeylerde kullanmak zorunda değildir.

Sarı ve Mavi

Çocuklar renk karışımlarına ilgi duyar duymaz, onlara sunacağınız boyaların karıştırıldığında çamura dönmeyeceğinden emin olmalısınız. Gri ya da kahve tonlarını elde edebileceğiniz zıt renklerle yapacağı denemeler çocuğu renk karışımlarına yönleltecektir. Çocukları renk karışımlarına yönlendirirken bence mavi ve sarıyla başlamalıyız. Aşağı yukarı bütün boya markalarında bu iki rengi karıştırınca hoş bir yeşil elde edilir.

Çocuğunuzun yeşili keşfetmesi, ona sınırsız olanaklarla dolu bir dünyanın kapılarını açacaktır.

Sarı ve Kırmızı

Mavi ve sarı karışımından sonra, mavi yerine kırmızı kullanın. Sarı ve kırmızı karışmaya çok uygun renklerdir. En ucuz boya setinde bile sarı ve kırmızıyla güzel bir turuncu rengi elde edebilirsiniz. Çocuk kendine uygun bir turuncu tonu yarattıktan sonra, yaratıcı çalışmalarına aralıksız devam edecektir. Sarı, kırmızı ve turuncu için 3 ayrı fırça vererek, onu malzemelerden kaynaklanan sorunları çözmeye yöneltebilir; yaratıcı çalışmaların yolunu açabilirsiniz.

Tek kullanımlık paletler yerine kâğıt panolar da kullanabilirsiniz. Geleneksel paletler de kullanılabilir; fakat her kullanım sonrasında yıkanmaları gerektiğinden bu, çocuğun hevesini kırabilir. Resim çalışmalarınız ne kadar kolay ve pratikse, çocuğunuz bu çalışmalardan o kadar yarar sağlar. Boya kutusundaki fırçayı kullanarak palete bir miktar boya alabilir, daha sonra da bir başka fırçanın yardımıyla bu rengi palettteki bir başka renkle karıştırabilir. Yine bu fırçayı kullanarak elde ettiği rengi kâğıda da uygulayabilir.

Kırmızı ve Mavi

Normalde, kırmızı ve mavi, mor rengini verir; ama bazı kalitesi düşük markalarda morun ancak gölgeli bir tonu elde edilebilir. Çocuğunuzdan önce küçük bir deneme yapmasını isteyerek bunu test etmelisiniz. Bu sorunu maviye az miktarda beyaz ekleyerek de çözebilirsiniz. Boya kutularının kapaklarını kapalı tutarsanız, aynı boyayı başka bir zaman da kullanmanız mümkün olabilir. Bütün bu karışımları tek bir fırçayla yapabilmek ancak bir profesyonel için mümkün olabilir; hatta profesyoneller bile genelde bir avuç dolusu fırça kullanırlar.

Farklı Tonlar

Çocukların, bir rengin yüzlerce tonunun olduğunu bu kadar kolay kavrayabilmesi çok şaşırtıcıdır aslında. Açık mavi de, tıpkı turkuvaz, lacivert gibi, mavinin birçok tonundan biridir.

Aynı zamanda çocuğunuza siyah ve beyazla karıştırıldığında elde edilen farklı renk tonlarını da tanıtmak isteyebilirsiniz.

Beyazlı Karışımlar

Beyaz ekleyerek, bir rengin farklı bir tonunu elde edebilirsiniz. Beyazla başlayıp, beyazın içine azar azar başka bir rengi eklediğinizde rengin gitgide değiştiğini göreceksiniz. Bu çalışma için plastik çay kutularını ve yumurta kartonlarını kullanabilirsiniz. Yumurta kartonları boyayı emmediği için oldukça uygun olabilirler. Kartonun bir bölümüne, bir rengin yanına beyaz rengi koyabilir; çocuğunuzun bu karışımı kolayca elde etmesini sağlayabilirsiniz. Her renk için bir fırça, beyaz için ayrı bir fırça kullanmalısınız.

Siyahlı Karışımlar

Beyaz kattığınız karışımlardan sonra, çocuğunuz renklere siyah ekleyerek gölgeli tonlar yaratabilir. Yumurta kartonunun bir bölümüne herhangi bir rengi en ucundaki bölmesine ise siyahı

koyabilir; aradaki bölmelerde de bu iki rengin farklı oranlardaki karışımlarını oluşturabilirsiniz. Çocuğunuz renk tonları üzerine çalışırken, çizim ya da kolaj çalışmalarında da “ton” kavramına ağırlık verebilirsiniz. Örneğin pastel boyalarda, boyama kalemlelerinde ya da tebeşirlerle farklı mavi tonlarını kullanabilirsiniz bu dönemde. Böylece tüm çalışmalarınızı uyum içinde yürütebilirsiniz; çocuğunuzun renk karışımlarına yönlendirebilirsiniz.

Çok Renkli Karışımlar

Karışımında birçok renk kullanmak, iki renkli karışımlardan bir hayli farklıdır. Birkaç renk, renk karışımında sonsuz olanaklar sunabilir. Eklenen her yeni renkle hem başarının hem felaketin kapıları açılır aslında. Renkleri bu kitapta önerilen sıralamayla tanıyan çocuk, renk karışımı konusuna mükemmel bir başlangıç yapmış sayılır. Böyle bir çocuk, artık paleti iyi kullanacak beceriye sahiptir. Renkleri öğrenen çocuk alfabeyi öğreniyor gibidir; kısa süre içinde onları bir araya getirerek yazma-

Suluboya kullanmak

ya geçer. Bu yüzden çocuk yazı yazmayı öğrenirken nasıl önce harfleri öğreniyorsa, renk karışımları için de önce ayrı ayrı renkleri öğrenmelidir. Eğer her renk, bir harf demekse, 5 rengin bulunduğu bir palet de koca bir roman gibidir. Renkler konusunda gereken deneyimi edinmiş çocuk da artık suluboya kullanmaya hazır demektir.

Bu yaştaki çocuklar için suluboya setlerini pek uygun bulmuyorum aslında. Renklerin birbirine yakınlığı ve sürekli fırça temizleme zorunluluğu çocuğun dikkatini dağıtabiliyor. Yine de suluboya setleri, seyahatler için vazgeçilmez bence. Ne zaman oğlumla seyahate çıksak, yanımıza mutlaka bir suluboya seti alırız. Çünkü suluboya setleri, evden uzaktayken de boya çalışmalarına imkân tanıyor.

Çocuğunuza sürekli destek olup ona gereken malzemeleri sağladığınız sürece, boya çalışmalarını kolayca devam ettirebilirsiniz. Siz ve çocuğunuz, birden çok rengi kullanmak için beklediğinize değdiğini birlikte göreceksiniz. Her renkle yaptığınız tüm bu ayrıntılı çalışmaların, çocuğunuzun sanat yaşantısında ihtiyacı olan temeli oluşturduğunu ve ona pek çok beceri kazandırdığını bilmelisiniz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BASKI

*Baskı tekniğini ortaya çıkaran,
daha gelişmiş bir iletişim şekli ihtiyacıdır.*

Gerald F. Brammer, *Kabartma Baskı*

Herhangi bir görüntünün, orijinalinden kopyalanması işlemine baskı adı verilir. Bu, bir şeklin bir yüzeyden bir başka yüzeye aktarılma işlemidir; aynı şekilden bir ya da birden çok sayıda baskı yapmak mümkündür. Baskı işleminde eskiden beri kullanılan 4 teknik mevcuttur: kabartma, gömme, taşbaskı ve şablon baskı. Taşbaskı hariç, tüm bu tekniklerin okulöncesi çocuklar için hafif değiştirilmiş versiyonlarına yer verdim bu bölümde. Kabartma tekniğinde, bir yüzeydeki şekil kesileceğinden, basılacak şekil, baskı yapılan yüzeyde hafif bir çıkıntı yaratır.

Gömme tekniğiye, kabartma tekniğinin tam tersidir. Bu teknikte mürekkebi ya da boyayı başka bir yüzeye taşıyacak şekiller oluk şeklindedir.

Taşbaskı, yağ ile suyun zıtlığı üzerine kuruludur. Basılacak şekil, yağlı bir boya kalemiyle bir taşın veya tabağın üzerine çizilir. Yüzeye bir miktar mürekkep uygulandığında da, mürekkep yalnızca yağlı bölgelere yapışır.

Şablon baskı tekniğindeyse, kâğıt, yüzeyinde belli şekiller oluşacak şekilde kesilir; daha sonra da delik bölgelerin üzerine boya uygulanır. Ne yazık ki, çocuklarımızın kendi yarattığı desenlerden, kâğıtlardan çok hazır şablon kâğıtlarının kullanıldığını görüyoruz. Bu kâğıtlarla çalışmak oldukça eğlenceli ve kolaydır. Çocuğunuzla birlikte siz de şablon tekniğini denemelisiniz.

Ahşap veya muşamba baskı yöntemleri, sivri araçlarla oymayı gerektireceğinden okulöncesi çocuklar için pek de uygun olmayacaktır, ama yine de bu konudaki kitaplara çocuğunuzla birlikte bir göz atabilirsiniz. Çocuklar parmak, ayak ya da dudak baskılarına bayılırlar. Oyun bahçelerinde ıslak kuma taşları ve oyuncakları gömerek gayet güzel baskılar yaptıklarını görebilirsiniz. Boyama yaparken de her çocuk, başka bir kâğıdı boyadığı kâğıdın üzerine yapıştırarak, er ya da geç baskı tekniğini keşfeder. Yapılan her baskı, diğer baskılardan farklıdır iki ayrı çalışmadan tamı tamına aynı iki baskı elde etmek imkânsızdır. Baskı, bazı özelliklerini baskının yapılacağı malzemeden alır, bu yüzden çocuklar için hayli caziptir. Baskı yapmak bir nevi tekrardır ve çocuklar tekrarlardan hoşlanır. Çocuğunuz baskıyı keşfettiğinde, onu baskı çalışmalarıyla geliştirmeye devam edebilirsiniz.

Parmak Baskısı

Çocuğunuzun yaptığı ilk baskı, muhtemelen doktorun veya hemşirenin doğumhanede onun ayak tabanını ölçmek için aya-

ğını kâğıda bastırmasıyla oluşmuştur. Çocuğunuz kirli parmaklarının havluda veya duvarda ya da çamurlu ayaklarının temiz zeminde iz bıraktığının farkına varır varmaz, ona boyaya batırdığı parmaklarıyla kâğıt üzerine baskı yapmayı öğretme zamanıdır. Parmak baskısıyla başlamak en doğrusu olacaktır. Parmak baskısı, parmaklarla boya çalışmasından birçok yönüyle farklıdır; bu nedenle çocuğunuz parmak baskısına, parmakla boya çalışmalarındaki devinimsel hareketi iyice öğrendikten sonra başlamalıdır. Pencereye, aynaya ya da bir parça kâğıda çikolata dudaklarını yapıştırmak, her çocuğun bir hayli hoşuna gider; bu durum onu baskı çalışmalarına yöneltebilir. Eğer çocuğunuz baskıda ayaklarını kullanmak isterse, kullanılan boyanın kaygan olabileceğini gözden kaçırmamalısınız. En doğrusu bu çalışma sırasında çocuğunuzu bir sandalyeye oturtmak ya da ayaktayken iki elinden tutmak olacaktır. Ayak izleri oluştururken ille de boya kullanmak zorunda değilsiniz tabii ki. Kumda, çamurda ya da karda ayak izlerini izlemek de çocuğunuz için oldukça eğlenceli olacaktır.

Çocuğunuz davranışlarında rahatsa ve siz de çok titiz değilseniz, boyalı bir alanda emeklemesine bile izin verebilirsiniz!

İnsan bedeni, ayrıntılı ve karmaşık yapısı dolayısıyla baskı yapmak için ideal bir araç olacaktır. Avuç içi, burun, diz kadar elin arka yüzü de şaşırtıcı şekiller meydana getirir. Bu çalışma, hâlâ bedenini boyamaktan hoşlanan çocuklara hitap edecektir. Çalışma öncesinde hazırlıklı değilseniz, temizlik sizin için sorun yaratabilir; fakat hazırlıklıysanız, temizlik de eğlencenin bir parçası olacaktır.

El baskılarında, çocuğunuza elini bir fırçanın yardımıyla boyamayı öğretin. İlk denemesinde, elini kâğıt üzerine koymasına yardımcı olun. Elini kıpırdatmaması gerektiğini hatırlatın ona. Elini kaldırdığında yaptığı baskıyı görecektir. Parmak baskısı için de suyla çıkan, zehirli madde içermeyen bir mürekkep şişesinin içine batırın elini. Sonra da parmağını kâğıda basma-

sını sağlayın. Ben yaşça küçük çocuklarla çalışırken, “batır, bastır” şeklinde tempo tutarak, baskı tekniğini öğrenmelerine yardımcı olmaya çalışıyorum. Siz de onları bu şekilde eğlendirebilirsiniz.

Şu an çalıştığım okulda, bir el baskısı geleneği geliştirdim. Anaokulundaki her çocuğun, girişteki duvarda el izi var. Hem beni tanımaları, hem de ellerini boyamama izin verecek kadar yakın olabilmemiz için bir süre geçmesini bekliyorum; belli bir zaman sonra ellerini boyayıp birlikte okulun duvarına basıyoruz. Bu şimdi artık bir gelenek halini aldı, tüm öğrenciler büyüdükçe diz çöküp ellerini duvardaki kendilerine ait minik el izinin üstüne uydurmaya çalışıyorlar. Bu anne-babalar için de çok anlamlı. Duvara, el izinin ait olduğu öğrencinin adını da yazıyorum. Elleri boyamada plastik boya kullanıyorum, bir veli de sabunlu su ve kâğıt havluyla yanımda hazır bekliyor. Çocuğun bileğini sıkıca tutuyor; bir fırça yardımıyla elini boyuyorum. Parmaklarını açmalarını ve hiç kıpırdatmamalarını, gerektiğinde de parmaklarını ayırmama izin vermelerini istiyorum onlardan. Evlerine götürmeleri için de bu baskının, üzerine şiir yazdığımız bir kopyasını veriyorum.

Eşya Baskıları

Orijinal desenlerden baskı elde edebilirsiniz. El, parmak baskılarından sonra, küçük eşyaların baskılarını da yapmanız mümkündür. Küçük, kare şeklinde bir sünger, eski bir diş fırçasını, şişe kapaklarını, plastik çatalları, eski takıları, tıparları, terlik veya ayakkabıların lastik tabanlarını, silgileri, karton kutuları ve daha birçok ev eşyasını önce sıvı boyaya batırıp ya da fırça ile boyayıp kâğıda bastığınız anda, ilginç desenlerin tekrar edildiği baskılar elde edebilirsiniz. İlginç şekiller yaratabilmek için çocuğunuz, elindeki eşyayla kâğıda dilediği gibi vuruşlar yapmakta, kâğıdı kıvrırmakta vs. özgür olmalıdır. Eğer bir yetişkin olarak nasıl baskı yapılacağı konusunda sabit beklentileriniz varsa,

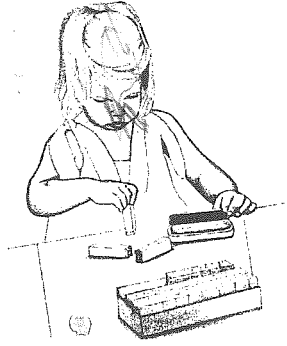
bu çocuğunuzu sıkabilir. “Yalnızca bunu yap” türünden direktifler; öğrenmeyi engeller.

Yiyeceklerle Baskı

Baskı işlemi için bazı yiyecekler veya bitkiler ideal olabilir. Dilediğiniz sebzeyi iki parçaya bölüp, bir kutu boya içine batırın. Ya da sebzenin yüzeyini bir fırça yardımıyla boyayın. Bu kez, elinizdeki sebze mideye değil, göze hitap edecektir. Yiyeceklerde saklı şekilleri keşfetmek oldukça eğlencelidir. Baskı işlemi için lahana, mantar, yeşil biber veya portakal kullanabilirsiniz. Kabartma baskı için, patatesi ille de oymanız gerekmez. İkiye ayırdığınızda da ilginç dairesel ve oval şekiller yaratacaktır. Sebzeler özellikle tazeyken basıldıklarında net bir şekil oluştururlar. Ama bu çalışma için sebzeleri ziyan etmeniz de gerekmez. Zaten atacağınız birkaç havucu, brokoliyi veya başka sebzeyi saklayıp, ileriki çalışmalar için kullanabilirsiniz. Örneğin çocuğunuzla birlikte, baskı yapacağınız sebzelerden küçük bir salata hazırlayabilirsiniz. Böylelikle küçük bir yemek hazırlama çalışması da gerçekleştirmiş olursunuz. Gyotaku, baskı çalışması için balığın kullanıldığı bir Japon sanatıdır. Bu sanatın kökleri, avlarını kesip temizledikten sonra cesaretlerini kanıtlamak isteyen balıkçılara dayanır. Bu çalışma için bütün ihtiyacınız olan bir balık, gazete kâğıdı veya ince bir kâğıtla, zehirli madde içermeyen boyadır. Önce balığı boyayın; sonra da kâğıda sarın. Hatta çalışma bittikten sonra balığı yıkayıp yiyebilirsiniz. Ya da baskı yaparken, yalnızca bu çalışmalar için kullanacağınız oyuncak bir balık da edinebilirsiniz.

Lastik Mühürler

Fazla detaya indigimi düşünebilirsiniz belki; ama gerçekte hiçbir zaman, çocuklara üzerinde resimler bulunan lastik mühürler sunmaktan yana değilim. Yine de lastik alfabelerin, sayıların ya da geometrik şekillerin yararlı olduğuna inanıyorum. İlk

Üstünde harfler olan lastik mühürlerle baskı

bakışta aynı şey gibi görünebilirler, ama emin olun ki tamamen farklılar. Lastik mühürlerin üzerindeki resimler kolayca çocukların kendi çizimlerinin yerini alabilir ama geometrik şekiller, onlara bu şekilleri öğretmek için bir temel oluşturur. Lastik veya süngerden yapılan harf ya da sayı kalıpları, okuma yazmayı bilmeyen bir çocuk için daha soyut kalacağından lastik resimler gibi yaratıcılık için bir engel teşkil etmez, dahası çocuklar için harflere bir aşinalık sağlar. Lastik harf, sayı ya da geometrik şekil kalıplarını kırtasiyelerden temin edebileceğiniz gibi, keskin bir bıçak yardımıyla silgilerden kendi kalıplarınızı da oluşturabilirsiniz.

Tutkal Baskısı

Baskı için yalnızca beyaz tutkal da kullanabilirsiniz. Çocuğunuz kartona tutkal sürüp kurumaya bırakabilir. Daha sonra tutkalın üzerinden bir silindirle geçerek, dilediği şekli yaratabilir. Bu şeklin üzerine boya uygularken bir plastik tepsi kullanarak kartonun üzerinde ileri geri hareketlerde bulunabilirsiniz. Sonra da kartonun üzerine ince bir kâğıt yerleştirerek, kaşığın arka yüzüyle kâğıdın üzerine bastırın..

Kolografi

Çocuğunuz daha önceki bir kolaj çalışmasından da baskı yapabilir. Kartona yapıştırılan düğmeler ya da, kumaş parçaları, ipler vs. baskı alınabilecek mükemmel yüzeyler oluşturacaktır. İşte bu çalışmalara kolografi çalışmaları adını veriyoruz.

Kil Baskısı

Çocuklar kili bir oklava yardımıyla yayıp, sivri uçlu bir tah-tayla ondan çeşitli şekiller kesebilirler.

Köpük Tabaklarla Baskı

Et veya meyve paketlemede kullanılan köpük tabaklar da oyulup kalın bir boya tabakasıyla kaplandığında baskı işlemi için çok uygun bir malzeme olabilir. Boyalı tabağın üzerine bir parça kâğıt yerleştirip, bir silindir yardımıyla kâğıdı düzleştirin. Kâğıdı kaldırdığınızda baskınızı göreceksiniz, yansıma desenlerin nasıl meydana geldiğini anlayacaksınız. Bu, tahta kullanılan gömme baskının değişik bir versiyonudur. Hatta yalnızca bu çalışmalar için üretilen polistiren köpükler de bulabilirsiniz.

Şablonlar

Şablon baskıda kullanılan yüksek gramajlı mumlu kâğıtlar, okulöncesi çocuklar tarafından kolayca kesilebilir. Kıvrılması da kolay olan bu kâğıtlar, katlanıp kesildiğinde farklı şekiller meydana getirebiliyor. Ne yazık ki pek çok çocuk yalnızca hazır şablon kâğıtlarını kullanmak durumunda kalıyor; çünkü pek çok yetişkin onlara önceden şekil verilmiş kâğıtlar veriyor. Oysa çocuğunuz, kendi kendine bu kâğıtları belli şekillerde kesebilir ve bir parça süngerli sıvı boyaya batırıp, baskı yapacağı kâğıt üzerine bu süngerle vuruşlar yapabilir.

Teknoloji

Günümüzde birçok çocuk fotokopi makinelerine ve tarayıcılara yabancı değil. Küçük yaştaki çocukların çoğu, bu makinelerin işleyişini gözlemleme şansına sahip olduğundan çoğaltma tekniğini de daha kolay anlayabiliyor. Eğer çocuğunuz şimdiye dek fotokopi vs. gibi bir çoğaltma makinesini çalışırken görmediyse, ona siyah keçeli kalemle çizdireceğiniz bir resmi fotokopi makinesine yerleştirin ve aynı resmin bir kopyasının çıkarılmasını da görmesini sağlayın. Hatta farklı renklerin kullanıldığı ve şekillerin büyütüldüğü resimlerle de aynı işlemi tekrarlayın. Çoğaltma makinelerinin icadından önce bir sanatçı eserlerini ancak tahta kalıplarla baskı veya gravür teknikleriyle çoğaltabiliyordu.

Fotoğrafçılık

Fotoğraf, baskıların çoğaltılmasında kullanılan güncel bir tekniktir. Çocukların çoğu, kendi fotoğrafları çekildikten sonra tanışırılar fotoğraf makinesiyle. Hatta oğlum 6 aylıktan bile fotoğraf makinesini ona çevirdiğimde onun objektife gülümsediğini hatırlıyorum. Kullandığımız her filmde iki pozu çocuğunun çekmesine izin verin, daha sonra birlikte bu fotoğraflardan güzel bir albüm oluşturabilirsiniz. Benim en sevdiğim fotoğraflarımdan birini oğlum 5 yaşındayken çekmişti. Fotoğrafta başımın tepesi görünmüyor ve belki fotoğraf en doğru açıyla çekilmemiş, yine de ne zaman fotoğrafa baksam gülümsüyorum. O fotoğrafa baktığımda kendimi değil, Jason'ın fotoğraf çekmeyi başardığı zamanki gururunu, parlayan gözlerini ve kocaman gülümsemesini görüyorum.

Fotoğraf makinesi, mürekkep vs. olmadan baskı yapmak için, güneş ışığına duyarlı bir kâğıt da kullanabilirsiniz. Bu kâğıdın üzerine kâğıt parçaları ya da farklı objeler yerleştirip 2 ya da 3 dakika güneşte bırakırsanız; bu objelerin kâğıda yansıdığı-

nı göreceksiniz. Kâğıda süreceğiniz saf su, resmin kalıcı olmasını sağlar. Bir öğretmen olarak, havanın güneşli olup olmamasına bağlı bir çalışma yapmayı göze alamadığım için; bu kâğıtların, elektrik ampulü altında da aynı sonucu verdiğini keşfetmiştim.

Bilgisayarda Resim

Günümüzde çocuklar okulöncesi dönemden itibaren bilgisayarla karşı karşıyadır. Unutmayalım ki resimde bilgisayar, tıpkı pastel boya ya da boya fırçası gibi yalnızca bir araçtır. Geleneksel resim çalışmalarında hangi ölçütleri kullanıyorsanız, bilgisayarda yapılan resim çalışmalarında da aynılarına yer verin. Eğer çocuğunuz, bilgisayarda kullandığı programda çizgi ve renklerle oynayıp sorunları çözmeyi öğreniyorsa, bu program iyi demektir. Bilgisayardaki kolaj çalışmaları, boyama kitaplarının teknolojik dengidir dersek bu çok da yanlış olmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÂĞIT

Kâğıt çalışmaları, çocuklara bir şeyler yaratma ve değiştirme fırsatı veren mükemmel bir yöntemdir. Çocuklar birçok şekilde kullanır kâğıdı; paralamayı, yırtmayı ya da yapıştırmayı çok küçük yaşlarda öğrenirler. Bu beceriler çocukların; kesme, katlama, kâğıt ekleme ya da çıkarma gibi daha kontrollü çalışmaları öğrenmesinin ilk adımıdır. Bu nedenle, çocuğunuzu hiçbir zaman azarlamayarak ona çalışmaları için yeterli miktarda kâğıt sunmalısınız.

Kâğıt Yırtma

Bir parça kâğıdı ikiye bölmek, size basit bir işlem gibi görünse de, ciddi bir düzenleme gerektirir. Çocuklar, ilk denemelerinde kâğıdı iki tarafından tutup, kuvvetlice çekerek ikiye ayırırlar. Kâğıdı, daha kolay yırtılacağı şekilde tutmayı öğrenmek çocuk

için zaman alabilir. Ancak bunu öğrenmek çocukta başarı duygusu uyandıracaktır. Ne yazık ki çocuklar bu kâğıt yırtma denemelerini ya pahalı kitaplarla ya da size ait önemli evraklarla yaparlar. Bu nedenle pek çok anne-baba bunu yıkıcı bir çalışma olarak görüp engellemeye çalışır. Oysa, bu çalışma için çocuğa çeşitli kâğıtlar sunmak, öğrenmeye sağlıklı bir yaklaşımdır.

Kâğıdı yırtarak bulut, tavşan, ağaç ya da çiçek şekilleri yapmayın; kâğıtları sadece yırtın. Çocuğunuza gazete kâğıdı, resim kâğıdı, eski zarflar, önemsiz postalar, renkli kartpostallar, eski dergiler vs. gibi kolay yırtılabilen ince kâğıtlar verin. Kâğıt yırtmak enerjinin açığa çıkmasını sağlar. Çocukların yaptığı her etkinlik gibi, kas gelişimine de katkıda bulunur. Kâğıt yırtmak başlı başına önemli bir çalışmadır; ille de arkasından bir kolaj yapmak gerekmez. Ama siz muhtemelen yırtılan kâğıtları kolaj kutusunda saklamak isteyeceksinizdir. Yırtılan kâğıtlar daha yumuşak hatlara sahipken, kesilen kâğıdın kenarları daha keskin olur. Siz de çocuğunuzun bu gibi gözlemlerde bulunmasına yardımcı olabilirsiniz.

Delik Açmak

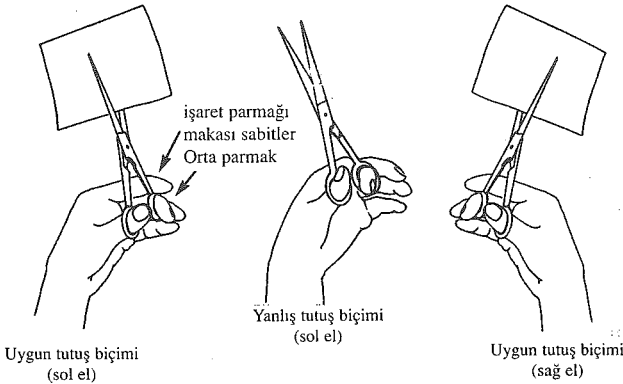
Çocuklar delikli zımbalara bayılır. Düz kâğıda delik açmak yetişkinlere ilginç gelmeyebilir, çünkü yetişkinlerin her çalışmayı “doğru” şekilde yapmak gibi gereksiz bir eğilimi vardır. Yetişkinler çocuklara delikli zımbaları verirken, bir yandan da çalışmayı nasıl yapacağına dair komutlar verirler. Oysa kâğıtta delik açmak, çocukların boşlukla karşılaşmasını sağlayarak, onlara bir aracı nasıl ustaca kullanabileceklerini öğretir. Delinen kâğıdı ışığa veya zıt bir renk üzerine tutarak, çocuğunuza ortaya çıkan sonuçtan söz edebilirsiniz. Çocuğunuz iki eliyle zımbaya basarken, siz de kâğıdı tutarak ona yardımcı olabilirsiniz. Çocuğunuz, ortaya çıkan daireleri kolaj çalışmasında kullanmak üzere saklamayı önerebilirsiniz. Bunları tutması zordur, ama parmağınızın ucunu ıslatıp kâğıtlara değdirerek daireleri masadan ko-

layca alabilirsiniz. Bu küçük kâğıtları, kâğıda bolca sürülmüş tutkalın üzerine kolayca yapıştırabilirsiniz.

Makasla Kesmek

Çocukların kâğıt kesmeyi güç bulmalarının nedeni kalp ya da daire şeklinde kâğıtlar kesmeye zorlanmalarıdır. İlk kesme çalışması, tek bir çizgi doğrultusunda olmamalıdır. 2-3 yaşındaki çocuklar için kâğıtta kesikler oluşturmak da önemli bir başarıdır.

Çocuğunuz daha sonra, kâğıttan rasgele şekiller oluşturacak, bir sonraki aşamadaysa belli şekilleri oluşturmaya çalışacaktır. Her durumda, amaçları belirleyen yetişkinler değil çocuklar olmalıdır. Bir noktada, çocuk kendi kendine bir şekil çizip onu kesmek isteyebilir. Çizgiler doğrultusunda yapılacak ilk kesim, çocuğun kendi isteğiyle gerçekleştirilmelidir. Çocuk kaç yaşında olursa olsun, makasla üç yıl serbest çalışmalar gerçekleştirmeden belli çizgiler doğrultusunda kesim yapmaya başlamamalıdır. Çalışma kendi isteğiyle gerçekleşeceğinden, çocuğun motivasyonu yüksektir; bu nedenle de öğrenme oldukça hızlıdır. Makasla yeni tanışan çocuklar için makası tutmanın tek bir doğru yolu yoktur.

Sağ ve sol el için makas tutuş biçimleri

Çocuk, makası nasıl rahat ediyorsa öyle tutmalıdır. Hatta çocuk, makası kontrol edebilmek için iki elini birden kullanabilir; bunun da bir mahsuru yoktur. Eğer çocuğunuz makası tutmakta biraz fazla zorlanıyorsa; ona makası daha kolay kontrol edebileceği tutuş biçimini gösterebilirsiniz. Bu tutuş şekli solaklar için de daha uygundur. Solak çocuklara, mutlaka solak makas veya her iki elle kullanılmaya uygun makaslar verilmelidir. Bazı anakullarında bu gibi makaslar bulunmayabilir; bu durumda siz çocuğunuz için gereken bu makası onun yanına verebilirsiniz. Makası iki eliyle tutan çocuk, kâğıdı tutan bir yetişkinin yardımıyla keserek hoş desenler yaratabilir. Çocuğunuz makasla çalışırken siz de onun yakınlarında olmak isteyeceğiniz için, kâğıdı sizin tutmanız sorun yaratmayacaktır. Birçok insanın yaptığı gibi, çocuğunuz makasa yaklaşırken “Dikkat et, dikkatli ol” diye bağırmayın. Bu hiçbir yarar sağlamayacağı gibi çocuğunuzun yeni araçları kullanırken tedirgin olmasına neden olur; “Dikkat et”, çocuğun dilinde “Kork!” demektir. Oysa “makasın ucuna hafifçe dokun, çok keskindir”, “makasın ucunu kendine doğru tutma” ya da “makasla yürürken üzerine düşersen canın yanabilir” gibi uyarılar hiç kuşkusuz daha yararlı olacaktır.

Çocuğunuz ne kadar küçük olursa olsun, makası istediği zaman kullanmalıdır. Unutmayın ki iyi bir anne-baba olmanın yolu, çocuğunuzun çalışmalarını denetlemekten geçer, engellemekten değil.

Kör bir makas da güvenle kullanılabilir; ama çocuğunuz mutlaka yetişkinlerin kullandığı büyük ve keskin makasları kullanmayı isteyecektir. Çocuklar oyuncak makas kullanmayı, kırmızı bir oyuncak telefonla oynamak istedikleri kadar istemezler. Makasın oyunağını değil, gerçeğini isterler. Küçük çocuklar onları iki elle tutarak kestiği için büyük makasların kullanımı daha kolaydır. Çocuklar makası ilk tuttuklarında genelde iki eliyle tutarlar zaten. Kullanılacak makas keskin bile olsa, yakın gözetiminiz altında, çocuğunuzu dizinize oturtarak, güvenli bir

çalışma ortamı sağlayabilirsiniz. Yine de siz çocuğunuzun yanında değilken onun kullanabileceği kör bir makas satın almakta yarar var. Bu makası önce kendiniz deneyin. Bazıları öyle güvenli ki; hiçbir şey kesmiyor. Bu da çocuğa kesme işlemini hiçbir şekilde öğretmez. Bence çocuklar için en uygun makas, metal bıçaklı plastik makaslardır. Okulumdaki tüm öğretmenlerle birlikte aldığımız bir karar bu. Hem güvenli hem de iyi kesen makasları siz de bulabilirsiniz.

Kesmek, başlı başına önemli bir çalışmadır. Okulöncesi dönemdeki çocuklar bu çalışmayı kolajın bir parçası, başlangıcı olarak görmeyebilirler; kâğıtla şekiller kestikten sonra hemen bir kolaj çalışması yapmak da gerekmez. Birçok yetişkine göre kâğıt kesmek kolajın bir parçasıdır belki; ama küçük bir çocuğa göre bu çalışmalar birbirinden çok ayrıdır. Kâğıt kesmek oldukça kapsamlı bir çalışmadır; ama kesilen kâğıtları yapıştırmak, ilgiyi bu çalışmadan farklı alanlara kaydıracaktır.

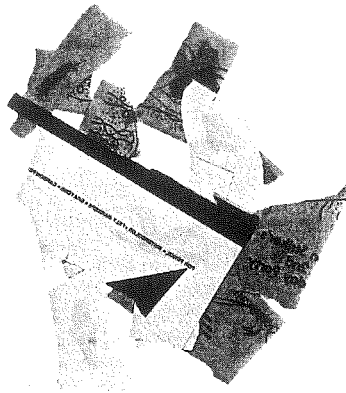
Kolaj

Modern Sanatlar Müzesi'nden William Seitz, "Hiçbir çalışma, hazırdaki malzemelerin toplanıp bir araya getirilmesinden doğal ve dolaysız olamaz," demiş.

Fransızca *coller* (yapıştırmak) fiilinden gelen kolaj sözcüğü, düz bir yüzeye kâğıt, kumaş gibi objelerin yapıştırılmasıyla ortaya çıkan resim anlamına gelir. Kolaj çalışması için objeler toplayıp düzenlemek, çocukların sıradan objelere farklı bakış açılarıyla yaklaşmasını sağlar.

Okulöncesi çocuklar için, kolaj çalışmaları bir şeyleri temsil etmez. Birçok yetişkine göreyse, ortaya çıkan resim gerçekçi olmak zorundadır. Oysa 4 yaşın altındaki çocuklardan resimlerin gerçekçi olması beklenemez hiçbir zaman. Resim, insanın kendini ifade etme şekli; yeni düşünceler ve malzemelerle çalışmasıdır; elinizdeki malzemelerle kendinize ait bir şeyler yapmanız yepyeni anlamlar geliştirmenizdir.

Çocuklar en çok, kendileri için bireysel bir anlamı olan çalışmalarından öğrenirler. Bu yüzden yetişkinlerin hazırladığı şekillerden çok, kendi seçtikleri veya hazırladıkları şekilleri yapıştırmaktan hoşlanacaklardır. Unutmayın ki, çok küçük yaştaki çocuklar için, malzeme toplamak, yapıştırmaktan apayrı bir çalışmadır. Henüz kâğıt kesemeyen çocuklar rasgele parçaları ya da yırttıkları kâğıtları kullanmayı seçer. Çocuğa öğretmenlerin hazırladığı elma, hindi ya da balkabağı şeklinde kâğıtlar vermek, çalışmanın doğallığını kaybetmesine neden olur ve çocuğun ilgisini hiçbir anlamı olmayan şeylere yöneltir. Çocuklar ve yetişkinler tarafından hazırlanan kâğıtlar ya geometrik ya da rasgele şekiller olmalıdır. Asla resim olmamalıdır. Bu çalışmanın asıl amacı, çocuğa bir kâğıt parçasını diğerine nasıl ekleyeceğini öğretmektir. Oğlum bir bahçe partisine gitmiş ve oradan altı parça elmanın birbirine yapıştırıldığı bir kolaj çalışmasıyla dönmüştü. Aynı gün yaptığı ve aşağıdaki resimde gördüğünüz kolaj çalışmasında ise, ikinci yaş günü için hazırladığımız davetiyeleri kullanmıştı. Bu çalışmada kâğıtları birbirinin üzerine yapıştırdı ve bu kolaj çalışması onun süre ilgisini çekti.

Kolaj

Kolaj çalışmalarına önce kâğıtla başlayabilir, daha sonra mukavva veya karton üzerinde farklı malzemeler kullanabilirsiniz. Tutkalı, sıkılabilen plastik bir şişeye koyarak ya da suyla karıştırıp fırçayla sürerek kullanabilirsiniz. Piyasada zehirli madde içermeyen ve kolay sürülüp kolay kuruyan yapıştırıcılar bulmanız da mümkün. Tüp veya çubuk yapıştırıcılar da mükemmel olur fakat 2-3 yaşındaki bir çocuktan, her kullanımdan sonra yapıştırıcının kapağını kapatmasını bekleyemezsiniz. Kapakları kapanmayan yapıştırıcılar da bir gece içinde uçup gidiveriyor. Bunları parmakla sürmek de imkânsız. Çocuklar, başlangıçta hem kâğıda hem şekillerin üzerine bolca yapıştırıcı sürebilir ama kısa zamanda nasıl yapıştırmaları gerektiğini öğrenirler. Yapıştırıcıyı fazla kullandığı için bir çocuğu eleştirmek doğru olmaz. Çocuğunuz yapıştırıcıyla çalışırken “yapışkanlık” kavramını öğrenir. Yapıştırıcıyı boşa harcamaması gerektiği konusunda durmadan uyarılar almayan, dilediği kadar yapıştırıcı kullanıp onu keşfedebilen bir çocuk; başlangıçta biraz fazla yapıştırıcı kullansa da yavaş yavaş onun nasıl kullanılması gerektiğini öğrenir ve bu konuda giderek ustalaşır. Siz her zamanki gibi ona öğretmeye kalkmayın, bırakın çocuğunuz kendisi öğrensin.

Yapıştırma eylemi öyle karmaşıktır ki, bir çocuğu çok küçük yaşta buna zorlarsanız, sonuç hüsrana olacaktır. 1-2 yaşındaki çocuklar kâğıt yapıştırmak için muhtemelen büyük miktarlarda yapıştırıcı kullanacaklardır. Onlar için yapıştırma işini ve yapıştırıcı sürmeyi aynı anda yürütmek zordur. Kâğıtları yapıştırırken, büsbütün yapıştırıcıya bulanmış kâğıtların yarattığı manzara da bu yaştaki bir çocuğun kendine güvenini altüst eder.

Unutmayın ki parmakları yapıştırıcıya bulaşırsa çocuk hiçbir şeyin dokusunu keşfedemez. Bu yüzden yapıştırıcıyı kullanması için fırça, çubuk ya da sıkılan plastik şişelerden yararlanmalısınız. Çocuklar her yere yapıştırıcı sıkmaya bayılır. Bu yüzden şişelerin içine yapıştırıcı yerine sulandırılmış boya koyabilirsiniz. Böylelikle çocuklar, malzemeleri nasıl kullanmaları gerek-

tiğini eğlenceli bir çalışmayla öğrenirler. Bu şişelerin nasıl kullanıldığını keşfettikten sonra, emin olun ki artık eskisi kadar çok yapıştırıcı kullanmayacaklardır.

Bunu izleyen çalışmada, çocuğunuz daha yumuşak dokuları keşfedebilir. Bunun için saten, pamuklu, sentetik kumaşları, kürk veya suni kürkleri ya da bulduğunuz diğer yumuşak kumaşları kullanabilirsiniz. Örneğin çocuğunuz tüm bu kumaş parçalarını bir mukavva veya karton üzerine yapıştırabilir. Kumaşlar genelde kâğıttan daha ağır olduğundan, yapıştırıldığında tüm bu kumaşları taşıyabilecek bir karton kullanmaya dikkat edin. Tanıdığım bir çerçevenci benim için artık kartonları saklıyor; böylece hem o bu artıklardan kurtulmuş oluyor hem de ben hiçbir maliyet ödmeden kolaj çalışmaları için öğrencilerime uygun kartonlar götürüyorum.

Asemblaj

Asemblaj çalışması ya da kabartma tekniği, kolaj çalışmasının devamı niteliğindedir. Bu çalışmalar için köpük, saman, tahta parçaları, kutu veya ağaç kabuğu kullanabilirsiniz. Zemin için de mukavva, tahta ya da köpük kullanmak uygun olabilir. Asemblaj çalışması kolajla heykel arasındaki köprü gibidir; çocuğunuzu üç boyutla tanıştırır. Çocuğunuz, bu çalışmada önce yapıştırıcıyı boya gibi kullanacaktır. En başta yapıştırması çok özenli olmayabilir, ama önemli olan tamamlanmış eser değil, çalışmanın kendisidir. Çocuk yapıştırıcıyı önce biraz fazla daha sonra da çok az kullanarak, kendi kendine nasıl yapıştıracağını öğrenir.

Bu çalışmada çocuğunuza kendi seçtiğiniz abartılı malzemeleri dayatmayın. Değerli bir çalışma olsun istiyorsanız, hangi malzemelerle çalışacağına bırakın çocuğunuz karar versin. Seçilen malzemeler çocuğunuzun ilgisini çeken ve ona bir şeyler öğretebilen nitelikte olmalı.

Kolajda Kırmızı

Çocuğunuz için bir hazine avı planlayın. Bu avda çocuğunuzun görevi, sizin sakladığınız kırmızı kâğıtları bulmak olsun. Böylelikle çocuğunuz kırmızının onlarca tonunu tanıyabilir hale gelecektir. Kırmızının baskın olduğu desenler de kullanılabilirsiniz. Ev ya da ağaç şekilleri kullanmamaya özen gösterin. Çünkü bu durumda çocuğunuz, kırmızı rengine değil, o şekillere odaklanır. Parlak, mat kırmızılar, açık ya da koyu kırmızılar kullanılabilir, ya da ona irili ufaklı kırmızı kâğıt parçaları sunabilirsiniz. Bu çalışma hem onun ilgisini kolaja yöneltecek hem de sözcük hazinesini geliştirmeye yarayacaktır.

Kolajda Mavi

Kırmızıda olduğu gibi, çocuğunuz için bu kez de mavi renkli kâğıtları aramak üzere minik bir hazine avı düzenleyebilirsiniz. Mavinin parlak ve mat, açık-koyu tonları da çocuğunuza çeşitlilik sağlayacaktır. Güneşli bir günde mavi rengiyle boya çalışmaları yapan çocuk, yağmurlu günlerde de mavi renginin konu olduğu kolaj çalışmalarını hayli eğlenceli bulacaktır. Ayrıca tüm mavi kâğıtları eski, mavi bir kutuda saklayabilirsiniz.

Çocuğunuz daha önce mavi rengi kullanmış olduğu için, asla bu çalışmanın onu sıkacağını düşünmemelisiniz. Tek rengin kullanıldığı çalışmalar, renk tonları gibi ayrıntıları çok renkli çalışmalara oranla çok daha iyi öğretir çocuklara. Çocuğunuz mavi rengi farklı tonlarda kullanarak ton değerlerine karşı daha duyarlı hale gelir.

Kolajda Sarı

Teker teker aynı renkleri saydığımı görünce, muhtemelen “yine aynı şey başladı” diyorsunuzdur. Sizler belki aynı dönemde tek bir renkle çalışmaktan sıkılabilirsiniz ama küçük bir çocuk asla sıkılmaz. Çocuklar için dünya gizemlerle doludur, size tekrarlanıyor gibi görünen şeyler çocukları büyüleyebilir. Çocu-

ğunuzun ortalıkta bir yerlerde bulacağı sarı bir kâğıt; onun için çok ilginç olabilir. Belki de eski kâğıtlar arasında sarı renkli birkaç tanesini keşfetmek, ona unutulmaz bir ders verir. Bu çalışmalaradaki eğlence, çocukların merakını alevlendirir ve gelecekteki eğitim olanaklarını görmelerini sağlar. Sarı kolaj çalışmasından sonra sırasıyla yeşil, mor ve turuncu kolaj çalışmalarına geçebilirsiniz. Yüzeysel bir çalışma asla derinlemesine yapılan bir çalışma kadar yararlı olamaz. Anne-baba ve öğretmenlerin en büyük hatalarından biri de sık sık çocukların çalışmalarını değiştirmektir. Yetişkinlere ilginç gelen çalışmalar; çocuklara basit çalışmalardan öğrenebileceklerini veremeyebilir. Günümüzde eğitim çevrelerinde bir “geriye dönüş” hareketi söz konusu. Bu yaklaşım, çocukların okuma, yazma ve matematik becerilerini, çok daha önceleri yapmış oldukları karalama, boyama, yapıştırma ve heykel çalışmalarına dayandırıyor. İşte bu çalışmalar, çocukların zihinsel ve fiziksel gelişiminde bir temel niteliğindedir.

Bir yaratıcı çalışma beraberinde bir başkasını getirir. Oğlum 2,5 yaşında bir şeyleri yapıştırmaya çalışırken bir şarkı tutturmuştu kendi kendine:

Yapış, yapış, yapış
Tutkalım yapış.
Yapış, yapış, yapış
Kâğıdım yapış, yapış.

Bu çalışmada kullanacağınız iplik, kâğıt parçaları, şerit, lastik bant, kurdele, raptiye gibi; bir şeyleri bir yerlere tutturmak için kullanılan araçlar, çocuklara iki şeyi birbirine eklemeyi öğretir.

Çocuğunuzun kolaj çalışmalarını değerlendirirken, yapıştırıcının nasıl kullanıldığına, kâğıtların veya kumaş parçalarının birbirine ya da kâğıda nasıl tutturulduğuna değinebilirsiniz. Ba-

sitçe resmin nasıl görüldüğünü anlatabilirsiniz ona. “Mavi şeklin yanında kırmızı bir şekil var”, “siyah şekil, kırmızıdan çok uzakta kalmış” ya da “bak, mavi şekil kahverenginin bir bölümünü kapatmış” derken asla saçmaladığınızı düşünmeyin. Çocuğunuzun yaptığı kolaj çalışmasını sadece tasvir ederek, hem onun sözcük hazinesini artırır; hem de dikkatini uyanık tutarsınız. “Çok güzel olmuş” yorumu, asla bu tasvirlerin yerini tutmaz. Çocuğunuzun çalışmasını yakından incelerseniz, hem çocuğunuz hem de siz kazançlı çıkarsınız.

Benzer malzemelerle çalışırken, çocuğunuz kendi kendine farklı kolaj teknikleri de geliştirebilir. Hazırladıkları kolajın üzerine ince bir kâğıt yerleştirip baskı yaparak kendi kendilerine “kolografi”yi de keşfedebilirler. Kolajdaki gibi kolografide de kâğıt üzerinde bir desen vardır. Kolaj çalışmasının üzerine mürekkep veya boya sürerek baskı yapılabilir. Bir diğer teknik ise fotoğraflarla yapılan kolaj çalışması, yani “fotomontaj”dır. Çocuğunuz iki, üç veya dört fotoğrafı bir araya getirerek bir kolaj çalışması yapabilir. Yapışmış kâğıtları yırtmaya veya ayırmaya da “dekolaj” adını veriyoruz.

Bundan sonraki çalışmalar, çocuğunuzun görsel ve dokusal niteliklere yönelmek üzere planlanmıştır. Bu çalışmalarla çocuğunuz, şekil, renk, doku ve ağırlık farklılıkları gibi temel kavramları daha kolay anlayabilecektir.

Bantlar

Büyük parçaları yapıştırmaya hazır olmayan çocuklar, önceden kesilmiş bantları kullanarak yapıştırma kavramıyla tanışabilirler. Bunun için tüm gereken; gayet ucuz bir malzeme olan banttır. Dilerseniz çeşitli renklerde bantlar da kullanabilirsiniz. Çocuğunuz renkleri seçerek ve renk zıtlıklarını görerek çok şey öğrenir. Şeffaf bantla çalışmak da çocuğunuz için eğlenceli olabilir. Bir düzine bant koparabilirsiniz, ama parçaların yapışıp karışmaması için kopardığınız bantların çok uzun olmamasına dik-

kat edin. Çocuğunuzun yapıştırmaya doyabilmesi için bu türden birkaç çalışma yeterli olacaktır.

Çıkartmalar

Çocuklar, kırtasiyelerden bulabileceğiniz çıkartmalara da bayılır. Bu çıkartmalar daire, dikdörtgen, yıldız, mühür vs. şeklinde olabilir. Kırtasiyelerde gökkuşağı, gülen yüz, hayvan ya da çizgi film karakterleri şeklinde çıkartmalar da bulabilirsiniz; ama bu gibi malzemeler çocuğunuza sanatın gerçekçi olması gerektiği düşüncesini aşılır. Bu nedenle bu gibi çıkartmalardan uzak durup geometrik şekillere yönelmelisiniz. Çocuğun aklını karıştıracak desenlere sahip çıkartmalardan da uzak durmanızda yarar var.

Koyduğunuz yere yapışan bu “sihirli” kâğıtlar, yapıştırma çalışmalarına kolay ve zahmetsiz bir başlangıç sağlar. Çocuğunuza çıkartmanın arkasındaki bandı çıkarmayı göstermeniz yeterlidir.

Çocuğunuza bir gün çeşitli renk ve büyüklükte daireler, başka bir gün kareler, başka bir gün üçgenler verin. Hepsiyle ayrı ayrı çalıştıktan sonra, ona bütün bu şekilleri aynı anda verebilirsiniz. Unutmayın ki 4 yaşın altındaki çocuklar için, gerçekçi bir nesne oluşturmak amacıyla şekilleri bir araya getirmek yarardan çok zarar getirir. Birçok çocuk, sadece yetişkinleri memnun etmek adına yapar bunu, ama bunu yaparken, problem çözme yetilerinin gelişimi engellenir. Daire, kare ya da dikdörtgen kâğıtlar bulabilirsiniz. Eğer üçgen şeklindeki çıkartmaları kolayca bulamazsanız, kareleri iki köşeden ikiye de bölebilirsiniz. Çocuğunuza kâğıt verdiğinizde, pastel boya ve kalemelerin de yakınlarda olmasına özen gösterin. Kare ya da dikdörtgen şeklinde kendinden yapışkanlı not kâğıtları da kullanabilirsiniz. Bunları tutmak çıkartmalardan daha kolaydır. Belli bir süre çıkartmalarla çalıştıktan sonra kendinden yapışkanlı harfler de kullanılabilir. Çocuk harflerle çalışırken hem eğlenir hem de alfabenin harflerine aşinalık kazanır.

Bu konudaki bir başka çalışma için de yapışkanlı bir yüzey veya kâğıt gerekiyor. Bunun için parlak renkli ve kendinden yapışkanlı bir panoya ihtiyacınız var. Bunlar daha çok ilan veya mesaj panosu olarak düşünülse de, ben bu panoları bölüp öğrencilerime veriyorum. Hafif bir dokunuşla küçük parçaları yapıştırabiliyorlar bu panoya. Bu panoların çok ucuz olduğu söylenebilir, ama ileride mesaj panosu olarak da kullanılabileceği için parasına değer diyebiliriz. Aynı amaçla fotoğrafçılardan temin edebileceğiniz bir fotoğraf albümünü de kullanabilirsiniz. Bu şekilde çocuğunuzun çalışmalarını kolayca saklayabilirsiniz. Kumaş panolar da yine kumaştan yapılmış geometrik şekillerle kullanılabilir.

Öğrencilerim, kolaj çalışmalarında kitap kulüplerinin broşürleriyle gelen zarfların pullarını kullanmışlardı. Sizler de çocuğunuz için ucuz pullar satın alabilirsiniz. (Pulların arkasının yapışkanlı olmasına ve çocuğunuzun sağlığı için daha önce kullanılmış olmamasına dikkat edin.)

Oğlum 2 yaşındayken çıkartmalarla birkaç hafta aralıksız çalışmıştı. Tam farklı renklerde, şekillerde koskoca bir çıkartma koleksiyonu edinmiştik ki, oğlum çıkartmalardan vazgeçiverdi. Ben de o çıkartmaları 7 yaş grubundaki öğrencilerime getirdim. Öyle mutlu oldular ki, bir hafta sonra bana tekrar çıkartma getirmem için yalvardılar. Her yaştan çocuk, çıkartma gibi basit malzemeleri sever.

Kolaj Kutusu

Malzemeleri yapıştırmak kadar toplamak da önemli olduğu için, çocuğunuza bir kolaj kutusu hazırlamak ihtiyacı duyabilirsiniz. Mukavva veya plastik bir kutunun içine satın aldığınız renkli kartonları ve el işi kâğıtlarını koyarak başlayabilirsiniz işe. Zamanla bu kutuda farklı kumaşlar, oluklu kartonlar, kâğıt mendiller, ambalaj kâğıtları, pamuk, duvar kâğıdı parçaları ya da gereksiz postaları biriktirebilirsiniz. Ben sınıfta 26 farklı ko-

laj kutusu bulunduruyorum. Birinin üzerinde “desenler”, bir diğ-
ğinin üzerinde “kabartma kâğıtlar” yazıyor. Bir başka kütuda
zımpara kâğıtları, birkaçında da ambalaj kâğıtları var. Bir ayak-
kabı kutusunu da yün ipliklerle doldurduk. Tabii bizim atölyede
her hafta 500 öğrenci ders görüyor, bu yüzden siz bu kadar çok
sayıda kolaj kutusu edinmeseniz de olur.

Aslında her evde sürekli bir şeyler eklenen, sık sık kullanılan
bir kolaj kutusu bulunmalı bence. Günümüz teknolojisi, resim-
de kullanılabilecek çok çeşitli kâğıtlar sunuyor bizlere. Kullana-
bileceğiniz malzemeleri teker teker saymak neredeyse imkânsız;
eski zarflar, ambalaj kâğıtları, gereksiz postalar, kartlar, dergiler,
biletler, duvar kâğıdı örnekleri, resim baskıları, eski danteller,
haritalar vs. kullanabilirsiniz. Oluklu karton parçaları (renkli de
olabilir), zımpara kâğıdı, kumaş parçaları, kadife taklidi kumaş-
lar, eski danteller de renk katacaktır kolaj çalışmalarına. 8 x 8
cm. boyutlarındaki parçalar kolayca tutulabileceğinden bu iş
için gayet uygun olacaktır. Bir doğum günü partisinden arta ka-
lan ambalaj kâğıtlarını ütileyebilir ve atılacak konfetileri kolaj
çalışmalarında kullanabilirsiniz.

Çocuklar, kolaj çalışmalarında parlak renkli kâğıtlar, kumaş-
lar, metaller, yapraklar, basit desenli ambalaj ya da duvar kâğıt-
ları kullanmaya bayılırlar. Gerçekçi, sembolik desenler yerine
çizgili, puanlı ya da ekose desenler kullanmayı seçin. Sembolik
desenler çocuğunuza yaratıcılığı değil, piyasadaki hazır resimle-
ri empoze eder. İyi bir kolaj kutusunda düğmeler, yapraklar, in-
ce ağaç dalları, pullar vs. de bulunmalıdır. Hatta bir kez de eğ-
lence olsun diye ufak bir tüy bile bırakabilirsiniz. Ucuz resimli
kitaplar alın. Bu kitapların sayfaları da kolaj için iyi bir malze-
medir. Fakat sayfaları keserken resimleri değil, yalnızca renkli
alanları kesmeye özen gösterin. Kolaj çalışmalarında kumaş
kullanmak, kâğıt kullanımından daha zordur. Kolayca yapışabi-
lir fakat kumaşı zeminden sökmek hiç kolay olmaz, kesmek ve-
ya yırtmak için bir yetişkinin yardımına ihtiyaç duyulur. Çocu-

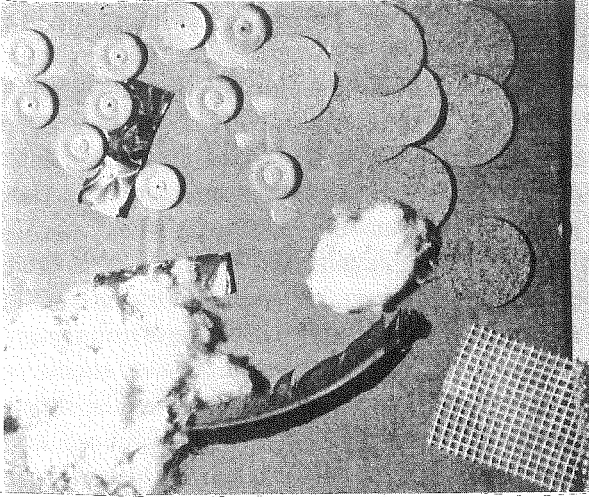
ğunuza kumaş dokusunu öğretebilmek amacıyla kumaş kullanmak isterseniz de, kolajın asıl anlamının kâğıtlarla çalışmak olduğunu ve bunun çok daha kolay olduğunu göz ardı etmemelisiniz. Çocuğunuza koskoca bir kolaj kutusu sunarsanız, ne yapacağını şaşırabilir; bu yüzden birlikte seçeceğiniz malzemelerle çalışmasında yarar vardır.

Kolaj çalışmalarının zamanla anlamsız biriktirme çalışmaları halini alması da mümkün. Yetişkinlerin seçtiği malzemeleri, yalnızca yetişkinleri memnun etmek adına bir zemine yapıştıran çocuğun yaptığı çalışma hiçbir değer taşımaz. Çocuğunuz, kendi çalışmasına dilediği gibi müdahale edemiyorsa, o çalışmadan hiçbir yarar sağlayamaz. Bu nedenle çocuğunuzu, kolaj kutusuna evden veya çevreden bulduğu objeleri eklemeye teşvik etmelisiniz. Kolajda kullanılacak malzemeler için herhangi bir ücret ödememiz gerekmez bu yüzden paranızı zemin için sağlam kartonlar almakta kullanabilirsiniz. Zemin sağlam olmazsa, yapıştırılan malzemelerin ağırlığını kaldıramayan karton bükülebilir. Zemin için, gömlek paketlerinden çıkan kartonları, atılacak karton kutularının parçalarını kullanabilir ya da kırtasiyeden resim kartonları alabilirsiniz. Asemblaj çalışması niteliğindeki kolajlar içinse, kutu kapaklarının iç kısmını kullanmak da uygun olabilir.

Kolaj, çocuğun zihnini bir boyama veya resim yapma çalışması kadar meşgul etmez; yine de malzemeleri seçme ve düzenleme fırsatı vererek, ona somut dünyanın kapılarını açar. Sizin yeni malzemeler bulmaktaki azminiz, çocuğunuzu kolaj çalışmalarına yöeltebilir; ama onu asla kendi seçtiğiniz malzemeleri kullanmaya zorlamamalısınız. Kısa aralıklarla yürüyüşlere çıkarak veya alışverişe giderek kolaj kutunuzu kolayca doldurabilirsiniz; ama çocukların kullanacağı malzemeleri kendilerinin seçmesine özen gösterin.

Çocukların sürekli duyduğu uyarılardan biri “Dokunma!”dır. Bir “dokunma” çalışması düzenleyerek; çocuğunuzun çevresinde gördüğü her şeye dokunmasını, dokunarak öğrenmesini sağ-

layabilirsiniz. İncelemek, dokunmak ve keşfetmek için ellerini kullanan çocuk, yeni bir şeyler yaratmak için de ellerini kullanmayı öğrenir. Çocuğunuzun önüne bir dizi kabartmalı, pürüzlü objeler koyarak içlerinden dilediğini seçmesini isteyebilirsiniz örneğin. Siz de çocuğunuzla birlikte inceleyin bunları ve bu konuda konuşun. Çocuklar, genelde öğrendikleri objeleri yüzlerine yaklaşıtırlar; çünkü yüzleri parmak uçlarından daha duyarlıdır. Onlara farklı yöntemler de sunabilirsiniz, örneğin çocuğunuzdan gözleri kapalıyken önündeki objeye dokunmasını isteyebilir; veya o objeye elinizi sürttüğünüzde çıkardığı sesi dinletebilirsiniz ona. Ya da elleri yerine ayak parmaklarıyla dokunmayı da deneyebilir.

Kabartmalı kolaj

Kolajda zımpara kâğıdı, ağaç kabuğu veya oluklu karton gibi malzemelere de yer verebilirsiniz. Çuval bezi gibi seyrek dokumalı kumaşlar da kolaj çalışmasını zenginleştirecektir; çünkü kumaşın seyrek dokusu da kendi içinde yepyeni desenler yaratacaktır.

Kolajda Şeffaf Malzemeler

Şeffaf nesneler birbirlerinin üzerine yapıştırıldığında farklı renklerde görünür. Çocuğunuz boya çalışmalarında renk karışımlarını öğrenirken; ona renkli kâğıt mendiller ya da selofan gibi, altındakini gösteren malzemeler verebilirsiniz. O sırada hangi renk boyayla çalışıyorsanız çocuğa o renk kâğıt verebilirsiniz. Bu kâğıtları katlarına ayırdığında aynı rengin daha açık tonlarını göreceksiniz, katları birleştirdiğindeyse daha koyu tonlar elde edecektir. Çocuğunuz bu kâğıtlarla uğraşırken ona olanlardan söz etmeniz öğrenmesini kolaylaştırır. Çocuğunuz için kırmızı, sarı, mavi camları olan oyuncak gözlükler de bulmanız mümkün. Bu oyuncaklar, onun renk karışımlarını daha iyi öğrenmesini sağlayabilir. Oyuncakçılarda kırmızı, sarı ya da mavi gibi renk tabakalarından oluşan renk çarkları da bulabilirsiniz. Üç adet renkli selofanı birbiri üzerine yerleştirerek bu işi ucuza halletmeniz de mümkün. Çocuğunuzla birlikte renkler konusunda göz atabileceğiniz pek çok kitap bulmanız da mümkündür.

Kolaj, iki boyut ile üç boyut arasındaki geçiş sürecidir. Düz zeminlerdeki resim ve boyama çalışmalarıyla üç boyutlu heykel çalışmaları arasında bir köprü görevini görür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

HEYKEL

Üç boyutlu bir dünyada yaşıyoruz, heykel de üç boyutlu bir sanat. Heykel çalışmalarının iki şekli vardır. Biri kil ya da oyun hamuru gibi şekillendirilebilir malzemelerin kullanıldığı çalışmalardır. Bu çalışmalarda heykel yapılan kütleden eksiltme yapılır. Diğer yöntem ise karton, mukavva vs. gibi heykel malzemelerinin kullanıldığı çalışmaları kapsar. Bu tip çalışmalarda ise heykel eklemeler yapılarak oluşturulur. Çocuklara matematikteki çıkarma ve toplama kavramlarını bu iki teknikten daha iyi öğretebilen bir şey bulunabileceğini sanmıyorum.

Elle Şekillendirilebilen Malzemeler

Kil müthiş bir malzemedir. Çocuklar kili sıkarak, döverek, sararak, elleriyle şekil vererek inanılmaz derecede eğlenir ve birçok şey öğrenebilirler.

Hemen hemen her çocuk elindeki malzemenin önce şöyle bir tadına bakar; bu yüzden işe hiçbir zehirli madde içermeyen oyun hamurlarıyla başlamakta yarar vardır.

Oğlumun en sevdiği anaokulu öğretmeni Colleen Colbert, öğrencileriyle birlikte kendi hamurlarını hazırladıkları bir tarif geliştirmiş:

3 ölçek un

1 ölçek tuz

1 ölçek su

Her ölçek un için 1 yemek kaşığı sıvı yağ

İsteğe göre gıda boyası

İsteğe göre, 2 ölçek un için 1 çay kaşığı şap (potasyum ve alüminyum tuzu). Bu, hamurun 6 ay dayanmasını sağlayacaktır.

Kathy Knudsen'in sunduğu bir başka tarif ise, bir şeyi öğrenmek için tadına bakmaktan vazgeçmeyen çocuklar için:

350 ml. fıstık ezmesi

6 kaşık bal

3 fincan süttozu

Bu hamurları hazırlamak da onları oyunda kullanmak kadar zevklidir. Bana göre en mükemmel öğretmen, öğrencileri gelmeden her şeyi hazırlayan değil; öğrencilerin işlerini yine onlara yaptırandır. Sizin tüm yapmanız gereken malzemeleri ölçerek çocuğunuzun önüne koymaktır. Çocuğunuz bütün bunları karıştırarak kendi hamurunu hazırlamaktan büyük bir zevk duyacaktır.

Oyun hamurlarıyla oynarken; her seferinde öğrencilerimle aynı şarkıyı söylüyorum. Ben unutsam da bunu bana onlar hatırlatıyorlar.

*Hamurumla oynuyorum
Neler neler yapıyorum
Hamurumla oynuyorum
Şimdi de kek yapıyorum*

*Hamurumla oynuyorum
Dokunuyorum, kıvırıyorum
Hamurumu tutup
Kıvırıp kıvırıp sarıyorum*

*Deliyorum, vuruyorum
Büküp büküp eziyorum
Sıkıyorum, sıkıyorum
Vıcık vıcık yapıyorum*

Yukarıdaki şarkıyı Dr. Fitzhugh Dadson'un *Keşke Krep Yapan Bir Bilgisayarım Olsaydı* (I wish I Had a Computer That Makes Waffles) adlı kitabından aldım. Dr. Dadson'un kitabında hesap makineleri, fermuarlar, bilgisayarlar gibi günlük hayatta yeri olan her şey üzerine şarkılar var. Bunları yıllardır hangi çocuğa okuduysam, hepsi çok sevdi.

Hazırlayacağınız ekmek hamuru da, çalışmalar için ideal bir malzeme olacaktır. Ama yiyecek maddelerini heykel çalışmaları-
rında kullanmak, çocukları ileride kullanılacak zehirli maddelerin de tadına bakmaya yöneltebilir. Bu nedenle, zehirli olmamasına rağmen tadı iğrenç olan oyun hamuru, plastisin veya ıslak kil kullanabilirsiniz. Eğer sıcak bir ortamda muhafaza edebilirsiniz; plastisin, plastik kaplar içinde yıllarca bozulmadan kalabilir. Şekil vermeden önce birkaç dakika elinizde tutmak yeterli gelmiyorsa, kili bir alüminyum folyoya sarıp bir radyatörün üzerine veya güneşli bir pencerenin önüne koyabilirsiniz. Bu çalışmada bir seferde tek bir renk kullanmalısınız, çünkü farklı renkteki hamurları karıştırdığınızda bir daha ayıramazsınız; zaten bu

çalışmanın amacı renk karışımlarını değil, elle şekil vermeyi öğretmektir. Amaç renk karışımları haline geldiğinde, balmumu kullanmaya başlayabilirsiniz.

Çok küçük yaştaki çocuklar için oyun hamurlarıyla başlamak doğru olacaktır; ama hiçbir şey ıslak kilin yerini tutmaz. Ben bu bölümde sadece kile ve oyun hamurlarına yer verdim; ama bu ikisi apayrı malzemeler olduğundan bir arada kullanılmaları pek doğru olmaz. Naomi Pile, *Küçük Çocuklar İçin Sanat Çalışmaları* (Art Experiences for Young Children) adlı kitabında bu konuya şöyle yaklaşıyor:

“Pek çok öğretmen hamuru, heykel çalışmalarının temeli olan kile tercih ediyor; çocuklara da seramik çalışmaları için oklava, bıçak ya da kurabiye kalıbı gibi malzemeler getiriyorlar. En doğrusu, bu gibi araçları mutfakta kullanmaktır, atölyede değil. Oyun hamuru ya da hamur, pişirmek içindir; kilse heykel yapmak.”

Yukarıdaki alıntıdan sonra zaten bana söyleyecek pek bir şey kalmıyor. Oyun hamurları, şekil verme ya da yemek yapma becerisini geliştirmek için iyi bir başlangıç olabilir; ama genelde kile alternatif olarak kullanılmaktadır. 12-18 ay arası çocuklar için bence oyun hamurları uygundur, ama 18 ayı izleyen 1 yıl içinde çocuk, heykelin ana maddesi olan ıslak kile geçmeli. Oyun hamurlarının olanakları hayli sınırlı, çalışırken farklı araç gereçler kullanmak gerekiyor. Kilinse potansiyeli öyle yüksek ki, birçok insan tüm sanat kariyerini ona adıyor. Kurabiye kalıpları gibi malzemelerinse boyama kalıplarının üç boyutlu versiyonu olduğu kanısındayım. Çocuğun öğrenmesini ve keşfetmesini aynı şekilde engelliyorlar. Okulöncesi çocuklar için kil, karalama çalışmaları kadar gereklidir. Kille çalışırken de, karalamalarda yaptığınız gibi çocuğunuzun gerçekçi objeler yaratmasını beklemeyin; ellerini kullanarak elindeki malzemeyi kontrol ettikçe onu takdir edin. Yaprak şeklindeki kül tablaları veya ku-

rabiye kalıplarıyla yetişkinlerin planladığı çalışmalar, çocuklar için uzun vadeli toprak çalışmaları kadar yararlı olmaz. Doğal malzemelerin tercih edildiği günümüzde, topraktaki kili kullanmaktan daha doğal ne olabilir ki! Kille çalışmak el ile parmak arasında uyum sağladığı gibi kasları kullanmakta da ustalık kazandırır. Maddenin yapısının kavranması için vazgeçilmez bir araç olan kil; pek çok bilimsel deneye de olanak verir. Kilin bir adı da bildiğimiz çamurdur aslında; çamur, kum ve su ise öğrenmeyi sağlayan temel maddelerdir.

Pek çok aile veya öğretmen, eve ya da sınıfa kil sokmak istemiyorlar. Eğer kil çalışmalarını evinizde yapmanız mümkün değilse; bahçede veya yakınlardaki bir parkta da yapabilirsiniz. Kille çalışmak belki oyun hamuruyla çalışmak kadar kolay değildir ama emin olun uğraştığınıza değer. Aşağıdaki öneriler, kil çalışmalarına ilk başlayanlar için faydalı olabilir.

Fırınlamayacak olsanız bile, pişirilebilir kili tercih edin; çünkü daha dayanıklıdır. Pişirilebilir kil, fırınlanmadığı sürece kolay kolay kurumaz ve tekrar kullanılabilir. Bu yönüyle sert kilden ayrılır. Kili, kullanmadığınız eski bir plastik kovada saklayabilirsiniz. Kili bir gece boyunca kapalı bir plastik kapta, bir poşete sararak muhafaza edin. Poşete koymadan önce kili nemli bir bezle sararsanız kurummasını önlersiniz. Bu şekilde kil, çamur gibi vıcık vıcık olmaz ve çocuğunuz ona kolayca şekil verebilir. Eğer kil fazla ıslanır ve yapış yapış olursa, onu bir gazetenin üzerinde kurumaya bırakın. Gazete suyu emdiğinden, çocuğunuz gazete kâğıdının üzerinde çalışamaz. Kille çalışırken tahta ya da muşamba örtü gibi dayanıklı bir yüzey seçmek gerekir. Eğer kil, yüzeye yapışır; onu tel yardımıyla ayrabilirsiniz. Masayı temizlemek için su kullanırsanız kil çamur olur; onun yerine kili eski bir cetvel veya çubuk yardımıyla kazıyabilirsiniz.

Kil, akla gelebilecek en ekonomik malzemedir. Bir kutu kil, bütün bir çocukluk boyunca kullanılabilir. Kil kurduğunda onu

atmayın. Çünkü kolayca yepyeni hale gelebilir. Eski halini kazanması için:

1. Muşamba örtü üzerine kalın bir gazete katmanını yerleştirip kili üzerine koyun. Bir çekiç yardımıyla kili küçük parçalara ayırın. (Çocuğunuz bunu yaparken, en az kille oynadığı zamanki kadar zevk alacaktır.)
2. Küçük parçaları plastik bir kaba koyup üzerine su ekleyin. Kil, kıvama gelene kadar her gün çıkarıp bir sopayla karıştırın. Eğer çok yapış yapış olursa, gazete kâğıdının üzerine koyup, kurumasını sağlayın. Kili gazeteden ayırırken, gazete kâğıtlarının kile yapışmamasına özen gösterin.

Sizin soracağınız yerinde sorular; çocuğunuzun çalışmasına odaklanmasını ve neler başardığını anlamasını sağlayacaktır. Yorumlarınız çocuğunuzun yaptığı objelere değil, onun kili tutuş biçimine odaklanmalıdır. Sözlerinize öğrendiğinin ne olduğunu açıklayarak “sen kili ileri geri sardıkça, elindeki parça daha da uzuyor”, “sen kile vurdukça o düzleşiyor” ya da “parmağınla kile dokundukça, üzerinde bir desen oluşuyor” gibi yorumlar yapabilirsiniz. Çocuğunuza ne yaptığını anlatmaktan ve sık sık “bu ne güzel bir fikir” demekten çekinmeyin.

Kil çalışmaları çocuğunuzun zihinsel gelişiminde ve onun duygularını açığa çıkarmasında çok önemli yer tutar. Onun her gün aynı malzemeyi kullanmaktan sıkılacağını düşünmeyin. Tekrar, öğrenmeyi güçlendirir; bu nedenle yapılan her çalışma üç boyutlu çalışmalar için sağlam bir temel oluşturur. Sürekli gelişen ve değişen çocuğunuzdur; kullanacağı malzemeler değil. Kil, çocuğunuzun ulaşabileceği bir yerde olmalıdır. Kil çalışmaları, çocuğunuzun doğal dokunma ihtiyacını giderir; gerginliğini atmasını sağlar ve onun hareketlerine karşılık verir.

Oyun hamurlarıyla oynuyorken çocuğunuza mutfak malze-

meleri sunmanız, ona kil konusunda bir şey öğretmez. Mutfak araç gereçleri çocuğunuzla malzemelerin arasına giren bir engel gibidir; elle şekil vermeyi engeller. Kil çalışmalarında bir sanatçının en iyi malzemesi elleridir. Çocuk kile şekil vermek için farklı araç gereçler kullanmaya, ancak uzun süre kille çalıştıktan sonra başlayabilir. Bu araçlar kile doku kazandırmak ya da onu kesip şekillendirmek için kullanılacak tahta veya plastik çubuklardır. Çocuğunuz bu gibi araçları kullanmaya yöneltebilirsiniz. Kimi çocuklar bu araçları çekiç gibi kullanır, onlarla kile desen çizebilir ya da aklımıza gelmeyen başka şeyler yapabilirler. “Bunu başka nasıl kullanabiliriz?” diyerek ona yardımcı olabilirsiniz. Eski fırça ya da sopalar yardımıyla yeni tasarımlar ortaya konabilir. Çocuklar 3 yaş civarında kile bir şeyler saplamaya yönelir. Siz de bunun için çocuğunuza kuş tüyü, taş, pipet gibi malzemeler sunabilirsiniz.

Üstüne süsler saplanmış kil

Kile Şekil Verme

İlk kez kille karşılaşan çocuk, kili tuttuğunda ondaki değişiklikleri gözler. Heykel çalışmalarının amacı bu değişiklikleri görebilmektir. Bu önemli bir gelişim sürecidir; bu noktadan sonra çocuk kilde kasıtlı değişiklikler meydana getirecektir. Kil çalışması çocuğu olgunlaştırdığı gibi zihinsel ve duygusal gelişimine de katkıda bulunur.

Çocuk kilin tadına bakıp, hafif vuruşlar yaptıktan sonra hızlıca vurmayı öğrenecektir. Bu hareket, çocuğun oyuncaklarına, ailesine ve arkadaşlarına vurmayı denediği süreçte gözlenir. Bu yaş grubu; davul, ksilofon ya da çekiç gibi oyuncaklardan hoşlanır. Çocuk kile yumruğuyla ya da avucunun içiyle vurarak fiziksel temas kurar. Çocuğunuz bu süreçte seramik masasına oyuncak çekiçlerini de getirmeye kalkabilir. Kile vurmak, çocuğun gerginliğini atmasını sağlar. Üstelik kile vurmak kabul edilebilir ama anneye vurmak edilemez. Başlangıçtaki bu basit vuruşlar, çocuğun özgürce keşfetmesine ve deney yapmasına olanak verir.

Kil

Çocuklar kili yuvarlayarak yapmayı çok erken öğrenirler. Hatta yaptıkları resimlere isim koymazdan çok önce, kilden yaptıkları şekillere isim verir ve bu şekilleri oyunlarına dahil ederler. Modern sanat eğitimine getirdiği yeniliklerle tanınan Victor Lowenfeld, bunu kilin somut bir şekle sahip olmasıyla açıklıyor. Tuvaletle ilgilenmeye başlayan çocuk, bu dönemde kilden yaptığı şekilleri dışkısına benzeterek bu şekillere “kaka” ya da “popo” gibi isimler de verebilir.

Kilden yapmak, çocuğa sizin öğreteceğiniz bir eylem değildir; çocuk elindeki bu malzemeyle çalışırken kendiliğinden gelişir. Çalışmaları denetleyen yetişkinler, çocuğun ne yaptığını tanımlayarak çocuklarına yardımcı olabilirler. Örneğin, “Sen elini ileri geri sürttükçe çubuk iyice uzuyor” diyebilir, çubuğu tutup “çuf çuf” diye yürüten bir çocuğa da “Bu çubuk tren gibi uzun olmuş” tarzında yorumlar yapabilirsiniz.)

Kilden çubuklar yapmak

Heykel

Çocukların bir şeyler inşa etme konusunda inanılmaz bir içgüdüleri vardır. Hemen hemen her şeyden inanılmaz üç boyutlu şekiller yaratıverirler. Mümkün olduğunca çevrede gördükleri her şeye dokunmak, dokunarak öğrenmek isterler. Çocuklarımız, geleceğin mimarları, mühendisleri, müteahhitleri, mucitleri olacaksa; onlara en başından gereken desteği vermeliyiz. Bunun için, başlangıçta iyi bir tutkal veya yapıştırıcı yeterli olacaktır. Çocuğunuz kısa sürede çekiç (hem de plastik değil, gerçek bir çekiç) ve çivi kullanmaya hazır hale gelecektir. 3 yaşındaki bir çocuk, başarılı bir heykeltıraşın azmiyle tahtaları çekiçle birbirine çakabilir, kile ustaca şekil verebilir, telleri bükerek ilginç şekiller yaratabilir.

Heykel çalışmalarına yöneltilen çocuk, üç boyutun ne demek olduğunu öğrenir. “Heykel” sözcüğünü hiç duymamış çocuklar taşları üst üste koyarken bile bir anlamda “heykel” çalışıyorlar; kille olamasa da ıslak kumla ya da çamurla çalışırken, içlerindeki “inşa etme” içgüdüsünü tatmin ediyorlar.

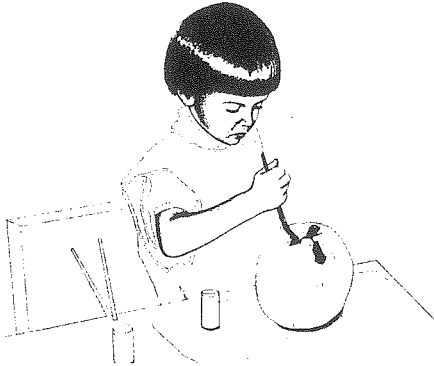
Bu içgüdü, kalıplar kullanarak ya da yetişkinlerin isteğiyle yılbaşı ağaçları vs. hazırlayarak bastırılamaz. Böylesi çalışmalar, çocukların merakını yok eder; yaratıcılığına ket vurur. Çocukları böylesi çalışmalara yönlendirmek, onların malzemelere

dokunma, dokunarak öğrenme, keşifler yapma ihtiyaçlarını görmezlikten gelmek olur.

Balkabaklarını ille de içini oyup, üzerine bir yüz çizerek fener olarak kullanmak zorunda değiliz. Mesela bir kez de çocuğunuza koca bir balkabağı ve plastik boya verin ve de sonucun sizi nasıl şaşırttığını görün. Üç boyutlu bir nesneyi boyamak, boyamayla heykel çalışmaları arasında geçişi sağlayacak bir köprü görevindedir.

Okulöncesi dönemdeki çocuğunuz için kapsamlı bir heykel programı hazırlarken, şu 3 temel kategori çerçevesinde çalışmalısınız.

1. Malzemelere elle şekil vermek
2. Maket çalışmaları
3. Tel çalışmaları

Bir kabağı boyamak

Maket Çalışmaları

İlginç maketler yaratmak için, farklı nesneler birbirine tutturulabilir. Atacağınız her şeyi saklayın; boş fotoğraf filmlerini, karton kutuları, tahta parçalarını, kullanılmış pipetleri, paket kâ-

ğitlarını vs. atmayın. Çocuğunuz güçlü bir tutkal kullanarak, yapışması en zor tahta parçalarını bile kolayca yapıştırabilir. Tutkalı, kullanmadan bir gün önce bir kaba koyarsanız, daha koyu bir kıvam alacaktır. Biz tutkalı sürerken doktorların dile bastırmak için kullandığı tahta çubuklardan kullanıyoruz. Küçük yaştaki çocukların inşa etmek ve yeni şekiller yaratmak konusunda güçlü bir içgüdüğü var, bu yüzden bu çalışmalardan pek çok şey öğrenebiliyorlar.

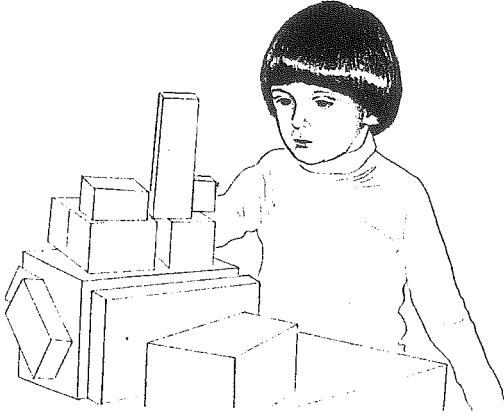
Kutular

Karton kutular da heykel için ideal bir malzemedir. Bu kutular hem hafiftir, hem de yapıştırması gayet kolaydır. Kutuları suluboyayla boyamak da mümkündür. Bir haftalık market alışverişinizle birlikte, ihtiyacınız olan kutuları kolayca temin edebilirsiniz. Doğum günü vs. gibi kutlamalardan sonra da hediye paketlerini ve kutuları atmayın. Sosyal etkileşimi sağlaması açısından, karton kutuları kullanarak grup çalışmaları da düzenleyebilirsiniz. On öğrencim, karton kutuları üst üste yapıştırarak sınıfın yarısını kaplayan koca bir şehir inşa etmişti. Grup çalışması için havasında olmayan bir öğrencim de, şehrin dışındaki varoşları inşa etmekte bulmuştu çareyi.

Pipo Temizleyicileri

Bu kitapta pipo temizleyicilerine yer verip vermemek konusunda bir hayli tereddüt etmiştim. Yetişkinlerin bu gibi malzemeleri kullanan çocuklara basmakalıp şekiller öğretmeye kalıklaşma riski de var çünkü. Bu çalışmada çocuğu denetleyen yetişkinin çocuğa böcek anteni, kelebek kanadı vs. gibi şekilleri öğretmeye çalışmaması çok önemlidir.

Pipo temizleyicileri, kolay kıvrılabilir olduğundan çocuklar için çok uygundur.

Kutularla heykel

Çıplak telin aksine, üzerlerinde plastik bir şerit olduğundan bu teller bir hayli güvenlidir. Bu çalışma için parlak renkte telefon kabloları kullanmak da mümkündür. Çocuğunuzun çalışmasına heyecan katmak için; ona kabloları ilkönce bir kartona zımbalamayı da öğretebilirsiniz. Eğer minik parmaklarının zımbadan zarar göreceğinden korkuyorsanız, o zaman kartona iki delik açıp telleri bu deliklerden geçirerek kartona tutturabilirsiniz.

Sanatçı David Smith, küçük yaşta yaptığı tel çalışmalarını “boşluğa yapılan çizimler” olarak adlandırıyor. Karalama aşamasındaki çocuklar, üç boyutlu resimlerle klasik resim arasında bir bağlantı kuracaktır. Tellerle çalışmanın en büyük yararı, çocuğa klasik resimden üç boyutlu çalışmalara geçişi ve heykel çalışmasının sunduğu olanakları öğretmesidir. Heykel ve seramik çalışmaları, çocuklara “uzayı” yani “boşluğu” öğretir; temel matematik ve fen kavramlarını kazandırır. Heykel çalışmaları çocuklara uzamsallığı öğretmenin en iyi yoludur.

ALTINCI BÖLÜM

RENKLERİ KEŞFETMEK

Bu bölümde, çocuğunuza renk bilimini ve sanatını öğretmek için çizim, heykel, öykü, şarkı, hatta çalışırken atıştıracağı yiyeceklerin nasıl kullanılabileceğine değineceğiz. Çeşitli etkinliklerin bir arada gerçekleştirilmesi çocuklara farklı öğrenme teknikleri sunar. Çocuklar, sanatla hiç tanışmamışken resimli kitaplara ilgi duyacakları için, bu dönemde ona seçtiğiniz kitabın resim ve öykülerinin çarpıcı olması gerekir. Seçilen kitapların kalitesi, çocukları sanatsal aktivitelere yönlendirebileceği gibi, beğeni ölçütlerini de geliştirebilir.

Çocuğunuzun yaratıcılığını artırmak için sizin sanatçı olmanız ya da sanatta çok yetenekli olmanız falan gerekmez. Yapmanız gereken sadece beklentilerinizi gözden geçirip, sanatın çocukların sorun çözme becerilerini ve eleştirel düşünme tekniğini geliştirecek tek araç olduğu gerçeğini görmektir.

Renkler, çocuk gelişiminde önemli bir temel oluşturduğundan; tekrar tekrar öğretilmelidir çocuklara. Renk üzerine yürütülen çeşitli çalışmalar, çocuğun hayatı boyunca sürdüreceği sanatsal çalışmalarda ona somut bir temel kazandıracaktır. Ayrıca bu çalışmalar kendine güvenin yanı sıra azim ve beceri kazandıracak ve çalışmalarını yaşına ve düzeyine uygun bir şekilde sürdürmesini sağlayacaktır.

Renkleri tanımak ve adlandırmak elbette önemlidir, ama çalışmalarınızın tek amacı da bu olmamalıdır. Renk karışımlarıyla farklı renkler yaratmak önemli bir beceridir elbette, ama yalnızca bir araçtır; amaç değil. Sanatsal etkinlikler, gerçeğe ulaşma aracı gibi göründükçe değerini yitirir. Renkleri adlandırmadan da gerçekçi olunabilir. Hatta renkleri ayırt edemeyen, renk körü insanlar bile yenilikçi ve farklı düşünceler geliştiriyorlar. Bu yüzden aşağıda sunacağımız renk kavram listesinin de çocukların aklında tutması gereken maddeler değil; aileler ve öğretmenler için hazırlanmış bir rehber olduğunu hatırlatmakta yarar var. Aşağıdaki listede çocuklara, amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli beceriyi kazanmalarını sağlayacak çeşitli çalışmalara yer veriliyor.

Renk Kavramları ve Beceriler

- *Benzer Renkler:* Renk çemberinde yan yana yer alan birbirine yakın renkler.
- *Renk Karışımı:* Özellikle bir çocuk için, renk karışımı çalışması inanılmaz eğlenceli ve öğretici olabilir.
- *Açık Koyu Zıtlığı:* Zıtlığın terim olarak öğretilmesi çok gerekli değilse de, çocuğun doğadaki zıtlıklardan haberdar olması önemlidir. İki şeyin benzerliği kadar zıtlığı da çocuğun öğrenmesine yardımcı olur. Zıtlığın ne olduğunu çocuğa öğretirken, ortamın aydınlık veya karanlık olması bile açık-koyu zıtlığının öğrenimini pekiştirebilir.

- *Soğuk Renkler:* Renk çemberinin mavi tarafında yer alan; daha çok deniz, gökyüzü ya da ağaç renkleri.
- *Tek Renk Cetvelleri:* Yalnızca bir rengin farklı tonlarını gösteren tablolar.
- *Ana Renkler:* Karışımından ara renkleri elde edebileceğimiz temel renkler. Resimde bunlar kırmızı, mavi ve sarı olarak kabul edilmiştir.
- *Zıt Renkler:* Kırmızı/yeşil, turuncu/mavi, mor/sarı. Renk çemberinde birbirinin karşısında yer alıp, bir arada kullanıldığında birbirine zıt düşen renkler. Karıştırıldığında, birbirlerinin etkisini yok eder; gri ya da kahve tonları ortaya çıkarırlar.
- *Ara Renkler:* Ana renklerin eşit miktarda karıştırılmasıyla ortaya çıkan renkler. Mor, yeşil ve turuncu, resimde ara renk olarak kabul edilmektedirler.
- *Gölgeli Renkler:* Bir rengin siyahla karıştırılmasıyla elde edilen tonlar.
- *Soluk Renkler:* Bir rengin beyazla karıştırılmasıyla elde edilen tonlar.
- *Sıcak renkler:* Renk çemberinin turuncu kısmında yer alan, daha çok toprak, güneş ve ateş rengiyle bağıntılı renkler.

Aşağıda yer verdiğimiz çalışmalar; çocuklara neyin doğru neyin yanlış olduğunu düşündürmeden, kendilerini özgürce ifade edebilme olanağı sunacak; ilgi ve ihtiyaçlarıyla bağlantılı olarak beceri ve kavramları adım adım öğrenmelerini sağlayacaktır. Öncelikle renkler tek tek ele alınmalıdır; daha sonra iki rengin kullanılacağı çalışmalara geçilmeli, burada da genelde onların karıştırmaktan kaçındığı zıt renkler seçilmelidir. Bu süreçten sonra artık, çocuğu benzer renklerle çalışmaya ve renkleri karıştırmaya yönelebilirsiniz. Bu çalışmaları farklı çalışmalarla birleştirerek bir hayli verimli hale getirmeniz mümkün. Bu şekilde, çocuğunuz renkleri yetkin bir şekilde kullanmayı öğre-

nebilir ve kısa zamanda bir paletle baş edebilecek beceriyi kazanabilir.

Çocuğunuzun çalışmalarında, aşağıdaki sıralamayı izleyebilirsiniz:

Tek Renk Kullanılacak Çalışmalar

Siyah/Beyaz

Kırmızı

Mavi

Sarı

Mor

Yeşil

Turuncu

Kahverengi

Gri

Gümüş rengi

Altın rengi

İki Renk Kullanılacak Çalışmalar / Zıt Renkler

Kırmızı / Yeşil

Sarı / Mor

Turuncu / Mavi

Birçok Rengin Kullanılacağı Çalışmalar

Ana Renkler

Sıcak Renkler

Soğuk Renkler

Fosforlu Renkler

Kırmızı, Beyaz, Mavi

Renk Karıştırma Çalışmaları

Soluk / Gölge Renkler

Mavi + Sarı = Yeşil

Kırmızı + Sarı = Turuncu

Kırmızı + Mavi = Mor

Bu kitap boyunca, sizlere belli bir noktada yeterli bilgi edinmenizi ve bunu çeşitli yöntemlerle çocuğunuza sunmanızı önerdim. Kavramların bütün hatlarıyla anlaşılabilmesi ve çocuğunuzun farklı öğrenme tekniklerinden maksimum yarar sağlayabilmesi için, bir kavram her yönüyle ele alınmalıdır. Sizleri temel sanat kavramlarının öğretiminde bir arada ele alınacak çalışmaları belirleme zahmetinden kurtarmak amacıyla, aşağıda hangi çalışmalarda hangi şarkıların, oyunların, yiyeceklerin, kitapların ya da multimedya gösterilerinin kullanılabileceğini gösteren tablolara yer verdim. Çocuğunuza sanatı öğretirken bu yöntemi dener denemez, farklı konularda da farklı öğrenme teknikleri geliştirebileceksiniz. Çocuğunuzu hangi konuda çalıştırmaya karar verirsiniz verin, tabloda bu çalışmayı bulup gereken malzemeleri toparlayın ve sonra da bırakın çocuğunuz keşfetsin.

Siyah ve Beyaz

Renkler	Siyah	Beyaz
Kavram	Renkleri tanımak ve adlandırmak Zıtlık Boyama Elle şekil verme	Renkleri tanımak ve adlandırmak Zıtlık Boyama Elle şekil verme
Malzemeler	Beyaz Kâğıt Parmaklarını kullanarak boya yapması için çeşitli renklerde kâğıt Siyah boya Siyah pastel kalem Kömür Yuvarlak ve dikdörtgen beyaz çıkartmalar Kâğıt havlu, ıslak mendiller	Siyah Kâğıt Kara tahta Beyaz tebeşir Kürdan Kazıma tahtası Tahta çubuk Beyaz kâğıt Pamuk Beyaz tutkal Beyaz köpük
Yiyecek	Kuru üzüm, siyah zeytin	Marşmelov

Oyun	İşaret parmaklarınızın birini siyaha diğerini beyaza boyayarak onları karakterlermiş gibi yürütüp konuşturun	Hayalet gibi bembeyaz giyinerek birbirinizi korkutmaya çalışın
Çizim	Beyaz kâğıt üzerinde siyah pastel ve bir parça kömürle çizim yapın	Siyah kâğıt ya da karatahta üzerine tebeşirle çizim yapın. Tahta bir çubukla kazıma tahtasında çizim yapın.
Boyama	Farklı renklerdeki kâğıt üzerine siyah boya kullanarak parmakla resim yapın.	Siyah kâğıt üzerinde beyaz guvaş boya kullanın. Beyaz saplı boya fırçası kullanmaya özen gösterin.
Kolaj	Yuvarlak ve dikdörtgen beyaz çıkartmaları siyah kâğıt üzerine yapıştıracağınız bir kolaj çalışması hazırlayın. Siyah beyaz gazete kâğıtlarını kullanabileceğiniz bir çalışma hazırlayın.	Siyah karton üzerine beyaz tutkalla pamuk topları yapıştırın.
Heykel	Siyah oyun hamuru kullanın.	Beyaz oyun hamuru kullanın. Beyaz köpükten heykel, maket vs. yapın. Parçaları, tutkal veya kürdan yardımıyla birleştirin.

Ana Renkler

	Kırmızı	Sarı	Mavi
Kavram	Çizgileri öğrenmek Fırçayla boyama Renkleri tanıma ve adlandırma. Yapıştırma Duyguları ifade etme.	Karalama Duyguları ifade etme Fırçayla boyama Ana renkleri tanıma ve adlandırma. Yapıştırma	Renkleri tanıma ve adlandırma Yapıştırma Duyguları ifade etme Fırçayla boyama.
Malzemeler	Kırmızı saplı fırça. Kırmızı renkli çıkartmalar Beyaz kâğıt Kırmızı kâğıt	Beyaz ve sarı kâğıt. Sarı sıvı boya Sarı saplı fırça Sarı oyun hamuru Sarı keçeli kalem	Mavi eşarp. Görsel malzemeler: Tek rengin kullanıldığı resimler, Picasso'nun "Mavi Devri"nden bir

Kırmızı oyun hamuru	Siyah plastik boya	eser iyi bir örnek olabilir.
Çeşitli şekillerde	Siyah ispirtolu kalem	Mavi sıvı boya
kırmızı kâğıt parçaları	Sarı çıkartma	Mavi saplı fırça
Kırmızı sıvı boya		Mavi pastel kalem
Makas		Mavi ispirtolu kalem
Kırmızı eşarp		
Hamur		

Yiyecek	Çilek	Muz, limonata	Yaban mersini
Oyun	Kırmızı bir eşarp alın, minik bir şiir okuyun çocuğunuza: "Kırmızı eşarba başına koy Güzel güzel uyu, uykuya doy. Kırmızı eşarba havaya at, Geç olmadan, erken yat Kırmızı eşarba burnunda tut, Onu, bir yıl orada unut. Kırmızı eşarba beline sar, Bak belinde kırmızı kemer var.	Elinize sarı bir eşarp alıp sallayın. Herhangi bir şarkı eşliğinde dans edin.	Mavi bir eşarp alıp, dans edin çocuğunuzla. Dans ederken de şu sözleri kullanabilirsiniz: Mavi eşarba sallla, Şimdi üzerinden atla. Tekrar tekrar sallla, Mavi eşarp, dalga dalga
Çizim	Beyaz kâğıt üzerinde kırmızı ya da kırmızı kâğıt üzerinde siyah pastel boya kullanın.	Beyaz bir kâğıt üzerine sarı bir çıkartma yapıştırın, kalan bölgeleri siyaha boyayın, sarı renk iyice belirgin hale gelecektir.	Mavi boya kalemi veya pastelle bir çizim yapın.
Boyama	Beyaz kâğıt üzerinde yalnızca kırmızı rengi kullanın. Kullandığınız fırçanın da kırmızı saplı olmasına özen gösterin	Önce beyaz, sonra siyah kâğıt üzerinde sarı boya kullanın. Sarı bir flama üzerine siyah plastik boyayla güzel bir resim de yapabilirsiniz.	Beyaz kâğıt üzerine mavi suluboya yapabilir, mavi saplı bir fırça kullanabilirsiniz.

Kolaj	Beyaz kâğıt üzerine yuvarlak kırmızı çıkartmalar ya da siyah kâğıt üzerine yıldız şeklinde kırmızı çıkartmalar yapıştırın.	Siyah kâğıt üzerine sarı renkli çıkartmalar yapıştırın. Farklı şekillerde, boyutlarda sarı kâğıt parçalarını kullanacağınız bir kolaj çalışması da yapabilirsiniz.	Mavi renkli kâğıt veya kumaş parçalarını kullanacağınız bir kolaj çalışması yapın.
--------------	--	--	--

Heykel	Kırmızı renkli oyun hamurunu başka hamurlarla karıştırın.	Sarı renkli oyun hamuruyla oynayın.	Mavi renkli oyun hamuru kullanın.
---------------	---	-------------------------------------	-----------------------------------

Ara Renkler

	Yeşil	Mor	Turuncu
Kavram	Renkleri tanıma ve adlandırma Fırçayla resim yapma Yapıştırma Çizim yapma	Renkleri tanıma ve adlandırma Sürrealizm Sert malzemelerle res. Fırçayla resim Yapıştırma Duyguları ifade etme	Renkleri tanıma ve adlandırma Yumuşak araçlarla res. Fırçayla resim Yapıştırma Duyguları ifade etme
Malzemeler	Beyaz kâğıt Yeşil sıvı boya Fırça Su Yeşil zarf veya kâğıt Poşet	Mor pastel boya Beyaz tutkal Beyaz kâğıt Mor kâğıt Mor sıvı boya Siyah sıvı boya Kâğıt mendil Kırmızı-Mavi renkli peçete veya ambalaj kâğıdı parçaları	Turuncu sıvı boya Siyah kâğıt Beyaz kâğıt Su Portakal Turuncu saplı fırça Güvenli bir boya kapı Balkabağı Kâğıt mendil Turuncu renkli tebeşir Turuncu kâğıt Turuncu çıkartmalar ve kâğıt parçaları
Yiyecek	Çekirdeksiz yeşil üzüm	Çekirdeksiz siyah üzüm Üzüm suyu	Portakal veya mandalin

Oyun	Şu şarkıyı söyleyerek dans edin: “Az gitti uz gitti Yeşil kurbağa düz gitti. Yeşil kurbağa yeşil kurbağa Dere tepe düz gitti.”	Mor pastelle sihirli bir çember çizip içinde şunları söyleyin; “Çemberde yürüyoruz. Çemberde yürüyoruz. Şimdi, duruyoruz, Zıplıyoruz, Emekliyoruz, Koşuyoruz, Kayıyoruz.”	Çember şeklinde oturun. Elinize bir portakal alıp, müzikle birlikte portakalı yanınızdakine verin. Müzik durduğunda portakal kimde kaldıysa o kazansın. Her çocuk kazananı dek oyunu sürdürün.
Çizim	Yalnızca yeşili kullanacağınız bir resim yapın.	Mor pastel boyayla çizimler yapın. Kırmızı ve mavi çizimleri bir kâğıt tebeşirle yaptığınız mendille karıştırıp mor elde edin.	Turuncu kâğıt üzerine siyah boya kullanın. Siyah kâğıt üzerine turuncu tebeşirle resim yapın.
Boyama	Farklı tondaki bir yeşil kâğıt üzerinde yeşil saplı bir fırça ve yeşil guvaş boyayla çalışın.	Beyaz kâğıt üzerinde mor guvaş boya, mor kâğıt üzerinde siyah sıvı boya kullanın.	Siyah ve/veya beyaz bir kâğıt üzerine fırçayla turuncu boya uygulayın, ya da bir çatah kullanarak baskı yapın. Peçete üzerine siyah guvaş boya veya plastik boya uygulayın.
Kolaj	Yeşil malzemeler toplayacağınız bir hazine avına çıkın, bulduğunuz yeşil renkli malzemeleri yeşil bir zarf ya da poşet içine koyun. Bunlardan yeşil renkli bir kolaj oluşturun.	Kırmızı ve mavi renkli peçeteler ya da ambalaj kâğıdı parçalarıyla kolaj çalışması yapın.	Siyah veya beyaz turuncu kâğıt üzerine renkli çıkartmalar veya kâğıt parçaları yapıştırarak turuncu renkli bir kolaj hazırlayın.
Heykel	Yeşil kartona tutturulmuş pipetleri katlayıp bükün.	Kırmızı ve mavi oyun hamurlarını karıştırarak mor elde edin.	Bir yetişkinin gözetiminde, turuncu oyun hamurundan bir peçete yapıp, boyayın.

Yıldızlı Renkler

	Gümüş	Altın
Kavram	Çevremizi tanıma Fırçayla boya	Renkleri tanıma ve adlandırma Sert malzemelerle boya Fırçayla boya
Malzemeler	Siyah ve gümüş renkli sıvı boya Fırça Küçük bir ayna Siyah ve beyaz kâğıt Alüminyum folyo Gümüş renkli kâğıt parçaları Yapıştırıcı Gümüş renkli pastel boya Gümüş sim	Altın renkli sıvı boya Fırça Beyaz ve siyah kâğıt Altın renginde pastel boya ve boya kalemleri Altın renkli kâğıt Beyaz güneşlik Beyaz tutkal Yıldız şeklinde altın renkli çıkartmalar Altın renkli tel Altın sim
Yiyecek	Gümüş ambalajlı çikolata vs.	Sarı jelatine sarılı çikolata, şekerleme vs.
Oyun	Aynadaki görüntünüzü izleyin. Bir çocuk ayna olurken, diğeri aynaya bakan kişi olsun. Aynaya bakan hareket ettikçe, ayna da onu taklit etsin.	Midas dokunuşu oyunu: heykeltıraş kime dokunursa, o altın bir heykele dönüşür.
Çizim	Siyah ve beyaz kâğıt üzerine gümüş renkli pastel boyayla resim yapın.	Siyah veya beyaz kâğıt üzerine altın renkli pastel boyayla da boya kalemleriyle resim yapın.
Boyama	Aynaya bakarak, kendi resminizi boyamaya çalışın ya da siyah kâğıt üzerine gümüş renkli boya kullanın	Önce siyah veya beyaz kâğıt üzerinde altın renkli boya uygulayın, sonra da altın renkli zemine siyah boya. uygulayın.
Kolaj	Beyaz tutkala gümüş sim katıp tutkalla boya yapın.	Siyah kâğıt üzerine yıldız şeklinde altın renkli çıkartmalar yapıştırın. Beyaz bir güneşliği altın simlerle de süsleyebilirsiniz. Tutkala sim katarak da boyayabilirsiniz bunu.

Heykel

Alüminyum folyo parçalarını
ufalayıp bükerek değişik
şekiller oluşturabilirsiniz.

Altın renkli tellerle de değişik
şekiller yaratmak mümkün.

Nötr Renkler

	Kahverengi	Gri
Kavram	Renkleri tanıma ve adlandırma Fırçayla boya Duyguları ifade etme Çevreyi tanıma	Renk karışımı Fırçayla boya
Malzemeler	Makas Çamur Su Kahverengi kesekâğıdı Kahverengi kumaş ve Kâğıt parçaları Kahverengi boya Kutu kapakları Şişe mantarı Kahverengi oyuncak ayı Beyaz sıvı boya Pastel boya Hamur Duvar kâğıdı Fırça	Siyah-beyaz guvaş boya Fırça Beyaz kâğıt Gri kâğıt Gri oyuncak hayvanlar
Yiyecek	Kraker ve erik hoşafı	
Oyun	Çember şeklinde oturup, kahverenginde bir oyuncak ayıyı elden ele geçirirken farklı komutlar verin: Ayıcığı öp. Ayıcığı sallla. Ayıcığı kucakla. Ayıcığı zıplat.	Gri renkli oyuncak hayvanlarla
Çizim	Kahverengi kesekâğıtları üzerine kahverengi pastel boyayla ya da keçeli kalemle resim yapın.	Gri kâğıda beyaz ya da siyah tebeşirle resim yapın.

Boyama	Kahverengi kesekâğıdına ya da kasapların kullandığı kalın kâğıtlara koyu kahve boya uygulayın. Ayaklarınızı kahverengi boyaya batırıp, yere sereceğiniz kahverengi duvar kâğıdı üzerinde ayak izleri çıkarabilirsiniz.	Grinin farklı tonlarını elde edebilmek için, siyah ve beyazı karıştırın. Gri kâğıt üzerine farklı renklerde boya uygulayın.
Kolaj	Farklı şekillerde ve boyutlarda kahverengi pamuk iplikler, kâğıt veya kumaş parçalarıyla basit bir kolaj çalışması yapın.	Gri renkli farklı şekillerde kâğıtlarla bir kolaj çalışması hazırlayın.
Heykel	Çamura elinizle şekil verin. Kahverengi kutu kapaklarına çatal batırarak gölgeler oluşturmaya deneyin.	Gri taşları tutkalla yapııştırarak minik heykeller yaratın.

Fosforlu Renkler

Kavram	Fosforlu renkler Yapıştırma Fırçayla boya Resim yapma	
Malzemeler	Fosforlu pastel boya veya tebeşir Fosforlu çıkartmalar Fosforlu guvas boya Fosforlu karton Siyah sıvı boya Fırça Beyaz tutkal Beyaz kâğıt Beyaz maske Siyah çember Siyah iplik Küçük trafik konileri	
Yiyecek	Kivi	
Oyun	Fosforlu köpükleri ya da plastik trafik konilerini dizip, siyah çemberi, koniler üzerine atmaya çalışın.	

Çizim	Fosforlu tebeşir ya da pastel boya kullanın.
Boyama	Beyaz kâğıt üzerine siyah guvaş boya uygularken, bazı alanları boş bırakın. Kâğıdı bir süre kurumaya bıraktıktan sonra boşlukları fosforlu renklerle doldurun.
Kolaj	Siyah kâğıt üzerine fosforlu çıkartmalar yapıştırın. Siyah kâğıt üzerine fosforlu kâğıt parçalarını tutkal yardımıyla yapıştırın.
Heykel	Fosforlu büyük boncuklar ve siyah tel kullanarak tekerlekli bir araç yaratın.

Zıt Renkler

	Kırmızı/Yeşil	Sarı/Mor	Mavi/Turuncu
Kavram	Zıt renkler Fırçayla boya Yapıştırma Sert malzemelerle resim	Zıt renkler Fırçayla boya Yapıştırma Sert malzemelerle resim	Zıt renkler Fırçayla boya Yapıştırma Sert malzemelerle resim
Malzemeler	Kırmızı ve yeşil sıvı boya Kırmızı yılbaşı süslemeleri Her renk için ayrı bir fırça Kırmızı ve yeşil ambalaj kâğıdı parçaları Kırmızı ve yeşil boya kalemi Yeşil renkli çelenkler	Sarı ve mor tahta kalemi Beyaz kâğıt Mor guvaş boya Sarı kâğıt parçaları Sarı sünger Mor karton Mor gıda boyası Sarı pastel boya Kaynamış yumurta sarısı	Turuncu kâğıt parçaları Mavi tebeşir Mavi kâğıt Mavi sıvı boya Turuncu kâğıt Turuncu renkli tel Mavi karton
Yiyecek	Çilek ve yeşil çekirdeksiz üzüm	Muz ve çekirdeksiz mor üzüm	Yaban mersini, portakal veya mandalina dilimleri
Oyun	Kırmızı ışık-yeşil ışık: Lider kırmızı veya yeşil rengini göstererek komutlar verir. Kırmızı dur, Yeşil geç, demektir	Sarı ve mor renkli balonlarla oynayın.	Turuncu ve mavi renkli toparla oynayın.

Çizim	Beyaz kâğıt üzerine kırmızı ve yeşil boya uygulayın. Renk karışımı yapmadan tüm kâğıdı boyayın.	Sarı kâğıt üzerine mor boya uygulayın.	Turuncu kâğıda mavi sıvı boya uygulayın.
Kolaj	Beyaz kâğıt üzerine kırmızı ve yeşil ambalaj kâğıdı parçalarını yapıştırın.	Mor kâğıt üzerine farklı renkte, büyüklükte ve şekilde sarı kâğıt parçaları yapıştırın.	Mavi kâğıt üzerine turuncu kâğıt parçaları yapıştırın.
Heykel	Yeşil bir çelengi kırmızı süslemelerle süsleyin	Mor karton üzerine sarı sünger parçaları yapıştırın.	Turuncu renkli tellerle farklı şekiller yaratabilir, bu şekilleri mavi kartonlara yapıştırabilirsiniz.

Sıcak ve Soğuk Renkler

	Sıcak Renkler	Soğuk Renkler
Kavram	Sıcak renkler Boyama Resim Yapıştırma	Soğuk renkler Boyama Resim Yapıştırma
Malzemeler	Birbirine bağlı 4 çubuğa bağlı süet parçaları Kırmızı, turuncu ve sarı kâğıt parçaları Tutkal Kırmızı, turuncu, sarı kürdan veya çubuk Küçük dallar Delikli zımba Kırmızı, turuncu ve sarı tebeşir Kırmızı, sarı, turuncu boya Fırça	Mavi ve yeşil kâğıt parçaları Mavi ve yeşil guvaş boya Fırça
Yiyecek	Sıcak domates çorbası	Şamfıstıklı dondurma
Oyun	Ilık durumdaki fırınlanmış bir patatesi elden ele geçirin.	Aynı oyunu mavi gıda boyasıyla boyadığımız buz kalıplarıyla oynayın.

Çizim	Sıcak renkli tebeşirlerle büyük daireler çizin. Kâğıt mendil yardımıyla tebeşiri dışa doğru dağıtıp güneş ışınları şeklinde ışınlar yayın etrafa.	Mavi kâğıt üzerine mavi ve yeşil kâğıt parçaları yapıştırarak bir kolaj çalışması yapın.
Boyama	Sıcak renkleri kullanarak süet üzerine bir resim çizin	Mavi ve yeşil boyayla geometrik şekillerdeki süngerleri boyayıp, kâğıda baskı yapın.
Kolaj	Sarı kâğıt üzerinde kırmızı ve turuncu kâğıt parçaları kullanarak kolaj çalışması yapın.	Mavi-yeşil kâğıt parçalarıyla kolaj çalışması yapın
Heykel	Kırmızı, sarı ve turuncu oyun hamurlarıyla küçük çubuklar hazırlayın. Çubukları güneş ışınları şeklinde dizin.	Kara şekil vererek küçük heykeller oluşturun.

Çeşitli Renkler

Kavram	Sert ve yumuşak malzemeler kullanarak resim yapma
Malzemeler	Pastel boya Kırmızı, sarı, mavi, yeşil, mor ve turuncu guvaş boya Kâğıt parçaları Beyaz tutkal
Yiyecek	Meyve salatası
Oyun	Kaplara koyduğunuz suyla oynayın. Kırmızı, sarı, mavi, yeşil, mor ve turuncu plastik sürahiler veya huniler kullanabilirsiniz.
Çizim	Beyaz kâğıt üzerine değişik renklerin bir arada olduğu pastel boya kalemleriyle resim yapın. Kaldırma çeşitli renklerdeki tebeşirlerle de resim yapabilirsiniz.
Boyama	Her renk için ayrı bir kap ve ayrı bir fırça kullanarak kırmızı, sarı, mavi, yeşil ve turuncu sıvı boyayla bir resim yapın.
Kolaj	Kartona kırmızı, sarı, mavi, turuncu, mor ve yeşil tüyler; püsküller yapıştırın.
Heykel	Sünger, kâğıt parçaları, şişe kapakları vs. gibi çeşitli renklerdeki malzemeleri bir araya getirip assemblajlar oluşturun.

Çeşitli Renkler

	Ana Renkler	Kırmızı-Beyaz-Mavi	Gökkuşağı
Kavram	Sert malzemelerle resim. Yapıştırma Fırçayla resim	Resimle mesaj verme Soyut resim Yapıştırma Fırçayla resim	Farklı renkler Fırçayla resim Sert malzemelerle resim
Malzemeler	Kırmızı, sarı, mavi pastel boya Hamur Beyaz kâğıt Pastel boya 50x70 cm'lik beyaz kâğıt Her renk için ayrı fırça Su Şeffaf eşarplar: Kırmızı, sarı ve mavi Boş slaytlar	Kırmızı ve mavi kâğıt parçaları Zemin için beyaz kâğıt Makas Boş flamalar Hamur Kırmızı, beyaz ve mavi plastik boya Tercihen: metalik yıldız çıkartmalar Kırmızı boya, mavi sıvı boya Kırmızı saplı fırça Mavi saplı fırça Kırmızı ve mavi pastel boya Boş kutu	Kırmızı, sarı, mavi, turuncu, yeşil ve mor sıvı boyayla karıştıracağınız bir sıvı sabun. Çeşitli renkte sağlam fırçalar Zemin için kâğıt Beyaz tutkal Su 50 cm. kadar kırmızı, turuncu, sarı, mavi, yeşil ve mor kurdele
Yiyecek	Kırmızı, sarı ve mavi renkli jöle ya da muz, yaban mersini ve çilekten hazırlayacağınız bir meyve salatası	Hindistancevizi serpilmiş yaban mersini ve çilek	Meyve salatası
Oyun	Sarı, kırmızı ve mavi ince eşarplarla dans edip, eşarpları havada sallayın.	Bir bayrak oluşturup kendi kendinize bir resmi geçit töreni düzenleyin	Işığı yansıtan bir prizmayla oynayın.
Çizim	Kırmızı, sarı ve mavi pastel boyalarla resim yapın.	Üç sembolik renk kullanın resminizde. Beyaz, sadakati; kırmızı, cesareti; mavi de gücü simgeler. Beyaz kâğıt üzerine	Kırmızı, sarı, yeşil, turuncu, mor ve mavi pastel boyayla ya da birçok rengin bir arada bulunduğu boya kalemleriyle resim

kırmızı ve mavi
pastel boya kullanın.

Boyama	Geniş bir beyaz kâğıt üzerine kırmızı, sarı ve mavi boya uygulayın. Her renk için, o renkte ayrı bir fırça kullanın. Renk karışımları için boş bir kap kullanın.	Siyah flamalar üzerine kırmızı ve mavi plastik boya uygulayın.	Tüm renklerle camınızı boyayın. Her renk için ayrı bir fırça kullanın.
---------------	--	--	--

Kolaj	Beyaz kâğıt üzerine kırmızı, sarı ve mavi kâğıt parçalarıyla bir kolaj hazırlayın.	Mavi zemin üzerine kırmızı ve beyaz kâğıt parçaları yapıştırın. Dilerseniz yıldız şeklinde çıkartmalar ekleyin. Beyaz kâğıt üzerine kırmızı ve beyaz kâğıt parçaları yerleştirin. Buna yıldız çıkartmalar da ekleyebilirsiniz.	Bir karton üzerine kırmızı, sarı, turuncu, mavi, yeşil ve mor kurdeleler yapıştırın.
--------------	--	--	--

Heykel	Kırmızı, sarı ve mavi boncukları bir ipe veya tele dizin.	Boş kutulardan bir heykel yapın. Önce kutuları kırmızıya, beyaza ve maviye boyayın; sonra bir süre kurumaya bırakın. Kuruyunca kutuları birbirine yapıştırın.	Çeşitli renklerdeki legolarla heykeller inşa edin.
---------------	---	---	--

Açık ve Koyu Renkler

	Kırmızı	Mavi
Kavram	Yumuşak malzemelerle resim Yapıştırma Boyama Renk karışımı	Yumuşak malzemelerle resim Yapıştırma Boyama Renk karışımı
Malzemeler	Beyaz kâğıt Siyah guvaş boya Kırmızı sıvı boya	Beyaz kâğıt Mavi, siyah, beyaz sıvı boya Siyah, mavi, beyaz saplı fırça

	Beyaz sıvı boya Kırmızı zemin kâğıdı Kırmızı ve pembe kâğıt parçaları Pembe ve kırmızı tebeşir Pembe silgiler Fırça Tutkal	Su Mavi tonlarında boya kalemleri Mavi kâğıt parçaları Mavi sünger Tutkal/yapıştırıcı
Yiyecek	Karpuz	Yaban mersinli yoğurt
Oyun	Kırmızı ince eşarplarla dans edin.	Mavi ince eşarplarla dans edin.
Resim	Kırmızı ve pembe tebeşirle resim yapın	Mavinin farklı tonlarında boya kalemleri kullanarak resim yapın.
Boyama	Kırmızıya azar azar beyaz ekleyerek pembe tonları elde edin. Bir miktar siyah ekleyerek koyu bir kırmızı elde edin. Kırmızının açık ve koyu tonlarını kullanarak bir resim yapın. Fırçanızı tutup havayı boyayın. Parmaklarınızın değil kolunuzun oynadığını hissedeceksiniz. Farklı şekiller çizsin. Her şeklin içini pembenin başka bir tonunda boyayın.	Çocuğunuza beyazla maviyi nasıl karıştıracağını gösterin. (Püf noktası: Maviye beyaz eklemek yerine beyaza azar azar mavi ekleyin.) Picasso'nun "Mavi Dönemi"ndeki resimlerine bakın. Beyaz kâğıt üzerine, elde ettiğiniz mavi tonunda bir resim yapın. Mavi saplı bir fırça kullanın. Maviye siyah ekleyerek mavinin gölgeli tonlarının nasıl elde edileceğini gösterin çocuğunuza. Yalnızca mavi, beyaz ve siyah rengini kullanarak resimler yapın.
Kolaj	Farklı şekil ve desenlerdeki kırmızı ve pembe kâğıt parçalarını kullanacağınız bir kolaj çalışması yapın.	Mavi bir kâğıt üzerine mavinin farklı tonlarındaki kâğıt parçalarını yapıştırın.
Heykel	Pembe silgileri önce birbirine sonra da bir kartona yapıştırın.	Mavi sünger parçaları birbirine yapıştırın.

Renkleri Karıştırmak

Renk Cümbüşü

*Renkleri karıştırmak için kolayca,
Tek ihtiyacın olan birkaç boyayla bir fırça.
Başlar başlamaz turuncu rengine geç,
Turuncu elde etmek için kırmızıyla sarıyı seç
Kırmızıyla maviyi karıştır
Gözünü mora alıştır
Tanışmak için "yeşil" denen renkle,
Maviye biraz sarı ekle.
Hangi renge beyaz katarsan,
Açık renkler oluşur, dikkatle bakarsan.
Aslında hiç de zor değil renkleri koyulaştırmak,
Bunun için rengine siyah eklemen gerek.
Kırmızı, sarı ve maviyi karıştırırsan olur kahverengi,
Hiçbir yerde bulamazsın renklerdeki ahengi.*

Susan Striker

	Mavi+Sarı=Yeşil	Kırmızı+Sarı=turuncu	Mavi+Kırmızı=Mor
Kavram	Yakın renkler Renk karışımı Üst üste birkaç renk kullanma	Yakın renkler Renk karışımı Üst üste birkaç renk kullanma	Duyguları ifade etme Yapıştırma Üst üste birkaç renk kullanma Renk karışımı
Malzemeler	35x50 cm boyutlarında (ya da daha geniş) fon kâğıdı Mavi ve sarı ambalaj kâğıdı Her çocuğa, isimlerini yazacakları bir boya kalemi veya pastel boya Hamur Hamur çubuklar Mavi ve sarı pastel boya Mavi ve sarı şeffaf eşarp	Kırmızı ve sarı boya 15x18cm. (ya da daha geniş) fon kâğıdı Her çocuk için 3 fırça Kırmızı ve sarı peçete Kâğıt parçaları Boş kap Sarı ve kırmızı tebeşir Kırmızı ve sarı şeffaf eşarp	Kırmızı ve mavi sıvı boya 12x18cm. kâğıt (zemin için) 3 fırça (biri kırmızı, biri mor, biri mavi saplı) Boş bir kap Zemin için beyaz kâğıt Kırmızı ve mavi peçete veya ambalaj kâğıdı Kırmızı ve mavi tebeşir Kâğıt mendil Kırmızı ve mavi ince eşarp

Yiyecek	Bir miktar mavi gıda boyası ekleyebileceğiniz limonata.	Portakal, kırmızı elma ve muzdan hazırlayacağınız meyve salatası	Çilek, yaban mersini ve mor üzümünden hazırlayacağınız meyve salatası
Oyun	Mavi ve sarı eşarplarla dans edin	Kırmızı ve sarı eşarpları kullanarak dans edin.	Kırmızı ve mavi eşarpları kullanarak dans edin.
Çizim	Pastel boyayla mavi boyadığınız yerin üzerinden sarıyla geçin.	Beyaz ve siyah kâğıt üzerine kırmızı ve sarı tebeşirle resim yapın. Bir peçete veya kâğıt mendil yardımıyla renkleri karıştırın.	Kırmızı ve mor tebeşirle resim yapın. Kâğıt mendil kullanarak renkleri karıştırın.
Boyama	Geniş bir kabın içine, mavi gıda boyası karıştırılmış bir iki litre su koyun, bir başka kaba da aynı miktarda sarı boya katılmış su koyun. Elinizdeki kâğıdı önce birine sonra diğerine batırın ve kurumaya bırakın. Bazı bölgeler yeşile dönecektir.	Öncelikle, çocuğunuzun kâğıdına turuncu bir leke yapın. Sonra turuncu saplı bir fırçayla bu resmi tamamlayın. Beyaz veya siyah bir kâğıt üzerine de kırmızı ve sarı boya uygulayın. Kırmızı boya için kırmızı, sarı boya için sarı, turuncu için de turuncu saplı fırçayı kullanın.	Bir miktar kırmızı ve bir miktar mavi boya alın. Kırmızı boyayı almak için kırmızı; mavi için mavi; kırmızı ve maviyi karıştırmak için de mor saplı fırçayı kullanın. Mavi ve kırmızı rengini ayrı bir kaptaki karıştırmaya özen gösterin.
Kolaj	Mavi ve sarı ambalaj kâğıtlarını üst üste koyup ışığa tutun. Işık altındaki ince kâğıtlar yeşil gibi görünecektir. Bir kâğıt üzerine mavi ve sarı kâğıt parçalarını tahta bir çubuk ve tutkal yardımıyla yapıştırın. Bu esnada ona "Üç Rengin Macerası" (The Adventures of Three	Sarı ve kırmızı peçeteleri katlarına ayırıp birbirinin üzerine tutun. Boş asetat kâğıtlarına sarı ve kırmızı ambalaj kâğıtları yapıştırarak slayt gösterileri hazırlayabilirsiniz.	Katlarına ayrılmış kırmızı ve mavi peçeteler ya da ambalaj kâğıtlarını üst üste tutup mor elde edin. Boş asetat kâğıtlarına mavi ve kırmızı ambalaj kâğıtları yapıştırarak slayt gösterileri hazırlayabilirsiniz.

Colors) adlı kitaptan ilgili bölümleri okuyabilirsiniz. Boş asetat kâğıtlarına sarı ve mavi ambalaj kâğıtları yapıştırarak slayt gösterileri de yapabilirsiniz.

Heykel

Mavi ve sarı oyun hamurlarını birbirine ekleyerek yeşil elde etmeye çalışın.

Turuncu elde etmek için kırmızı ve sarı oyun hamurlarını karıştırın.

Mor elde edebilmek için kırmızı ve mavi oyun hamurlarını karıştırın.

YEDİNCİ BÖLÜM

ŞEKİLLERİ VE KAVRAMLARI KEŞFETMEK

Daireleri, kareleri, üçgenleri ayırt edebilmek ve daha sonra da isimlerini öğrenebilmek gayet karmaşık bir iştir. Her seferinde sadece tek bir şekli (renk, doku ya da büyüklük gibi tüm yönleriyle) ele alarak bu işi kolaylaştırabiliriz. İşe ona bu şekilden bahsederek, aynı şekli farklı boyuttaki örnekleriyle karşılaştırarak, bu şekilde kesilmiş kâğıtları düzgün bir şekilde kâğıda yapıştırmayı öğreterek ve özgürce deneyler yapmasına izin vererek başlayabilirsiniz. Herhangi bir şekli ele aldığınızda, birkaç gün boyunca bu şekli gördüğünüz her yerde dönüp ona gösterin, ama bu şekli kesinlikle başka şekillerle karıştırmayın. Bu, karıştırmaktan başka işe yaramaz. Okulöncesi çocuklar, bir dönemde yalnızca bir şekle odaklanmalıdır. Çocuğunuzdan, bu şekilleri gerçekçi nesnelere dönüştürmesini beklemeyin. Çocuğu-

nuz boyama, resim, heykel çalışmalarını sürdürüyor, yapıştırıcı ve kâğıtla her an öğreniyorken ihtiyaç olan şey, şekillere bakmak, dokunmak ve onları isimlendirmek.

Daireler ille de tekerlek, düğme ya da çiçek göbeği olmak zorunda değildir. Daire, yalnızca dairedir. Bırakın çocuğunuz dairenin ne demek olduğunu kendi keşfetsin; büyük, küçük ya da açık veya koyu renkli olanları ayırt edebilsin. Ona sadece, daire şeklinde kesilmiş kâğıtları kâğıda nasıl yapıştıracağını anlatın. Çalışması bittiğinde eline yuvarlak bir kurabiye tutuşturun, bu kurabiyenin de kâğıdındakiler gibi bir daire olduğundan söz edin. Dolunayın ya da babasının gömleğindeki düğmelerin de daire olduğunu, ama kâğıttaki dairenin ayla bir ilgisi olmadığını, sadece daire olduğunu anlatın. Yetişkinlere göre bir daire, yalnızca bilinen bir şeyin parçası olduğunda anlamlı ve önemlidir, yalnızca bir daire olması yetmez. Bir kez de daire şeklindeki kâğıtları yine daire şeklindeki başka bir kâğıda yapıştırın ya da boyama çalışmalarında bir süreliğine daire şeklindeki kâğıtları boyayın. Daireler üzerine bir kitap okuyun. Gerçi, piyasada tek bir şekli ele alan pek az kitap var. Bu yüzden, elinizdeki kitapların, konunuzla ilgili bölümlerini seçip okuyabilirsiniz çocuğunuza.

Daire üzerine kendiniz bir hikâye uydurun ya da bu dönemde ona oynaması için bir top verin. Bütün bu çalışmalar çocuğunuza daire kavramını öğretecektir. Daire şeklindeki bir kâğıtta bir araya getireceğiniz renk ve büyüklükleri görmek, çocuğun beğeni duygusunun gelişmesine yardım eder.

Çocuklarımızı yönlendirirken, onların da kendilerine özgü yetenekleri ve öğrenme teknikleri olduğunu unutmamalıyız. Kimi çocuklar kavramları fiziksel çalışmalarla öğrenirken; kimileri görsel ve işitsel yollarla öğrenir. Daire kavramını öğrenirken, çocuklar sıçrayan toparla oynayabilir, baloncuklar üfleyebilir, kâğıttan daire şeklinde parçalar kesebilir. Bu bölümde, onlara şekilleri öğretirken kullanabileceğiniz birkaç çalışmaya yer ver-

dim. Bu çalışmaların öğrenmeyi güçlendireceği ve farklı öğrenme teknikleri yaratacağı inancındayım.

Harvard Üniversitesi Felsefe Bölümü'nden Dr. Howard Gardner; insanların tek değil birçok zekâya sahip olduğunu söylüyor. Bu nedenle her alandaki zekâmız da öğrenme şeklimizi etkiliyor. Onun çalışmaları sonucunda, insanların müziksel, bedensel, zihinsel, matematiksel, dilsel, uzamsal, sosyal, bireysel ve doğal zekâya sahip oldukları anlaşılmıştır. Çocuklara bir şey öğretmek için birden fazla teknik gereklidir. Bir çocuğa daire kavramını öğretmek için ona daireyi göstermek ve anlatmak yetmeyebilir; bir çember içinde yürümesi, dairesel olay örgüsü olan bir hikâyeyi okuması (sonunda başladığı yere dönen hikâyeler) ya da bir topu sürmesi gerekebilir. Aşağıdaki tablolarda, çocukların öğrenmesini kolaylaştırmak için, her zekâ türüne hitap edecek temel kavramı ve şekilleri bulabilirsiniz. Çocukların öğrenme şekilleri hakkında edindiğimiz bilgiye dayanarak, yetişkinlerin kesip hazırladığı şekillerin pek fazla başarıya ulaşamayacağını söyleyebiliriz. Birçok okulöncesi çocuğun hâlâ bu tekniklerle öğrenebildiğini görmekse şaşırtıcı doğrusu.

Aşağıda yer alan şekil tanımlamaları bu konuda size bir hayli yardımcı olabilir, ama şekilleri ayırt etmeyi öğrenmiş bir çocuğun buradaki çalışmalardan yarar sağlayamayacağını düşünmeyin asla.

Unutmayın ki bu çalışmalar yüzeysel değil, oldukça geniş kapsamlı öğrenme sağlayacaktır.

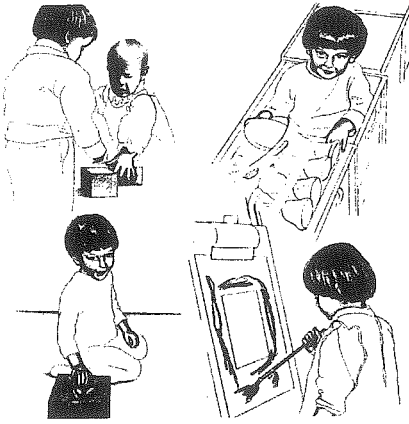
Şekil Tanımlamaları:

- *Amorf şekiller:* Geometriyle bağlantısı olmayan, biçimsiz şekillerdir.
- *Daire:* Her yanı merkezden eşit uzaklıkta olan kapalı bir geometrik şekildir.
- *Eşmerkezli şekiller:* Aynı düzlemde yer alıp merkezi ortak olan şekillerdir (Daire içindeki daire gibi).

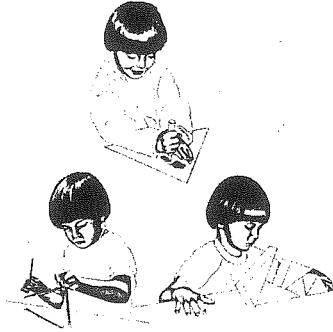

Daireyle çeşitli denemeler

- *Geometrik şekiller:* Daire, kare, üçgen ya da sekizgen gibi düzgün şekillerdir.
- *Oval:* Yumurta veya elips şeklidir.
- *Pozitif şekiller:* Bir resimde yer alan şekillerdir.
- *Negatif bölgeler:* Bir resimde şekillerden geriye kalan boş alanlardır.
- *Spiral halkalar:* Bir noktanın çevresinde sürekli büyüyerek dönen kıvrımlardan oluşurlar.

Kareyle çeşitli denemeler

Üçgenle çeşitli denemeler

- *Kare*: Dört kenarı eşit uzunlukta ve dört açısı da doğru açı olan bir geometrik şekildir.
- *Yıldız*: Beş veya altı ucu olan düzgün bir şekildir.
- *Üçgen*: Üç kenarı ve üç köşesi olan geometrik bir şekildir.

Geometrik Şekiller

	Daire	Kare	Üçgen
Kavram	Geometrik şekiller Sert malzemelerle çizim Rulo fırçayla boyama Heykel: parça ekleme	Geometrik şekiller kullanma Fırçayla boyama Yapıştırma Heykel: parça ekleme	Geometrik şekiller Fırçayla boyama Yapıştırma Sert malzemelerle çizim
Malzemeler	Top Baloncuk üfleyen oyuncaklar Simit Rulo fırça Yuvarlak karton Heykel çalışmasında zemin için karton vs. Su teknesi Yuvarlak rozet Yuvarlak çıkartmalar Çember Kumaş Pizza kalıbı Daire şeklinde karton	Ortası kare şeklinde kesilmiş, kare şeklinde karton Tahtadan küpler Hamur Küt uçlu fırça Guvaş boya Kare şeklinde renkli kâğıt, duvar kâğıdı, ambalaj kâğıdı Kare şeklinde plastik kaplar Su Milimetrik karton	Üçgen eşarp Boya Üçgen şeklinde beyaz kâğıt Üçgen şeklinde müzik enstrümanı Farklı renk ve boyalarda üçgen kâğıt ve kumaş parçaları Pastel boya Koni şeklinde köpük Kuş tüyü, pipo temizleyicisi, pipet vs. Üçgen şeklinde keçe
Yiyecek	Simit, portakal, üzüm ya da başka bir yuvarlak meyve	Kare şeklinde bisküvi ve kutu meyve suyu	Bir dilim pizza
Oyun	Daire şeklinde bir grup oluşturun, şu şarkıları söyleyerek dönün: "Çemberde birer çocuk Ceplerinde elmacık Geldi çatı dalgacık Elmalar düştü hoppacık" (çocuklar teker teker yere oturur, "Çayırda inekler Bir arada pinekler Yağmur yağar, şimşek çakar (çocuklar yere kapanır)	Yere bir kare çizin. Kare içindeki çocuklar müzik sesi duyduklarında ayaklarını yere vursunlar. Başka bir yere de daire çizin. Dairenin içinde müzik sesini duyar duymaz zıplasınlar. Bir başka yere de üçgen çizin. Üçgenin içinde de müzik sesiyle adım adım yürütünler. Çocuklar el ele tutuşarak daire veya kare oluştursunlar.	Üçgen şeklindeki mermerlerle oynayın. Üçgen şeklinde bir eşarp kullanarak yüzünüzü gizleyin. "Neredeyim, neredeyim, bak işte buradayım" gibi sözler kullanabilirsiniz. Yere üç tane üçgen çizin, çocuklar birinin içinde zıplayarak, birinde koşarak, diğerinde de seksek gitsin.

Oyun

Şimşekler, şimşekler...
(ellerini havaya kaldırıp sallarlar)
Koşa koşa kaçır inekler (hepsi zıplar)
Bir top alıp topun sihirli olduğunu söyleyin.
Ağırlaşabildiğini, hafifleşebildiğini, ıslanıp kayganlaşabildiğini gösterin. Topu elden ele geçirip her çocuğa topun ne olduğunu sorun, bir keresinde kartopu, diğerinde sabun köpüğü gibi. Parmağınızı boya kalem gibi kullanın. Havaya daireler çizin. Sonra burnunuzla ayak parmağınız ya da dizinizle havada şekiller çizmeye çalışın. Bir grup oluşturun ve grup balon olmuş deyin. Her çocuğu geriye üfleterek yere oturtun. Tüm vücudunuzu kullanarak daire şeklini almaya çalışın.

Bir başka oyunda da çocuklar okyanustaki köpekbalıklarından korunmak için yaptıkları kartondan tren, ev ve şehir maketleriyle oynasınlar. Yere çizdiğiniz daire veya karelerde yürütün çocukları, bir taraftan da müzik dinletin. Müziği durdurduğunuzda onlar da dursun. Yürüdükleri karede köşelere gelip yön değiştirdiklerini, dairede ise köşe olmadığını anlatın onlara. Vücutlarındaki yuvarlak bölgeleri bulmalarını isteyin onlardan. Dirsek, diz kapağı, topuk, burun vs. gibi. Dört çocuktan bir kare oluşturun, dirseğiniz, armağınız, burnunuz kalemmiş gibi kareler çizmeye çalışın. Köşe kapmaca, seksek oynayın. Kare bloklar dizin, kare yastıklarla oynayın. "Kare yastığı kafana koy, kare yastığı havaya at gibi" komutlar verin.

(Eğer yere üçgen çizemiyorsanız, iplik veya mezüra yardımıyla da üçgen oluşturabilirsiniz.)

Çizim

Yuvarlak bir kâğıt üzerine çizim yapın, daha sonra da ortası daire biçiminde kesik bir kâğıtta çalışın. Daire şeklindeki küçük kâğıtlara çizim yaparak minik rozetler de oluşturabilirsiniz.

Milimetrik karton üzerine çizim yapın.

Üçgen şeklinde bir kâğıt üzerine çizim yapın.

Boyama	Geniş bir kâğıda rulo fırçayla boya sürün. Çocuğunuz kâğıdın bir yüzünde açık tonlar kullanırken, arka yüzünde koyu tonlar kullansın. Tuvalet kâğıdı rulosunun uçlarını boyaya batırarak beyaz kâğıda baskı yapın, kendiliğinden daireler çizmiş olacaksınız.	Ortası kare şeklinde kesilmiş bir kâğıtta çalışın. Kare şeklindeki süngerleri boyaya batırıp baskı yapın.	Üçgen şeklinde bir keçe üzerinde çalışın. Buna tahta bir çivi ya da çubuk ekleyerek bir flama da oluşturabilirsiniz.
Kolaj	Yuvarlak çıkartmalarla bir kolaj hazırlayın	Farklı renk ve büyüklükteki kare kâğıt veya kumaş vs. parçalarıyla kolaj çalışması yapın.	Farklı renk ve büyüklükteki üçgen kâğıt parçalarıyla kolaj hazırlayabilirsiniz.
Heykel	Kilden yılan şeklinde çubuklar oluşturup, bunları daire biçiminde birleştirin. Yalnızca daire biçimindeki nesneleri arayacağınız bir hazine avına çıkın. Bulduğunuz şişe kapaklarını, madeni paraları, karton boruları yuvarlak bir kâğıda yapıştırabilirsiniz.	Sağlam bir zemine kare şeklindeki tahta parçalarını tutkalla yapıştırın. Dilerseniz, tutkal kuruduktan sonra tahtaları boyayabilirsiniz.	Koni şeklindeki bir köpüğe, kuş tüyü veya pipet yapıştırın. Çocuğunuz, daireler, kareler ve üçgenlerle ayrı ayrı çalıştıktan sonra, ona tek bir çalışma içinde bütün bu şekilleri bir arada sunabilirsiniz.

Geometrik Şekiller

	Oval	Delik	Amor
Kavram	Balmumuna şekil vermek. Sert malzemelerle resim Baskı Amorfik şekiller Yapıştırma	Yapıştırma Sert malzemelerle resim Negatif (boş) alanlar Fırçayla boyama Şekil verme Fırçayla boyama	Boyama Kesme Yapıştırma Fırçayla resim Grup çalışması

Malzemeler	Haşlanmış yumurta elipsler şeklinde kesilmiş kâğıt parçaları Su Kuş tüyü, pipet vs. Çıkartma Kâğıt Delikli zımba Pastel boya	Pastel boya Gıda boyası Yumurta şeklinde köpük Sıvı boya Su Fırça Tuvalet kâğıdı rulosu Üstlerinde delik olan eşyalar (anahtar, tuvalet kâğıdı rulosu, ataç gibi)	Farklı renk ve büyüklükte Oyuncak yumurta Beyaz duvar kâğıdı Yapboz Fırça Sıvı boya Renkli duvar kâğıdı Yapıştırıcı Amorf şekilde kesilmiş beyaz kâğıt Farklı renklerde amorf kâğıt parçaları Tercihen: sim.
-------------------	--	---	--

Yiyecek	Oval kurabiye veya haşlanmış yumurta	Delikli peynir, simit	Patates kızartması
----------------	---	-----------------------	--------------------

Oyun	Plastik yumurtaları saklayıp, arama oyunu oynayın. Daire şeklinde bir grup oluşturup el ele tutuşun. Grubu iki kenardan uzatarak oval bir şekil alın. Su teknesinde oyuncak yumurtalarla oynayın.	Süzgeç, kevgir, boru gibi delikli araçlarla oynayın.	Birbirine geçebilen amorf plastik bloklarla oynayın.
-------------	--	--	--

Çizim	Haşlanmış yumurtanın kabuğuna resim yapın. Kullandığımız boya kaleminin renginden farklı bir renge batırın yumurtayı. Canlı bir renk elde etmek için yumurtayı uzun süre boyanın içinde bırakın.	Ortası delik bir kâğıda resim yapın.	Şekilsiz bir kâğıt üzerine resim yapın.
--------------	--	---	--

Boyama	Büyük oval bir kâğıt üzerinde çalışın.	Ortası delik, geniş bir kâğıtta çalışın.	Geniş ve amorf bir kâğıt üzerinde çalışın. Bir kâğıdın üzerine amorf delikler açın. Her çocuğa ayrı ayrı
---------------	---	---	--

amorf bir kâğıt verin
boyaması için. Boya
kuruduktan sonra
kâğıda açtığınız
delikleri elinizdeki
kâğıt parçalarıyla örtün.

Kolaj	Farklı renk ve büyüklükteki oval kâğıt parçalarıyla kolaj çalışması yapın.	Bir kâğıda delikli zımbayla delikler açın. Zımbadan çıkan küçük beyaz daireleri elinizdeki delikli kâğıda yapıştırın.	Bir kâğıda yapıştırıcıyla amorf kâğıt parçaları yapıştırın. Dilerseniz bunu simle de süsleyebilirsiniz.
Heykel	Yumurta şeklindeki köpüğe kuş tüyü, pipet vs. dikebilirsiniz.	Tuvalet kâğıdı veya kâğıt havluların boş rulolarını birbirine yapıştırarak ilginç bir çalışma yapabilirsiniz.	Arkadaşınız kitlenmiş gibi ona şekil vermeye çalışın.

Geometrik Şekiller

	Yıldız	Spiral	Altıgen
Kavram	Yapıştırma boyama	Tekerlek yapma Kâğıt kesme Geometrik şekilleri tanıma ve adlandırma Geometrik şekiller yaratma Pozitif/negatif alan Denge: Asimetri	Altıgen
Malzemeler	Yıldız şeklinde çıkartmalar (fosforlu da olabilir.) Siyah kâğıt Fosforlu, altın veya gümüş renkli sıvı boya resim kâğıdı Beyaz kâğıt Gümüş renkli cilalı mukavva Gümüş sim Yıldız şeklinde kurabiye kalıbı	Makas Yuvarlak karton Delikli zımba İplik 35x50 cm boyutlarında resim kâğıdı	Altıgen şeklinde kâğıt Tahta kalemi Guvaş boya Fırça Yapıştırıcı

Ortasına yıldız
yerleştirebileceğiniz
daire şeklinde beyaz
kâğıt.
Delikli zımba

Yiyecek	Yıldız şeklinde ev yapımı kurabiye, yıldız kalıbıyla kesilmiş meyve		
Oyun	Daire şeklinde bir grup oluşturup elden ele bir yıldız dolaştırın. Yıldızı eline alan her çocuk kalkıp hareketlerle, mesleğini anlatsın diğer çocuklar da onun mesleğini tahmin etsinler. Her çocuğun yalnızca bir hakkı olsun. Nasıl bir yıldız olduğunu anlatan her çocuk yıldız şeklinde bir çıkartma alsın. Bu yıldızın üzerine "Ben bir yıldızım, çünkü şarkıcıyım", "Ben bir yıldızım, çünkü basketbolcuyum" vs. yazın. Kalkıp mesleğini anlatmaya çeken çocukların yıldızına da "Ben bir yıldızım, çünkü mütevizim" yazabilirsiniz.	Spiral şeklinde dizilip, el ele tutuşun. En öndeki kişiyi takip edip şarkılar söyleyin.	Arı kovanını temsilen bir altıgen çizin. "Kraliçe arı" olan çocuğun gözlerini bağlayın. Altıya kadar sayсын. O sayana kadar diğer çocuklar bir çiçek koparıp kovana dönmek zorunda olsunlar. Kraliçe altıya kadar saydığına hâlâ kovana dönmeyen çocuk varsa kraliçe arı o çocuğun ayağına hafifçe bassın. Kraliçe arı tarafından ısırılan çocuk bir diğer turda kraliçe arı olsun. Herkes kovana döndüyse aynı kişi kraliçe arı olarak devam etsin.
Çizim	Yuvarlak beyaz bir kâğıt üzerine resim yapın, resim bittiğinde de ortasına bir yıldız yapıştırın. Bu yıldızın bir delik açarak resmi cama ya da yılbaşı ağacına asabilirsiniz.	Döner bir boya kalemini kâğıdınıza koyup topaç gibi çevirin.	Altıgen şeklindeki bir kâğıt üzerinde çalışın.

Boyama	Ortadan katlayıp açtığınız kâğıt üzerine bir yıldız yerleştirin. Üzerini simle kaplayın. Simin fazlasını kâğıdı katlayarak atın. siyah sıvı boyayla boyayın. Boş yerleri de altın veya gümüş renkli sıvı boyayla boyayıp kurumaya bırakın.	Spiral şeklindeki kâğıt üzerine boya uygulayın. Kuruduktan sonra diğer tarafı da boyayıp boyayın. Yıldızı tavana asın.	Altıgen şeklinde kâğıt üzerinde çalışın, altıgen şekilde bir mukavva kutuyu boyayın.
---------------	--	--	--

Kolaj	Siyah kâğıt üzerine yıldız şeklinde çıkartmalar yapıştırın. (Çıkartmalar fosforlu da olabilir.)	Yuvarlak bir kâğıdı spiral şeklinde kesin. Kâğıda delikler açıp, bu şekli farklı yüzeylere yapıştırabilirsiniz.	Farklı renk ve boyuttaki altıgen kâğıtlarla kolaj çalışması yapın.
--------------	---	---	--

Heykel	Önceden daire şeklinde kesilmiş bir kâğıdı keserek spiral şeklini verin, bu kâğıda delikler açın daha sonra bu kâğıdı herhangi bir yere asabilirsiniz.	Mukavva kutuları kullanarak minik bir maket inşa edebilirsiniz.
---------------	--	---

Sanat Kavramları

	Çizgiler	Doku
Kavram	Çizgiler Tellerle heykel Sert malzemelerle resim	Dokuları tanıma Sert malzemelerle resim Yapıştırma Boyama
Malzemeler	Tel Tahta kalemi Çizgili kâğıt Karton İplik parçaları Sıvı boya	Kutu Zımpara kâğıdı, pamuk, sünger, madeni para, dantel gibi farklı dokular Pastel boya Oluklu karton Kumlu oyun hamuru

Yiyecek	Grisini, galeta vs.	Elma marmeladı, fındık ezmesi, tereyağı vs.
Oyun	İp atlamak	Bir kutuya farklı farklı eşyalar doldurun. Çocuğunuz dokunduğu eşyanın ne olduğunu tahmin etmeye çalışsın. Kutunun içine dantel örtüler, zımpara kâğıdı, pamuk, sünger vs. koyabilirsiniz.
Çizim	Çizgili bir kâğıda düz, eğri veya zigzag çizgiler çizin.	Zımpara kâğıdı üzerine pastel boyayla resim yapın. Cam, madeni para, dantel ya da duvar kâğıdı parçalarının üstünü pastel boyayı yanlamasına tutarak boyayın.
Boyama	Sıvı boyaya batırdığınız bir çubukla boya yapmaya çalışın.	Bir kâğıda sünger yardımıyla boya sürün.
Kolaj	Bir karton üzerine yapıştırıcı sıkıp iplik parçaları yapıştırın.	Ağaç kabuğu, zımpara kâğıdı veya oluklu karton gibi sert bir zemin üzerinde kolaj çalışması yapın.
Heykel	Tele şekil vermeye çalışın.	Oyun hamuruna kum ekleyip şekil verin.

Sanat Kavramları

	Şeffaflık	
Kavram	Şeffaflık Boyama Yapıştırma Sert malzemelerle resim	
Malzemeler	Plastik boya Biberon veya şişe Asetat kâğıdı Çıkmayan ispirtolu kalem Boş slayt Projektör Sıvı sabunla karıştırılmış guvaş boya Yapıştırıcı	

Yiyecek	Akide şekeri, su
Oyun	Renk çarklarıyla oynayın. Suyla oynayın
Çizim	Asetat kâğıdı veya slayt üzerine ispirtolu kalemle resim yapın, projektörle gösterin.
Boyama	Biberonları ya da şişeleşi plastik boyayla boyayın. Sıvı sabunla karıştırdığınız sıvı boyayı cam üzerine uygulayın.
Kolaj	Tutkal ve fırça yardımıyla asetat kâğıdı üzerine ambalaj kâğıdı parçaları yapıştırın.
Heykel	Eski biberonlarla heykel yapın.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

DOĞUM GÜNLERİ VE GRUP ÇALIŞMALARI

Birçok anne, çocuğunun doğumunun üstesinden gelir ama çocuğun ilk doğum günü partisini hazırlamanın düşüncesiyle bile başa çıkamaz. Doğum günlerinde yalnızca çocuğunuzun doğumunu kutlamakla kalmaz, ona ne kadar özel ve değerli olduğunu da anlatmış olursunuz. Ama hayat galesi içinde bu gerçeği unuturuz. Bu yüzden doğum günleri çocuğumuza hediyeler sunup, onun için bir şeyler yaptığımız önemli bir hatırlatıcı niteliğindedir.

Bazı aileler, bana çocuklarının ilk doğum günlerini kutlamadıklarını söylüyorlar. Gerekçe olarak da çocuğun, o günün doğum günü olduğunun bilincinde olmamasını gösteriyorlar. Oysa, o gün; çocuğa kendi değerinin anlatıldığı ilk özel gündür; bu nedenle bugün için düzenlenen bir parti de ona bu değeri anlatmanın en güzel yoludur.

Unutmamalıyız ki, doğum günü partileri hangi yaşta olursa olsun, gözyaşı ve bitkinlikle sonuçlanan meydan savaşlarına dönüşebilir. Siz ne kadar iyi plan yaparsanız yapın, böyle bir durumla karşılaşabilirsiniz. Bunun nedeni asıl önemli olan noktaları gözden kaçırmış olmanızdır muhtemelen. Çünkü doğum günü partilerinde her anne alışverişe, pasta çörek yapmaya, güzel sofralar hazırlamaya ya da parti için güzel süsler satın almaya özen gösterir. Oysa çocuklar doğum günlerine pasta yemeye gitmezler; bilakis ya pastayı yeni satın aldığınız halının üzerine saçarlar ya da birbirlerinin yüzüne atarlar. Genç Sanat'taki çocukların tümü kendi pastalarını süslediler. Doğum günü şarkısı başladığında hazırladıkları pastayı görünce her birinin göğsü kabardı. Bu çalışma, misafirler için, annelerin iki gün boyunca mutfağa kapanıp hazırladıkları pastayı yemekten çok daha anlamlıydı. İki alçak masa üzerine iki pasta koyup yanlarına da şekerden süsleri yerleştirdik. Süslemeleri biten pastayı mutfağa taşıdık. Bir pastayı kesip servise hazırladık, diğerinin üzerine de mumları koyup onu doğum günü şarkısının söyleneyeceği yere taşıdık.

Ailenizde kimin doğum günü olursa olsun, ya basit bir pandispanya yapın ya da hazır kek alın. Başkalarının hazırlayıp süslediği bir pastayı almak yerine, bırakın çocuğunuz pastasını kendi süslesin ve bunu yaparken dilediğince eğlensin. Çocuğunuzun yarattığı esere müdahale etmemek için, doğum günü mesajınızı pastanın üzerine yazmak yerine farklı bir şekilde iletin. Eğer birkaç çocuğun katılacağı bir parti düzenliyorsanız, her çocuk yiyeceği küçük pastayı kendi süslesin. Pasta süsleme, sınıfta en sevilen çalışmalardan biriydi. Bunu yalnızca doğum günlerinde yapmazdık. Birçok bahane bulurduk parti verip pasta süslemek için. Okulun bir hafta kapanacağı haberi üzerine ya da Tommy'nin 5 saattir kardeşiyle hiç kavga etmemiş olmasının şerefine parti verirdik örneğin. (Çünkü Tommy 5 saattir okuldaydı.) Bir keresinde sınıfımıza yeni katılan bir öğrenciye hoş geldin partisi düzenlemiştik. Aradan yıllar geçtikten sonra o öğ-

rencim, bana bunun onu ne kadar mutlu ettiğini anlattı. Bazen pasta süsleme törenlerimize oğlumu ziyarete gelen arkadaşları da rastlardı.

Parti hazırlığı yaparken, şu noktaları gözden kaçırmamalısınız:

1. Davetlililerin hangi yaş grubundan olduğunu bilmeli, partiyi buna göre planlamalısınız. Yapacağınız aktivitelerin her birini tekrar tekrar gözden geçirin.
2. 10 yaşın altındaki çocuklar için parti süresi 90 dakikayı geçmesin.
3. Masanın başında pasta yemeye 10 dakikadan fazla zaman ayırmayın.
4. Hareketli oyunlar yerine, daha sessiz sakin aktiviteler düzenleyin.
5. Planladığınız her çalışma dahilinde, çocukların özgür hareket edebilmesine özen gösterin.
6. Bütünlük sağlayabilmek adına, düzenlediğiniz aktivitelerin aynı temada olmasına dikkat edin.
7. Her yedi kişilik çocuk grubu için bir yetişkin olsun gözetmen. Bu partinin gözetmenler için hazırlanan bir etkinlik değil, onlar için ağır bir sorumluluk ve görev anlamına geldiğini anlatın. Gözetmenlerin işinin çocuklar adına bir şeyler yapmak değil; yalnızca onlara yardımcı olmak olduğunu belirtin.
8. Çocuğunuzun tüm sınıfını davet edemiyorsanız, çocukların duygularını incitmiş olmazsınız. 25-30 kişilik gruplar bir parti için fazla kalabalık sayılır. Böyle bir kalabalığı yönetmek çok daha zor olacağından, parti eğlencesini yitirebilir. Çocuklar, kimin onlara daha yakın olduğunu ve kimlerle daha iyi vakit geçirebileceklerini bilirler. Sınıfın en yaramazı, böyle bir partide sınıfta olduğundan daha da yaramaz olur; bu nedenle yalnızca eğer gerçekten çocuğunuzun yakın arkadaşıysa partiye davet edilmelidir.

9. Yıllar geçtikçe, hazırladığınız her parti bir diğerinden daha iyi ya da diğer çocukların partilerinden daha güzel olmak zorunda değildir. Aslında, çocuklar partinin bildik şekilde ilerlemesinden memnun olurlar; böyle bir ortamda kendilerini daha rahat hissederler. Benzersiz olmak, hiçbir zaman partinin amacı kadar önemli değildir; partinin amacı da çocuğunuza “Señi seviyorum ve iyi ki doğdun!” demektir.

Çocuklar meşgul olup ürettikçe mutludurlar. Yetişkinler, partilerde birer pasif katılımcıdır; çocuklarsa partilerde etkin bir şekilde görev aldıkça zevk alırlar. En güzel partiler, çocukların yetişkinlerin gözetiminde kendi işlerini yapabildikleridir, ama partiye tamamıyla yetişkinler yön vermemelidirler. Sanatsal etkinlik veya şarkılar, yaratıcı ifadeye daha da renk katabilir. Çocuklar partilerde aktif şekilde rol almak isterler; bu nedenle onların katılabileceği yapıcı aktiviteler hazırlamanız akıllıca olur. Genç Sanat’ın parti anlayışı da bu temele dayanmaktadır; bu yüzden partiyi hazırlama aşamasından itibaren çocuğun karar alma sürecinde de aktif rol alması önemlidir. Bana göre, hediye paketlerini açmak yapıcı bir etkinlik sayılmadığından, partiden sonraya ertelenmelidir. Bu karar sürecinde, en küçük çocukların bile görüşü alınmalıdır. Partinin başarılı olması, hazırlığında çocukların da rol alabilmelerine bağlıdır. Çocuğunuz hediyelerini açmak isterken siz izin vermeyecek olursanız, sonucun hüsrana olması da kaçınılmazdır.

Format

Tema ne olursa olsun, her partide aynı formatı kullanabilirsiniz. Her partinin bir başı, ortası ve sonu olmalıdır. Başlangıçta çocuklara sıcak bir “hoş geldin” denmeli; bu süreçte çocukların kendi aralarında kaynaşmaları sağlanmalıdır. Orta bölümde hareketli veya sakin oyunlar olmalı, bu oyunlarda kaybeden olma-

masına özen gösterilmelidir. Partide yer alacak etkinlikleri aşağıdaki kategorilerden seçebilirsiniz; seçilen etkinliklerin partinin temasıyla ilgili olmasına da özen göstermek gerekir.

1. Şarkılar
2. Çizim
3. Resim
4. Yapıştırma
5. Heykel
6. Oyun
7. Hikâye anlatma
8. Pasta ve meyve suyu
9. Bitiş şarkısı

Hazırlık

İyi bir partinin sırrı, iyi bir hazırlık sürecidir. Tüm hazırlıklar, misafirler gelmeden tamamlanmalıdır. Parti süresince, büyükler de çocuklarla iç içe olmalı, onlarla birlikte eğlenebilmektedir.

Birçok ev sahibi, hazırlık zamanını gereksiz işlerle harcar. Örneğin, bir çizgi film kahramanı şeklinde yapacağınız pasta, gereksiz bir zaman kaybıdır. Pastayı hazırlamak sizin saatlerinizi alsa da misafirleriniz pastanıza en çok 10 saniye boyunca hayranlık duyacak ve en çok 5 dakika içinde önlerindeki pastayı silip süpüreceklerdir. Bu nedenle en sade, en ucuz keki bile alsanız; önemli olan kendi pastalarını kendileri süsleyecek çocuklar için hazırlayacağınız etkinliklere ayıracağınız zamandır.

Genç Sanat'ta günde üç parti verdiğimiz bile olmuştu. Asıl önemli olan her şeyi önceden planlamaktır. Parti vermeye karar verdiğiniz an, önce bir "parti kutusu" oluşturduk. Listemizde ne varsa hemen alıp bu kutuya attık. Parti zamanı gelince de raftan bu kutuyu indirip partiye başladık. İhtiyacımız olan her şey elimizin altında olduğu sürece, partilerimizin arasındaki teneffüs-

ler de o kadar fazla olurdu. Bir gün önemli bir operasyon geçirip eve döndüğümde, kapıda doğum günü partisine gelen 24 çocukla karşılaştım. Daha önceden planladığımız bir partiyi unuttuvermişim o gün. Hemen raftan doğum günü kutumuzu indirip partiye başladım; aileler ne olup bittiğini anlamadılar bile. Birkaç dakika kazanmak için her çocuğun eline birer uçan balon tutuşturdum; onlar bir süre balonlarla oynarken ben de böylelikle zaman kazandım. Hatta herkes bunu partimizin bir parçası sandı. Bana yardım edecek biri olmadığını, hatta tam iyileşmemiş olduğumu hiç kimse anlamadı bile. Her şey önceden hazır olmasaydı asla bu partinin altından kalkamazdım.

Benim, parti hazırlarken sürekli bağlı kaldığım bir listem vardır. Uzun süre günde üç parti hazırlayınca sonunda partiler konusunda uzman oldum. Hazırlamış olduğum bu liste, benim gizli silahım sayılır. Liste şöyle:

1. Önce bir davetliler listesi oluşturun. Bir kâğıda elinizle veya bilgisayarda davetlilerin adını ve adresini yazın. İsimler, adreslerden daha büyük puntolarla yazılmalı. Bu kâğıtları daha sonra, partide çocukların isimlerini gösteren rozetler olarak da kullanabilirsiniz. Ya da yalnızca çocukların isminin yazıldığı renkli kâğıtlar kullanırsınız. Listenin en başına doğum günü kutlanacak olan çocuğunun ismini yazın. Bu liste size davetlilere teşekkür mektupları göndereceğiniz zaman da yardımcı olacaktır. Tek tek bu isimleri yazmak zor gibi görünse de emin olun işinizi bir hayli kolaylaştırır.
2. Hazırlamış olduğunuz listenin en az beş kopyasını çıkartmaların üstüne alın. Çünkü hazırlamış olduğunuz her çalışma için bu listeye ihtiyacınız olacak. Biri davetliler listesi, diğeri teşekkür listesi, bir diğeri de davetlileri gruplara ayırırken kullanacağınız liste olacak ve her parti çantası için bu listeden birini kullanacaksınız.

3. Tüm isimleri yazdıktan sonra, listeyi dört gruba ayırın. Bunu yaparken dört renk kullanabilir, her çocuğun adının yanına ait olduğu grubun renginde bir nokta koyabilirsiniz. Dört bölüme ayırdığınız listeyi, dört ayrı renge de boyayabilirsiniz. Böylelikle dört ayrı grup yaratmış olursunuz. Bu da partide “kırmızı gruptaki herkes keki süslemeye başlasın” türünden komutlar verebilmenizi sağlar.
4. Davetiyelerin üzerine adresleri yazıp postalayın.
5. Her çocuk için hazırlamış olduğunuz çantaya çocuğun ismini yazıp, çocuk hangi gruptaysa o renkte bir işaret koyun.
6. Her çalışma için ayrı bir etiket hazırlayın.
7. Bardak, tabak, peçete, örtü vs. gibi malzemeleri ambalajlarından çıkarın. Her çocuk için bir “doğum günü seti” hazırlayın. Bu sette bir şapka, tabak, bardak, çatal ve peçete bulunsun. Böylelikle, hazırladığınız sofranın başında her şey yerli yerinde mi diye birkaç kez dolanmanız gerekmez. Hatta birkaç set de fazladan bulundurun. Yaşanan aksilikler için fazladan birkaç set bulundurmanız işinizi görecektir. Dilerseniz, fazladan birkaç set hazırlayabilir, çocuklarını almaya gelen ailelere de pasta ikram edebilirsiniz.
8. Eğer, partide tişört boyamak gibi bir aktivite gerçekleştirmişseniz boyalı tişörtlerin arasına gazete kâğıdı ya da mukavva koyun ki tişörtlerin boyası arkaya geçmesin.

İyi bir parti kutusu hazırladıktan sonra artık nerede isterseniz orada parti verebilirsiniz. Tam bir parti kutusunun içinde şunlar bulunmalıdır:

1. Kutunun üzerine yapıştıracağınız, parti zamanını da gösteren bir davetliler listesi (Size, partiyi hangi gün saat kaçta vereceğinizi hatırlatacaktır.)
2. Her misafir için birer doğum günü setine ek olarak üç de

fazladan set (Bkz: Önceki sayfa)

3. Doğum günü çocuğu için bir taç
4. Her davetli için bir şapka
5. Bir kutu kibrit
6. Mum
7. Meyve suyu
8. Masa örtüsü
9. Çöp poşeti
10. Bir rulo kâğıt havlu
11. Balon, iplik, paket lastiği
12. Doldurulabilir helyum tüpü
13. Pasta bıçağı
14. Her çocuğa bir kutu pastel boya
15. Süsleme için gerekli malzeme
16. Her çocuğa ayrı bir çanta
17. Her çocuğa pasta süslemede kullanacağı krema, şekerleme vs. gibi malzemeler ve pompa
18. Gazete kâğıdı
19. Marşmelov veya pastayı süslemek için farklı şekerlemeler (isteğe bağlı)
20. Her çocuğa bir sayfa kâğıt
21. Suyla silinebilir boya
22. Her çocuğa ayrı bir fırça
23. Su koymak için kolay devrilmeyecek bir kap

Tüm çocuklar pasta süslemeye bayılır. Bunu plastik bir spatula yardımıyla yapabilirler. Krema pompaları her yaştaki çocuk tarafından için rahatça kullanılabilir. Önemli olan, yetişkinlerin pastanın görüntüsü hakkında fikir yürütmemeleridir. Bir çocuğun dilediği gibi kremaya buladığı bir pasta, iyi süslenmiş bir pastadan kat kat önemlidir. Hatta pastanız güzel görünmek zorunda da değildir. Pasta için tarifimiz şöyle:

1. Önce 8 kişilik, sade bir kek alın.
2. Her çocuğa bir krema pompası ve farklı renklerde şekerlemeler verin. Bunları birkaç renkle sınırlandırırsanız, çocuklar arasında doğacak kıskançlıkları da engellemiş olursunuz. Zaten çocukların asıl önem vermesi gereken, renklerden çok süslemenin şeklidir.
3. Misafirler gelmeden, masanın üstünde duran ve yutulması tehlikeli olabilecek küçük objeleri ortadan kaldırmalısınız.
4. Parti başlamadan kibrit ve mumları; çocukların ulaşamayacağı fakat sizin elinizin altında olacak bir yerlere koyun.
5. Parti başlamadan çok önce kâğıt tabakların, peçetelerin vs. ambalajlarını çıkarın.
6. Pasta dilimleri için bir tepsiniz olsun. Partiniz çok küçük olmadığı sürece, çocuklar bir pastadan fazla pasta süsleyebilmeli. Yine de doğum günü şarkısı söylendiğinde tek bir pasta kullanmalısınız. Diğer pasta, çok önceden mutfakta kesilmiş ve servise hazır hale getirilmiş olmalı. Böylece çocuklar, sizin pastayı kesip servis yapmanızı beklerken sıkılmazlar. Pasta dilimlerini servis ederken, ilk dilimi doğum günü çocuğuna vermeli; son parçayı alan çocuğu da sabrından ötürü kutlamayı ihmal etmemelisiniz.
7. Elinizin altında mutlaka ıslak mendil ve kâğıt havlu bulundurun. Böylelikle çocukların ellerini yüzlerini krema ve şekerlemeye bulamasını engellemiş olursunuz.

Yiyecek

Çocuklar partilerde öyle heyecanlıdırlar ki, yemeğe pek de ilgi göstermezler. Onların bu enerjisi, yiyecekten çok fiziksel ve yaratıcı etkinliklere yönlendirilmelidir. Hatta çok heyecanlanan çocuklar yerken tıkanırırler; o yüzden partide ne kadar az yi-

yecek bulunursa o kadar iyidir. Büyüklerin aksine, çocuklar zevk için değil, yaşamlarını sürdürmek için yemek yerler. Bu yüzden yiyeceklerin partinin önemli bir kısmını oluşturduğunu düşünmemelisiniz. Yiyecek alımını sınırlayıp, yalnızca pasta, meyve suyu ve süt almak çok daha iyi bir fikirdir. Genç Sanat'taki partilerimizde çocukların güvenliği için sadece pasta kesildiğinde oturup bir şeyler yedik. Hiçbir partiye abur cubur girmesine bile izin vermedim bu yüzden.

Eğlence

Çocukların eğlenmesi için palyaçolara ve animatörlere yüklü miktarda para harcamayı seçebilirsiniz. Ama çocuklar kendi kendilerine eğlenmeyi tercih ederler. Küçük yaştaki çocuklar sirkte bile 20 dakikadan sonra sıkılıp kıvrınmaya başlarlar. Çocuklar file binen bir yetişkini izlemektense kendileri binmeyi ya da bir palyaçoyu izlemektense kendileri ortada dolanıp komiklik yapmayı tercih ederler. Çünkü çocuklar gösteri izlemeyi değil, ilgi odağı olmayı isterler. Partinizi hazırlarken bu gerçeği göz önünde bulundurmalısınız. Partinize bir palyaço veya sihirbaz davet etmek istiyorsanız, bu planladığınız tek aktivite olmalı. Partinizde şarkılar, oyunlar, resim çalışmaları veya hikâye anlatılan zamanlar da olmalı.

Parti Aktiviteleri

Birçok parti oyunundan hoşlanmıyorum aslında. Hemen hepsinde yalnızca bir kazanan ve pek çok kaybeden var. Ayrıca elelen çocuklar oyunun dışında kalıyor ve kazanan belli oluncaya dek beklerken çok sıkılıyorlar. Bence, oyunlar baştan sona dek her katılımcı için eğlenceli olmalı. Böylesi oyunlar bulmak da bir hayli zor. Oyunları ve aktiviteleri belirlerken hem hareketli hem de sessiz oyunlar seçmeye özen gösterin.

“Müzik devam ederken çocukların daire şeklinde dizilmiş sandalyelerin etrafında döndüğü ve müzik duruma her çocuğun

bir sandalyeye oturmaya çalıştığı “müzikli sandalyeler” adlı oyun, kısa zamanda meydan savaşına dönen böylesi oyunlara bir örnek sadece. Müzik durduğunda sandalye kapmaya çalışan çocukların yaralandığını, ağlayıp bağırdığını gözliyorum sık sık. Bu oyun çocuklara saldırganlıktan başka bir şey öğretmiyor. Ben bu oyundan “Müzikli Boyalar” adını verdiğim bir oyun türettim. Bu, benim ilkökul öğrencilerimin en sevdikleri parti oyunlarından biri oldu. Önceleri, sadece kreşte oynuyorduk bu oyunu, ama buradaki çocuklar büyüyüp ilkökula geldikçe oyunu tekrar ne zaman oynayacağımızı sorup durdular, ben de böylelikle repertuarı genişlettim. Bana öyle geliyor ki çocuklar bu oyundan asla bıkmıyor.

Bu oyun için önce minik bir hazırlık yapmanız gerekiyor, ama inanın hazırlığınıza değecek. İhtiyacınız olan, her çocuk için ayrı boyalar, ayrı fırça, ayrı bir boya kalem ya da pastel boya ve bir CD çalar. Masaya gazete sermeniz de yerinde olur.

1. Parti salonundaki bütün sandalyeleri çıkarın, masaları daire şeklinde ya da arka arkaya sıralayın.
2. Her çocuğa, üzerine adı yazılmış bir kâğıt verin.
3. Her çocuğa, farklı renkli guvaş boyayla bir fırça verin. (Ana renklerin yanı sıra, renk karışımları ya da farklı tonlar elde etmeleri için siyah ve beyaz renk de verebilirsiniz.) Parti gününden önce renkleri karıştırıp, boyaları sıkıca kapalı bir kaptaki saklayabilirsiniz.
4. Her boya kabının altına sağı gösteren bir ok çizin. (Ben beyaz kâğıt üzerine siyah bir ok çizip kâğıdı fotokopiyle çoğaltmıştım.)
5. Oyuna başlamadan önce, “hikâye zamanı” deyip, gruba müzikle ilgili bir hikâye anlatın. (Hatta mümkünse, kitabın temasına uygun bir müzik dinletin çocuklara.)
6. Grup halinde oturan çocuklara oyunun kurallarını açıklayın. Daha sonra masalarının başına dönsünler.

7. Çocuklar müzikle birlikte boyaya başlasın. Müzik sürdükçe aynı renkle boyamaya devam edip, müzik durur durmaz fırçaları bıraksınlar. (Bir şekli tamamlayamamış olsalar bile.)
8. Çocuk, fırçayı boyanın içine koyup, iki eliyle kâğıdını tutup komutları dinlesin. “Sağdaki renge geç” (ok yönünde) ya da “ Müziği duyana dek boyamaya başlama” gibi komutlar verebilirsiniz.
9. “Müziği duydukça boyamaya devam et”, “Müzik durur durmaz bırak” gibi komutlara devam edin.
10. Tüm çocuklar resimlerini bitirene dek 7.,8. ve 9. maddeleri tekrar edin. Çocuklar, kullanmaları gereken renkten hoşlanmadıklarında müzik boyunca beklemeyi tercih edebilirler. Oyun öncesinde, çocuklara bir rengi kullanmak istemediklerinde ellerini masaya koyarak bana işaret vermelerini söylüyorum. Böylelikle çocuğun o rengi istemediğini anlıyor ve oyunu durdurmak zorunda kalmıyorum. Resmi tamamlayan çocuk, müzik durana kadar bekleyip müzik durduğunda resmini kuruması için bir rafa veya çamaşır ipine serilebilir ve başka bir kâğıt alarak devam edebilir.

“Müzikli Boyalar” adlı bu oyunda, herkes evine götürebileceği bir resmi tamamlamış olduğundan herkes kazanmış sayılır. Daha sonra bu resmi güzel renkli bir hasır ya da mika çerçeveye koyup, her çocuk için hazırladığınız çantaya koyabilirsiniz. Çocuklar bu oyunda hem müzik hem resimle eğlenirler. En önemlisi, işlerini bitirmedikleri halde durarak, düşünce akışı ve esnekliğinin ne demek olduğunu öğrenirler. Bu oyunu partinin başlarında oynarsanız, resimlerin kuruması için yeterli vaktiniz kalır. Eğer yardımcılarınız varsa, biri kuruyan resimleri çerçeveye koyup çocukların çantalarına yerleştirebilir. (Not: Çocuklar saç kurutma makinesiyle resim kurutmaya da bayılırlar.)

Ressamın Çöpçü Avı

Partilerde oynayabileceğiniz bir başka oyun da “Çöpçü Avı” olabilir. Her çocuğa içinde yapıştırıcı, karton ve üzerinde ipuçlarının yazılı olduğu kartlar olan plastik bir çanta verin. (Okuma yazma bilmeyen çocukların ipuçları resimli kartlarda da olabilir.) Resim malzemelerini saklayın; çocuklar malzemeleri bulduklarında da buldukları malzemeleri kullanacakları bir kolaj veya assemblaj çalışması yapsınlar. Bulunamayan malzemeler ve plastik çanta faktörü de çocukların bir hayli hoşuna gidecektir. Kolaj ve assemblaj çalışmalarında kullanabileceğiniz malzemeler için Kâğıt ve Heykel kısımlarına bakabilirsiniz.

Ressam Simon

Biz bir de “Ressam Simon” ismi verdiğimiz ve oyuncuların sanatı çağrıştıran hareketler yaptığı bir oyun oynuyoruz. Bu oyuncu çocuklar:

1. Parmaklarıyla havaya resim çizerler.
2. Resmi boyarlar.
3. Yapıştırıcı tüpünü sıkarlar.
4. Aynı anda iki fırça kullanırlar.
5. Burunlarıyla resim yapıyormuş gibi davranırlar.
6. Yere ellerini basarak el izleri oluştururlar.
7. Mor renkli bir şeyi gösterirler.

Heykel

Heykel oyunu da partinizde oynayabileceğiniz bir başka oyundur. Oyuna başlamadan, beyaz bir duvarda slaytlarda heykeller göstererek çocuklara nasıl heykel taklidi yapacaklarını öğretebilirsiniz. Çocuklar müzikle dans etmeye başlar, müzik durur durmaz donar ve müzik tekrar başladığında dans etmeye devam ederler. Oyun esnasında çekilen polaroid fotoğrafları da çocukların çantasına koyup eve göndermeniz, oyuna renk katacaktır.

Sihir

Genç Sanat'taki partilerden birinde anne babalar tarafından kiralanmış bir sihirbaz olduğu için, tamamız sihirdi. Boya fırçalarına yıldızlar yapıştırıp onları birer sihirli değneğe çevirdim. Her çocuğa iki renk boyayla boş bir kap ve fırça verip nasıl renk karıştıracaklarını gösterdim. Boş kutunun bir yanına bir rengi, diğer yanına diğer rengi koyup "abrakadabra" deyip, sihirli fırçayla boyaları karıştırdık. Sihirli değnek bize yeni renkler sundu bize. Misafirlerimiz de akla yakın bir sihir izlemekten çok memnundular.

Sihirli Değneklerle Resim Yapmak

Resim Çalışmaları

Aşağıda her iki yaş grubuna uygun çalışmaların bir listesini bulacaksınız.

1-3 yaş grubu için

Çizim:

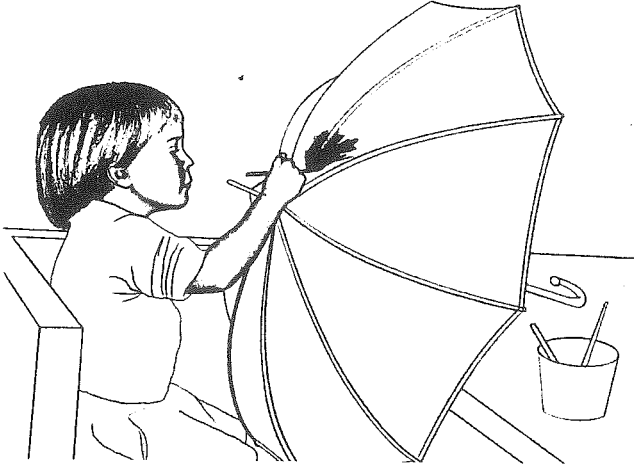
Çanta üzerine pastel boyayla çizim
Parti torbası bir kâğıt üzerine su bazlı
tahta kalemle çizim

Tahta veya kaldırım üzerine tebeşirle
çizim
Keçe veya afişler üzerine ispirtolu
kalemlerle çizim
Yüz boyama
Boyama: Geniş bir kâğıt üzerine sıvı boya
Suluboya
Yapıştırma: Çıkartmalar
Heykel: Oyun hamuru (ellerle ve aletlerle)
Baskı: El izleri
Harf kalıplarıyla baskı

4-6 yaş grubu için

Çizim: Balon üzerine çizim
Mukavva kuklalar üzerine çizim
Düz beyaz yapbozlar üzerine çizim
Kaldırım üzerine tebeşirle çizim
Afişler üzerine çizim
Büyük kâğıtlar üzerine çizim
Boyama: Tişörtler üzerine kumaş boyasıyla
Şemsiye üzerine plastik boyayla
Açık havada spreyl boyayla
Suluboyayla
Tahta sütunlar üzerine
Süngerle boya
Afiş üzerine tahta kalemiyle
Kolaj: Çeşitli malzemeler ve yapıştırıcıyla kolaj
Fosforlu çıkartmalarla kolaj
Parti şapkaları üzerine simle kolaj
Heykel: Tahta parçaları ve tutkalla heykel
Çeşitli üç boyutlu malzemelerin
kullanıldığı çalışmalar
Kille heykel

Baskı: Eldeki malzemelerle baskı
Harf ya da numara kalıplarıyla,
geometrik şekilli kalıplarla baskı

Şemsiye boyamak

Parti Hediyeleri

Parti hazırlığı, çocukların süsleyeceği veya yapacağı her şeyi hazırlamak anlamına gelir; onların yerine sizin bir şeyler yapmanız değil. Hatta çocuklar, partide yaptıkları bazı çalışmalarını evlerine de götürebilirler. Bu çalışmalar onlar için en az başka partilerden aldıkları mumlar ya da oyuncaklar kadar anlamlıdır.

Çocuklar için doğru çantayı bulmakla harcadığınız zaman ve parayı, her çocuğa dilediği gibi süsleyebileceği düz beyaz bir çanta olarak değerlendirebilirsiniz. Hatta, düz beyaz bir örtüyü süslemek de ideal bir çalışma olabilir.

Her çocuğa bir kutu pastel boya verin. Parti boyunca kullanacakları bu boyanın çok da pahalı olması gerekmez. Genç Sanat'ta oğlumun partisine gelen arkadaşlarına tahta kalemliyle hazırladığım boyama kitaplarını veriyordum. (Bu kitapları doğrudan yayınevinden birkaç düzine aldığınızda oldukça büyük indirimler uygulatabilirsiniz.)

Yaptıkları çalışmalardan birini çocuklara armağan etmelisiniz. Bu, yapılan çalışmaya da anlam kazandırır. Genç Sanat'ta çocuklar kendi tişörtlerini, şapkalarını süslediler. Bu çalışma için beyaz bir çorap ya da gömlek uygun olacaktır. Bir keresinde genç bir dans grubunun elbiselerini süslemiştik. Kızlar kıyafetlerine taşlar ekleyip kumaş boyasıyla süslemeler yapmışlardı. Siz de ispirtolu kalem ya da kumaş boyası kullanabilirsiniz. (Kalıcı malzemelerin kullanıldığı bu tür çalışmalar sırasında çocukları yakından izlemelisiniz.) Yaşça daha büyük çocuklar süslemelerde boncuk da kullanabilirler.

Şemsiye boyamak da çocukların çok sevdiği bir diğer çalışmadır. Düz renkli şemsiyelere plastik boya ve ispirtolu kalemle süslemeler yapılabilir; isteğe göre sim de kullanabilirsiniz. Bir partide 25 çocuğun bir arada şemsiye süslemeye başladığı bir gün hava günlük güneşlikken, çalışma bittiğinde yağmur bastırırılmıştı. Boyanan şemsiyelerin havanın bozmasına neden olduğuna inanarak şemsiyeleriyle partiyi terk eden çocukları izlemek inanılmazdı.

Çok küçük yaştaki çocuklar bile partiden sonra evlerine götürebilecekleri bir çalışma yapabilir. 4 yaşın altı için plastik tabak, fincan gibi malzemeler süslemek uygun olabilir. Bu çalışmaları aileler de oldukça beğeniyor. Çocuklar bu çalışmalarla diledikleri gibi resim yapabiliyorlar.

Tahta bir harf kalıbını boyamak

Şişe süslemek

Çocuklara standart boyutlarda bir kâğıt, bir kutu pastel boya ve bir resim çerçevesi de verebilirsiniz. Çocuklar resimlerini bitirir bitirmez, bu resimleri çerçeveleyip onlar için hazırladığınız

parti çantalarına koyabilirsiniz. Her çocuğun polaroid resmini çekip çantaları bu resimlerle de süsleyebilirsiniz.

Bir keresinde bir gruba tahta harf kalıpları dağıtmıştık. Her çocuğa, süslemesi için adının ilk harfini vermiştik. Bu harfler, sonradan oda kapılarına asılmak için mükemmeldirler.

Boş bir plastik şişeyi renkli peçetelerle de kaplayabilirsiniz. Bu, hem ucuz hem de eğlenceli bir çalışma olur sizler için. Tüm gereken renkli peçeteler ve yapıştırıcıdır. Çalışma bittiğinde şişeyi sulandırılmış tutkalla boyayıp kurumaya bırakın. Rötuş için de şişenin içine yine renkli peçete yerleştirebilir veya çiçek koyabilirsiniz.

Partiye Son Verme

Çocuklar yorulmadan partiye son vermelisiniz. Çocuklara partinin amacı üzerine mesajlar veren kısa ve basit bir bitiriş en doğrusu olur. Çantalarını ve montlarını çocuklara uzatırken bir veda şarkısı da söyleyebilirsiniz.

EK

SANAT KAVRAMLARI

6. ve 7. bölümlerde adı geçen bazı kavramlar göreceksiniz. Öğretmenlik deneyimim sonunda çocukların sanatla tanıştığında bazı kavramları da öğrenmeleri gerektiğini anladım ve bu listeyi hazırladım. Çocuğunuz büyüdükçe bu listenin kapsamı da genişleyecektir kuşkusuz. Yaratıcı çalışmaları planlayan kişinin de çocukların ne öğrendiğini bilmesi gerekir. Burada, hazırladığım tüm listeyi bulabilirsiniz. Bazı kavramlar, okulöncesi çocuklara uygun olmadığından listenin dışında bırakılmıştır.

I. Hayvanlar ve Doğa

Çevremizi tanımamızda yardımcı olurlar.

II. Sanat Tarihi

Soyut Sanat

Mimari

Rastlantısal Sanat

El Sanatları

Peyzaj
Fotomontaj
Realizm (Gerçekçilik)
Natürmort
Sürrealizm (Gerçeküstücülük)

III. Renk

Analog (Benzer) Renkler
Renk Karışımı
Zıt Renkler
Soğuk Renkler
Tek Renkli Renk Çarkları
Renkleri Tanımak ve Adlandırmak
Soluk ve Gölge Renkler
Sıcak Renkler

IV. Tasarı İlkeleri

Estetik
Denge
Odak
Kompozisyon
Yapısal Denge
Açık-Koyu
Desen
Bütünlük

V. Duygular ve Kişisel Gelişim

Sanat Kariyerinin Bilincinde Olmak
Sanat Programı Belirlemek
Duyguları İfade Etme
Grup Çalışması
Çevre Algımızı Geliştirmek
Kendi Bilincimize Varmak

Hayal Gücünü Kullanmak
Sanat Aracılığıyla Mesaj Vermek

VI. İnsanda Orantı

VII. Harfler ve Semboller

Harflerle Kodlama
Sembolizm

VIII. Işık ve Gölge

Zıtlık
Vurgu ve Gölgeleme
Gölge

IX. Çizgileri Keşfetmek

Paralel Çizgiler
Karalama
Çizgileri Anlama
Çizgileri Kullanma
Çizgilerle Şekil Yaratma

X. Şekilleri Keşfetmek

Eşmerkezli Şekiller
Geometrik Şekiller Çizmek
Amorf (Biçimsiz) Şekilleri Tanımak
Geometrik Şekilleri Tanımak ve Adlandırmak
Amorf Şekilleri Kullanmak
Geometrik Şekilleri Kullanmak
Çizgilerden Şekiller Yaratmak

XI. Boşluktaki Şekiller

Armatür
Asemblaj

Kil
Kil Maketler
Optik Yanılsama
Kesişme (şekillerin üst üste gelmesi)
Perspektif
Rölyef
Heykel: Parça Ekleyerek
Heykel: Parça Azaltarak
Heykel: Tel
Boyut İlişkileri

XII. Teknik Beceri

Boyama
Pişirme ve Fırınlama
Kâğıt Kıvrırma
Kâğıt Katlama
Kâğıt Kesme
Fotoğraf Çekme
Katlı Kâğıtları Boyama
Kumaş Boyama
Yakma Tekniği
Slayt Gösterimi
Baskıda Oyma Tekniği
Fotoğrafçılığa Giriş
Taş Baskı
Desen Yaratmak ve Kullanmak
Şablon Yaratmak ve Kullanmak
Tek Baskı
Çerçeveleme
Fırçayla Boya
Süngerle Boya
Parmakla Boya
Kâğıt Katlama Teknikleri

Yapıştırma
Doğru Ölçüm
Baskı
Rölyef Baskı
Dikiş
Kâğıt Yırtma
Kopyalama
Tablo, Harita ve Çizelge Hazırlama
Sert Çizim Malzemeleri Kullanma
Yumuşak Çizim Malzemeleri Kullanma
Dalgalandırma

S O N